

Faculteit Letteren en Wijsbegeerte

Pauline Van Bogaert

**Het Duinendecreet:
Een historische wandeling doorheen de grote
polemieek over het Vlaamse klein duintje**

Masterproef voorgedragen tot het
behalen van de graad van Master in de Geschiedenis

Academiejaar: 2013-2014

Promotor: Prof. dr. Geert Van Goethem
Vakgroep Geschiedenis

Copromotor: Prof. dr. Christophe Verbruggen
Vakgroep Geschiedenis

Lijst van afkortingen

AGALEV:	Anders Gaan Leven
AMINAL:	Administratie Milieu-, Natuur-, Land en Waterbeheer van LIN
AMSAB-ISG:	AMSAB Instituut voor Sociale Geschiedenis
AROHM:	Administratie Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumenten en Landschappen
AROL:	Administratie Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu
AWZ:	Afdeling Waterwegen en Zeewezen
BBL:	Bond Beter Leefmilieu
BLN:	Beschermcomité Leefmilieu en Natuurbehoud
BRTN:	Belgische Radio-en Televisieomroep Nederlandstalige uitzendingen
BNVR:	Belgische Natuur-en Vogelreservaten
BS:	Belgisch Staatsblad
CIB:	Confederatie Immobiliënmaatschappijen België
CVP:	Christelijke Volkspartij
DABRO:	Dienst Algemeen Beleid Ruimtelijke Ordening
GHS:	Groene Hoofdstructuur
INBO:	Instituut voor Natuur – en Bosonderzoek
IN:	Instituut voor Natuurbehoud
KADOC:	Katholiek Documentatie- en Onderzoek Centrum
KVNS:	Koninklijke Vereniging voor Natuur- en Stedschoon
LIN:	Departement Leefmilieu en Infrastructuur
MINA-plan:	Milieu- en Natuurbeleidsplan
MINA-raad:	Milieu- en Natuurraad Vlaanderen
NARA:	Natuurrapport
POS:	Political Opportunity Structure
RVS:	Raad Van State
SP:	Socialistische Partij
VAKS:	Verenigde Aktiegroep voor Kernstop'
VEN:	Vlaams Ecologisch Netwerk
VLD:	Vlaamse Liberalen en Democraten
VMW:	Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening
TMVW:	Tussengemeentelijke Maatschappij der Vlaanderen voor Watervoorziening
VU:	Volksunie
WES:	West-Vlaams Economisch Studiebureau
WWF:	World Wildlife Fund

Inhoudstafel

Proloog	VI
Dankwoord	IX
1 Introductie	1
1.1 Probleemstelling en situering van het onderzoek	1
1.2 Methodologie	6
1.3 Bronnen	10
1.3.1 De archieven	10
1.3.2 De interviews	11
2 Theoretische situering	13
2.1 Multi-actor en multi-level governance	13
2.2 Framing	17
3 Een voorgeschiedenis	20
3.1 De eeuwwisseling: ‘van vissersdorp naar goudmijn’	20
3.2 Wereldoorlog I en het interbellum: ‘van flaneren naar kamperen’	26
3.3 Na 1945: ‘Building the wall’	31
3.4 Jaren zeventig: ‘Breaking the wall’	35
3.5 Jaren tachtig: ‘Vijf voor twaalf’	41
3.6 Begin jaren negentig	47
3.6.1 ‘Vijf over twaalf?’	47
3.6.2 ‘Het momentum’	51
4 Het Duinendecreet	60
4.1 “QUOD?”	60
4.2 “De onderhandelingsfase”	62
4.2.1 De voorstellen	62
4.2.2 Friend or foe?	65
4.2.2.1 Onenigheid tussen partijen	65
4.2.2.2 De natuurverenigingen	69
4.2.2.3 De vastgoed	70
4.2.2.4 De landbouw	76
4.2.2.5 De waterwinning	80
4.2.2.6 De recreatie	85

4.2.2.7	‘De kleine eigenaar’	89
4.3	“De tussenfase”	95
4.3.1	De opdracht aan de Vlaamse regering.....	95
4.3.2	De inspraakronde.....	98
4.3.2.1	De bezwaarschriften contra Duinendecreet	100
4.3.2.2	De bezwaarschriften pro Duinendecreet	104
4.3.3	De achterpoortjes.....	106
4.4	“De definitieve fase”	114
4.4.1	De inwerkingtreding en tenuitvoerlegging.....	114
4.5	“De nasleep”	116
4.5.1	De processen en planschade	116
4.5.2	Het aankoopbeleid.....	117
5	De evaluatie: een ‘Boe-Hoera’ compromis?.....	122
6	Conclusie.....	126
7	Epiloog.....	132
8	Bibliografie	134
8.1	Primaire bronnen	134
8.2	Literatuurlijst	146
Bijlage	.....	155

“Er is iets ontzettends in het schouwspel dat zich daer voor den wandelaer ontplooit, wanneer hy, te midden dezer zonderlinge natuer, eene hoogte beklimt en zynen verbaesden blik in het ronde laat dwalen. Duizend en duizend zandheuvelen, van verschillende vorm en grootte, verheffen hunne kruinen langs alle zyden, en omringen hem, zoo verre zyn gezigt kan reiken. Eenigen zyn door schaersche halmen of door donker mos begroend, anderen zyn naekt en glinsteren onder het zonnelicht velen zyn door den wind uitgewreten en neigen ten val, sommige verlengen zich als een ketengebergte en slingeren hunnen ruigen rug dwars over alle hoogten heen, om eindelyk in een diep dam weg te zinken en te verdwynen.”¹

---

¹ H. Consience, *Bella Stock: Tafereelen uit het leven der Vlaemsche visschers*, Antwerpen, J.P. Van Dieren, 1861, p.7-8

Proloog

Het is merkwaardig. Er besluip mij een gevoel van vervreemding bij het lezen van bovenstaand citaat van Hendrik Conscience. Gaan deze gevleugelde woorden werkelijk over mijn Vlaamse kust, mijn Vlaamse duinen? Over die betonnen eenheidsworst van een zakdoek brede kustlijn, waar elke zomer opnieuw verweerde zonnekloppers in dichte zwermen op het strand neerstrijken en in die kleine dorre zandbank van een duinenlandschap komen picknicken en kamperen, ‘gezellig’ omheind door prikkeldraad en afval?

Bij een eerste reflectie concludeer ik dan ook dat het beschreven beeld van onze vaderlandslievende schrijver er een is van een lang vervlogen tijd, van een tijd waar de relatie mens en natuur nog niet was aangetast en besmet door cynisme en onverschilligheid, maar een diepe natuurlijke band vormde. Dit zou echter een veel te oppervlakkige conclusie zijn, want ik geef toe: als wandelaar in een stuivend duingebied ervaar ook ik, de cynische twintiger, een stukje woest en ongerept landschap dat door het natuurlijke samenspel van vers zand, zout water en gezonde zeelucht voortdurend in beweging blijft.

Wanneer men de oude prentkaarten bekijkt die de botanicus Jean Massart begin 1900 maakte van de Vlaamse duinvelden, pronkend in hun primitieve eenvoud en ze vergelijkt met de hedendaagse foto's van o.a. Jan Kempenaers en Georges Charlier van de huidige situatie, is het pijnlijk om te moeten vaststellen dat de duinen een zeldzaam relict vormen van natuurschoon aan onze Belgische kust.² Het zijn mooie, maar weliswaar losse parels, verspreide restanten van wat eens een kostbaar parelsnoer was.

Nochtans is het beschermen van de duinen van fundamenteel belang. De duinenrij, vandaag nog te vinden langs zo'n 27 km van de 65 km 'lange' kustlijn, maakt immers nog steeds een essentieel deel uit van het hele kustbeveiligingssysteem. De duinen en voornamelijk de zeeleepduinen vormen een natuurlijke barrière om overstromingen in het hinterland te vermijden.³ Verder onderscheiden de duinen zich van andere natuurgebieden door een uitgesproken dynamiek van verschillende landschappen en een sterke ecologische diversiteit.

---

² P. Uyttenhove, D. Vanbelleghem, I. Van Bouwel, J. Massart, G. Charlier en J. Kempenaer, *Recollecting Landscapes - herfotografie, geheugen en transformatie 1904-1980-2004*, Gent, A&S Books, 2006, p. 381. / L. Vanhecke, G. Charlier, L. Verhelst. *Landschappen in Vlaanderen vroeger en nu: van groene armoede naar grijze overvloed*, Meise, Nationale plantentuin van België, 1981, p.140

³ Westtoer apb, *Welkom in de duinen - Reflecties en aanbevelingen omtrent natuur en recreatie aan de Vlaamse Kust*, Brugge, Westtoer apb, 2008, p. 14

Dit natuurlandschap herbergt ook een zoetwatervoorraad die het niet alleen geschikt maakt voor drinkwaterproductie, maar ook de verzilting van de polders tegengaat.⁴ Het zijn deze functies die de wetenschappelijke fundering vormen van het pleidooi voor de bescherming van het duinlandschap.

En toch is het een ander, meer vanzelfsprekend argument dat de bevolking omtrent het tragische lot van onze duinen heeft ontroerd en wakker geschud. Het is de schoonheid, de natuurlijke aantrekkingskracht waarover Conscience het reeds had, die mensen persoonlijk heeft geraakt en tot actie heeft aangezet. ‘*Soms kan het eenvoudig zijn,*’ vertelde prof. E. Kuijken mij in dit verband, ‘*het is gewoon zo een mooi stukje natuur*’.⁵

Begin twintigste eeuw start echter het aftakelingsproces van dit natuurlijk pareltje, wanneer de duinen een deel worden van de kustmetamorfose waarin de pittoreske vissersdorpjes transformeerden in een mozaïek van badplaatsen. De verkavelingen voor villagrond, de bouw van zomerhuisjes, de aanleg van kampeerterreinen en vooral de betonnen woonblokken, die zee en duin scheidden en als lelijke erfenis van de jaren zeventig nog steeds een doorn in het oog zijn, hebben voor een groot deel een sterke versnippering en achteruitgang van de duingordel veroorzaakt. De evolutie die de duinen, van halfnatuurlijk landschap in een grotendeels verstedelijkt gebied hebben veranderd, toont daarnaast ook de gewenning aan voor de teloorgang van de Vlaamse kust.

Voornamelijk na de gruwel van de Tweede Wereldoorlog werd onze beperkte kuststrook omgeschapen tot een verstedelijkt en chaotisch volgebouwd gebied. Dat dit argeloos aanleggen van verkavelingen echter ook ruimtelijke gevolgen had, is onmiskenbaar. Van de 5000 ha duinen die onze kust oorspronkelijk rijk was, ontsnapte nauwelijks de helft aan de betonvloed, zonder dat er vragen werden gesteld over de ruimtelijk-ecologische draagkracht in de toekomst.

---

⁴ F. Vanlerberghe en M. Vanhoutte, “Waterwinning in de duinen: gebruik of misbruik?”, in: *De Grote Rede: Nieuws over onze kust en zee*, 2, (2001), p. 7

⁵ Interview door Pauline Van Bogaert met prof. dr. Eckhart Kuijken op 16/05/2014 te Wingene

Toch had het ook anders had gekund.

Niettegenstaande de toenemende druk was een ander verhaal voor ons duinenlandschap mogelijk geweest. P. Renard merkt in dit verband terecht op dat het immers niet vanzelfsprekend is dat een toenemende vraag naar verblijfsaccommodatie een land opscheept met een gigantische “Atlantic Wall” van appartementsgebouwen tussen De Panne en Knokke.⁶ Dat er effectief een andere oplossing mogelijk was, wordt aangetoond in Nederland en Noord-Frankrijk, waar nog grote aaneengesloten beschermde duingebieden te vinden zijn. De volgende vraag blijft zich dan ook opdringen:

Hoe is het in godsnaam zover kunnen komen?

---

⁶ P. Renard. *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*. Antwerpen, Icarus, 1995, p.200

Dankwoord

Deze scriptie was beslist niet mogelijk zonder de steun en medewerking van enkele personen. Een woord van dank is hier dan ook gepast.

Mijn eerste dank gaat uit naar mijn promotor prof. Geert Van Goethem en co-promotor prof. Christophe Verbruggen voor hun vertrouwen in mij en voor hun waardevolle adviezen. Vervolgens wil ik alle respondenten bedanken voor de diepgaande gesprekken en hun waardevolle bijdragen aan dit werk. Het was een hele eer om met deze inspirerende mensen over dit onderwerp in dialoog te treden. Verder wil ik mijn dank richten aan de medewerkers van de verschillende archiefcellen, in het bijzonder archivaris Maarten Savels voor de vlotte dienstverlening en het geduld.

Hulde wil ik tevens brengen aan mijn familie en vrienden die mij doorheen dit gehele proces met raad en daad hebben bijgestaan. Ook wil ik mijn dank betuigen aan enkele inspirerende leerkrachten van het Sint-Jozef Klein Seminarie te Sint-Niklaas, die in mij geloofden en mij in de juiste richting hebben gestuurd.

Tot slot draag ik deze scriptie op aan mijn ouders, mijn zus Noëmi en vriend David. Ik bedank hen in het bijzonder voor hun onvoorwaardelijke liefde en steun. Zonder jullie was dit alles nooit gelukt.

1 Introductie

1.1 Probleemstelling en situering van het onderzoek

Ontstemd bij het zien van de als paddenstoelen uit de grond schietende betonblokken aan de kust, waarschuwden milieuorganisaties en individuele activisten reeds lang vóór 1993, voor de destructieve keerzijde van o.a. vastgoed en toerisme en ijverden ze voor het behoud van het schaars geworden duinlandschap. Toch kwam er pas met de goedkeuring van het Duinendecreet een officieel wetgevend kader ter bescherming van het reeds aangetast duingebied. Dat deze regelgeving kan beschouwd worden als een mijlpaal binnen de geschiedenis van natuurbehoud aan de kust werd in 2005 opnieuw bevestigd op de internationale conferentie ‘Dunes & Estuaries 2005’ in Koksijde:

“In 1993 the issuing of the decree on the protection of the coastal dunes by the Flemish Parliament meant the starting point of an intensified policy of the Flemish Regional Authority for the conservation of nature along Flanders coast. Since then, nature conservation and restoration along the Flemish coast have known an unprecedented dynamic.”⁷

Dit Duinendecreet kende echter een moeizame geboorte. Hoewel deze regelgeving het feitelijk beginpunt vormde om enerzijds aan de ongebreidelde bouwdrift en de daaraan gekoppelde versnippering een einde te maken en anderzijds de bescherming van de laatste restanten van de Vlaamse duinen te verzekeren, bleek de goedkeuring en de adequate uitvoering van het decreet op zich een lang en moeizaam proces te zijn.⁸

In realiteit is het Duinendecreet het resultaat van een complexe evenwichtsoefening tussen de betrokken actoren en van een langdurig politiek debat. De verschillende visies op politiek niveau over de praktische invulling van het decreet werden beïnvloed door de sectoren natuur, economie, landbouw en toerisme die elk veelvuldige claims indienden op het kwetsbare landschap.

---

⁷ J.L. Herrier, J. Mees, A. Salman, J. Seys et. al., eds. *Proceedings ‘Dunes and Estuaries 2005’ – International Conference on Nature Restoration Practices in European Coastal Habitats*, Koksijde, VLIZ Special Publication 19, 2005, p. iii

⁸ E. Dumoulin, “De oostkust en haar duinen: kleine reflectie over kusturbanisatie, natuurbehoud en de zwinbosjes”, in: *Het NMootje*, 11(2004), I, p. 5

Het bleek daarom noodzakelijk voor de beleidsmakers om op een evenwichtige manier met deze verschillende belangen rekening te houden, zodat ook het voortbestaan van elke sector gegarandeerd bleef. Een simultane behartiging van de belangen bleek echter geen sinecure. Door juridische bezwaren aan te voeren, werd tot op het laatste ogenblik getracht de effectieve bescherming van de duinen tegen te houden.⁹ In deze context stelt Slabbinck terecht:

*“The Flemish Dune Decree might well be the perfect illustration of the conflict model of the early nineties”*¹⁰

In het algemeen rijst de vraag op welke manier het Duinendecreet als compromis tot stand gekomen is en hoe middenveldorganisaties (in casu de milieuorganisaties), commerciële ondernemingen en politieke partijen elk op hun eigen manier het duinendossier hebben weten door te drukken en daardoor als drijvende krachten achter het decreet kunnen worden beschouwd. M.a.w. in welke mate heeft de zogenaamde subpolitiek en bij uitbreiding de civiele samenleving een rol gespeeld in de duinenproblematiek?¹¹

We willen bekijken op welke wijze het maatschappelijke draagvlak voor de bescherming van de duinen vorm kreeg. Met ‘maatschappelijk draagvlak’ bedoelen wij, in navolging van Walgrave: *“Dat het betrokken beleid in essentie een compromis is tussen belangen- en drukkingsgroepen die zich rond het dossier (in casu het Duinendecreet) profileren en die zich allen min of meer in het definitieve akkoord herkennen.”*¹²

---

⁹ P. J. Defoort, “Het Duinendecreet: een duidelijke beleidskeuze”, in: *Rechtskundig weekblad* 58(1995), p. 1281

¹⁰ B. Slabbinck, “Investments as a lever for sustainable equilibrium between ecology and recreation at the Belgian coast”, in: J.L. Herrier, J. Mees, A. Salman, J. Seys, H. Van Nieuwenhuyse, I. Dobbelaere, eds., *Proceedings ‘Dunes and Estuaries 2005’: International Conference on nature restoration practices in European coastal habitats*, Koksijde, VLIZ Special Publication, 19, 2005 p. 358

¹¹ Met ‘subpolitiek’ bedoelt de Duitse socioloog Beck: “De verzameling van nieuwe maatschappelijke initiatieven die zich buiten de traditionele politieke verhoudingen manifesteren”. De essentie van ‘subpolitiek’ is dat niet-geinstitutionaliseerde actoren meer en meer de politieke besluitvorming sturen. Zie: U. Beck, *de wereld als risicomaatschappij. Essays over de ecologische crisis en de politiek van de vooruitgang*, Amsterdam, De Balie, 1997, pp. 13-14

¹² S. Walgrave, “Maatschappelijk draagvlak als alibi: macht en tegenmacht inzake milieubeleid op het middenveld”, in: *Res Publica*, 39(1997), p.2

De aanwezigheid van een maatschappelijk draagvlak wordt met andere woorden pas belangrijk wanneer er tegenstand is en a fortiori als die weerstand van machtige sociale, commerciële of politieke organisaties komt.¹³ Binnen het bestek van deze studie zal daarom nagegaan worden in hoeverre het duinendossier inderdaad polemiek en polarisatie heeft veroorzaakt. De organisaties die op hun beleidsdomeinen de politieke besluitvorming rondom het duinenbeleid of de uitvoering ervan hebben pogen te beïnvloeden staan hierbij centraal.¹⁴

Verder zorgen volgende onderzoeksvragen voor de nodige omkadering en afbakening: Welke pressie-belangengroepen slaagden er in om de besluitvorming en beleidsvoering te beïnvloeden? Met welke maatschappelijke, economische en politieke belangen werd bij de inhoudelijke invulling en tenuitvoerlegging van het Duinendecreet rekening gehouden? Hoe, langs welke kanalen en met welke middelen oefenden zij invloed uit? Waar in welk circuit van besluitvorming ontstond ten slotte het eigenlijke duinenbeleid?

Door het feit dat de wetgeving rond het duinareaal prioritair gericht was op de bescherming van de natuurwaarde van het duinenlandschap, zou men er vervolgens van uit kunnen gaan dat de sector natuur en dus de milieubeweging de bovenhand haalde in geval van dit cross-sectoraal conflict. De vraag is echter of dit wel klopt? Is het inderdaad zo dat de sector natuur het laatste woord kreeg en kan men dus spreken van een dictatuur van de sector natuur in de duinen?¹⁵ Primeerde het 'biodiversiteitsargument' bij de ontsluiting van duingebied?

Om dit te kunnen beantwoorden werd gekozen om de milieubeweging, bestaande uit de verschillende milieuverenigingen, als intermediaire organisaties, een primaire rol te geven in deze studie. Naast de rol van de sector natuur vormt ook de interactie met de commerciële sectoren (landbouw, economie en recreatie) en politieke partijen (Agalev, SP, CVP, VU, VLD), een cruciaal aspect binnen de analyse.

---

¹³ S. Walgrave, "Maatschappelijk draagvlak als alibi", p.3

¹⁴ S. Walgrave, "Maatschappelijk draagvlak als alibi", p. 2

¹⁵ Westtoer apb, *Welkom in de duinen, reflecties en aanbevelingen omtrent natuur en recreatie aan de Vlaamse kust*, Brugge, Westtoer apb, 2008, p. 28

Hoewel het vertrekpunt een concreet belangenconflict inhoudt, wil deze scriptie een groter verhaal brengen. Een gedetailleerde studie over het duinenbeleid toont immers aan op welke manier een milieuprobleem kan worden getransformeerd tot politieke actie. Het belangenconflict dat optreedt bij dit concreet en particulier geval illustreert overigens welke sectorale tegenstellingen de milieuproblematiek op macroniveau oproept: natuurbehoud versus grootschalige landbouwexploitatie, tewerkstelling versus milieuzorg, lokale milieubelangen versus nationale economische belangen enz.¹⁶

Het duel om de duinen, zoals dit milieuprobleem door Franklin en Schaeffer werd beschreven, kan bijgevolg gekaderd worden binnen de klassieke strijd tussen enerzijds het verlangen naar de exploitatie van de natuurlijke bronnen met het oog op het behalen van maximale winst en anderzijds het verlangen naar de bescherming van milieu met het oog op de vrijwaring van de natuurlijke rijkdom voor toekomstige generaties.¹⁷ Het Duinendecreet is daarom een interessante case om het spanningsveld tussen individuele en publieke eigendom te bekijken. Het opleggen van beperkingen inzake eigendoms- en gebruiksrecht voor het voeren van een ‘offensief natuurbeleid’ stuitte immers op veel verzet. De maatregelen die inzake natuurbehoud zijn uitgevaardigd te nadele van het eigendomsrecht, maken daarom het Duinendecreet uniek.¹⁸

Door de verschillende actoren in een historische context aan bod te laten komen en te bekijken op welke manier de verschillende sectoren proberen om hun eigen belangen te verdedigen en de publieke opinie voor hun kar trachtten te spannen, kan deze concrete evenwichtsoefening ook als illustratie dienen voor de vermaarde Belgische compromispolitiek en de groeiende verschuiving naar een meer deliberatieve democratie. Het duinendossier vormt hierbij een mooi staaltje van de manier waarop een vrij unaniem uitgangspunt gekneed en gewijzigd werd tot een voor alle actoren enigszins verzoenbaar compromis. De vraag rijst dan ook in welke mate het Duinendecreet als voorbeeld kan beschouwd worden voor andere belangenconflicten omtrent milieubescherming en -beheer.

---

¹⁶ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid : sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, Antwerpen, Nederlandsche boekhandel, 1985, pp .195-196

¹⁷ K. Franklin en N. Schaeffer, *Duel for the Dunes: Land Use and Conflict on the Shores of Lake Michigan*, Urbana, University of Illinois Press, 1983, p. 278

¹⁸D. Bogaert, *Natuurbeleid in Vlaanderen. Natuurontwikkeling en draagvlak als vernieuwingen?*, Nijmegen(Doctoraatsverhandeling Katholieke Universiteit Nijmegen), 2004, p. 120 (Promotor: P. Leroy)

Want ook de huidige regering wordt nog steeds geconfronteerd met het complexe spanningsveld tussen algemeen en privaat belang inzake milieuproblemen. De huidige politieke discussie rond de zonevreemde bossen toont dit mooi aan. Voormalig minister van Leefmilieu Joke Schauvliege stelde het volgende in dit verband:

“1.387 hectare kwetsbaar zonevreemd bos ligt in woongebied, goed voor 25.000 woningen. Dat gaat over mensen die erop rekenen dat ze daar het huis van hun dromen kunnen bouwen. Gaan we hen allen zeggen dat ze dat niet meer mogen en dat ze de waarde van hun grond verliezen?”¹⁹

Ook hier staan verschillende actoren tegenover elkaar en is een compromis noodzakelijk om een oplossing te vinden voor het bospatrimonium dat volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen in een woon-, industrie- of agrarisch gebied ligt. In een artikel uit De Wereld Morgen, moet volgens hoogleraar Bart Muys (KUL) het Duinendecreet van 1993 een voorbeeld vormen:

“Vandaag zijn we wat het boserfgoed betreft op het punt beland dat in 1993 voor de duinen werd bereikt. De bevoegde ministers moeten hun verantwoordelijkheid nemen om het Parlement te overtuigen van de noodzaak aan een krachtdadig beschermingsplan.”²⁰

Naast de problematiek van de zonevreemde bossen vormt de wettelijke bescherming van de historische permanente poldergraslanden een politieke ‘hot potato’ inzake het huidige natuurbehoud. Uit de inventaris opgemaakt door Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) blijkt dat de voorbije acht jaar minstens 208 hectare poldernatuur definitief verloren is gegaan. Om dit te stoppen is er nood aan een wettelijk kader dat de bescherming en beheer van deze kustpolders garandeert.²¹ Omdat deze dossiers aantonen dat natuurbehoud nog steeds een complex beleidsvraagstuk vormt en er tevens parallellen te trekken zijn met het duinendossier anno jaren negentig, zal hierover op het einde van deze masterscriptie kort worden gereflecteerd.

---

¹⁹ D. Bruneel, *20 jaar na het Duinendecreet: nood aan bescherming van zonevreemd bos*, in: <<http://www.dewereldmorgen.be/artikels/2013/09/13/20-jaar-na-duinendecreet-nood-aan-bescherming-zonevreemd-bos>>, geraadpleegd op 8 juni 2014

²⁰ D. Bruneel, *20 jaar na het Duinendecreet: nood aan bescherming van zonevreemd bos*, in: <<http://www.dewereldmorgen.be/artikels/2013/09/13/20-jaar-na-duinendecreet-nood-aan-bescherming-zonevreemd-bos>>, geraadpleegd op 8 juni 2014

²¹ S.N., *Eindelijk bescherming voor de kustpolders*, in: <http://www.vogelbescherming.be/site/index.php?option=com_content&view=article&id=754:eindelijk-bescherming-voor-kustpolders&catid=14:persberichten&Itemid=105>, geraadpleegd op 8 juni 2014

Deze scriptie wil geen klaagzang zijn om verwoesting en verval van de duinen, noch loflied zingen op het menselijk brein dat het duinenlandschap naar zijn hand wist te zetten. Om de huidige toestand te begrijpen willen wij echter wel de ontwikkelingen in het kustgebied schetsen tegen de achtergrond van de historie van het natuurbehoud zelf. De sociale evolutie in de laatste anderhalve eeuw heeft immers een ingrijpende invloed gehad op natuur en landschap, wat niet onderbelicht kan blijven.

1.2 Methodologie

Hoewel de keuze voor een kwalitatieve gevalstudie voor de hand ligt, aangezien de vraagstelling van dit onderzoek zich richt op één lokaal milieuprobleem, is er binnen de casuïstiek echter geen standaard aanpak met standaardprocedures voor de analyse. Het is noodzakelijk dat deze concrete casestudy wordt omkaderd en ondersteund door theoretische inzichten. Het isoleren van de empirische gevalstudie zou immers het risico lopen dat belangrijke verbanden en werkzame factoren uit het oog worden verloren en bijgevolg als a-historisch worden beschouwd. In navolging van Wester willen wij daarom op de wisselwerking tussen theorie en praxis focussen om op die manier de betekenisstructuur van het duinenbeleid bloot te leggen.²²

In het eerste gedeelte zal daarom kort ingegaan worden op de zoektocht naar theoretische omkadering voor de conflictueuze machtsmeting tussen de statelijke en niet-statelijke actoren in het duinenbeleid. Op welke manier kan men het complexe netwerk van knooppunten tussen overheid en middenveldactoren, of anders gezegd, de vervlechting van staat en civil society, theoretiseren? Hierbij gaan we uit van pluralisme, in de zin dat het zoeken naar ‘de beste, allesomvattende theorie’ irrelevant wordt geacht. Veeleer is er nood aan een combinatie van verscheidene theorieën om de complexe materie te onderbouwen. Interdependentie staat hierbij centraal: het Duinendecreet moet worden opgevat als een netwerk dat zich rond het beschermen van het duinlandschap vormde, waarin alle actoren nauw met elkaar in verband staan en als spilfiguren kunnen gelden binnen het netwerk.

Dit kadert tevens binnen het agency debat. De weging van de individuele bijdrage van actoren binnen het netwerk mag bijgevolg niet onderschat worden. In deze scriptie wordt geargumenteed dat er een wederzijdse afhankelijkheid bestaat tussen handelende individuen en de structuur van het duinenbeleid zelf.

---

²²V. Peters, “De case-studie”, in: F. Wester, K. Renkstorf en P. Scheepers, eds. *Onderzoekstypen in de Communicatiewetenschappen*, Alphen aan den Rijn, Kluwer, 2006, p. 620

Een beleid krijgt pas vorm door de drijvende kracht van individuen, anderzijds hebben individuen slechts een impact wanneer zij opereren binnen een organisatie, of uitgebreider binnen een netwerk van actoren.²³ Dit web van interdependentie tussen overheid en middenveldactoren zal worden onderbouwd door de theorie van de ‘multi-actor en multi-level governance’. De focus komt immers te liggen op de diverse *niveaus* van actoren (multi-level) en het *grote aantal* actoren (multi-actor).²⁴ Framing is daarnaast een handige techniek om de communicatiestrategieën te onderzoeken die gebruikt worden om de bescherming van het Duinendecreet onder de aandacht te brengen. Alvorens deze theorieën toe te passen, worden de kenmerken ervan kort in het eerste gedeelte toegelicht.

Het is echter van belang te blijven reflecteren over het gebruik van theorie. Theorievorming zou per slot van rekening een nog grotere afstand tussen bron en historicus creëren. Daarnaast zou de beeldbaarheid en leesbaarheid van de geschiedschrijving lijden onder het veelvuldig gebruik van diverse theorieën. Ik sluit mij echter aan bij Lorenz wanneer hij stelt dat een complexe werkelijkheid nu eenmaal een complex betoog vereist, inclusief theoretische inzichten. Ten slotte kan het gebruik van theorie het analytisch inzicht bevorderen.²⁵

Vooraleer dieper in te gaan op het decreet zelf, focust een tweede gedeelte op de voorgeschiedenis van onze kust, waarin de menselijke beïnvloeding op het Vlaamse duingebied centraal staat. Een *longue-durée* perspectief wordt gehanteerd om de ontstaansachtergrond van het Duinendecreet bloot te leggen. De verklaring wordt gezocht in de toelichting van tijd-en plaatsbepaalde samenhangen tussen het decreet en zijn context, waarbij algemene historische trends een rol spelen.²⁶ Concreet wordt er gekozen om de geschiedenis van de duinen te laten beginnen rond de eeuwwisseling. In deze periode intensifieerde immers de relatie tussen duin en mens omwille van zijn landbouwfunctie.

Vervolgens worden de onderscheiden periodes afgebakend, enerzijds op basis van de nieuwe functies die de duinen kregen toebedeeld, en anderzijds op basis van het sluipende bewustzijnsproces van de kustbevolking i.v.m. de bescherming van de duinen.

---

²³ C. Lorenz, *De constructie van het verleden. Een inleiding in de theorie van de geschiedenis*, Amsterdam, Boom, 2008, p. 198-204

²⁴ T. Selnes, en W. Kuindersma, “Natuurbeleid en bestuurlijke ontwikkelingen: de piramide voorbij?” in: W. Kuindersma, ed., “Bestuurlijke trends en het natuurbeleid”, in: *Planbureaustudies*, 3(2002), p.13

²⁵ C. Lorenz, *de constructie van het verleden. Een inleiding in de theorie van de geschiedenis*. Amsterdam, Boom, 2008, pp. 246-247

²⁶ C. Lorenz, *de constructie van het verleden. Een inleiding in de theorie van de geschiedenis*. p. 129

Geografisch gezien, heeft deze scriptie betrekking op alle duingebieden van Knokke tot De Panne, of d.i. de hele Belgische kustlijn. Met de maritieme duinstreek wordt de landstrook bedoeld die zich uitstrekt tussen het zeestrand en de polders en die uit diverse duinvormen kan bestaan.²⁷

Het schetsen van een historische context is niet alleen van belang als interpretatiekader, maar zorgt tevens voor een betere afbakening van het onderwerp. De vraag onder welke sociale historische voorwaarden het duinenprobleem een zo grote aantrekkingskracht kon uitoefenen en waarom precies sommige sociale categorieën daar zo sterk werden toe aangetrokken, kan aan de hand van deze historische contextuele verklaringwijze worden beantwoord.

Het derde gedeelte bevat de beschrijving van het Duinendecreet zelf. Binnen de analyse staat het conflictmodel omtrent de bescherming van de duinen centraal en worden de hoofdrollen gespeeld door de voor – en tegenstanders van het Duinendecreet, die met uitzondering van de politieke actoren, opgedeeld zijn als ‘sectoren’ van waaruit ze opereren. Om het geheel aanschouwelijk en leesbaar te houden, is er gekozen om de fases die binnen het decreet zijn te onderscheiden als kapstukken te gebruiken.

Van de onderhandelingsfase, worden achtereenvolgens de bewarende en definitieve fase besproken. Dit is een structuur die ook werd teruggevonden in de licentiaatsverhandelingen van James Van Casteren en Geertrui Cazaux.²⁸ De keuze voor deze indeling is louter om de verstaanbaarheidsgraad van de levensloop van een decreet te verhogen. Binnen elke fase zullen naast de standpunten en actiemiddelen van de sector natuur, de wrijvingen tussen deze sector en de andere betrokken actoren uitvoerig aan bod komen. Het onderzoeken van de specifieke achtergronden, motieven en beweegredenen van deze actoren zijn hierbij handige parameters om de betrokkenheid en invloed van elke afzonderlijke sector enigszins te meten. De verschillende sectoren mogen echter niet als afzonderlijke onafhankelijk opererende actoren worden beschouwd.

---

²⁷G. Cazaux. *De bescherming van de Vlaamse kustduinen*. Antwerpen, (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universitaire Instelling Antwerpen Instituut voor milieukunde), 1995, p. 4 (Promotor: Prof. Dr. I. Loots) / S. Provoost en M. Hoffmann red., *Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust*, Brussel, Universiteit Gent en Instituut voor Natuurbehoud in opdracht van AMINAL, Afdeling Natuur, 1996, Deel I, p. 279

²⁸G. Cazaux. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universitaire Instelling Antwerpen Instituut voor milieukunde), 1995, p. 61 (Promotor: Prof. Dr. I. Loots) en J. Van Casteren, *Het Duinendecreet en het Structuurplan Kustzone: elkaar versterkende factoren in de strijd voor het duinenbehoud*, Gent, (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universiteit Gent vakgroep Ruimtelijke planning), 1996-1997, p. 72 (promotor: Ch. Vermeersch)

Een wederzijdse beïnvloeding is dan ook duidelijk zichtbaar. Vanuit redactionele overwegingen bleek het echter wenselijk deze actoren enigszins te ordenen. Een belangrijke focus ligt daarnaast op het belang van subpolitiek, die kan begrepen worden als een amalgaam van maatschappelijke initiatieven op het Duinendecreet, die buiten het nationale politieke systeem plaatsgrijpen.²⁹

De analyse krijgt allures van een narratieve structuur, omwille van de chronologie die erin steekt. Toch bieden de openheid van onderwerp, bronnenmateriaal en methode een garantie dat dit historisch betoog een rationele onderneming blijft, waardoor het toegankelijk is voor de eis van verantwoording en voor kritiek.³⁰ Als laatste levert de openheid in argumentatie de nodige bewijskracht om de vooropgestelde vragen te beantwoorden.³¹

Zoals vaak het geval bij ecologische geschiedenis, kan de beschrijving van het beschermingsproces van de maritieme kustduinen, gelieerd worden met actuele natuurbehoudsdossiers.³² De scriptie wordt daarom afgesloten met een flashforward naar vandaag. Hierbij wordt kort gereflecteerd over twee huidige discussies binnen natuurbehoud: de problematiek rond de zonevreemde bossen en de historische permanente poldergraslanden.

Dat deze thesis een disciplinaire studie is, waarin naast een historische, ook een juridische, politicologische en zelfs een ecologische insteek merkbaar is, heeft alles te maken met het feit dat in de sociale wetenschappen vaak gemeenschappelijke theoretische kaders en methoden gebruikt kunnen worden, wat op zijn beurt weer kan verklaard worden door de drang naar een totale verklaring van het probleem en door de angst dat het onderzoek wordt geïsoleerd binnen een bepaald onderzoeksdomein. Het gebruik van verschillende kaders afkomstig uit verschillende disciplines heeft echter onvermijdelijk grensvervaging tot gevolg, wat kan leiden tot slappe veralgemeningen.³³ Om deze reden is het van belang om erop te wijzen dat deze scriptie primair een geschiedkundige studie wil zijn. Dit uit zich voornamelijk in het hanteren van een lange termijn perspectief en het kritisch gebruik van een uitgebreid areaal van primaire bronnen.

---

²⁹ D. Bogaert, *Natuurbeleid in Vlaanderen. Natuurontwikkeling en draagvlak als vernieuwingen?*, Nijmegen (Doctoraatsverhandeling Katholieke Universiteit Nijmegen), 2004, p. 30 (Promotor: P. Leroy)

³⁰ B. Verschaffel, "Geschiedschrijving- een waar verhaal, of de waarheid over verhalen?", in: F.R. Ankersmit ed., *Op verhaal komen: over narrativiteit in de mens- en cultuurwetenschappen*, Kampen, Kok Agora, 1990, p. 83-107

³¹ A. Megill, "Recounting the past: description and explanation and narrative in historiography", in: *The American Historical Review*, 94(1989), p. 647

³² E. Thoen. "Geschiedenis en de spanning tussen economie en ecologie." In: *De relatie tussen en economie en ecologie gisteren, vandaag en morgen. Jaarboek ecologische geschiedenis*, Gent, Academia Press, 1998, p. 15

³³ E. Thoen. "Geschiedenis en de spanning tussen economie en ecologie." In: *De relatie tussen en economie en ecologie gisteren, vandaag en morgen. Jaarboek ecologische geschiedenis*, Gent, Academia Press, 1998, p. 23

1.3 Bronnen

1.3.1 De archieven

Deze studie is gebaseerd op een extensieve literatuur- en bronneninventarisatie. Een grote variëteit aan bronnen zijn hiervoor gebruikt: Parlementaire stukken³⁴, gerechtelijke dossiers, rapporten, briefwisseling, verslagen van vergaderingen, brochures, kaarten, foto's en reportages.

Het gebruik van persberichten omtrent acties rond duinenproblematiek bleek daarnaast handig om de publieke opinie over dit onderwerp te analyseren. Zowel krantenknipsels uit De Morgen, De Standaard, De Tijd, Het Nieuwsblad, Het Volk en de lokale (West-Vlaamse) bijlages uit de periode 1990-1995 zijn hiervoor gebruikt.

De primaire bronnen werden gevonden in verschillende archieven in Vlaanderen. Het archiefonderzoek werd gestart in het AMSAB-ISG te Gent. Zowel de archieven van vzw Natuurreservaten, Natuurpunt West-Vlaanderen, De Bond Beter Leefmilieu, als het persoonlijk archief van Norbert De Batselier zijn in deze archiefcel geraadpleegd. Deze vormden voornamelijk een schat aan informatie omtrent de standpunten van de milieuverenigingen in West-Vlaanderen en de acties die men doorheen de jaren heeft ondernomen ter vrijwaring van de duinen. Ook het archief van Peter Bossu, geraadpleegd in het bezoekerscentrum De Blankaart te Woumen, was een rijke bron aan documenten van Natuurpunt West-Vlaanderen. Aan de hand van Parlementaire handelingen, geraadpleegd in het archief van De Batselier en via de website van het Vlaams Parlement, werd een beeld verkregen over het dagelijkse politieke spel in het wettelijk halffrond en in de Commissie voor Leefmilieu. Verder werden ook het archief van de CD&V-fractie in de Vlaamse Raad en het archief van de Boerenbond geraadpleegd in het KADOC te Leuven. Deze bleken vooral nuttig om de visie en de reactie van de gedupeerde eigenaars en landbouwsector beter te begrijpen. In deze archieven zijn ook talrijke gerechtelijke stukken (dossiers, brievenwisseling onder advocaten, planschaderegeling) teruggevonden.

Om een notie te krijgen over de ecologische criteria die werden gehanteerd bij de afbakening van de beschermde gebieden en de opgemaakte rapporten/inventarissen i.v.m. de afbakening werd de bibliotheek van het INBO te Anderlecht geconsulteerd. Ten slotte werden ook twee reportages van Panorama bekeken in het beeldarchief van de VRT. Deze waren vooral nuttig om de publieke opinie te bepalen en een concreter beeld te scheppen van de problematiek.

---

³⁴ Zoals: voorstellen en ontwerpen van decreet, handelingen en verslagen van de Commissie van leefmilieu en interpellaties

1.3.2 De interviews

Omdat het Duinendecreet nog van behoorlijk recente makelij is, althans vanuit het oogpunt van de historicus, vormden mondelinge getuigenissen een onmisbare bijkomende primaire bron. Interviews met initiatiefnemers leverden een meer menselijke kijk op de casestudy.

Ter bevordering van de neutraliteit is er getracht om elke actor/sector aan het woord te laten. Op politiek niveau werden Norbert De Batselier (SP), toenmalig Vlaams minister van Leefmilieu, Dirk Van Melkebeke, toenmalig kabinetschef van N. De Batselier en Vera Dua (AGALEV), toenmalige volksvertegenwoordiger in de Commissie voor Leefmilieu geïnterviewd. Als vertegenwoordigers van de sector Natuur (de milieuverenigingen) werden Peter Bossu, toen actief medewerker in vzw Natuurreservaten en nadien kabinetsmedewerker van Johan Vande Lanotte en John Van Gompel, toenmalig medeoprichter en voorzitter van de Kustwerkgroep, afdeling Duinenwerkgroep gesproken. Prof. Eckhart Kuijken, toenmalig voorzitter van het Instituut voor Natuurbehoud en Jean-Louis Herrier, toenmalig medewerker van het I.N. en eindverantwoordelijke van de opgemaakte inventarissen, werden aangesproken ter vertegenwoordigers van het Instituut voor Natuurbehoud. Als vertegenwoordiger van de sector vastgoed werd Jan Jassogne, toenmalig voorzitter van het CIB Vlaanderen afdeling Kust bevraagd. Peter Van Bossuyt, toenmalig provinciaal secretaris van de Boerenbond te West-Vlaanderen, werd bevraagd als afgevaardigde van de sector landbouw. Wegens praktische omstandigheden, bleek een mondeling gesprek met deze twee laatste vertegenwoordigers niet mogelijk. Om vooralsnog kennis te nemen van hun visie werd een schriftelijk vraag-antwoordprocedure opgestart.

Bij de transcriptie is er rekening gehouden met het feit dat het interview, als mondelinge getuigenis, een egodocument is waarbij niet alleen een beeld gegeven wordt van het verleden maar het verleden ook bekeken wordt met de ogen van vandaag. Er is gekozen voor een ‘semi-gestructureerde’ interviewtechniek, wat neerkomt op een reeks voorbereide gesprekstopics die als wegwijzers fungeren tijdens het gesprek, maar waarbij de openheid van bevraging ruimte geeft aan de respondent om dieper in te gaan op bepaalde punten en zijwegen in te slaan.³⁵

---

³⁵ A. Bryman, *Social Research Methods*, Oxford, Oxford University Press, 2008, pp. 438-439

Het open karakter van de bevraging bood de mogelijkheid om nieuwe inzichten en opvattingen op het spoor te komen.³⁶ In bijlage vindt men de algemene lijst van de gesprekstopics. Deze vragen werden aan elke respondent op dezelfde wijze gesteld om de vergelijking te bevorderen en om op die manier een meer waarheidsgetrouwe versie te verkrijgen. Daarnaast werden er specifieke bijvragen gesteld naargelang van de sector waarin de respondent opereerde.

Vooraleer de interviews te transcriberen werd een natuurgetrouwe registratie van de conversaties gemaakt, waarbij het gebruik van een audiotape handig bleek. Zo werden de subtiele details in de gesprekken niet over het hoofd gezien.. Nadien werd dit primair ruw onderzoeksmateriaal omgezet in nauwkeurige transcripties. Ten slotte werd de feitelijke analyse, van de verschillende codes in de vraaggesprekken aangevat.³⁷ Bij deze analyse werd ook aangegeven dat de respondenten vaak vertwijfeling toonden.

De gesprekken met de actoren en de daaruit voortvloeiende analyse, zorgden voor de nodige aanvulling en verheldering. De verschillende interviews zorgden immers voor meer ‘inside-informatie’, waardoor sommige lacunes en onduidelijkheden in het archiefonderzoek konden worden opgehelderd.

---

³⁶ E. Hijmans en F. Wester, “De kwalitatieve interviewstudie”, in: F. Wester, K. Renkstorff en P. Scheepers, eds. *Onderzoekstypen in de Communicatiewetenschappen*, Alphen aan den Rijn, Kluwer, 2006, p. 514

³⁷ A. Bryman, *Social Research Methods*, Oxford, Oxford University Press, 2008, . 446-448.

2 Theoretische situering

2.1 Multi-actor en multi-level governance

Van Der Heijden verschaft in zijn artikel “De milieubeweging in de twintigste eeuw” een kritische reflectie over de rol van de natiestaat bij de beschrijving van sociale bewegingen. Hij stelt daarbij dat deze geografische begrenzing problematisch is, omdat milieuproblemen steeds méér gedefinieerd worden als wereldwijde vraagstukken en de milieubeweging steeds méér opereert op mondiaal niveau.³⁸ De politiek verlaat meer en meer het terrein van de natiestaat, waarbij deze laatste zich steeds minder kan beroepen op een exclusieve autoriteit.

Ook in België is er gedurende de twintigste eeuw een verticale verschuiving van de politieke macht merkbaar naar internationale entiteiten (supranationale instituties) enerzijds, en naar regionale entiteiten (subnationale instituties) anderzijds. Daarnaast is sprake van een horizontale verschuiving van publieke naar semipublieke en particuliere organisaties.³⁹ Het is in het licht van deze tanende rol van de natiestaat als klassieke hiërarchische constructie dat het concept van ‘governance’ begrepen moet worden.

Nick Bernard, specialist in het recht van de Europese Unie, definieert ‘governance’ als volgt :

*“What the new governance approach calls into question above all is the idea of a linear, hierarchical structure of regulatory and social control. Power is dispersed into a multiplicity of sites, which constitute ‘nodes’ in a heterarchical network rather than layers in a hierarchical pyramid. The relationship between these ‘nodes’ is one of mutual influence rather than one of control.”*⁴⁰

Bij ‘governance’ ligt de focus op het proces van beleidsvoering en gaat het accent meer liggen op *verscheidene lagen* van actoren (multi-level) en op de *grote verscheidenheid* aan actoren (multi-actor).⁴¹

---

³⁸H.A. Van Der Heijden, “De milieubeweging in de twintigste eeuw”, in: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 3 (2004) p. 476

³⁹D. Bogaert, *Natuurbeleid in Vlaanderen. Natuurontwikkeling en draagvlak als vernieuwingen?*, Nijmegen (Doctoraatsverhandeling Katholieke Universiteit Nijmegen), 2004, p. 27 (promotor: P. Leroy)

⁴⁰N. Bernard, *Multilevel governance in the European Union*, Den Haag, Kluwer Law International, 2002, p. 9

⁴¹T. Selnes, en W. Kuindersma, “Natuurbeleid en bestuurlijke ontwikkelingen: de piramide voorbij?” in: W. Kuindersma, ed., “Bestuurlijke trends en het natuurbeleid”, in: *Planbureaustudies*, 3(2002), p.13

Bijgevolg speelt in deze versnipperde en diffuse politieke macht, ‘subpolitiek’ een steeds belangrijker rol. Overleg en samenwerking tussen publieke en private actoren, waarin middenveldorganisaties van belang zijn voor de netwerkvorming, zijn karakteristiek voor het governanceproces.⁴²

Het duinenbeleid moet volgens deze theorie dan ook begrepen worden als een complexe interactie tussen statelijke en niet-statale actoren. Als intermediaire organisaties waren de milieuverenigingen inderdaad een niet te onderschatten speler tijdens de onderhandelingen in 1993. Reeds voor het Duinendecreet waren milieuorganisaties, waaronder vzw Natuurreservaten, immers actief bezig met de bescherming van de duinen. Het organiseren van bijvoorbeeld een Duinendag in 1982, met lezingen en duinwandelingen, maakte deel uit van een grotere informatie –en sensibiliseringscampagne ter bescherming van de duinen.⁴³ Ook andere sociale en commerciële organisaties zoals de ‘Boerenbond’ en de ‘Confederatie Immobiliënberoepen België’, die ook deel uitmaken van het middenveld, hebben het Duinendecreet weten te drukken. Dit kan men immers afleiden uit de 384 bezwaarschriften die, naar aanleiding van een openbaar onderzoek in mei 1993, werden ingediend en waarna de afbakening van de beschermde zones werd aangepast.⁴⁴

Vooraleer dieper in te gaan op deze verzameling van niet-statale actoren, is het van belang om er zich bewust van te zijn dat het middenveld en méér in het bijzonder, een sociale beweging, zich niet in ieder land op dezelfde manier ontwikkelt, maar sterk onderhevig is aan de simultane maatschappelijke en politieke ontwikkelingen. Deze gedachte wordt door de politicologische theorie van de ‘Politieke Mogelijkhedenstructuur’ omkaderd.

Van Der Heijden stelt vast dat mobilisatie, actierepertoire, organisatievorm en succeskansen van een sociale beweging mee bepaald worden door de per land wisselende politieke mogelijkhedenstructuur. Een open assimilatief politiek systeem zou immers andere vormen van sociale bewegingsactiviteit genereren dan een gesloten en repressief systeem.⁴⁵

---

⁴²U. Beck, *De wereld als risicomaatschappij. Essays over de ecologische crisis en de politiek van de vooruitgang*, Amsterdam, De Balie, 1997, p. 13

⁴³S.N., “Bedreigd landschap: de duinen”, in: *Natuurreservaten*, Brussel,(1982) p. 43

⁴⁴Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5, pp. 33-70

⁴⁵ H.A Van Der Heijden, “De milieubeweging in de twintigste eeuw”, p. 454

Kitschelt gaat er bijgevolg van uit dat een zekere mate van openheid gunstig is voor de politieke ontwikkeling van protestbewegingen. Daarentegen zou een gesloten politiek systeem minder gunstig zijn voor dezelfde bewegingen.⁴⁶

Het idee dat politieke omgevingsfactoren inderdaad van fundamenteel belang zijn voor de ontwikkeling van een sociale beweging, wordt tevens aangevoerd door Tilly, McAdam en Tarrow. Deze theoretici benadrukken dat organisaties niet behoorlijk kunnen worden begrepen wanneer er geen aandacht geschonken wordt aan de manier waarop collectieve actie zich doorheen de tijd ontplooit.⁴⁷ Sociale bewegingen moeten bijgevolg ook als politiek proces worden opgevat, aangezien verandering doorheen de tijd op politiek niveau gevolgen heeft voor de opkomst en ontwikkeling van sociale bewegingen.⁴⁸

Bij het gebruik van POS-theorie moet men er echter over waken dat er geen structureel determinisme in de analyse sluipt. Verschillende auteurs hebben daarnaast gewezen op het feit dat het ‘open of gesloten systeem’ geen zwart-wittegenstelling is, maar dat er vele varianten van openheid en geslotenheid mogelijk zijn.⁴⁹

In concreto moet er nagegaan worden of het politieke landschap tijdens het duinenbeleid een open of eerder gesloten systeem was. Om dit te kunnen beantwoorden is het van belang te vermelden dat de Belgische politiek gedurende de periode 1970-1993 een ingrijpende institutionele transformatie onderging, met een evolutie van een centrale naar een federale staatsinrichting, met een bevoegdheidsherverdeling en verschuiving naar de deelgebieden.

Kriesi stelt hierbij dat een federale staat in principe gunstigere omgevingsvoorwaarden zal scheppen voor een nieuwe sociale beweging dan een centrale staat: de multiplicatie van het aantal inspraakorganen in het politiek bestel vergroot de kans om politieke invloed uit te oefenen.⁵⁰

---

⁴⁶ H. Kitschelt, “Political opportunity structures and political protest: anti-nuclear movements in four democracies”, in: *British Journal of Political Science*, 16 (1986), p. 66

⁴⁷ M. Diani, *Green Networks. A structural Analysis of the Italian Environmental movement*. Edinburgh, Edinburgh University Press, 1995, p. 17

⁴⁸ M. Diani, *Green Networks*, p.190

⁴⁹ C. A. Rootes, “Political Opportunity Structures: promise, problems and prospects”, in: *La Lettre de la maison Française d’Oxford*, 10(1999), p. 77

⁵⁰ M. Hooghe, *Nieuwkomers op het middenveld. Nieuwe sociale bewegingen als actoren in het Belgisch politiek systeem. De milieubeweging en de vrouwenbeweging in Vlaanderen, 1970-1990*. (Doctoraatsverhandeling Vrije Universiteit Brussel), 1997, p. 279

De opeenvolgende fasen van de staatshervorming bleven niet zonder gevolg voor de bevoegdheden inzake milieubeleid die in 1980 nagenoeg integraal werden geregionaliseerd.⁵¹ Met deze regionalisering kreeg Vlaanderen niet alleen een eigen minister voor leefmilieu,⁵² maar ook een eigen administratie en adviesorganen (bv. MINA-raad). Toch was er in de periode 1970-1989 geen sprake van een integraal beleid, maar wel van een klassiek beleid waarin wetenschappers en overheid de belangrijkste beleidsmakers bleven.⁵³ Hooghe spreekt daarom van de paradox van formele, thematische openheid en informele, actoriële geslotenheid:

*“Het is niet omdat een politiek systeem de thema’s van een beweging toelaat tot de politieke agenda dat ook de actoren zelf betrokken worden bij het besluitvormingsproces.”*⁵⁴

Volgens Walgrave draaide dit beleid bijgevolg eerder om een ruilrelatie:

*“De challenger groups krijgen toegang tot het besluitvormingsproces en in ruil maken ze geen gebruik van hun stoorvermogen. Als dat stoorvermogen er echter niet is, hebben ze ook helemaal geen bargaining power en zijn hun kansen om toegelaten te worden tot de besluitvormingselite relatief klein.”*⁵⁵

Met het ‘MINA-plan 2000’ werd door toenmalig Vlaams minister van Leefmilieu, Natuurbehoud en Landinrichting, Theo Kelchtermans (CVP) in 1989 echter een eerste poging tot een integraler beleid aangekondigd. Het besluitvormingsproces moest volgens dit plan gericht worden op overleg en coöperatie tussen de verschillende sectoren, rekening werd houden met de grote ruimtelijke entiteiten en de ecologische hoofdfunctie centraal stellen.⁵⁶

Twee krachtlijnen van dit MINA-plan waren hierbij van belang voor het Duinendecreet. De natuurreservaten moesten maximaal gevrijwaard blijven en de focus moest liggen op het herstel en de ontwikkeling van natuurwaarden met het oog op het beschermen van grotere eenheden natuurgebied.⁵⁷

---

⁵¹ L. Lavrijsen, “Bevoegdheidsverdeling tussen de Staat en de Gewesten inzake leefmilieu na de tweede fase van de staatshervorming”, in: L. Lavrijsen, D. Orban en E. Herbiet, ed., *De bevoegdheden inzake milieubeheer*, Brussel, Story-Scientia, 1990, p.36

⁵² Norbert De Batselier (SP) was in de periode 20-10-1992 - 19-06-1995 de bevoegde minister van Leefmilieu bij de opmaak van het Duinendecreet, nadien werd deze opgevolgd door dhr. Theo Kelchtermans (CVP) (20-06-1995 - 12-07-1999)

⁵³ D. Bogaert, *Natuurbeleid in Vlaanderen, natuurontwikkeling en draagvlak als vernieuwingen?*, p.97

⁵⁴ M. Hooghe, *Nieuwkomers op het middenveld*, p. 301

⁵⁵ M. Hooghe, *Nieuwkomers op het middenveld*, p.302

⁵⁶ T. Kelchtermans, *MINA-plan 2000. Analyse en Voorstellen voor een Vernieuwd Vlaams Milieu- en Natuurbeleid*, Brussel, Ministerie Vlaamse Gemeenschap, 1989, p.332

⁵⁷ T. Kelchtermans, *MINA-plan 2000*. p.330

In de periode 1989-1995 besluit Bogaert in zijn doctoraatscriptie ‘dat vzw Natuurreservaten een belangrijke plaats had afgedwongen bij de beleidsvorming van het Natuurontwikkelingsplan, met de implementatie van ‘De Groene Hoofdstructuur’ als belangrijkste agendapunt.⁵⁸ Dit vermogen tot inspraak en participatie van de sector natuur bleek ook duidelijk bij de politieke besluitvorming inzake het duinenbeleid.

2.2 Framing

Deze studie besteedt belangrijke aandacht aan het gebruikte discours binnen de beleidsvorming, wat in verband kan worden gebracht met ‘framing’.

Het beleidsdiscours is volgens Hajer:

“A specific ensemble of ideas, concepts, and categorizations that are produced, reproduced and transformed in a particular set of practices and through which meaning is given to physical and social realities”⁵⁹

Met discours wordt een verzameling van ideeën bedoeld die betekenis geven aan de politieke en sociale werkelijkheid.⁶⁰ De creatie van ‘frames’ is daarom van fundamenteel belang voor de inhoudelijke invulling van een beleidsprobleem. Snow en Benford definiëren frames als ‘schema’s van interpretaties, die individuen in staat stellen om gebeurtenissen die zich zowel in hun eigen leven als in de globale wereld afspelen, te lokaliseren en te identificeren.⁶¹ Entmann beschrijft de manier waarop framing ter uitvoering wordt gelegd:

“To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described”⁶²

Het framingproces zorgt dus niet enkel voor de definiëring van het milieuprobleem, maar ook voor strategieën die beter worden geëvalueerd en acties die beter worden gemotiveerd.⁶³

---

⁵⁸ D. Bogaert, *Natuurbeleid in Vlaanderen*, p. 139

⁵⁹ M.A. Hajer, *The Politics of Environmental Discourse. Ecological Modernization and the Policy Process*, Oxford, Clarendon Press, 1995, p. 44

⁶⁰ B. Arts, “Policy Arrangements”, in: J. Tatenhove, B. Art. en P. Leroy eds., *Political Modernisation and the Environment. The Renewal of Environmental Policy Arrangements*. Dordrecht, Kluwer, 2002, p. 63

⁶¹ D.A. Snow en R. Benford, “Frame alignment processes, micromobilization, and movement participation”, in: *American Sociological Review*, 51(1986), p. 464

⁶² R. Entman, “Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm,” in: *Journal of Communication* 43(1993), 4, p. 52

⁶³ D.A. Snow en R. Benford, “Frame alignment processes, micromobilization, and movement participation”, in: *American Sociological Review*, 51(1986) p. 464

Het grote voordeel van framingonderzoek is dat het ons attent maakt op welke manier communicerende teksten hun macht uitoefenen. Een omkadering identificeert immers de belangen van verschillende concurrerende actoren.⁶⁴ Het concept framing wordt in deze thesis gebruikt om de onderliggende betekenisstructuren van enerzijds de teksten en stellingen van de verschillende actoren en anderzijds de relevante krantenartikelen in de pers te analyseren. Het is immers van belang te weten hoe de verschillende belanghebbenden ('frame sponsors') de publieke opinie trachten te beïnvloeden.

Dit gebeurt door de analyse van de bouwstenen (frame devices) en de functies van die structuren (reasoning devices). Bij de frame devices werd voornamelijk gelet op de specifieke woordkeuze van politici en journalisten. Woorden impliceren immers vaak een bepaald standpunt.⁶⁵ In dit verband werd er ook speciale aandacht geschonken aan de vergelijking tussen de woordkeuze van de verschillende actoren onderling. In krantenknipsels werd bekeken hoe de duinenproblematiek juist beschreven werd. Er werd nagegaan of er een herhaling van eenzelfde frame optrad bij de verscheidene kranten. Hoe meer iets herhaald wordt hoe meer het gevoel wordt opgewekt dat het belangrijk is. Gezien het aantal artikels tussen 1992-1994 over dit probleem, kan men besluiten dat de pers dit belangrijk genoeg vond om te vermelden. Ten slotte werd bij de krantenknipsel bekeken welke zaken (bewust of onbewust) werden vermeld (inclusions) en welke zaken (bewust of onbewust) werden weggelaten (omissions).⁶⁶

Nagaan hoe de duinenbescherming gekaderd werd in de media, was belangrijk omdat in theorie het gehanteerde frame voor een groot deel zal bepalen hoe mensen een probleem en oplossing percipiëren. Dit is van enorm belang voor de politieke communicatie: de politici hadden er alle belang bij om de pers aan hun kant te hebben. Ook het concept "saliency" is hierbij van groot belang: hoe groter de nadruk op bepaalde informatie, hoe groter de kans dat de recipiënten ze opmerken, er betekenis aan geven en het opslaan in hun geheugen.⁶⁷

De omkadering van het Duinendecreet in de pers beïnvloedde ook de publieke opinie, aangezien het voornamelijk ging om mensen die, behalve de belanghebbenden, over niet veel achtergrondkennis beschikten i.v.m. deze bescherming.

---

⁶⁴ R. Entmann, "Framing: toward clarification of a fractured paradigm". In: *Journal of Communication*, 43 (1993), 4, p. 56

⁶⁵ R. Entman, "Framing: toward clarification of a fractured paradigm", p. 52/55

⁶⁶ R. Entmann, "Framing: toward clarification of a fractured paradigm", p. 52/53

⁶⁷ R. Entmann, "Framing: toward clarification of a fractured paradigm", p.53

In het algemeen stelt Entmann het volgende vast:

*“But [many studies] suggest that on most matters of social or political interest, people are not generally so well-informed and cognitively active, and that framing therefore heavily influences their responses to communications.”*⁶⁸

Met andere woorden: framing geldt als een belangrijk fundament voor de individuele mobilisatie: hoe groter de capaciteit is van leiders om een frame te creëren dat aanspreekt tot een groot deel van potentiële actoren, des te succesvoller zal de rekrutering van nieuwe leden voor een sociale beweging zijn.⁶⁹

Met dit inzicht, rijst de vraag welke discoursen het duinenbeleid karakteriseerden. Of anders gezegd, welke waarden en functies werden aan de duinen door de verschillende actoren als belangrijkste toegeschreven? In het algemeen kunnen we reeds het volgende vaststellen: de sector natuur zal het belang van de natuurwaarde en de unieke kwaliteiten van het duinenlandschap benadrukken. Deze intrinsieke waarde van natuur spruit niet alleen voort uit het wetenschappelijk bewijs maar ook uit een ideële en emotionele visie (natuur is indrukwekkend en verdient bescherming). De sectoren landbouw en economie zullen daarentegen eerder de gebruiksmogelijkheden van de duinen voor de mens in de verf zetten. Deze instrumentele waarde van de natuur wordt door beide sectoren onderbouwd door een eerder functionalistische visie (natuur als bv. producent van voedsel). Ten slotte zal de sector recreatie voornamelijk het toeristische belang van het duinareaal vooropstellen met een recreatieve visie (natuur is er voor vrijetijdsbesteding).⁷⁰

---

⁶⁸ R. Entmann, “Framing: toward clarification of a fractured paradigm”, p.56

⁶⁹ Diani, *Green Networks. A structural Analysis of the Italian Environmental movement*. Edinburgh, Edinburgh University Press, 1995, p. 13

⁷⁰ F.W.J. Keulartz en S. Swart, *Natuurbeelden en natuurbeleid. Theoretische en empirische verkenningen*, Den Haag, NWO Ethiek en Beleid, 2000, p. 23/ D. Bogaert, *Milieubeleid in Vlaanderen*, p. 60

3 Een voorgeschiedenis

3.1 De eeuwwisseling: ‘van vissersdorp naar goudmijn’

“Op zulke vlakke plaets tusschen de duinen, die men eene panne noemt, bouwt de visscher zyn huisje: hy delft den bodem op zekere uitgestrektheid om, poogt hem door mesting tot het voortbrengen van eenige groensels en van aerdappelen voor den wintertyd te dwingen, en wyst tevreden op dien eigendom, welken hy met zekeren hoogmoed myn zand noemt.”⁷¹

Hendrik Conscience, *Bella Stock*, 1861

Tot begin negentiende eeuw vormde onze kust een bijzondere natuurlijke eenheid. Het harmonische spel van stuifzanden, graslanden, tussen-en achterduinse moerassen typeerde het aaneengesloten duingebied.⁷² De Vlaamse duinpannen vormden daarbij een uniek geologisch gegeven: de overgang tussen de Noord-Franse krijtotsen en de Noord-Nederlandse kalkarme duinen.⁷³

Wegens het wegvallen van de domaniale druk en de hernieuwde bezitsstructuur na de Franse Revolutie verloor het duingebied niet alleen zijn eeuwenoude functie als jachtgebied maar leidde deze privatisering samen met het toenemende aantal kustvissers tot de ontwikkeling van een agro-pastorale economie in de duinen. De landbouwers en kustvissers vestigden zich voornamelijk vanaf 1840 op het lage duingebied maar ook in de pannen van de paraboolduinen, waar grote delen van goed vochthoudende en humusrijke bodems werden omgevormd tot akkerlandjes en waar voornamelijk aardappelen en rogge werden geteeld.⁷⁴ Het vee van deze duinboeren versterkte de graasdruk op de bestaande duinvegetatie. Daarnaast werkten landbouwkundige ingrepen op het duinlandschap zoals maaien van valleivegetatie, kappen van Duindoorn en afbranden van begroeiing, de roofbouw in de hand.⁷⁵

---

⁷¹ H. Conscience, *Bella Stock: Tafereelen uit het leven der Vlaemsche visschers*, Antwerpen, J.P. Van Dieren, 1861, p. 9

⁷² C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”. in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p. 1

⁷³ M. Libert, “Negentig jaar duinverloedering”, in: *De Morgen*, 1993, 24 september

⁷⁴ R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p.92-93/ S. Provoost en M. Hoffmann, red., *Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust*, Brussel, Universiteit Gent en Instituut voor Natuurbehoud in opdracht van AMINAL, Afdeling Natuur, 1996, p. 158

⁷⁵ R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p. 178

Het was de industrialisering en de ontplooiing van het kapitalisme die, met de verbetering van de transportmogelijkheden en de explosieve groei van grote steden, de hoekstenen vormden van een nieuwe bouwcultuur aan de kust met de metamorfose van vissersdorpjes naar heuse badplaatsen.⁷⁶ Na 1815 ontpopte Oostende als ‘Ville D’Eau’ zich als een gerenommeerd kuur- en ontspanningsoord, druk bezocht door Britten op doortocht naar Waterloo en geliefd bij de koninklijke familie.⁷⁷ Deze maatschappelijke veranderingen produceerden een sterk ondernemingsgezinde klasse die potentieel zag in het ongerepte duinenlandschap.⁷⁸ Door de bouw van hotels en villa’s werd de residentiële ruimtelijke structuur van de kust vastgelegd.

Initiatiefnemers en bouwpromotoren werden na 1850 daarin aangemoedigd door de urbanisatiepolitiek van Leopold II, die vertrok van de gedachte dat de kustzone ‘*een goudmijn was die op ontginning wacht*’.⁷⁹ De koning richtte daarom een ‘Speciale Dienst der Kust’ op en stelde de nodige financiële middelen ter beschikking voor de geleidelijke uitbouw van een efficiënte weginfrastructuur, met prestigieuze projecten als de aanleg van de Koninklijke Baan en de Kusttram in 1885.⁸⁰ De aanleg van spoor- en tramlijnen had echter tot gevolg dat de badplaatsen meer en meer als parels in een snoer aan elkaar geregen werden en de open tussenruimten, namelijk de duinen, steeds kleiner werden.⁸¹

Leopold II bekommerde zich, afgezien van zijn georganiseerde kustverstedelijking, ook over het lot van de duinen. De vorst koesterde namelijk het plan om de nog ongerepte duingebieden te laten aankopen door de staat om ondernemingen te beletten de kust blind te verkavelen en de duinen als een potentiële bouwwerf zien. Hij gaf de opdracht aan Jozef Stübgen, een Duitse architect en stedenbouwkundig adviseur bij projecten van de koning, om al het grootgrondbezit aan de Vlaamse kust en in het bijzonder deze van de nog bestaande duingebieden in kaart te brengen. Deze opdracht werd echter nooit volledig volbracht.⁸²

---

⁷⁶ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p.4

⁷⁷ R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p.112/ M. Vermandere, *We zijn goed aangekomen! Vakantiekolonies aan de Belgische kust 1887-1980*, Brussel/Gent, ASP Editions/Amsab-ISG, 2010, p. 30

⁷⁸ Grote bouwondernemingen werden vanuit de private Immobiliensector opgericht zoals: de ‘Société Anonyme de Nieuport-Bains’ (1864), ‘Société Anonyme des Bains et des Dunes de Middelkerke et de Westende’ (1876), ‘Société Civile des Dunes d’Oostduinkerke et de Coxyde’ (1894). In: S. Provoost en M. Hoffmann, ed., *Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust*, Brussel, Universiteit Gent en Instituut voor Natuurbehoud in opdracht van AMINAL, Afdeling Natuur, 1996, p. 163

⁷⁹ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p.4

⁸⁰ M. Constandt, “100 jaar toerisme: een eeuw vakantie in West-Vlaanderen”, Tielt, Lannoo, 1986, p. 20

⁸¹ R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p.117

⁸² P. Lombaerde, *Leopold II: Koning-Bouwheer*, Gent, Pandora, 1995, pp. 121-124

J. Stübben kreeg daarnaast de opdracht om een stedenbouwkundig beleid uit te werken dat aandacht schonk aan de harmonie tussen vastgoed en natuur. Hij lanceerde daarom het idee van de ‘Cité-Jardin’ aan de kust: een model waarbij wooneenheden omgeven werden door groenstreken en het stratenplan mooi aansloot bij het landschap. Hoogbouw was volgens J. Stübben uit den boze omdat dat dit het duinlandschap verstoorde. De charmante bouwstijl kenmerkend voor haar witgekalkte vakwerkhuisjes met hoekige rode pannendaken moest gehandhaafd blijven.⁸³ Nieuwe villawijken die deze belle-époquestijl volgden, zoals in De Haan, stonden daardoor in sterk contrast met méér verstedelijkte mondaine badplaatsen. Desalniettemin palmde deze accommodaties op hun beurt ook grote delen van duingebied in.⁸⁴ Bij J. Stübben ging het immers hoofdzakelijk om het uitwerken van een stedenbouwkundige esthetiek waarbij het duinenreliëf misschien wel mooi bij het plaatje paste, maar de wilde duinenvegetatie een stijlbreuk vormde met het strak georganiseerde stedenbouwkundigplan en dus moest verdwijnen.⁸⁵

Rond de eeuwwisseling vormde de kust dan ook méér en méér een trekpleister voor de hogere burgerij, die zich liet verleiden door de heilzame en therapeutische kracht van het zeebaden, een elitaire bezigheid die afweek van de traditionele visserij en landbouw.⁸⁶ Al snel verschoof echter het kuuraspect naar ontspanning en vermaak, naar zien en gezien worden. Deze drang naar flaneren en kuieren werd in de hand gewerkt door het aanleggen van zeedijken en wandelpromenades.⁸⁷

Toch was er tijdens deze belle époque periode ook al sprake van een toenemend bewustzijn omtrent het belang van natuurbehoud. De traditionele natuur – en behoudsbeweging was ontstaan vanuit een bezorgdheid van individuen (voornamelijk afkomstig uit de hogere burgerij) over de verloedering van de natuur in het algemeen voornamelijk omwille van haar esthetisch en recreatieve functie.⁸⁸

---

⁸³ H. Arnoldus en H. Rottier, *De Vlaamse Kustvlakte. Van Calais tot Saefthinge*, Tielt, Lannoo, 1984 p.191

⁸⁴ J. Van Casteren, *Het Duinendecreet en het Structuurplan Kustzone :elkaar versterkende factoren in de strijd voor het duinenbehoud*, Gent (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Rijksuniversiteit Gent), 1996-1997, p. 7

⁸⁵ E. Dumoulin, “De oostkust en haar duinen: kleine reflecties over kust-urbanisatie, natuurbehoud en de zwinbosjes”, in: *NMOotje* 11(2005),2, I, p. 8

⁸⁶ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p.2

⁸⁷ R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p.112

⁸⁸ H.A.Van Der Heijden. “De milieubeweging in de twintigste eeuw”, in: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 3(2004), p. 11

Deze eerste natuurbeschermers zagen natuur immers als een vorm van vrijetijdsbesteding die midden de drukke chaotische industrialiserende maatschappij als een “jardin de plaisance” fungeerde en een oase van rust vormde.⁸⁹ Natuurbescherming hing in deze sterk op conserveren gerichte stroming vooral samen met de gevoeligheid voor natuurlijke schoonheid, harmonie en rust. Het nostalgisch terugblikken naar het duinlandschap van weleer was het centraal motief in het streven naar behoud van de laatste duinrestanten.

Deze emotionele drijfveren komen bv. duidelijk naar voren bij de beschrijving van de Knokse duinen door schrijver Jean d’Ardenne (1888): *‘Les dunes de Knocke ont une renommée speciale de pittoresque, et elle n’est pas usurpée: nulle part on ne trouve une végétation aussi riche, des couleurs aussi variées, un tel charme et une telle délicatesse d’impression.’*⁹⁰

In 1908 werd in Antwerpen ‘De Koninklijke Vereniging voor Natuur -en Stedschoon’ opgericht. Deze vereniging zette zich in voor natuurbescherming, landschaps -en monumentenzorg en dit naar eigen zeggen uit wetenschappelijke, esthetische en sociale overwegingen.⁹¹ Het streefdoel was om de verloren eenheid tussen mens en natuur op te heffen, door op een romantische wijze de schoonheid van in casu het duinlandschap te beschrijven.⁹² Naast de bedreiging van de Kalmthoudse-Heide, vormde de teloorgang van de zeeduinen aan de Westhoek een belangrijke impuls voor de vereniging om in 1912 voor het eerst actie te ondernemen.⁹³

Deze sterk op conserveren gerichte stroming kreeg een eminente voorvechter in de figuur van Armand De Lattin, medestichter en één van de grootste voorvechters van het duingebied binnen de KVNS.⁹⁴ In 1912 verscheen de monografie *‘Voor de duinen onzer Vlaamsche zee kust’* waarin A. De Lattin zijn ongenoegen uitte over het naar eigen zeggen ‘wanbeleid’ dat zich afspeelde in het duingebied.⁹⁵

---

⁸⁹ B. Schokkaert, *Het ekologisme in Vlaanderen: een voorbeeld van een nieuwe sociale beweging*, Gent(Onuitgegeven licentiaatverhandeling Rijksuniversiteit Gent), 1989, p. 59

⁹⁰ E. Dumoulin, “De oostkust en haar duinen: kleine reflecties over kust-urbanisatie, natuurbehoud en de zwinbosjes”, in: *NMOotje* 11(2005), 2, p. 5

⁹¹ H. Delanois, “Natuur- en Stedschoon 50 jaar”, in: *De Vereniging voor Natuur- en Stedschoon*, 34(1961), 1-3, pp.8-10

⁹² T. Caspers, *De geschiedenis van de natuurbescherming in Vlaanderen van 1910-1940*. Brabant, (Doctoraatsverhandeling, Katholieke Universiteit Brabant), 1992, p. 228

⁹³ H. Delanois, “Natuur- en Stedschoon 50 jaar”, in: *De Vereniging voor Natuur- en Stedschoon*, 34(1961), 1-3, p. 19

⁹⁴ M. Constandt, *100 jaar toerisme: een eeuw vakantie in West-Vlaanderen*, Tielt, Lannoo, 1986, p. 89

⁹⁵ T. Caspers, *De geschiedenis van de natuurbescherming in Vlaanderen van 1910-1940*, Brabant, (Doctoraatsverhandeling, Katholieke Universiteit Brabant), 1992, p. 36

Dat dit scherp betoog voornamelijk vanuit esthetisch oogpunt werd gevoerd, blijkt uit het volgende:⁹⁶

*“Wanneer men de Vlaamsche zeekust afreist, vanaf de monding der Schelde tot aan de Fransche grens, is de eerste indruk dien men ondergaat, een gevoel van verbazing en ontstemming. Van verbazing, omdat men haast niet begrijpen kan hoe de badplaatsen langshenen de zee zich in weinige jaren vermenigvuldigd en ontwikkeld hebben; van ontstemming, omdat men intuïtief beseft dat het ontstaan en de uitbreiding dezer badplaatsen, niet kan geschied zijn ten koste van een landschap, dat wonderschoon moet geweest zijn”.*⁹⁷

Vandaag wordt er vaak laagdunkend gedaan over dit esthetische argument. Toch mag deze esthetische gerichtheid volgens Florizoone niet worden onderschat bij de strijd om natuurbehoud. Mensen op een emotionele manier aanspreken, geldt ook vandaag nog steeds als een doeltreffende manier om het draagvlak voor een bepaald natuurprobleem vorm te geven.⁹⁸

Desalniettemin werden in deze periode ook reeds wetenschappelijke argumenten in de strijd tegen de ‘ontzieling’ van het duingebied geponeerd, voornamelijk door de Belgische bioloog, botanicus en hoogleraar Jean Massart. In zijn monumentale werk ‘Pour la Protection de la Nature en Belgique’ stelde hij reeds in 1912 met pijn in het hart vast dat het duinareaal tot afgezonderde eilandjes werd teruggedrongen.⁹⁹ Met uitgebreide studies over plantengemeenschappen in de duinen en het maken van foto’s (prentkaarten) trachtte hij reeds in het begin van de twintigste eeuw het unieke van het duingebied aan te tonen en waarschuwde hij voor de achteruitgang en dreigende versnippering van dit patrimonium.¹⁰⁰ Verder was hij één van de eersten om de oprichting van natuurreservaten te promoten en dit vanuit het wetenschappelijke argument. Zijn publicaties over het duingebied worden nog steeds geconsulteerd om te bekijken hoe het landschap er vroeger uitzag en op die manier streefdoelen inzake duinbehoud vast te leggen.¹⁰¹

---

⁹⁶ T. Caspers, *De geschiedenis van de natuurbescherming in Vlaanderen van 1910-1940*, Brabant, (Doctoraatsverhandeling, Katholieke Universiteit Brabant), 1992, p. 36

⁹⁷ A. De Lattin., *Voor De Duinen Onzer Vlaamsche Zeekust*. Antwerpen, Vereniging tot behoud van Natuur-en Stedschoon, 1912, p.7

⁹⁸ P. Florizoone, *De groenen: ideeën, bewegingen en partijen*, Antwerpen, Kluwer, 1985, p. 3

⁹⁹ E. Dumoulin, “De oostkust en haar duinen: kleine reflecties over kust-urbanisatie, natuurbehoud en de zwinbosjes”, in: *NMOotje* 11(2005), 2, p. 6

¹⁰⁰ J. Massart, *Pour la protection de la nature en Belgique*, Bruxelles, Lamertin, 1912, p. 308

¹⁰¹ VLIZ Wetenschappen, “Jean Massart. Wetenschappen - Historische figuren van het zeewetenschappelijk onderzoek” in: *VLIZ information Sheets*, 130(2009), p. 2 / L. Vanhecke, G. Charlier, L. Verhelst., *Landschappen in Vlaanderen vroeger en nu: van groene armoede naar grijze overvloed*, Meise, Nationale plantentuin van België, 1981, p. 6

De goedkeuring van de ‘Wet op de Schoonheid der Landschappen’ in 1911, een naamgeving die wijst op de onderliggende emotionele drijfveren, kan ten slotte als eerste belangrijke stap worden gezien binnen de geschiedenis van natuurbehoud in België.¹⁰²

Deze pioniersfase werd echter abrupt afgebroken door de wereldoorlog. De ruimtelijke gevolgen van deze eerste sociaal-ruimtelijke gedaantewisseling bleven echter nog beperkt. Ongerepte duinengebieden bepaalden nog steeds in grote delen het uiterlijk van de kust.¹⁰³

---

¹⁰² R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p.250

¹⁰³ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p 1

3.2 Wereldoorlog I en het interbellum: ‘van flaneren naar kamperen’

Hoewel het elitair kusttoerisme zijn intrede deed voor de Eerste Wereldoorlog, moest de werkelijke ontsluiting van deze goudmijn nog aan haar echte opmars beginnen.¹⁰⁴ Tot de Eerste Wereldoorlog voerden de meeste gemeenten en badplaatsen geen actief beleid inzake ruimtelijke planning. De weinige reglementen, veelal uitgevaardigd op gemeentelijk niveau, vormden nog echte uitzonderingen. De noodzaak van een meer uitgebreide en algemene publieke strategie inzake ruimtelijke ordening en stedenbouw ontstond echter pas na de grote ravage aangericht tijdens de Eerste Wereldoorlog. Een ordeloze wederopbouw moest te allen tijde vermeden worden.¹⁰⁵

Bij de besluitwet van 25 augustus 1915 en bij de wet van 8 april 1919 werden de door de oorlog geteisterde gemeenten verplicht plannen van aanleg, rooiplannen en bouwverordeningen uit te vaardigen, als kader voor de te verlenen bouw -en wederopbouwvergunningen en werd de hogere overheid toegestaan te interveniëren in de bouwpolitiek van de gemeenten. Een zelfde regeling werd trouwens getroffen na de Tweede Wereldoorlog. Op die manier moest de heropbouw geordend verlopen. De voornoemde wetten bleven echter dode letter.¹⁰⁶ Deze verschillende wetgevende en reglementerende initiatieven hadden immers niet tot gevolg dat de gemeenten op een meer structurele manier de open ruimte gingen invullen, maar werkten daarentegen wel de bouwdrift en de uitbouw van toeristische infrastructuur in de hand.¹⁰⁷

Tot Wereldoorlog I vormden een internationale (Engelse) aristocratie en de Belgische hoge burgerij het kusttoerisme.¹⁰⁸ Door verschillende maatschappelijke ontwikkelingen zoals, de veralgemening van de achturenwerkdag in 1921 en het jaarlijks betaald verlof in 1936 bleek echter een popularisering van recreatie onvermijdelijk.¹⁰⁹

---

¹⁰⁴ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p.8

¹⁰⁵ B. Bouckaert en T. De Waele, *Ruimtelijke ordening en stedenbouw in het Vlaamse Gewest*, Gent, Mys en Breesch, 2000, p.9

¹⁰⁶ P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, p. 34

¹⁰⁷ B. Bouckaert en T. De Waele, *Ruimtelijke ordening en stedenbouw in het Vlaamse Gewest.*, Gent, Mys en Breesch, 2000, p. 9

¹⁰⁸ M. Constandt, *100 jaar toerisme: een eeuw vakantie in West-Vlaanderen*, Tielt, Lannoo, 1986, p. 23

¹⁰⁹ B. Slabbinck, “Investments as a lever for sustainable equilibrium between ecology and recreation at the Belgian coast”, in: Herrier, J.-L. et al. ed., *Proceedings ‘Dunes and Estuaries 2005’: International Conference on nature restoration practices in European coastal habitats*, VLIZ Special Publication, 19(2005), p. 357

Daarnaast verbeterde de verkeersinfrastructuur (voltooiing Koninklijke Kustbaan 1933) aanzienlijk en nam het privé-autobezit toe, waardoor de vakantieganger steeds mobieler werd en de barrière steeds kleiner werd om de rit naar de kust te wagen.¹¹⁰ Ook het mondaine elitaire kuren en flaneren op de promenades werd verdrongen door de inzet op de actieve sportbeoefening en sociale activiteiten voor jong en oud, gestimuleerd door de nadruk op de gezonde zeelucht. Het elitair toerisme maakte met andere woorden plaats voor het sociaal toerisme.¹¹¹

In de lokale besturen zetelden daarnaast hoe langer hoe meer ondernemers, die meer geïnteresseerd waren in de commerciële ontwikkeling van de kust dan de landbouwers en werklieden van weleer.¹¹² De autochtone kustbewoners vervingen hun traditionele visserijactiviteiten en het duinboeren door de meer winstgerichte toeristische sector waardoor de agrarische druk op het duinlandschap geleidelijk aan verminderde.¹¹³

Deze sociale fase bracht, begrijpelijk, een schaalvergroting met zich mee die zich niet alleen uitdrukte in het aantal kustbezoekers, maar ook in de infrastructuur en dus ten koste ging van de natuurgebieden. Nieuwe goedkope logiesvormen deden hun intrede als gevolg van deze socialisering. Vooral aan de Westkust, in voorheen minder toeristische zones, werden er kinderhomes en vakantiehuizen opgericht.¹¹⁴ Hoewel deze vakantiekolonies voor kinderen, aanvankelijk georganiseerd door liefdadigheidsorganisaties, zich reeds ontpopte in 1887 vanuit een hygiënistische en moraliserende beweegreden, stelt Vermandere dat het aantal kolonies aanzienlijk toenam door o.a. de democratisering van de gezondheidszorg tijdens WO I en het interbellum. Deze kindervakanties werden voortaan, omwille van de voortschrijdende verzuiling steeds meer georganiseerd door de christelijke en socialistische mutualiteiten.¹¹⁵

---

¹¹⁰ C. Vermeersch, "De teloorgang van de Belgische kust", in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p.10

¹¹¹ Voor WO I was het voor de werkende mens niet mogelijk om op een goedkope wijze te logeren aan de kust. Dit veranderde door de toekenning van het algemeen stemrecht in 1919 en de Wet op betaalde vakantie van 1936. Nu werd het ook mogelijk voor de arbeider om toerist te zijn. Deze sociale verschuiving werkte een ruimtelijke verschuiving in de hand: van elle-époque villa's naar appartementsgebouwen. Daarnaast bracht de toename aan sociale vakantiegangers ook nog een andere verschuiving op de been: de kurende functie van de kust verdween ten voordele van het zonnebaden. Het amusement kwam nu voor de gezondheid. In: M. Constandt, *100 jaar toerisme: een eeuw vakantie in West-Vlaanderen*, Tielt, Lannoo, 1986, p. 25-27

¹¹² R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p.103

¹¹³ S.N., "Duinen en planten van onze duinen: een rijk palet aan soorten in een uniek landschap", in: *VLIZ De Grote Rede*, 24(2010), p.9

¹¹⁴ R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p. 120

¹¹⁵ M. Vermandere, *We zijn goed aangekomen! Vakantiekolonies aan de Belgische kust 1887-1980*, Brussel/Gent, ASP Editions/Amsab-ISG, 2010, pp. 15 en 75

Rond die tijd begon ook het meer avontuurlijke kampeertoerisme, als goedkope logiesvorm het duingebied snel op te eisen. Aanvankelijk was er echter geen enkele reglementering op kamperen, zodat dat overal zwermen tenten neerstreken in het duingebied.¹¹⁶ Door overdadige betreding werd de natuurlijke duinvegetatie vernield en werkte dit op zijn beurt duinerosie in de hand wat dan weer nieuwe zeeveringprojecten vereiste.¹¹⁷

De Tweede Wereldoorlog onderbrak echter dit opkomend sociaal toerisme.¹¹⁸ Nu de kustzone geblokkeerd was omwille van militaire doeleinden en een deel van het aanpalende gebied militairen herbergde, waren de badplaatsen wederom op zichzelf en op hun traditionele activiteiten aangewezen. Eens de oorlogsjaren voorbij, werd verder gemikt op de professionele uitbouw van de toeristische infrastructuur en kwam voornamelijk de Westkust via een stroomversnelling in de fase van het gediversifieerde massatoerisme terecht.¹¹⁹

Wat natuurbescherming en -behoud betreft boden Wereldoorlog I en het interbellum weinig kansen.¹²⁰ Integendeel, het recht op de ‘congé payé’ verhoogde niet alleen de recreatieve druk, maar een grotere bevolkingsdichtheid veroorzaakte ook een nijpend watertekort aan de kust. Nood aan efficiënte waterbevoorrading gaf vervolgens aanleiding tot het gebruik van de zoetwatervoorraden van de duinen, wat op zijn beurt de basis legde voor waterwinning in het duinenlandschap. De ontdekking van deze rijke bron aan water in de duinen, zorgde in 1924 voor de oprichting van de ‘Tussengemeentelijke Maatschappij van Veurne-Ambacht’, later de ‘Intercommunale Waterleiding Maatschappij van Veurne-Ambacht’. Hoewel de waterbeleidsector de nuttige link tussen duin en waterbevoorrading als argument gebruikte om nieuwe bouwprojecten in dit gebied te vermijden, bleken ook deze waterwinningen desastreuze gevolgen te hebben voor het duinlandschap. Doorheen de twintigste eeuw zullen deze pomppraktijken en de IWVA meermaals aangeklaagd worden door de sector natuurbehoud.¹²¹

---

¹¹⁶ De allereerste nationale wet op kamperen kwam er pas in 1954 in: M. Constandt, 100 jaar toerisme: een eeuw vakantie in West-Vlaanderen, Tielt, Lannoo, 1986, p. 67

¹¹⁷ J. Van Casteren, *Het Duinendecreet en het Structuurplan Kustzone :elkaar versterkende factoren in de strijd voor het duinenbehoud*, Gent (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Rijksuniversiteit Gent), 1996-1997, p. 14

¹¹⁸ M. Constandt, 100 jaar toerisme: een eeuw vakantie in West-Vlaanderen, Tielt, Lannoo, 1986, p. 27

¹¹⁹ R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p.123

¹²⁰ S.N., “Duinen en planten van onze duinen: een rijk palet aan soorten in een uniek landschap”, in: *VLIZ: De Grote Rede* 24(2010), p. 9

¹²¹ G. Mahieu en J. Termote., “De geallieerde kustverdediging achter het Ijzerfront: over wapens, water, zand en ziekten”, in: *VLIZ De Grote Rede*, 24(2013), p.44

Niet iedereen bleek opgetogen te zijn met deze groei aan vakantiegangers en de daarmee gepaard gaande logiesvormen en verkavelingen. ‘De Koninklijke Vereniging voor Natuur-en Stedschoon’ bleef ook in deze periode de nationale overheid en de talrijke gemeentelijke besturen als hoofdverantwoordelijken aanwijzen voor de vernietiging van de duinen. Zij gaven immers die *‘naamloze maatschappijen ruim baan, met de wet in de hand’*, aldus de KVNS.¹²²

Naar de mening van Natuur-en Stedschoon was de onverschilligheid van de regering te wijten aan de angst om in te druisen tegen het ‘goddelijke’ eigendomsrecht. Dat de Belg een baksteen in de maag heeft, werd volgens deze vereniging nogmaals mooi bewezen. *“Was een koop eenmaal gesloten, dan kreeg de nieuwe eigenaar een onbeperkt recht en handelde hij naar eigen goeddunken”*¹²³ aldus de KVNS. Geen enkele wet legde hem immers enige verplichting op. Niet alleen de betonvloed bleek echter een doorn in het oog te zijn van natuurbeschermers. In een scherp betoog *‘S.O.S Pour La Defense de la Dune’* werd in 1937 naast de verkavelingskoorts en het gebrek aan een onmisbaar rioleringsstelsel, ook de buitensporige vervuiling en beschadiging van het duingebied aan de kaak gesteld. Een verregaande opvoedende informatiecampagne was volgens dit betoog nodig om alle vakantiegangers te sensibiliseren omtrent alle aspecten van de natuurlijke kustomgeving.¹²⁴

Ten slotte werd ook de toeristische sector er zich langzaam van bewust dat een slinkend duingebied nefast zou zijn voor hun eigen winkel. De ‘Vlaamse Toeristenbond’ gaf in 1923 dan ook als sensibilisering een reeks van twaalf prentbriefkaarten uit met daarop de bedreigde duinen tussen Oostende, Koksijde en de Panne.¹²⁵ In volgend citaat uit 1929 blijkt tevens hun bekommernis om de duinen: *‘Wij eisen dat er een krachtige hand uitgestoken worden om toch de duinen op vele plaatsen te beschermen en in te richten tot toevluchtsoorden van flora en fauna in plaats van ze dwaas in bouwterreinen te veranderen.’*¹²⁶

---

¹²² T. Caspers, *De geschiedenis van de natuurbescherming in Vlaanderen van 1910-1940*, Brabant (Doctoraatsverhandeling, Katholieke Universiteit Brabant), 1992, p. 38

¹²³ T. Caspers, *De geschiedenis van de natuurbescherming in Vlaanderen van 1910-1940*, p. 38

¹²⁴ R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p.122

¹²⁵ M. Constandt, *100 jaar toerisme: een eeuw vakantie in West-Vlaanderen*, Tielt, Lannoo, 1986, p. 90

¹²⁶ G. Ostyn, “Evolutie van het duinareaal te Knokke-Heist”, in: F. Dierickx-Visschers en F. Welvaert eds., *2000 jaar Zwinstreek*, Knokke, Mappamundi, 1985, p.84

De nationale overheid bleef volgens de natuurbeschermers echter in gebreke als wetgever. Pas in 1931, met de ‘Wet op Monumenten en Landschappen’ ondernam ze een eerste poging om bepaalde landschappen te rangschikken en zodoende veilig te stellen. Op basis van deze wet werden echter slechts twee belangrijke gebieden aan onze kust als landschap beschermd: het Zwin in 1939 en de duinen van de Westhoek in 1940.¹²⁷ Men liep echter toen de kans mis, om ook andere evenwaardige duingebieden een dergelijke bescherming te geven.¹²⁸ Voor de Westkust verscheen het eerste KB op 1 maart 1935 waarbij ‘*De duinen gelegen tusschen de Noordzee, de Fransche grens, de gemeenten Adinkerke en De Panne*’ werden gerangschikt omwille van kunsthistorische en oudheidkundige waarde, overeenkomstig de Wet van 7 augustus 1931.¹²⁹

Van een werkelijk beschermingsbesluit kan men echter niet spreken, aangezien het beschermde gebied onafhankelijk van de bestaande duinenreeks, in drie stroken werd opgedeeld.¹³⁰ Twee van de drie stroken werden beschikbaar gesteld voor verkaveling en villabouw, behoudens de gestelde voorschriften in verband met de minimumoppervlakte van percelen, bouwhoogte en huistype.¹³¹ Uiteindelijk werd de verdere invulling van deze regelgeving overgelaten aan de gemeenten zelf, die vaak niet gebaat waren met de oprichting van reservaten en de klassering van landschappen.¹³² Au contraire, Berquin meent zelfs dat deze wet net de juridische basis legde voor de bebouwing in de Westhoekduinen.¹³³

Aan de klachten van natuurminnaars en -beschermers over dit beleid werd nauwelijks gehoor gegeven. Hoewel het wetenschappelijk onderzoek erop vooruitging, en onderzoekers zoals Briquet, Lefevre en Loppens aantoonde hoe waardevol dit natuurlandschap was, bleven bouwvoorschriften quasi onbestaande en boemde het kusttoerisme, met slinking en degradatie van het duinlandschap tot gevolg.¹³⁴ Een oorlog maakte nog maar eens abrupt een einde aan het opkomend natuurbewustzijn.

---

¹²⁷ F. Den Houter, *Strand-goed. Het strand aangekleed. De geschiedenis van het Belgisch strandleven en het strandmeubilair*, Rotterdam, Donia Pers Producties, p. 63

¹²⁸ J. Van Casteren, *Het Duinendecreet en het Structuurplan Kustzone :elkaar versterkende factoren in de strijd voor het duinenbehoud*, Gent (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Rijksuniversiteit Gent), 1996-1997, p. 24

¹²⁹ H. Berquin, “De Westhoekduinen in de 19de-20ste eeuw”, in: J. Van Acker, H. Berquin, A. Lehouck, H. Thoen, J. Bauwens, S. Provoost en M. Leten, *In het zand geschreven. De duinen van de Westhoek: een geschiedenis*, Lier, Antilope, 2012, p. 107

¹³⁰ H. Berquin, “De Westhoekduinen in de 19de-20ste eeuw”, in: J. Van Acker, H. Berquin, A. Lehouck, H. Thoen, J. Bauwens, S. Provoost en M. Leten, *In het zand geschreven. De duinen van de Westhoek: een geschiedenis*, Lier, Antilope, 2012, p. 107

¹³¹ R. Billiau, G. Dalle (G.), R. Dalle, J. Termote. *Tussen land en zee*. p.121

¹³² T. Caspers, “De geschiedenis van de natuurbescherming in Vlaanderen van 1910-1940”. p. 38

¹³³ H. Berquin, “De Westhoekduinen in de 19de-20ste eeuw”, in: J. Van Acker, H. Berquin, A. Lehouck, H. Thoen, J. Bauwens, S. Provoost en M. Leten, *In het zand geschreven. De duinen van de Westhoek: een geschiedenis*, Lier, Antilope, 2012, p.103

¹³⁴ R. Billiau, G. Dalle (G.), R. Dalle, J. Termote. *Tussen land en zee*.p.11 en p. 122

3.3 Na 1945: ‘Building the wall’

“Er is niets tegen sociaal toerisme op zich, iedereen heeft recht op vakantie. Maar het was weer typisch Belgisch. Er was geen enkele rem, elk deed tot in de jaren zeventig wat hij wou, met een hopeloze aantasting tot gevolg.” “De overheden pogen de brokken nu te lijmen.”¹³⁵

John Van Gompel, medeoprichter Duinenwerkgroep, 1993

De grote bouwdrift kwam pas echt op gang met de ontwikkeling van het massatoerisme na WOII. Het natuurlijk landschap ging definitief verloren. De duinen werden eens te meer, maar nu op grote schaal het slachtoffer van grondspeculatie, illegale constructies en onvoldoende milieumaatregelen.¹³⁶ De ontwikkeling van de sociale verzorgingsstaat verschaftte meer vrije tijd en het nodige vakantiebudget zodat ook de gewone burger kon genieten van de alom geliefde zon-, zee -en strandvakantie.¹³⁷ Het toerisme was een ‘sociaal recht’ en moest dus mogelijk zijn voor alle bevolkingslagen zonder onderscheid. Op deze wijze werd de toeristische markt verbreed en de vraag verruimd. Het beleid van de kustgemeenten werd gestuurd door de toeristische industrie en gedomineerd door het winstmotief.¹³⁸ Zolang de toeristische vraag aanhield, kon de bouwsector zijn wetten blijven dicteren aan het milieu. Nieuwe woonwijken, flatgebouwen, campings, vakantiecentra, havens, recreatieparken domineerden de kustlijn.

Vermeersch wijst er op dat het prefix ‘sociaal’ al te gemakkelijk in de enge zin geïnterpreteerd werd: *“Sociaal werd verengd tot ‘goedkoop’”*.¹³⁹ Er werd verkaveld met een enorme zucht naar eigendom, elk lapje open ruimte werd niet alleen gebetonneerd tot bouwgrond maar werd ook opgekocht. *“De Belgisch kust kwam vanaf dit moment dan ook onder zeer grote ruimtelijke druk te staan.”*¹⁴⁰ Wegens een stijging van de loonkosten en de toenemende druk op de vraag naar verblijfsaccommodatie schoten de grondprijzen in de jaren zestig de hoogte in. De rentabiliteit van de grond werd hoger dan deze van de erop gebouwde hotels of villa’s.¹⁴¹

---

¹³⁵ John Van Gompel, ondervoorzitter vzw Natuurreservaten, evalueert de periode na WO II m.b.t. het duinenbeleid in: B. Beirlant. “Ongeremd sociaal toerisme slaat gaten in kustduinen” In: *De Standaard*, 1993, 29 april.

¹³⁶ B. Slabbinck, “Investments as a lever for sustainable equilibrium between ecology and recreation at the Belgian coast”, in: Herrier, J.-L. et al. ed., *Proceedings ‘Dunes and Estuaries 2005’: International Conference on nature restoration practices in European coastal habitats*, VLIZ Special Publication, 19(2005),p. 358

¹³⁷ M. Constandt, *100 jaar toerisme: een eeuw vakantie in West-Vlaanderen*, Tielt, Lannoo, 1986, p. 29

¹³⁸ W. De Lannoy, “Toerisme en planning”, in: *Planologisch Nieuws*, 12(1992), 1, p. 3

¹³⁹ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986) ,p. 26

¹⁴⁰ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p.1

¹⁴¹ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p. 10

Het appartementstoerisme bood dan ook een antwoord op de vraag naar relatief goedkope gezinsvakanties en ontwikkelde zich snel tot de dominerende verblijfaccommodatie aan de kust. De nieuwste trend bestond uit alleenstaande appartementsblokken bestaande uit 4 á 5 bouwlagen en werden steevast aan het zeefront ingeplant, want elke vakantieganger eiste zicht op zee en duin op loopafstand.¹⁴²

Parallel met het appartementsaanbod kende het kampeertoerisme een snelle expansie. De tenten kwamen vaak ongeordend en verspreid in de duinen terecht, waardoor het uitzicht van het duinlandschap sterk veranderd werd.¹⁴³ Om de wildgroei van kampeerterreinen in duingebied aan banden te leggen, werd er in 1954 een wet op kamperen van kracht.¹⁴⁴ Opnieuw bleef ook deze regelgeving dode letter.¹⁴⁵ De tent werd daarbij al snel omgeruild voor een vaste constructie op de grond, zoals de caravan en later de vakantiehuisjes. Een versteningsproces van tent tot bungalowdorp was onvermijdelijk.¹⁴⁶

Een horizontale groei van de badplaatsen in duin en polder enerzijds en een verticale verdichting die zich voornamelijk situeerde langs de zeedijken anderzijds, transformeerde de kustlijn uiteindelijk tot een eindeloze muur van baksteen, ook wel bekend als “The Atlantic Wall”. De democratisering van het kusttoerisme veroorzaakte uiteindelijk de vernietiging van het kustmilieu door een extreme exploitatie.¹⁴⁷ Een verdere versnippering en dichtslibbing bleek onafwendbaar.

De onverschilligheid ten opzichte van natuurschoon werd niet door iedereen geslikt. Een mooi voorbeeld hiervan is Henri Wullus, secretaris van de Ieperse afdeling van Natuur-en Stedschoon die zijn beklag deed tijdens de West-Vlaamse dag van Natuur- en Stedschoon met als thema de ‘Bescherming en verfraaiing van onze landschappen’, op 17 juli 1960: *‘De duinen van onze kust worden afgegraven, afschuwelijke buildings werden erop neergezet, een ongeordende, alles wild overwoekerende bouw heeft op een na geen enkel duinenkompleks nog gaaf gelaten. Waar zijn thans onze duinlandschappen, weleer de schoonste van Europa?’*¹⁴⁸

---

¹⁴² C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p. 10

¹⁴³ J. Van Casteren, *Het Duinendecreet en het Structuurplan Kustzone :elkaar versterkende factoren in de strijd voor het duinenbehoud*, Gent (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Rijksuniversiteit Gent), 1996-1997, pp.8 en 11

¹⁴⁴ M. Constandt. 100 jaar toerisme. Een eeuw vakantie in West-Vlaanderen. Tielt, Lannoo, p.69

¹⁴⁵ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p. 11

¹⁴⁶ J. Van Casteren, *Het Duinendecreet en het Structuurplan Kustzone :elkaar versterkende factoren in de strijd voor het duinenbehoud*, Gent (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Rijksuniversiteit Gent), 1996-1997, p. 9

¹⁴⁷ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p. 12 en 16

¹⁴⁸ H. Wullus, “Rede van sekretaris Wullus”, in: *De Vereniging voor Natuur- en Stedschoon*, 34(1961), 1-3, p.52

De oprichting van de ‘Belgische Natuur-en Vogelreservaten’ in 1951, de instelling van het eerste staatsnatuurreservaat De Westhoek in 1957 en de bescherming van de binnenduinen van Cabourg’ in 1961, waren niet voldoende om het tij te keren.¹⁴⁹ Deze eerste initiatieven moeten immers beschouwd worden als afzonderlijke initiatieven die onafhankelijk van elkaar een door de natuurbewegingen aangekaarte problematiek trachtten op te lossen, maar geen impuls vormden om een werkelijk beleid inzake natuurbehoud uit te stippelen.¹⁵⁰ Om een totaalbenadering van de ruimtelijke ordening te verwezenlijken moest men het duinenbeleid in een breder dan gemeentelijk perspectief plaatsen en van hogerop coördineren. Op 29 maart 1962 werd daarom de wet ‘Houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw’ goedgekeurd.¹⁵¹ Artikel 1 van deze wet luidt: *‘De Ruimtelijke Ordening van het land, de streken, gewesten en gemeenten worden vastgelegd. Die ordening wordt ontworpen zowel uit economisch, sociaal en esthetisch oogpunt als met het doel ’s lands natuurschoon te bewaren.’*¹⁵²

Deze wet kwam niet alleen hopeloos te laat, maar hij was ook op de eerste plaats een juridisch en geen planologisch instrument, zodat werkelijke ruimtelijke planning buiten bereik bleef. In deze wet werd een procedure opgesteld voor het bekomen van verkavelings- en bouwvergunningen, die de tomeloze verkavelingsdrang aan banden moest leggen. Voor 1962 kon immers vrijwel elke grond worden bebouwd en tegen onregelmatigheden werd uiterst laks opgetreden. Paradoxaal genoeg leidde deze wettelijke procedure tot een nooit eerder geziene schadelijke explosie van bouwactiviteiten, volgens Renard. De Wet van 1962 creëerde namelijk wel een reglement op de verkavelingsaanvragen maar het reglement had geen toetsingskader.¹⁵³ Een kentering was dus niet onmiddellijk in zicht. Door het gebrek aan controle ten slotte kon de bouwziekte niet worden ingetoomd.

---

¹⁴⁹ R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p. 250

¹⁵⁰ J. Van Casteren, *Het Duinendecreet en het Structuurplan Kustzone :elkaar versterkende factoren in de strijd voor het duinenbehoud*, Gent (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Rijksuniversiteit Gent), 1996-1997, p.p. 58

¹⁵¹ Pas in 1996 vervangen door het decreet betreffende de ruimtelijke ordening gecoördineerd op 22 oktober 1996

¹⁵² P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995 ,p. 40

¹⁵³ P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995.p. 40-42

Volgens Renard moeten de werkelijke motieven achter deze eerste pogingen tot wetgeving inzake ruimtelijke ordening elders worden gezocht. Hij benadrukt dat deze prille regelgeving op de ruimtelijke ordening van voor de jaren zeventig niet werden goedgekeurd omdat politici een ruimtelijk beleid op zich belangrijk vonden, maar dat deze wetgeving een rechtstreeks gevolg was van de wereldoorlogen. Alleen de dwingende oorlogsomstandigheden en het vooruitzicht van een moeizame wederopbouw kon de Belgische overheid overhalen om met mondjesmaat enige reglementering op te leggen inzake ruimtelijke ordening, volgens Renard.¹⁵⁴

Een gebrek aan totaalvisie inzake ruimtelijke ordening berokkende uiteindelijk veel schade aan het duingebied, dat steeds meer de gedaante kreeg van een droge woestijn, waar enkel bouwpromotoren konden overleven. De lucratieve ontginning zou uiteindelijk blijven duren tot 1973 met de vastlegging van de eerste gewestplannen.¹⁵⁵

---

¹⁵⁴P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, p. 32

¹⁵⁵P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België*: P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, p. 42

3.4 Jaren zeventig: ‘Breaking the wall’

*“De mens is een universele soort maar het milieuprobleem heeft ons duidelijk gemaakt dat een industriële toe-eigening van de natuur van alle soorten tezamen niet onze bestemming is, en dat we niet kunnen overleven tenzij door levensmogelijkheden van andere soorten naast en met de onze positief te beschermen; dat wij als bijzondere soort onder de soorten niettemin met alle anderen verbonden zijn en van elkaar afhankelijk; dat de mens de natuur niet kan verminken zonder zichzelf te verminken.”*¹⁵⁶

Ton Lemaire, cultureel antropoloog, 1976

Een buitensporig ruimtegebruik door bebouwing en recreatie had de Vlaamse kust definitief tot een banale betonnen eenheidsworst gemaakt. Naast appartementsblokken en campings, kwamen er in de jaren zeventig nog eens de beruchte vakantiedorpen bij (bv. Sunair en Center Parcs), die hun grote populariteit voornamelijk te danken hadden aan hun weerbestendig programma sport en ontspanning.¹⁵⁷ De ‘goudmijn’ kreeg volgens Vermeersch steeds meer *“allures van een groot pretpark”*.¹⁵⁸

Stilletjes aan groeide in deze periode echter een grotere bewustwording over het milieuvraagstuk, onder andere naar aanleiding van enkele geruchtmakende publicaties, zoals de klassieker ‘Silent Spring’ van Rachel Carson. De samenhang tussen diverse milieuproblemen kwam voor het eerst duidelijk naar voren in het rapport van de Club van Rome van 1972. Het rapport mag als mijlpaal beschouwd worden binnen de geschiedenis van natuurbehoud. De eindigheid van natuurlijke bronnen stond voor de eerste keer in de kijker en een verband tussen de ongeremde economische groei en de desastreuze gevolgen voor het milieu werd duidelijk.¹⁵⁹ De idee dat natuur-om-de-natuur meetelt al wordt er geen direct gebruik van gemaakt (de zogenaamde non-use benefits), kwam op de voorgrond. Daarnaast kreeg de huidige generatie voor de eerste keer de plicht om de volgende generatie van eenzelfde kwalitatieve leefomgeving te laten genieten. De concepten ‘duurzaamheid’ en ‘ecologische solidariteit’ waren geboren. Ethiek werd, naast de reeds vroeger aangehaalde wetenschappelijke, sociale, economische en esthetische argumenten, hiermee een nieuw hoofdmotief voor natuurbescherming.¹⁶⁰

---

¹⁵⁶ T. Lemaire, *Over de waarde van culturen: een inleiding in de cultuurfilosofie tussen europacentrisme en relativisme*, Baarn, Ambo, 1976, p. 225

¹⁵⁷ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p. 14

¹⁵⁸ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p. 16

¹⁵⁹ P. Florizoone, *De groenen: ideeën, bewegingen en partijen*, Antwerpen, Kluwer, 1985, p. 31

¹⁶⁰ R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*, Tiel, Lannoo, 1992, p.253

Een verruimde belangstelling voor leefmilieu en voor de prangende ruimtelijke vraagstukken was ook op nationaal niveau merkbaar. Ten gevolge van enkele geruchtmakende incidenten, werd niet alleen door de overheid maar ook door de lokale bevolking steeds meer actie ondernomen. Het protest rond bv. het Duwvaartkanaal Oelegem- Zandvliet (73'-75) en de oprichting van de antikernenergiegroepen, die in 1974 de krachten bundelden onder 'De Verenigde Aktiegroep voor Kernstop' (VAKS), golden als belangrijke 'wake upcalls' en vormden sleutelmomenten in het opkomend milieubewustzijn in Vlaanderen.¹⁶¹ In 1971 richtte men tevens de eerste landelijke milieuorganisatie op: De Bond Beter Leefmilieu.¹⁶² Deze milieuorganisatie zou de bestaande en nieuw opgerichte natuur -en milieuverenigingen overkoepelen en zowel naar de bevolking als naar de overheid als spreekbuis fungeren. De BBL kan echter niet als nieuwe milieubeweging worden getypeerd. Veeleer ging het om een hergroepering en consolidatie van de bestaande verenigingen voor natuurbehoud.¹⁶³

In de nasleep van het Europees Natuurbeschermingsjaar 1970 (ook het jaar van de Westhoek-verkavelingsperikelen) werd 'De Wet op Natuurbehoud van 1973' goedgekeurd, die een wettelijke basis voorzag om waardevolle natuurgebieden te beschermen en te beheren als natuureservaten. Peter Bossu, toenmalig medewerker van vzw Natuureservaten, concludeert echter dat deze wet niet in staat was om de achteruitgang van de natuur tegen te gaan. De wet van 1973 bood immers geen aanknopingspunten om de verschillende eerder diffuse problemen zoals versnippering en inkrimping van oppervlakten, vernietiging van verspreide natuurwaarden, verdroging, verzuring en vermessing van habitats tegen te gaan.¹⁶⁴

Een eerste werkelijke aanzet tot bescherming van de duinen kwam er met de vastlegging van de gewestplannen. Tussen 6 december 1976 en 17 december 1979 werden in West-Vlaanderen zeven gewestplannen bij Koninklijk Besluit vastgelegd. De voorstudies en ontwerpen werden opgemaakt tussen 1960-1969. Een gewestplan is een ruimtelijk plan waarvan de inhoud bepaald wordt door art.12 van de Wet van 29 maart 1962 houdende 'Organisatie van de Ruimtelijke Ordening en Stedenbouw'.

---

¹⁶¹ H.A. Van Der Heijden, "De milieubeweging in de twintigste eeuw", in: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 2004, 3, p. 460

¹⁶² H.A. Van Der Heijden, "De milieubeweging in de twintigste eeuw", in: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 2004, 3, p. 456-458

¹⁶³ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid: sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, Antwerpen, Nederlandsche Boekhandel, 1985, p. 28-38

¹⁶⁴ P. Bossu en K. De Roo, "Naar een nieuw decreet op natuurbehoud", in: *Natuureservaten*, s.l., s.p. In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, "Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)", nr. 7

Het grondgebied van de Belgische kust was gelegen binnen de grenzen van de drie kustgewestplannen, met name het gewestplan Brugge-Oostkust, het gewestplan Oostende-Middenkust, en het gewestplan Veurne-Westkust.¹⁶⁵¹⁶⁶

De bekrachtiging van deze gewestplannen betekende, meer dan de Wet van 1962 waaruit zij voortvloeide, een mijlpaal in de geschiedenis van de Belgische Ruimtelijke Ordening. Vanaf dit moment had elk perceel Vlaamse grond voortaan zijn bestemming en konden bouw -en verkavelingsvergunningen alleen worden goedgekeurd als ze in overeenstemming waren met de voorschriften en bestemmingen van de gewestplannen.¹⁶⁷ Voor de eerste keer konden plannen een juridische grens opwerpen tegen de exuberante exploitatie van de open ruimte.¹⁶⁸

Bij het opmaken van de gewestplannen werd tot doel gesteld de groene gebieden tussen de badplaatsen open te houden. Een bevestiging hiervan werd gevonden in volgend citaat: “*Er werd gestreefd om het bestaande natuurlijk recreatief apparaat (duinen, goren) zoveel mogelijk te bewaren. Tussen de onderscheiden badplaatsen is telkens voorzien in een zo breed mogelijk te beschermen duinstrook, teneinde de scheiding tussen de badplaatsen te handhaven.*”¹⁶⁹

Hoewel de gewestplannen voor een merkbare wettelijke bescherming zorgden, bleef deze echter te beperkt vanuit ecologisch standpunt. Hoewel de aantasting van de duinen door deze gewestplannen werden ingeperkt, kon men ze volgens prof. E. Kuijken toch niet volledig uitsluiten. Hij stelt namelijk dat de gewestplannen ook een aantal negatieve trends bestendigden en verwijst hierbij naar het feit dat de binnenduintrand (de overgangszone naar de polders) volledig als woon- woonuitbreidings-en recreatiegebied opgeofferd werd.¹⁷⁰ De plannen waren m.a.w. veel te gul in het aanbieden van uitbreidingsgebied. De ontwikkeling van suburbanisering en lintbebouwing bleef bijgevolg gehandhaafd.

---

¹⁶⁵ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p. 28

¹⁶⁶ De begrippen ‘Oostkust’, ‘Middenkust’ en ‘Westkust’ zijn begrippen die het territorium omvatten dat grenst aan de Noordzee en deel uitmaken van de drie kustarrondissementen.

¹⁶⁷ P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, p. 43

¹⁶⁸ P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, pp.57-58

¹⁶⁹ Ministerie van Openbare Werken, DABRO, voorontwerp van Gewestplan Brugge Oostkust, p. 61/ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p. 28

¹⁷⁰ Interview met prof. E. Kuijken in: B. Beirlant, “Ongeremd sociaal toerisme slaat gaten in kustduinen”, in: *De Standaard*, 1993, 29 april

De wetenschappelijke kennis inzake ecosystemen en natuurlijke habitats was toen nog niet zo ver gevorderd. Vooral de ecologische noden qua oppervlakte en samenhang met fysisch-geografische processen werden in de gewestplannen erg verwaarloosd.¹⁷¹ De gebieden die open moesten blijven werden veeleer gereduceerd tot restgebieden, waarbij bepaalde toeristische recreatieparken ofwel er deel van uitmaakten ofwel er bij aansloten.¹⁷² Dit toont ook het gebrek aan besef aan dat er nood was aan verbindingen tussen de natuurgebieden om migratie van plant-en diersoorten te garanderen. Omwille van deze reden concludeert Vermeersch dat de gewestplannen de toeristische ontwikkelingslijn doortrokken en dus “*trendbevestigend werkten*”.¹⁷³ De bestemmingen waren immers niet het resultaat van een milieuvriendelijke visie op de ruimtelijke ontwikkeling. Weinig rekening werd gehouden met onverenigbaarheden van bestemmingen zoals recreatie, landbouw en waterwinning, waardoor resterende beschermde natuurgebieden weinig of geen garanties voor hun bescherming en behoud kregen.¹⁷⁴

Vermeersch bevestigt deze stelling door te verwijzen naar enkele nota's die deel uitmaakten van de desbetreffende voorontwerpen van gewestplannen, zoals: “*De kustzone van het gewest Brugge-Oostkust is zoals de gehele kust een typisch voorbeeld van verstedelijking via een tertiaire economische activiteit. Het is voornamelijk met het oog op deze ontwikkeling, die zich in de komende jaren zal doorzetten, dat thans de ruimtelijke ordening dient aangepakt te worden. Zij moet in belangrijke mate de reële groeikansen in de lange periode helpen veilig stellen en verwezenlijken.*”¹⁷⁵

---

¹⁷¹ R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p.251

¹⁷² C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p. 28

¹⁷³ C. Vermeersch, “De teloorgang van de Belgische kust”, in: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p. 28

¹⁷⁴ R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p. 251

¹⁷⁵ Ministerie van Openbare Werken, DABRO, voorontwerp van Gewestplan Brugge Oostkust, pag. 29/ C. Vermeersch. De teloorgang van de Belgische kust. p. 28

Ook Renard stelt dat de gewestplannen de kiemen van funeste evoluties bevatten. Onder meer door het opmaken van bijzondere plannen van aanleg (BPA's) trachtten de gemeenten de gewestplannen te omzeilen en steunden ze onrechtstreeks de bouwprojecten die bijkomende open ruimte bleven opeisen.¹⁷⁶ Hierbij steunden de gemeentebesturen zich op een advies van de Raad van State die drie voorwaarden aan het gebruik van een bijzonder plan van aanleg oplegde.¹⁷⁷ Wegens nalatigheid bij de Vlaamse overheid, bleken de meeste lagere besturen in werkelijkheid echter over onvoldoende informatie omtrent de werkelijke inhoud van dit advies te beschikken, waardoor de interpretatie van het advies op een arbitraire manier en naar eigen goeddunken gebeurde. Dit leidde tot een explosie van afwijkende bijzondere plannen van aanleg.¹⁷⁸

Daarenboven onderhielden volgens Renard veel projectontwikkelaars goede contacten met de ministeriële kabinetten, waardoor hun eigendommen veilig in het rood (woonzone) werd ingekleurd. Met voorkennis werden volledige boerderijen opgekocht die toevallig in de ontwerp-gewestplannen als bouwgrond werden ingekleurd.¹⁷⁹ Tijdens het onderzoek omtrent de wanpraktijken i.v.m. de gewestplannen ontdekten experts bovendien meer dan drieduizend anomalieën op 23 van de 25 gewestplannen tussen 1973-1981. Enkele kabinetsmedewerkers van de CVP- staatssecretarissen voor Ruimtelijke Ordening¹⁸⁰ zouden aan deze fraudeleuze praktijken inzake de gewestplannen hebben meegewerkt.¹⁸¹ Teksten van de Koninklijke Besluiten werden gewijzigd, bestemmingen kregen andere kleuren, stukjes kaart werden ingevoegd.¹⁸²

---

¹⁷⁶ P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, p. 28

¹⁷⁷ Volgens het advies moest de bestemming van het gewestplan achterhaald zijn, moest de nieuwe bestemming beantwoorden aan de planologische noden en moesten de planologische redenen voor de opmaak van een bijzonder plan van aanleg duidelijk en goed gelokaliseerd zijn, steunen op de eigen aard van het gebied en de algemene economie van het hoger plan niet aantasten. In: P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, p. 28

¹⁷⁸ P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, p. 88-89

¹⁷⁹ P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, p. 43

¹⁸⁰ Dhr. Luc Dhoore, dhr. Paul Akkermans en dhr. Marc Eyskens

¹⁸¹ H. Deridder, "Proces rond de gewestplannen op 'Kirschen-toer'", in: *De Standaard*, 1993, 30 april-1 mei.

¹⁸² P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, p. 47

Ten slotte waren ook bepaalde arresten van de Raad van State verantwoordelijk voor de bedreiging van het duinenlandschap. Diverse delen van bepaalde gewestplannen zoals Veurne-Westkust werden bijvoorbeeld vernietigd omwille van procedurefouten. Zo kwamen echter opnieuw natuurgebieden in het gedrang, bv. de duinen in Oostduinkerke.¹⁸³

Vanuit de milieusector groeide er méér onbehagen over het gevoerde ruimtelijke ordeningsbeleid. Vooral het intekenen van zoveel mogelijk bouwgrond, de aanhoudende speculatie en de onverenigbaarheden van bestemmingen (recreatie, natuurgebied en waterwinning), ontstemde niet alleen de lokale, inmiddels florerende, milieuverenigingen maar ook de toekomstige gebruiker die zijn vakantiebestemming steeds meer zag degraderen tot een grijze blok beton, al dan niet met het bewustzijn van zijn eigen verantwoordelijkheid in dit proces.¹⁸⁴

De tweestrijd tussen planologie van de vraag versus planologie van de draagkracht werd bijgevolg met ongelijke wapens gestreden. Hoewel de gewestplannen aldus voor het kustgebied ongeveer 3100 ha duinen als natuurgebied of-reservaat beschermden en 850 ha als agrarisch gebied vastlegden, gingen in realiteit in de daaropvolgende jaren echter nog vele hectaren ecologisch waardevolle terreinen, gelegen in woongebied, met een andere bebouwbare status om de schop.¹⁸⁵ Een sterk versnipperde open ruimte met een gebrek aan ecologische corridors en interne degradatie van natuurgebied was het gevolg.¹⁸⁶

---

¹⁸³R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p. 126

¹⁸⁴R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p.127

¹⁸⁵R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p. 126 en 251

¹⁸⁶S. Provoost, "Het Duinendecreet: onze kustduinen beschermd", in: E. Kuijken, red., *Natuurrapport 1999: Toestand van de Natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid*, Brussel, Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud, p. 113

3.5 Jaren tachtig: ‘Vijf voor twaalf’

H.A. Van Der Heijden typeert het decennium 1981-1991 als de periode van de opkomst en de institutionalisering van de groene partijen in West-Europa. Steeds meer milieuactivisten raakten ervan overtuigd dat actievoeren geen alternatief kon vormen voor partijpolitiek handelen. Dit was ook het geval in België, waar Agalev koos voor het concept ‘bewegingspartij’. Door tegelijk zowel beweging als partij te zijn, wilden men de radicale en de reformistische tradities van de groene beweging met elkaar verenigen.¹⁸⁷

Na de staatshervormingsoperatie van 1980 werden de bevoegdheden Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu geregionaliseerd. Hierdoor kreeg Vlaanderen niet alleen een eigen minister voor Leefmilieu, maar ook een eigen administratie (AROL, later AMINAL).¹⁸⁸ Deze regionalisering impliceerde tevens dat voortaan de wetgeving voor Vlaanderen bij decreet door het Vlaamse Parlement (toen: Vlaamse Raad) zou gebeuren en de Vlaamse regering (toen: Vlaamse Executieve) bevoegd werd voor de reglementering bij besluit.¹⁸⁹ In 1981 toen de eerste Vlaamse regering onder leiding van Gaston Geens (CVP) aantrad, werd in het regeerakkoord het volgende vooropgesteld: *‘Er wordt dan ook duidelijk gekozen voor een uitbreidingsstop van stad en dorp. Uitbreiding moet inbreiding worden.’* En: *‘Na de ordening van het platteland zal verder aandacht worden besteed aan de zorg voor natuur en landschap in het kader van een globaal landinrichtingsbeleid.’*¹⁹⁰ De opmaak van een ruimtelijk structuurplan dat als beleidsinstrument voor de ruimtelijke ordening in Vlaanderen diende, werd aldus prioritair.

Er gaapte echter een enorme kloof tussen de politieke verklaringen en de uiteindelijke uitvoering. In de jaren tachtig bleef de structuurloze uitzaaiing van diverse recreatieve verblijfsvoorzieningen het duinareaal opsorpen. De APA’S, BPA’S en opvulregels zetten de gewestplannen immers steeds verder op de helling.¹⁹¹ In 1984 zorgde de afkondiging van het beruchte ‘mini-decreet’ tevens voor een verdere uitholling van de gewestplannen. Het decreet vormde een aanvulling van de ‘Wet op Stedebouw van 1962’ en maakte het mogelijk om af te wijken van de gewestplannen.

---

¹⁸⁷ H.A. Van Der Heijden, “De milieubeweging in de twintigste eeuw”, In: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 2004, 3, p. p. 464

¹⁸⁸ D. Bogaert en P. Leroy, Het Vlaamse Natuurbeleid: de institutionalisering van een beleidsveld, in: *Landschap*, 21(2004), 4, p. 187

¹⁸⁹ B. Bouckaert en T. De Waele. *Ruimtelijke ordening en stedebouw in het Vlaamse Gewest*. Gent, Mys en Breesch, 2000., p. 10

¹⁹⁰ P. Renard *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, p. 27

¹⁹¹ R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote. *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p.251-252

Dit betekende dat infrastructuur die niet in overeenstemming was met de bestemming van het gewestplan volgens dit decreet toch kon worden uitgebreid of herbouwd. Begin jaren negentig zal dit decreet echter op verzoek van Theo Kelchtermans (CVP), als toenmalig Vlaams minister van Openbare Werken en Ruimtelijke Ordening, afgezwakt worden in de zin dat woningen enkel nog konden worden verbouwd, niet herbouwd.¹⁹²

Met de bouwsector in een diepe crisis had de regering Geens verder ook nog laten weten dat een sociaal grondbeleid noodzakelijk was. Men wilde potentiële bouwers de kans geven om tegen een relatief goedkope prijs een eerste woning te bouwen. Volgens Renard zorgde dit er echter voor dat het gehele grondbeleid tot een absoluut minimum werd beperkt.¹⁹³

De gewestplannen kwamen m.a.w. in deze periode steeds meer onder vuur te liggen. De uitholling van deze plannen werd voornamelijk duidelijk door het aantal aangegeven bouw misdrijven. Uit het jaarverslag van 1990 van de Vlaamse Administratie Ruimtelijke Ordening blijkt dat in de periode 1980-1990 meer dan 20.000 bouw misdrijven werden vastgesteld. Dit waren dus zo'n 2000 bouw inbreuken per jaar. Het was echter onmogelijk om het werkelijke aantal bouw misdrijven in Vlaanderen te achterhalen. Door een gebrek aan personeel kon de administratie immers zelf geen misdrijven opsporen, maar moest men wachten op een klacht.¹⁹⁴ Daarnaast werden heel veel PV's geseponeerd door het parket. Hoewel men echter als gedupeerde na seponering nog steeds de mogelijkheid had om een rechtszaak aan te spannen tegen de bouw overtreder, bleek de financiële kost die hiermee gepaard ging, vaak een brug te ver voor het slachtoffer. Het rechtzetten van andermans overtredingen bleek aldus in praktijk vaak een jarenlang gevecht tegen de bierkaai, waardoor het gevoel van onrechtvaardigheid en machteloosheid bij derden en milieuverenigingen steeds meer overheerste.¹⁹⁵

---

¹⁹² P. Renard. *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, p 60-63

¹⁹³ P. Renard. *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, p.27

¹⁹⁴ E. Grietens, "Overtreden loert! Stedenbouwwacht klaagt gebrekkige handhaving van bouw misdrijven aan", in: *Planologisch Nieuws*, 15(1995), pp. 16-18

¹⁹⁵ E. Grietens, "Overtreden loert! Stedenbouwwacht klaagt gebrekkige handhaving van bouw misdrijven aan", p. 20

Verder waren deze gewestplannen gebaseerd op verouderde planologische/ wetenschappelijke inzichten uit de jaren zestig. Een gebrek aan kennis over het belang van migratiemogelijkheden voor soorten en dus het belang van onderling verbonden natuurgebieden, vormde dan ook een grote lacune binnen deze regelgeving.¹⁹⁶ In 1985 werd daarom het Instituut voor Natuurbehoud opgericht, dat fungeerde als wetenschappelijk kenniscentrum voor toekomstig natuurbeleid.¹⁹⁷

In casu uitte deze grove economische onderschatting van de natuur wat de duinen betrof niet alleen in een uitgebreide grondconsumptie maar vaak ook in een declassering of nefaste bestemmingswijziging. In 1987 bleven er van de ruim 5000 ha oorspronkelijke duinen nog ongeveer 2700 ha over. Dit lijkt op het eerste gezicht onbegrijpelijk, als men weet dat op de gewestplannen zo'n 90% van het duingebied beschermd werd als N of R-gebied en meer dan 1000 ha duin geklasseerd werden door het Bestuur van Monumenten en Landschappen. Ten slotte werd door het Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin, alle nog bestaande duin op 50 ha na, als biologisch zeer waardevol gekarakteriseerd. Toch bleef de druk op duingebieden, zeer hoog door de drang naar declassering of wijziging van bestemming tot woonuitbreidingsgebied, zoals bv. op de Houtsaegherduinen in De Panne en Zwinbosjes te Knokke.¹⁹⁸ Volgens John Van Gompel, medeoprichter van de Duinenwerkgroep, zou er eind de jaren tachtig begin jaren negentig nog zo'n 500 ha duin verloren zijn gegaan.¹⁹⁹

Verder bleven naast het aanplanten van bossen in de duinen ook onverenigbaarheden zoals waterwinning in en naast natuurgebieden, een verdere ecologische degradatie van de duinen in de hand werken.²⁰⁰ Aan de Oostkust waren de waterwinningen eerder beperkt: nl. in Knokke en Klemskerke, de winning van Wenduine was al enkele jaren stopgezet. Aan de Westkust echter werden de waterwinningen, onder druk van het groeiend verbruik tijdens de zomermaanden voortdurend uitgebreid.

---

¹⁹⁶ D. Bogaert en P. Leroy, Het Vlaamse Natuurbeleid: de institutionalisering van een beleidsveld, in: *Landschap*, 21(2004), 4, p. 188

¹⁹⁷ D. Bogaert en P. Leroy, Het Vlaamse Natuurbeleid: de institutionalisering van een beleidsveld, in: *Landschap*, 21(2004), 4, p. 187

¹⁹⁸ J. Van Gompel, "De Belgische kustduinen of het verhaal van 50 jaar ruimtelijk wanbeleid", in: *Natuurreservaten*, 8(1987), 2., pp. 47

¹⁹⁹ B. Beirlant, "Ongeremd sociaal toerisme slaat gaten in kustduinen", in: *De Standaard*, 1993, 29 april

²⁰⁰ R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote, *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p.257

Naast de waterwinning in de oude Carbourgduinen te Adinkerke en in de Doornpanne te Koksijde werd in 1967 een nieuwe winning in het Calmeynbos in De Panne in gebruik genomen en uitgebreid in 1980. In 1982 werd ten slotte ook het Hannecartbos in Oostduinkerke door I.W.V.A aangekocht. Al deze waterwinningen besloegen een gezamenlijke oppervlakte van 438 ha.²⁰¹ Deze waterwinning veroorzaakte echter verzilting en verstoring van het essentieel hydrologisch evenwicht van de duingebieden. Ook waterpeildaling bleek een groot probleem te zijn. Zowel in De Panne als in Koksijde werd zeven keer meer water uitgepompt dan de maximale hoeveelheid die er door natuurlijke infiltratie kon bijkomen. Het gevolg was dat de duinpannen uitdroogden en er een verruigd landschap ontstond, waarin duinroos overheerste.²⁰²

Hoewel het gevecht tegen bouwpromotoren en tegen de eenzijdige economische toeristische ontwikkeling op het duinlandschap vaak een gevecht tegen de bierkaai bleek te zijn, bleven ook in de jaren tachtig verenigingen initiatieven nemen om de schamele open ruimte te behouden. Dat de ruimtelijke draagkracht van de kust door het financieel enthousiasme van de private immobiëlenmaatschappijen en door het gebrek aan politieke moed van lokale overheden, in verregaande mate was overschreden, werd immers niet door iedereen aanvaard.

De Duinenwerkgroep van ‘Belgische Natuur- en Vogelreservaten’ werd begin jaren tachtig opgericht om langs de gehele kustlijn beheersplannen uit te werken om de resterende duinen zo goed mogelijk te conserveren. Aan de hand van wetenschappelijk onderzoek, excursies en buitenlandse samenwerking trachtte deze werkgroep zoveel mogelijk informatie omtrent de duinenproblematiek te vergaren en de overheid aan te sporen tot het voeren van een herstelbeleid inzake de duinen.²⁰³ Zo organiseerde men in 1982 te Oostduinkerke een allereerste ‘Duinendag’, met als thema ‘Welke toekomst voor onze duinen?’ Deze studiedag was bedoeld als sensibiliseringscampagne omtrent het unieke duinlandschap, en wilde vooral de controverse tussen waterwinning en natuurbehoud in de verf te zetten en aan tonen dat de duinen wel degelijk een ecologische meerwaarde vormden voor de Vlaamse kust.²⁰⁴

---

²⁰¹J. Van Gompel, “De Belgische kustduinen of het verhaal van 50 jaar ruimtelijk wanbeleid”, in: *Natuurreservaten*, 8(1987), 2, p. 47

²⁰²M. Libert, “Negentig jaar duinverloedering”, in: *De Morgen*, 1993, 24 september

²⁰³C. Decler, “Duinen of fortuinen?”, in: *Natuurreservaten*, 8(1986), 5, p.180

²⁰⁴S.N., “Bedreigd landschap; de duinen. Natuurreservaten”, in: *Natuurreservaten*, 82(1982), pp. 43-44/ Zie: AMSAB, *Archief vzw Natuurreservaten*: “Dossier over de duinenactiedag in 1982”, nr. 225

Naast geleide duinwandelingen, moest een tentoonstelling de schrijnende de gevolgen van de ruimtelijke wanorde aan tonen door naast de foto's van Jean Massart uit 1910, dezelfde gebieden te portretteren in 1980.²⁰⁵

Het ontluisterende resultaat was te zien in het boek *Landschappen in Vlaanderen vroeger en nu: van groene armoede naar grijze overvloed*.²⁰⁶ Een belangrijke actor binnen het duinenconflict bleek echter afwezig op deze duinendag: nl. de Intercommunale Watermaatschappij van Veurne-Ambacht.²⁰⁷ Het belangenconflict bleek met andere woorden reeds toen prominent aanwezig.

Nadat de 'Nationale Natuurbeschermingsdag' van 1985 tevens in het teken had gestaan van het natuurbehoud in de kustduinen en maritieme polders werd in 1987 opnieuw een 'Internationale Duinendag' door de werkgroep van het 'B.N.V.R.' georganiseerd te Nieuwpoort, waar internationale en nationale natuur-en milieuorganisaties aan deelnamen.²⁰⁸ In samenwerking met de Noord-Franse vereniging 'Nord Nature' en de 'Nederlandse stichting Duinbehoud' groeide dit evenement uit tot een natuurbehoudsmanifestatie van formaat, waarbij naast een congres met sprekers zoals prof. Eckhart Kuijken (toenmalig directeur van het Instituut voor Natuurbehoud), en John Van Gompel (voorzitter van de duinenwerkgroep binnen B.N.V.R.) ook een tentoonstelling werd georganiseerd met als thema: "*Duinen of Fortuinen?*" *Natuur en Natuurbehoud in de Belgische kustduinen*".²⁰⁹

---

²⁰⁵ S.N., "Bedreigd landschap; de duinen. Natuurreservaten", in: *Natuurreservaten*, 82(1982), pp. 43-44/ Zie: AMSAB, *Archief vzw Natuurreservaten*: "Dossier over de duinenactiedag in 1982", nr. 225

²⁰⁶ L. Vanhecke, G. Charlier, L. Verhelst, *Landschappen in Vlaanderen vroeger en nu: van groene armoede naar grijze overvloed*, Meise, Nationale plantentuin van België, 1981, p.140.

Nog eens 25 jaar later zou trouwens dezelfde opdracht aan Jan Kempenaers worden toevertrouwd om deze plaatsen opnieuw in beeld te brengen, zie voor meer info: P. Uyttenhove, D. Vanbelleghem, I. Van Bouwel, J. Massart, G. Charlier en J. Kempenaer, *Recollecting Landscapes-herfotografie, geheugen en transformatie 1904-1980-2004*, Gent, A&S Books, p. 381

²⁰⁷ S.N., "Bedreigd landschap; de duinen. Natuurreservaten", in: *Natuurreservaten*, 82(1982), pp. 43-44

²⁰⁸ S.N., "Nationale natuurbeschermingsdag. Natuurbehoud in duinen en kustpolders", in: *Natuurreservaten*, 7(1985), 4, p.99

²⁰⁹ S.N. "De internationale duinendag in Nieuwpoort. 2 mei 87", in: *Natuurreservaten*, 9(1987), 1, p.9. Zie: AMSAB, *Archief vzw Natuurreservaten*: "Dossier over de organisatie van de internationale duinendag in 1987", nr. 228

Dat ons land tijdens dit congres op vlak van duinbeheer er weinig glansrijk uit kwam, bleek uit de confrontatie tussen het officiële natuurbehoudsbeleid van België en dat van de buurlanden Nederland en Frankrijk.²¹⁰ De overheid werd als actor tijdens dit evenement vertegenwoordigd door onder andere Jef Foubert, kabinetschef van Jan Lenssens (CVP), toenmalig minister van Leefmilieu. J. Foubert benadrukte tijdens het debat dat hoewel de overheid het natuurbehoud in de duinen als prioritair zag en het publiek inderdaad moest gesensibiliseerd worden, de aankoop van de duingebieden door de gemeenschap geen eenvoudige opgave was. Hij wees hiervoor op de hoge grondprijzen, die voornamelijk te wijten waren aan de grondspeculatie van de eigenaars.²¹¹

Hoewel eigendomsoverdracht naar het Vlaamse gewest, in uiterste nood via onteigening, op termijn inderdaad het enige middel zou zijn om op een afdoende manier definitieve bescherming te verwezenlijken en de privé- eigendommen in te richten als staatsreservaten concludeerde J. Foubert dat de weg nog lang was en de verwerving van duingebied op sterk selectieve basis en of via maximale steun van private organisaties zou moeten gebeuren.²¹² Toch werden in dit jaar voor het eerst beheerswerken uitgevoerd in een van de meest waardevolle duingebieden van onze kust, nl. de Groenendijk te Oostduinkerke.²¹³

Op internationaal niveau, is er eind jaren tachtig méér belangstelling voor het behoud en bescherming van de kustmilieus en in het bijzonder van de overblijvende duingebieden.²¹⁴ In 1989 richtten verontruste wetenschappers de ‘European Union for Coastal Conservation’ op, een ledenorganisatie met vertakkingen in 40 landen. Dit is een illustratie van de toegenomen internationale belangstelling in deze periode. De organisatie pleitte voor een geïntegreerd kustzonebeheer voor alle betrokken actoren en een versterking van de ecologische waarden van de kustgebieden.²¹⁵

---

²¹⁰ L. Stubbe, “Internationale Duinendag. Keerpunt voor het Duinenbehoud?”, in: *Natuurreservaten*, 9(1987), 3, p. 89

²¹¹ J. Van Gompel, “De Belgische kustduinen of het verhaal van 50 jaar ruimtelijk wanbeleid”, in: *Natuurreservaten*, 8(1987), 2, p. 50

²¹² J. Van Gompel, “De Belgische kustduinen of het verhaal van 50 jaar ruimtelijk wanbeleid”, in: *Natuurreservaten*, 8(1987), 2, p. 50/ L. Stubbe, “Internationale Duinendag. Keerpunt voor het Duinenbehoud?”, in: *Natuurreservaten*, 9(1987),3, p. 90

²¹³ J. Van Gompel, “Duinen in beweging. Akties van Natuurreservaten boeken succes”, in: *Natuurreservaten*, 7(1987), 6, p.181

²¹⁴ G. Cazaux. *De bescherming van de Vlaamse kustduinen*. Antwerpen, Instituut voor milieukunde, 1995, p. 43

²¹⁵ S.N., *European Union for Coastal Conservation*, in:<<http://www.eucc.nl/en/>>, geraadpleegd op 08/06/2014.

3.6 Begin jaren negentig

3.6.1 ‘Vijf over twaalf?’

*“Hoe dan ook, een ernstige bezinning over het toekomstig lot van de resterende duinen dient snel tot tastbare resultaten te leiden. Het Duinendecreet, dat onder meer in een bouwstop voorziet mag niet lang meer op zich laten wachten.”*²¹⁶

Prof. dr. Eckhart Kuijken, voorzitter Instituut voor Natuurbehoud, 1993

In 1990 was het bouwverzadigingspunt definitief bereikt, maar het natuurbehoud in Vlaanderen werd nog steeds geregeld door de Nationale Wet van 1973. Dat deze wet de aftakeling van de natuur niet heeft weten stoppen, blijkt uit bovenstaande uiteenzetting. Dit was voor een deel te wijten aan het feit dat de handelingen van het natuurbeleid door een onvoldoende integratie van de overige beleidsactiviteiten tot stilstand werden gebracht.²¹⁷ Een gebrekkig stedenbouwkundig beleid door de gemeentelijke overheid bleef daarnaast aansprakelijk voor een heuse verkavelingskoorts. Afwijkingen bleven schering en inslag en dit op een kustlijn van slechts 67 km. De capaciteit van onze kust was niet bereikt, maar overschreden.

Milieuverenigingen bleven volharden in hun eenzame strijd tegen de vraatzucht van bouwpromotoren. Zo stond de Nationale Natuurbeschermingsdag in het jaar 1992 met als thema: *‘Water een zeer kostbare gift van moeder natuur’* tevens deel in het teken van de Westhoek en de precaire ecologische situatie van de kuststreek.²¹⁸

Nochtans waren er ook hoopvolle tekenen. In steeds bredere kringen werd uitgebreid lippendienst bewezen aan de noodzaak van bescherming van de nog resterende natuurgebieden. Begin jaren negentig begon de Vlaamse regering dan ook concrete initiatieven te nemen inzake natuurbehoud.²¹⁹ In 1989-1990 stelde Theo Kelchtermans, toenmalig Vlaams Minister van Leefmilieu, twee beleidsdocumenten voor: het MINA-plan 2000 en het ‘Milieubeleids-en Natuurontwikkelingsplan voor Vlaanderen’.²²⁰

---

²¹⁶ B. Beirlant, “Ongeremd sociaal toerisme slaat gaten in kustduinen”, in: *De Standaard*, 1993, 29 april

²¹⁷ Ontwerp van decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu. Verslag namens de Commissie van Leefmilieu en Natuurbehoud, Vlaams Parlement, 1996-1997, nr. 690/9, pp. 4-5

²¹⁸ H. Ressler, “Uit de Oude doos: Is men eindelijk bekommerd om de zeeduinen?”, in: *Natuur-en Stedeschoon*, 61(1992), 6, p. 15

²¹⁹ P. Renard. *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*, Antwerpen, Icarus, 1995, p. 120

²²⁰ D. Bogaert en P. Leroy, Het Vlaamse Natuurbeleid: de institutionalisering van een beleidsveld, in: *Landschap*, 21(2004), 4, p.189/ T. Kelchtermans, *Milieubeleidsplan natuurontwikkelingsplan: mensen, structuren en financiën: concrete uitwerking voor de periode 90-95 van de uitgangspunten en opties vervat in het MINA-plan 2000*, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 1990, p. 577

Deze twee documenten moesten de natuurlijke structuur van Vlaanderen versterken en de versnippering van open ruimte tegengaan. Twee krachtlijnen van het MINA-plan 2000 waren hierbij van belang voor het lot van de duinen. De natuurreservaten moesten maximaal gevrijwaard blijven en de klemtoon lag op het herstel en ontwikkelen van natuurwaarden met het oog op het beschermen van grotere eenheden natuurgebied. Dit betekende concreet dat alle overgebleven duinstreken moesten opgenomen worden als natuurkerngebied.²²¹

In navolging van het ‘Milieubeleids-en Natuurontwikkelingsplan voor Vlaanderen’ werd tevens het beleidsplan betreffende ‘De Groene Hoofdstructuur van Vlaanderen’ uitgewerkt. Dit ecologisch netwerk moest de samenhang en het ecologisch functioneren van de open ruimte met belangrijke natuurwaarden garanderen. Naast natuurbescherming focuste men bij dit beleid ook meer op herstelbeheer en natuurontwikkeling. De GHS moest als het ware als ‘groene ruggengraat’ van Vlaanderen functioneren. In casu betekende dit beleid voor de duinen het streven naar een natuurlijk grondwaterregime door een graduele afbouw van de duinwaterwinningen.²²² De GHS werd echter een totale mislukking. De oorzaak van dit falen ligt volgens Peter Bossu bij de onhaalbare en veel te uitgebreide doelstelling van het plan: *“Men wilde alles in één keer doen. Dat is natuurlijk onmogelijk.”*²²³

Daarnaast is het belangrijk aan te stippen dat beide voornoemde beleidsdocumenten van T. Kelchtermans een eerste poging vormden tot een meer integraal beleid, waarin de dialoog met de verschillende sectoren moest verstevigd worden.²²⁴ Volgend citaat geeft ter zake bevestiging: *“Een open ruimte beleid gericht op samenspraak en samenwerking tussen verschillende sectoren met dien verstande dat rekening dient te worden gehouden met: grote ruimtelijke entiteiten met een ecologische hoofdfunctie gericht op natuurbehoud; grote landschappelijke eenheden waarin functieverweving, natuurbehoud en landschapszorg met andere sectoren centraal staat”*²²⁵

---

²²¹T. Kelchtermans, *MINA-plan 2000. Analyse en Voorstellen voor een Vernieuwd Vlaams Milieu- en Natuurbeleid*, Brussel, Ministerie Vlaamse Gemeenschap, 1989, p.332/ S.N. “Het MINA-plan over de duinen.” In: *Natuurreservaten*, 11(1989), p. 4

²²²R. Billiau, G. Dalle, R. Dalle, J. Termote.. *Tussen land en zee*. p. 254-255

²²³ Interview met dhr. Peter Bossu, op 15 mei 2014 in de Blankaart te Woumen

²²⁴ D. Bogaert en P. Leroy, Het Vlaamse Natuurbeleid: de institutionalisering van een beleidsveld, in: *Landschap*, 21(2004), 4, p. 189

²²⁵ T. Kelchtermans, *MINA-plan 2000. Analyse en Voorstellen voor een Vernieuwd Vlaams Milieu- en Natuurbeleid*, Brussel, Ministerie Vlaamse Gemeenschap, 1989, p.332

Ook de sector natuur, o.a. vertegenwoordigd door vzw Natuurreservaten, had een belangrijke plaats afgedwongen bij deze nieuwe initiatieven inzake milieubeleid. Leden uit de natuurbeschermingsorganisaties waren immers niet alleen werkzaam in de bevoegde administraties (AMINAL), maar fungeerden ook als adviseurs bij de voorbereidende werken inzake milieubeleid.²²⁶

Op 23 juni 1993 werden drie trendbreukdecreten goedgekeurd, die een einde moesten stellen aan de uitzonderingsplanologie. Het eerste decreet schafte de toepassing van art 23. van het KB van 28 september 1972 (de opvulregel) af. Deze was immers grotendeels verantwoordelijk voor het stelselmatig uitbreiden van de lintbebouwing. Het tweede en het derde decreet hadden betrekking op het afschaffen van het minidecreet en op het verleden van vergunningen aan zonevreemde bedrijven.²²⁷ De wantoestanden m.b.t. tot de afwijkende BPA's werd door Kelchtermans tevens aan banden gelegd door te stellen dat de BPA's van voor 5 februari 1992 niet meer van de gewestplannen mochten afwijken. De Vlaamse Regering zou daarnaast geen BPA's meer goedkeuren waarvan de werken pas na 5 februari 1992 werden begonnen. Een werkelijk moratorium bleef echter theorie, aangezien de BPA's van voor 5 februari 1992 toch nog werden behandeld, zij het dan aan strikter voorwaarden. Dit moratorium werd ook afgeschaft op 29 september 1993.²²⁸

Op vraag van Norbert De Batselier, de nieuwe Vlaamse minister van Leefmilieu inventariseerde Prof. E. Kuijken, toenmalig voorzitter van het I.N., in datzelfde jaar de bedreigde ecologische waardevolle duingebieden. Aan de hand van vier criteria stelde hij dat van de 1081.5 ha duin- en binnenduinrandgronden die in de inventaris werden opgenomen, 91.6 ha nog steeds niet op een adequate bescherming konden rekenen.²²⁹

*“Alleen al tussen 1990 en 1992 zette een onvoorstelbare snelle toename van de woningbouw een groot aantal mogelijkheden voor zinvolle beschermende maatregelen op de helling.”*²³⁰

Aldus prof. E. Kuijken

---

²²⁶ D. Bogaert, *Natuurbeleid in Vlaanderen*, p. 139 / G. Cazaux, *De bescherming van de Vlaamse kustduinen*. Antwerpen, (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universitaire Instelling Antwerpen Instituut voor milieukunde), 1995, p. 44 (Promotor: Prof. Dr. I. Loots)

²²⁷ Zie: T. Kelchtermans, “Onomkeerbare trendbreuk. Ruimtelijke ordening in Vlaanderen”, in: *Planologisch Nieuws*, 15(1995),2, pp.98-99. Echter: Het mini-decreet werd echter enkel ingeperkt: niet meer herbouwen, alleen verbouwen.

²²⁸ P. Renard. *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypothese op onze toekomst*. Antwerpen, Icarus, 1995, p.89

²²⁹ Interview met prof. E. Kuijken in: B. Beirlant, “Ongeremd sociaal toerisme slaat gaten in kustduinen”, in: *De Standaard*, 1993, 29 april

²³⁰ Interview met prof. E. Kuijken in: B. Beirlant. Ongeremd sociaal toerisme slaat gaten in kustduinen. In: *De Standaard*, 1993, 29 april

Begin de jaren negentig nam ook de kuststreek zelf concrete maatregelen. Voor de eerste keer werd een formeel beleidsdocument opgesteld inzake het structuurplan Kustzone door het West-Vlaams Economisch Studiebureau (WES), in opdracht van het Provinciebestuur van West-Vlaanderen. Het structuurplan moest de ruimte een multifunctioneel benaderen, rekening houden met de schaarste van de resterende duinen als gemeenschappelijk erfgoed en een instrument zijn dat verantwoorde beslissingen genereert op het lagere niveau.²³¹ Op termijn zou deze structuurplanning de bestaande gewestplannen overbodig maken.²³²

In deze periode werd ten slotte ook de eerste steen gelegd voor de vernieuwing van het ruimtelijk ordeningsplan in Vlaanderen. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen moest de basis vormen voor een nieuwe invulling van bestemmingsplannen, ter vervanging van de gewestplannen.²³³ Omwille van verschillende knelpunten gold het Ruimtelijke Structuurplan Vlaanderen echter pas als het werkelijk fundament van het Vlaams ruimtelijk beleid vanaf 1997.²³⁴ Intussen bleef de speculatiedruk op het duingebied enorm groot. Een initiatief mocht dan ook niet langer op zich laten wachten: reeds talrijk duingebied was immers onherroepelijk verloren gegaan. In enkele gevallen bleek het dan ook al vijf over twaalf te zijn.

Uiteindelijk was iedereen het over eens: de bescherming van de kustduinen moest stante pede worden gerealiseerd. De vooruitziende blik van enkele volksvertegenwoordigers gaf die jaren een echte impuls tot wetgevende actie.

---

²³¹ R. Billiau., G. Dalle, R. Dalle, J. Termote. *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*. Tielt, Lannoo, 1992, p. 251

²³² S.N. *Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen*, Brugge, Provincie West-Vlaanderen, 2002, p.15

²³³ H. Baeyens, "Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen 1991." In: *Planologisch Nieuws*, 13(3), 1993, p. 207/ P. Cabus 'Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen op te lossen knelpunten'. In: *Planologisch Nieuws*, 1993, 13, pp. 216-217

²³⁴ P. Cabus 'Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen op te lossen knelpunten'. In: *Planologisch Nieuws*, 1993, 13, pp. 216-217-218/ P. Dedecker en E. Swyngedouw, De wondere wereld van de Vlaamse ruimtelijke ordening. Over de wankel fundamenten van het ruimtelijk beleid.' In: *Planologisch Nieuws*, 13(4), 1993, pp. 284/ J. Lorent, "Het structuurplan Vlaanderen. Onstaan en methodiek." In: *Planologisch Nieuws*, 13(3), 1993, pp. 199-200

3.6.2 ‘Het momentum’

“Ik vind het persoonlijk tot op vandaag een waar mirakel dat het Duinendecreet er gekomen is. Het succes van dit decreet had alles te maken met wat ik noem “het juiste momentum.”²³⁵

Peter Bossu, toenmalig medewerker vzw Natuurreservaat, 2014

In 1991 kwam er een eerste voorstel van decreet ter bescherming van de duinenstreek op initiatief van Jan Loones, Volksunie Parlements lid. Dit werd gevolgd door een tweede voorstel van decreet door Johan Vande Lanotte, volksvertegenwoordiger van de Socialistische Partij. Vooraleer dieper in te gaan op de inhoud van deze voorstellen, moeten wij stil staan bij het moment waarop deze voorstellen werden ingediend. Begin de jaren negentig is immers niet toevallig de periode waarin concrete stappen in het duinenbeleid werden gezet. Bogaert en Leroy beschouwen de periode 1989-1995 als een scharniermoment in de institutionalisering van het Vlaams natuurbeleid, gezien de talrijke wetgevende initiatieven m.b.t. dit beleidsdomein.²³⁶ Een samenloop van tijdsgebonden factoren leidden inderdaad tot een nieuwe politieke en sociale dynamiek, die zich vertaalde in verschillende Parlementaire voorstellen inzake duinenbescherming. Begin de jaren negentig vielen immers alle puzzelstukjes samen om een coherent decreet te maken waarin de ongestructureerde en onduidelijke regelgeving omtrent de duingebieden eindelijk tot een gecoördineerd geheel in elkaar gepast werd.

Een eerste belangrijk stukje in die grote puzzel werd gevormd door de inspanningen van de verschillende natuurverenigingen, die zich reeds van oudsher hadden ingezet voor de bescherming van de duinen. Zoals hierboven beschreven, bracht de oprichting van de Duinenwerkgroep van vzw Natuurreservaten, begin jaren tachtig de aandacht voor de duinen binnen de sector natuur in een stroomversnelling. Deze kleine maar geëngageerde groep had eind jaren tachtig reeds enkele debatavonden georganiseerd om in dialoog te treden met belanghebbenden en de sensibilisering voor het duinenverhaal in de hand te werken.²³⁷

---

²³⁵ Peter Bossu, interview 15 mei 2014

²³⁶ D. Bogaert en P. Leroy, Het Vlaamse Natuurbeleid: de institutionalisering van een beleidsveld, in: *Landschap*, 21(2004), 4, p. 188

²³⁷ AMSAB, *Archief vzw Natuurreservaten*: “Dossier over de duinenactiedag in 1982”, nr. 225 / AMSAB, *Archief vzw Natuurreservaten* “Dossier over de organisatie van de internationale duinendag in 1987”, nr. 228 / S.N., “Internationale Duinendag 2 mei ‘87 te Nieuwpoort”, in: *Natuurreservaten*, 8, (1987) 2, p. 52./ Interviews door Pauline Van Bogaert met dhr. John Van Gompel op 06/06/ 2014, te Blankenberghe en Jean-Louis Herrier op 06/05 2014 te Brugge

Daarnaast oefende de Duinenwerkgroep druk uit op de regering door een tienpuntenprogramma op te stellen, dat een samenvatting was van alle knelpunten in verband met de status en het beheer van de kustduinen.²³⁸ Deze eisenbundel werd ook gebruikt bij de voorbereidende werken van het decreet²³⁹: “*Vele bepalingen uit het definitieve decreet zijn geïnspireerd op dit tienpuntenprogramma van de Duinenwerkgroep*’.²⁴⁰ Het is dus duidelijk wezen dat begin jaren negentig de lokale natuurbehoudssector klaar was om van de bescherming van de duinen hun topprioriteit te maken en daarbij bereid was om politici te steunen die zich hiervoor wilden inzetten.

De activiteit van ambitieuze politici vormt een tweede verklaring voor het feit dat de opmaak van het Duinendecreet zich begin de jaren negentig situeerde. Deze politici werden niet alleen gedreven door een bezorgdheid over de degradatie van de duinen, maar ook door onderlinge politieke concurrentie. Volksvertegenwoordigers uit verschillende partijen wilden zich immers met dit dossier op de kaart zetten. Initiatieven werden genomen door de Volksunie, met Jan Loones en Michel Capoen, door de SP met Johan Vande Lanotte en later ook door Agalev, met Michiel Maertens en Vera Dua.

Behalve V. Dua, hadden de bovengenoemde initiatiefnemers hun West-Vlaamse roots gemeenschappelijk.²⁴¹ Deze lokale herkomst is volgens Leroy en De Geest kenmerkend voor wetgevende initiatieven in deze periode. Deze auteurs stellen vast dat voor begin jaren negentig concrete milieuproblemen, in casu de degradatie van de duinen, doorgaans misschien tot Parlementaire vragen of zelfs tot een interpellatie leidden maar dat de bespreking van een wetsontwerp in verband met het leefmilieu hoogst zelden tot enige politieke discussie voerde. Het initiatief bij het oplossen van milieuvraagstukken ging meestal uit van een Parlements lid dat een geografisch dichtbij het probleem betrokken was.²⁴²

---

²³⁸ J. Van Gompel, “Tienpunten-eisenprogramma van de duinenwerkgroep B.N.V.R”, in: *Natuurreservaten*,8(1987), 2 , pp. 50-51

²³⁹ N. De Batselier, *Kiezen tussen eco en ego*, Leuven, Van Halewyck, 1996, p. 89

²⁴⁰ Interview door Pauline Van Bogaert met dhr. John Van Gompel op 06/06/2014 te Blankenberghe

²⁴¹ Jan Loones afkomstig uit Diksmuide, Michel Capoen afkomstig uit Reningelst, Johan Vande Lanotte afkomstig uit Oostende, Michiel Maertens afkomstig uit Brugge.

²⁴² P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid: sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, Antwerpen, Nederlandsche Boekhandel, 1985, p. 191

Dat het eerste voorstel uit de Volksunie kwam, op initiatief van J. Loones, was niet verwonderlijk. J. Loones was afkomstig van de kust en de VU droeg van bij haar oprichting in 1954, naast het Vlaams-nationalistisch verhaal, de bescherming van de Vlaamse natuur hoog in het vaandel.²⁴³ Een jonge ‘groene’ vleugel binnen de Volksunie organiseerde het allereerste milieucongres in Vlaanderen in 1969 en profileerde zich sindsdien als de eerste partij die de nodige aandacht gaf aan de milieuproblematiek in Vlaanderen.²⁴⁴ Of deze groene profilering vanuit een werkelijk milieubewustzijn kwam, of eerder vanuit opportunisme, omdat men aanvoelde dat leefmilieu een “hot topic” werd in de jaren zeventig en dit ook verbonden kon worden met hun promotie van de Vlaamse heimat, laten wij hier in het midden. Hoewel het voorstel tot decreet van J. Loones nooit de Vlaamse Raad haalde, is het toch van groot belang geweest. M. Capoen, die Loones’ zetel in de Vlaamse Raad voor de VU overnam in 1992, diende opnieuw een voorstel van decreet in, dat Loones’ oorspronkelijk voorstel letterlijk overnam.²⁴⁵

Aan de andere kant van het politieke spectrum diende de SP met J. Vande Lanotte (meerdere) voorstellen van decreet in.²⁴⁶ De interesse voor de groene thema’s binnen de toenmalige SP wordt door N. De Batselier als volgt verklaard: *“De SP heeft sinds eind jaren zeventig veel belang gehecht aan natuur en milieu, waarschijnlijk niet toevallig omdat degenen die het eerst getroffen worden door een verloedering van het leefmilieu ook de sociaal-economisch minst begoeden zijn, namelijk de arbeidersklasse.”*²⁴⁷ J. Vande Lanotte is afkomstig van de kust en kwam op in dezelfde kiesregio als J. Loones. Ook hij wilde zich als milieubewust Parlements lid profileren door de duinen op de politieke agenda te plaatsen, te meer omdat de initiatieven omtrent het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, wat later hét instrument voor de ruimtelijke ordening in Vlaanderen zou worden, zich voornamelijk situeerden aan de rechterzijde van het politieke spectrum.²⁴⁸

---

²⁴³ F. Van der Elst, *twintig jaar Volksunie (1954-1974). Een beknopt overzicht van de wording, de stichting en de geschiedenis van de Vlaams-nationale partij*, Brussel, vzw. Volksunie, 1974, pp. 14-18

²⁴⁴ M. Motté, *De Volksunie is dood. Leve de Volksunie? Welke invloed heeft de Volksunie nog op de huidige politiek?*, (onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universiteit Gent), 2008-2009, p. 63 (Promotor. Prof. Dr. C. Devos)

²⁴⁵ Voorstel van decreet van de heer J. Loones c.s. houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, Vlaamse Raad, 1990-1991, nr.507/1 en Voorstel van decreet van de heer M. Capoen houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, Vlaamse Raad, B.Z.1992, nr. 96/1

²⁴⁶ Voorstel van decreet van de heer J. Vande Lanotte c.s. betreffende de duinen, Vlaamse Raad, B.Z. 1992, nr. 174/1 tot 3

²⁴⁷ Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier op 19/06/ 2014 te Brussel

²⁴⁸ Interview door Pauline Van Bogaert met prof. Eckhart Kuijken op 16/05/ 2014 te Wingene. Onder leiding van toenmalig Vlaams minister van Openbare Werken, Ruimtelijke Ordening en Binnenlandse Aangelegenheden, dhr. Theo Kelchtermans (CVP) werden immers de eerste stappen gezet tot het ontwerpen van een structuurplan Vlaanderen.

Om dit sluipend succesverhaal te neutraliseren, moest er iets gebeuren. Ook J. Vande Lanotte trachtte daarom informatie in te winnen bij de leden van vzw Natuurreservaten, waaronder Peter Bossu, om een strategie uit te werken.²⁴⁹

“Deze onderlinge concurrentie tussen volksvertegenwoordigers had een zeer productief en constructief effect.” aldus P. Bossu. *“Het zorgde er immers voor dat verschillende politici er werkelijk wilden voor gaan.”*

Dat vzw Natuurreservaten van dit haantjesgedrag handig gebruik heeft gemaakt wordt bevestigd door J. Van Gompel, toenmalig voorzitter van de Duinenwerkgroep.²⁵⁰ Op die manier kreeg deze actiegroep de kans om haar tienpuntenprogramma ook politiek vertaald te zien. De strategie van de milieuverenigingen was m.a.w. deels opportunistisch en ging over de partijgrenzen heen. Ter zake zei J. Van Gompel het volgende:

*“Uiteraard wisten wij ook wel, dat een politicus altijd een beetje uit eigen belang werkt. Wij hebben ons daarover geen illusies gemaakt, maar als dit een win-win situatie is, waarom niet?”*²⁵¹

Een andere belangrijke speler was Norbert De Batselier (SP), die als kersvers Vlaamse minister van Leefmilieu, het duinendossier heeft weten door te drukken. Naar eigen zeggen vond N. De Batselier het vanuit zijn sociaaldemocratische visie evident om zich in te zetten op groene thema's:

*“Een gezonde, kwalitatieve leefomgeving is voor de minder begoeden minstens zo belangrijk, zo niet belangrijker dan voor de meer begoeden. Zij hebben immers minder de mogelijkheden om zich in een groenere, gezondere ruimte die veelal een stuk duurder is, te vestigen, of voor het observeren van rijke natuur naar andere oorden te begeven.”*²⁵²

---

²⁴⁹ Interview door Pauline Van Bogaert met Peter Bossu, 15/05/2014 te Woumen

²⁵⁰ Interview door Pauline Van Bogaert met John Van Gompel, 06/06/2014 te Blankenberghe

²⁵¹ Interview door Pauline Van Bogaert met John Van Gompel, 06/06/2014 te Blankenberghe

²⁵² Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier, 19/06/2014 te Brussel

Ook hier was sprake van prestatiedrang en concurrentie, voornamelijk met Theo Kelchtermans (CVP), toenmalig gemeenschapsminister van Openbare Werken, Ruimtelijke Ordening en Binnenlandse Aangelegenheden die zich via de opmaak van drie trendbreukdecreten binnen ruimtelijke ordening, wilde profileren als milieubewuste minister.²⁵³ De ambities van N. Batselier waren dan ook groot. Dat de bescherming van de duinen via het decreet op natuurbehoud en dus via zijn bevoegdheid gebeurde was niet toevallig, maar een uitvloeisel van de politieke strategie van de minister.²⁵⁴

Prof. E. Kuijken benadrukt ook dat het belangrijk was dat deze functie als minister van Leefmilieu niet werd bekleed door een CVP-lid, “*waarbij de Boerenbond over elke schouder zou meekijken en de uitwerking zou hebben bemoeilijkt.*”²⁵⁵

Een goede samenwerking tussen enerzijds de Vlaamse Raad, als wetgevende en anderzijds de Vlaamse regering als uitvoerende macht, was slechts één voorwaarde voor een goede uitwerking van het decreet. Naast ambitieuze volksvertegenwoordigers, een gedreven minister, is ook een geëngageerde en goed werkende administratie onontbeerlijk bij de tenuitvoerlegging van een decreet. Uit briefwisseling en contacten tussen het Instituut voor Natuurbehoud en de vzw Natuurreservaten, bleek duidelijk het engagement van bepaalde ambtenaren in dit dossier.²⁵⁶ Het was Jean-Louis Herrier, die als ambitieuze werknemer bij het I.N. en ondersteund door prof. E. Kuijken, toenmalig directeur van het I.N., de gevraagde inventaris inzake afbakening van de beschermde duingebieden met hoge nauwkeurigheid opmaakte.

Ten slotte mag ook de invloed van de pers op dit beslissend moment niet worden onderschat. Om ruime weerklank en bekendheid te verwerven, moest het duinenprobleem ook mediageniek worden ingekleed. Via de media kan een lokaal probleem immers een nationale dimensie verkrijgen.²⁵⁷ De duinenbescherming werd inderdaad in grote mate gedefinieerd en geëvalueerd door wat er in de pers verscheen.

---

²⁵³ T. Kelchtermans, “Onomkeerbare trendbreuk. Ruimtelijke ordening in Vlaanderen”, in: *Planologisch Nieuws*, 15(1995),2, p. 99/ A.W. “Kelchtermans ziet onomkeerbare trendbreuk in ruimtelijke ordening.” In: *De Standaard*, 1995, 13 april

²⁵⁴ Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier op 19/06/2014 te Brussel/ N. De Batselier, *Kiezen tussen eco en ego*, Leuven, Van Halewyck, 1996, p. 89

²⁵⁵ Interview door Pauline Van Bogaert met prof. Eckhart Kuijken, 16/05/2014 te Wingene

²⁵⁶ Brief betreffende Toezicht bouwovertradingen duinendecreet-actie van vzw Natuurreservaten gericht naar dhr. Jean-Louis Herrier op 8 december 1993 in: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, nr.7, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1987-1995”

²⁵⁷ P. Leroy en A. De Geest, *Milieubeweging en milieubeleid: sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*, Antwerpen, Nederlandsche Boekhandel, 1985, p. 102

Deze invloed van de media wordt tevens bevestigd door P. Bossu:

*'De pers was een enorm belangrijke factor in dit dossier, hadden wij de pers niet gehad, dan hadden wij dit grandioos verloren.'*²⁵⁸

Niet alleen de alomtegenwoordigheid van de duinenproblematiek in de geschreven pers en op antenne, maar ook de manier waarop het lot van de duinen werd beschreven, herhaald en gekaderd, creëerde de dominante beeldvorming bij de bevolking.²⁵⁹ De kritische reflectie en het engagement van journalisten was dan ook van uitermate belang om een duidelijk, diepgaand en waarheidsgetrouw beeld te schetsen van dit dossier. Vooral Leo Bonte van de Morgen, Willy Moons van de Standaard en voornamelijk Frank De Moor van Knack hebben dit dossier in de aandacht gebracht.²⁶⁰

Aan de hand van framingonderzoek van de relevante berichtgeving konden we ook opmaken of er al dan niet sprake was van steun van de samenleving (draagvlak) voor dit duinenbeleid. Belangrijk was dat wat er in de pers kwam niet zozeer moet beschouwd worden als de verzameling van opinies van individuen/burgers, maar wel als een geheel van georganiseerde opinies van het middenveld. Dit wordt ook bevestigd in de doctoraatscriptie van Dirk Bogaert, die in navolging van Leroy stelt dat een feitelijke ondersteuning van het milieubeleid niet voorkomt uit de verzameling van opinies en gedragingen van individuen, maar uit de georganiseerde opinievorming en de geïnstitutionaliseerde handelingsbekwaamheid van de middenveldorganisaties, die als bemiddelaar opereren tussen overheid en samenleving.²⁶¹ In die zin moet het draagvlak voor het duinenbeleid, voornamelijk worden begrepen als de ondersteuning van het duinenbeleid door het middenveld.

---

²⁵⁸ Interview door Pauline Van Bogaert met Peter Bossu 15/05/2014 te Woumen

²⁵⁹ Zie het grote aantal krantenartikelen in de literatuurlijst en de Panorama-reportage 'Duinen op de helling', uitgezonden door de BRTN op 28 oktober 2013

²⁶⁰ Voornamelijk F. De Moor ging in bepaalde lokale dossiers (bv. de wanpraktijken rond het Swimming-pool dossier van de Compagnie Het Zoute) tot op het bot. Zie zijn artikels: F. De Moor, "Tot de laatste duin", in: *Knack*, 4 augustus 1993, pp. 16-17 en F. De Moor, "De grond van de duinen. De Compagnie het Zoute probeert nogmaals het duinendecreet te laten wijzigen om enkele van haar kostbare gronden bouwrijp te kunnen maken", in: *Knack*, 1996, pp.32-38

²⁶¹ D. Bogaert, *Natuurbeleid in Vlaanderen, Natuurontwikkeling en draagvlak als vernieuwingen*, Nijmegen (doctoraatsverhandeling de Katholieke Universiteit Nijmegen), 2004, p. 36 (promotor: P. Leroy)

Wat tijdens het krantenonderzoek opviel, was dat de pers de neiging had om de bevolking en ook de politici in twee kampen te verdelen: voor of tegen het Duinendecreet. Nuance was vaak moeilijk te vinden in de persberichten. Dit had volgens N. De Batselier te maken met het feit dat journalisten zelf ook verdeeld waren:

*“De media leken toen even verdeeld als de politiek: sommige journalisten (vooral sommige lokale correspondenten met goede relaties met lokale vastgoedbelangen) namen letterlijk om het even wat over van hetgeen om het even welke tegenstander van het Duinendecreet eruit kraamde. Anderen gingen dan weer meer objectief te werk.”*²⁶²

Deze open polarisatie zorgde er volgens N. De Batselier ook voor dat mandatarissen zich genoodzaakt voelden om hun standpunten over het dossier sneller en duidelijker naar buiten te brengen.²⁶³ Dat dit het verloop van het decreet niet vereenvoudigde, is evident volgens Eeckhout: *“Toenemende druk vanwege de alomtegenwoordige media maakt het voor politici in het algemeen immers erg moeilijk om nog in overleg tot een onderhandelende oplossing te komen.”*²⁶⁴

Daarnaast valt op hoe weinig het gehele duingebied als te beschermen gebied aan bod kwam in de krantenartikels. Meestal spitsten journalisten zich toe op lokale duingebieden die dan als ‘mislukking’ of als ‘voorbeeld’ dienden voor de uitwerking van het Duinendecreet. De afbraak van het Home George Theunis te Koksijde²⁶⁵ en de geruchtmakende waterwinning in Ter Yde te Oostduinkerke, vormden zulke voorbeelden en groeiden uit tot lokale symbooldossiers.²⁶⁶ Dat de grondstroom ten slotte in het algemeen meer positief dan negatief stond tegenover het Duinendecreet konden we deels opmaken uit het grote succes van de petitie van vzw Natuureservaten, die 40.000 handtekeningen verzamelden.²⁶⁷

---

²⁶² Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier op 19/06/2014 te Brussel

²⁶³ Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier op 19/06/2014 te Brussel

²⁶⁴ B. Eeckhout, *Het einde van het compromis. Politiek na Wilders en De Wever. Nieuwspoort-rapportage 2011*, Amsterdam, Vangennep, 2011, p. 40

²⁶⁵ Zie artikels: HVS, “Natuur versus architectuur in Oostduinkerke”, in: *De Morgen*, dinsdag 17 mei 1994/ C.K. “Domein Georges Theunis in Koksijde krijgt straks definitieve natuurbescherming”, in: *Het Volk*, s.d./ J.C. “Home Theunis wacht nog op definitieve keuze”, in: *HLN*, 3 augustus, 1991/ S.N., “Duingebied Georges Theunis ‘zou’ gevrijwaard blijven”, in: *De Morgen*, 31 augustus 1991-

²⁶⁶ Zie artikels: S.N., “Rechter verklaart IWVA-baas schuldig aan onwettig waterwinning in Ter Yde”, in: *Nieuwsblad*, 24 oktober 1990/ L.B., “Scherpe taal maar mild vonnis in zaak Ter Yde”, in: *De Morgen*, 24 oktober 1990/ S.N., “Vlaams Gewest wint strijd Ter Yde”, in: *HLN*, 24 oktober 1990/ S.N. “Gewezen directeur IWVA veroordeeld wegens waterwinning in Ter Yde”, in: *Gazet van Antwerpen*, 24 oktober 1990/ Dat deze lokale dossiers wel degelijk als symbooldossiers kunnen worden beschouwd, werd tevens opgemaakt uit het feit dat een groot deel van de respondenten er tijdens de interviews meermaals naar refereerden.

²⁶⁷ Persnota van vzw Natuureservaten. “40.000 stemmen voor het duinendecreet” op 30 september 1994. In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet 1987-1995”, nr.7

Ten slotte kan men de vraag stellen welke rol Agalev in dit ‘beslissend moment’ kreeg toebedeeld. Als groene nieuwkomer in het politieke veld zou deze partij het duinendossier als wezenlijk belangrijk moeten geacht hebben. Toch viel tijdens het archiefonderzoek op hoe weinig informatie er voorhanden was over het optreden van Agalev in dit dossier. Briefwisseling en andere vormen van communicatie tussen de natuurverenigingen en leden van Agalev werden nauwelijks gevonden. De informatiestroom vanuit de natuurverenigingen ging immers voornamelijk naar de SP en de VU. Dit wordt ook bevestigd door vzw Natuurreservaten zelf, bij monde van toenmalige leden J. Van Gompel en P. Bossu: de voorbereidende gesprekken met Agalev omtrent dit dossier waren schaars en de strategieën werden voornamelijk uitgewerkt met andere partijen. Nochtans hebben M. Maertens en V. Dua een eigen voorstel van decreet ingediend en daarbij getracht hun stempel op dit dossier te drukken.²⁶⁸

Het gebrek aan tussenkomst van Agalev in deze cruciale overlegperiode wordt door V. Dua als volgt verklaard:

*‘Eerst en vooral werd het initiatief genomen door **plaatselijke** politici. In die periode was Agalev simpelweg nog niet zo sterk aan de kust. Wij waren immers niet echt vertegenwoordigd aan de kust. Ten tweede verliepen de gesprekken met de lokale milieuverenigingen veel meer met de SP, dan met Agalev omdat deze louter **in de meerderheid** zat. Agalev zat in de oppositie. Het was dus een slimme zet van de milieuverenigingen en ten slotte een goede zaak voor de duinen.*’²⁶⁹

Om deze redenen kunnen we concluderen dat Agalev tijdens het voorafgaande overleg met de sector natuur op de zijlijn bleef en het initiatief uit de VU en SP kwam. Uit de handelingen van de plenaire besprekingen omtrent dit onderwerp blijkt echter wel duidelijke betrokkenheid vanuit Agalev tijdens de verdere uitwerking van het Duinendecreet in de commissie Leefmilieu.²⁷⁰ Een werkelijke handelingsbereidheid was minder vanzelfsprekend gezien hun rol als oppositiepartij.

---

²⁶⁸ Voorstel van decreet van de heer M. Maertens en mevrouw V. Dua houdende maatregelen ter bescherming en beheer van het maritieme duinengebied, Vlaamse Raad, 1992-1993, nr. 306/1 tot 2

²⁶⁹ Interview door Pauline Van Bogaert met Vera Dua op 02/06/2014 te Gent

²⁷⁰ Zie bv. de vorige tussenkomst van Vera Dua tijdens de plenaire besprekingen in: Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65, pp. 2490-2512/ Handelingen, Vlaamse Raad, 07-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.68, pp. 2622-2624

Door gesprekken te voeren met andere partijen dan Agalev, de partij die zichzelf nochtans als natuurlijke bondgenoot beschouwde,²⁷¹ toonde vzw Natuurreservaten dat zij bereid was om met alle partijen samen te werken en absoluut politiek ongebonden wilde blijven. De sector natuur is immers niet verzuild, wat inhoudt dat geen enkele politieke partij haar lot met haar verbonden heeft.²⁷² Dit strategisch afstand houden van politieke partijen is volgens Hooghe een wezenlijk kenmerk van de milieubeweging in het algemeen.²⁷³ Deze strategie werd bevestigd door de natuurvereniging zelf, bij monde van P. Bossu:

*“Wij wilden als natuurvereniging over de partijgrenzen heen werken. Had nu iemand van de CD&V een voorstel gedaan, zouden wij (als milieubeweging) met even groot enthousiasme hebben meegewerkt.”*²⁷⁴

Een combinatie van verschillende ‘meevallers’ heeft m.a.w. van 1991-1993 het moment gemaakt waarin men werkelijk tot actie overging m.b.t. de bescherming van de maritieme kustduinen. Eerst en vooral was er de actieve groene achterban, met als hoofdrolspeler de Duinenwerkgroep die geëngageerde volksvertegenwoordigers uit verschillende partijen aanporden om hun eisenbundel politiek te vertalen. Deze grotendeels lokale politici en een ambitieuze minister werden gedreven door de urgentie van dit dossier en door onderlinge concurrentiestrijd. Dit bracht het duinenbeleid in een stroomversnelling. Vervolgens was er ook een grote bereidheid van de bevoegde ambtenaren, om vanuit het Instituut voor Natuurbehoud, een nauwkeurige uitwerking van dit dossier te garanderen. Ten slotte was ook de pers de duinen voldoende genegen om een draagvlak te creëren dat nodig was om mensen achter het beschermingsplan te scharen en tot actie aan te zetten. Het belang van scherpe onderzoeksjournalistiek van enkele reporters kan hierbij nauwelijks overschat worden.

---

²⁷¹P. Florizoone, *De groenen: ideeën, bewegingen en partijen*, Antwerpen, Kluwer, 1985, p 102-103

²⁷²S. Walgrave, “Maatschappelijk draagvlak als alibi: macht en tegenmacht inzake milieubeleid op het middenveld”, in: *Res Publica*, 1997, 39, p. 16

²⁷³M. Hooghe, *“Nieuwkomers op het middenveld: nieuwe sociale bewegingen als actoren in het Belgisch politiek systeem: de milieubeweging en de vrouwenbeweging in Vlaanderen, 1970-1990”*, Brussel, (Onuitgegeven doctoraatsverhandeling aan de Vrije Universiteit Brussel), 1997, p. 290

²⁷⁴Interview door Pauline Van Bogaert met Peter Bossu op 15/05/ 2014 te Woumen

4 Het Duinendecreet

4.1 “QUOD?”

Bij Decreet van de Vlaamse Raad van 29 november 1995, met als ‘beknopte’ titel: *“Decreet houdende bekrachtiging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 4 oktober 1995 betreffende de definitieve aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden die aangeduid werden door het Besluit van de Vlaamse Regering van 16 november 1994 betreffende de aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden maar niet door het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 december 1993 betreffende de aanduiding van de beschermde duingebieden en de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden en houdende wijziging van de Wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud”*, werd een eindpunt bereikt in een beschermingsproces dat in totaal twee jaar en vier maanden duurde.²⁷⁵ Deze titel toont onmiddellijk de complexiteit aan van het politiek en juridisch kluwen waarin dit dossier was genesteld.

Het Duinendecreet van 14 juli 1993 (B.S. 31/08/1993), dat een zuiver Parlementair was, hoort grondwettelijk bij natuurbehoud en voegt een hoofdstuk “specifieke bepalingen voor de maritieme duinstreek” toe aan de Wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud.²⁷⁶ De Vlaamse Raad heeft met deze aanvulling ervoor geopteerd om de bescherming van de duinen niet te verwezenlijken via een wijziging van de gewestplannen volgens de procedure geregeld in artikel 43 van de Stedebouwwet. Hierdoor kregen de kustduinen geen bescherming met slechts verordenende kracht, zoals een gewestplan, maar een vergaande decretale bescherming.²⁷⁷

---

²⁷⁵ Decreet houdende bekrachtiging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 4 oktober 1995 betreffende de definitieve aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden die aangeduid werden door het Besluit van de Vlaamse Regering van 16 november 1994 betreffende de aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden maar niet door het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 december 1993 betreffende de aanduiding van de beschermde duingebieden en de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden en houdende wijziging van de Wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud. Vlaamse Raad, BZ 1995, nr. 5 aangenomen door de plenaire vergadering

²⁷⁶G. Van Hoorick, “Over het bouwverbod en de schadevergoedingsregeling in het kader van het Duinendecreet, en het beginsel van de gelijkheid voor de openbare lasten”, in: B. Vanheusden, red., *Milieurecht geannoteerd* (hoofdstuk Duinen), Brugge, Die Keure, 2013 p. 2

²⁷⁷P.J. Defoort, “Het duinendecreet: een duidelijke beleidskeuze”, in: *Rechtskundig weekblad*, 58(1994 -1995), 38, p. 1283

Dit decreet was broodnodig. Van de overgebleven 3400 ha kustduinen kregen immers slechts 2400 ha een ‘groene’ bestemming op de gewestplannen. De overige gebieden waren door de gewestplannen voorzien als woon-, woonuitbreidings- en recreatie of agrarisch gebied en als militair domein. In het kader van het Duinendecreet werden door de Vlaamse regering van die resterende kustduinen met een onaangepaste gewestplanbestemming zo’n 1,105 ha beschermd, nl. 336 ha beschermd duingebied en 796 ha voor het duingebied belangrijk landbouwgebied.²⁷⁸ Het grootste deel van deze beschermde zones sloot rechtstreeks aan bij een bestaand natuurgebied en vormde zo een deel van een groter geheel. Slechts tien gebieden, met een gemiddelde oppervlakte van 6ha, waren ruimtelijk volledig geïsoleerd.²⁷⁹ De overige niet-beschermde stukjes bestonden hoofdzakelijk uit in de kustagglomeratie verspreid liggende percelen, die kleiner waren dan 1 ha.

In afwachting van een herbestemming in het kader van de hervorming van het Ruimtelijk Ordeningsbeleid, kan dit decreet, dat in een streng bouwverbod werd vertaald, worden beschouwd als noodmaatregel om het weinige dat nog rest van de duinen vooralsnog op de valreep te redden.²⁸⁰ Naast een bouwstop betrof het decreet ook het behoud van het unieke karakter van de duinen, meer bepaald de bescherming van hun typische uitzicht en hun hoge natuurwaarde.²⁸¹ Wat de handhaving betrof, waren de ambtenaren van het bestuur ‘Natuurbehoud-Ontwikkeling’ en het bestuur Ruimtelijke Ordening met standplaats in West-Vlaanderen, aangewezen voor het toezicht op de naleving van het decreet.²⁸² Van bij het begin bleek de opzet, d.i. de bescherming van de duinstreek, geen groot discussiepunt te vormen.

---

²⁷⁸ H. Berquin, “De Westhoekduinen in de 19de-20ste eeuw”, in: J. Van Acker, H. Berquin, A. Lehouck, H. Thoen, J. Bauwens, S. Provoost en M. Leten, *In het zand geschreven. De duinen van de Westhoek: een geschiedenis*, Lier, Antilope, 2012, p. 123

²⁷⁹ S. Provoost, “Het Duinendecreet: onze kustduinen beschermd”, in: E. Kuijken red., *Natuurrapport 1999. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid*, Brussel, Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud, p. 113

²⁸⁰ B. Slabbinck, “Investments as a lever for sustainable equilibrium between ecology and recreation at the Belgian coast”, in: J.L. Herrier et al. ed., *Proceedings ‘Dunes and Estuaries 2005’: International Conference on nature restoration practices in European coastal habitats*, Koksijde, VLIZ Special Publication, 19, 2005, p. 358

²⁸¹ Westtoer apb, *Welkom in de duinen: reflecties en aanbevelingen omtrent natuur en recreatie aan de Vlaamse Kust*, Brugge, Westtoer apb, p. 21

²⁸² Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5, p. 11

Iedereen was het er over eens dat de niet aflatende afkalving van de duinen een halt moest toegeroepen worden en dat de natuurwaarden moesten worden beschermd. Geen enkele partij twijfelde over de opportuniteit van het toekomstige decreet. Veel minder eensgezindheid bleek er echter over de uitwerking van het decreet te zijn en over middelen die precies moesten worden aangewend. In werkelijkheid is het decreet dan ook het resultaat van een lange en moeizame weg, waarbij “het geven en nemen” principe van uitermate belang was om tot een aanvaardbaar compromis te komen.

4.2 “De onderhandelingsfase”

4.2.1 De voorstellen

Een eerste voorstel werd op 8 mei 1991 ingediend door J. Loones (VU), F. Brepoels (VU), dhr. Desutter (CVP) en P. Chevalier (SP).²⁸³ In hoofdzaak kwam het aan de lokale besturen (kustgemeenten) toe om alle waardevolle duinpercelen te inventariseren die volgens het gewestplan geen natuurbestemming hadden, maar die best zouden worden omgevormd tot natuurgebied. Naast de bestemmingswijzigingen zou de aankoop van percelen door o.a. de overheid de duingebieden van bebouwing kunnen redden.²⁸⁴ Ook moesten BPA's in deze gebieden expliciet verboden worden.²⁸⁵ Van een werkelijk bouwverbod was echter nog geen sprake omdat geacht werd dat deze maatregel in strijd zou zijn met de dwingende bepalingen van bevoegdheid en eigendomsrecht.²⁸⁶ Dit voorstel heeft bijgevolg de goedkeuring van de Vlaamse Raad nooit gehaald.

Met het oog op het lanceren van een nieuw debat over de maritieme duinstreek werden door bepaalde leden van de Vlaamse Raad een aantal voorstellen van decreet ingediend.²⁸⁷ Het eerste voorstel ingediend door M. Capoen (VU) nam letterlijk het oorspronkelijke voorstel over van J. Loones.²⁸⁸ Hierin liet men het initiatief over aan de gemeentebesturen.

---

²⁸³ Voorstel van decreet van de heer J. Loones c.s. houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, Vlaamse Raad, 1990-1991, nr.507/1

²⁸⁴ Voorstel van decreet van de heer J. Loones c.s. houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, Vlaamse Raad, 1990-1991, nr.507/1

²⁸⁵ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1993-1994, nr.65, p. 2494

²⁸⁶ Voorstel van decreet van de heer J. Loones c.s. houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, Vlaamse Raad, 1990-1991, nr.507/1, art. 4

²⁸⁷ N. De Batselier, *Kiezen tussen eco en ego*. Leuven, Van Halewyck, 1996, p. 88-89

²⁸⁸ Voorstel van decreet van de heer M. Capoen houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, Vlaamse Raad, B.Z.1992, nr. 96/1

In april legde SP-vertegenwoordiger J. Vande Lanotte (SP) een stevigere hap op tafel: in het hele duingebied zou een algemene bouwstop van drie jaar komen. Ondertussen zou er door de Vlaamse regering- en niet door de gemeenten- een inventaris van de duingordel worden opgemaakt binnen de wetgeving op monumenten en landschappen.²⁸⁹

Pas toen er een hoorzitting met vertegenwoordigers van het Instituut van Natuurbehoud en vzw Natuurreservaten kwam, drong de draagwijdte van het voorstel van het decreet van J. Vande Lanotte tot iedereen door. Het inzicht dat het duingebied naast de reeds bestaande natuurgebieden meer dan 1000 ha grond omvatte die op de gewestplannen een natuurvreemde bestemming hadden, betekende volgens commissielid V. Dua meteen de start van een “*terugtrekkende beweging na de grote sprong voorwaarts*”.²⁹⁰ In theorie was iedere partij wel voorstander van het algemeen belang, in praktijk bleken echter de private noden bij sommigen toch de determinerende drijfkracht te zijn tot terughoudendheid t.a.v. het voorstel.²⁹¹

Dit voorstel tot algemene bouwstop betekende namelijk een lelijke streep door de rekening van heel wat bouwpromotoren. Diverse belangengroepen begonnen zich volgens Agalev dan ook te roeren over het voorstel van J. Vande Lanotte.²⁹² Deze diende daarop een genuanceerdere versie in waarin hij ijverde voor een absoluut bouwverbod, maar slechts in enkele vooraf bepaalde gebieden, die op een kaart zouden worden aangeduid. Uiteindelijk kwam er nog een derde voorstel waarbij de Vlaamse regering zou bepalen waar en voor welke percelen een bescherming nodig werd geacht.²⁹³

Het uiteindelijke voorstel van J. Vande Lanotte werd door V. Dua en M. Maertens onaanvaardbaar beschouwd. Beiden waren van mening dat het decreet een *kaderdecreet* was geworden, met een *blanco-cheque voor de regering*.²⁹⁴ Agalev diende een nieuw voorstel in, waarin men een definitief bouwverbod beoogde voor elke niet- bebouwde oppervlakte duingebied meer dan een halve hectare groot. Voor kleinere oppervlakten werd een tijdelijke bouwstop voorgesteld.²⁹⁵

---

²⁸⁹ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65, p. 2500

²⁹⁰ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65, p. 2497. Tussenkomsst van Vera Dua

²⁹¹ Handelingen, Vlaamse Raad, 07-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr. 68 p.2623. Tussenkomsst van Johan Vande Lanotte

²⁹² Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65, p. 2497. Tussenkomsst van Vera Dua

²⁹³ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65, p. 2500. Tussenkomsst van Vera Dua

²⁹⁴ Persnota Agalev West-Vlaanderen, “Geen blokkering van het duinendecreet, evenmin uitholling”, op 25 oktober 1993. In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1987-1995”, nr.7/ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65, p. 2497. Tussenkomsst van Vera Dua

²⁹⁵ Voorstel van decreet van de heer M. Maertens en mevrouw V. Dua houdende maatregelen ter bescherming en beheer van het maritieme duingebied, Vlaamse Raad, 1992-1993, nr. 306/1, art. 53 §1-2

Het duingebied moest m.a.w. op basis van een objectieve oppervlaktenorm afgebakend worden.²⁹⁶ Een belangrijk verschil met andere voorstellen was een verplichting voor de eigenaars van duingebieden om een beheersplan op te stellen. Op die manier werd een herstelbeleid mogelijk en was er een effectieve garantie voor de versterking van de ecologische processen in het duingebied.²⁹⁷

De voorstelronde kreeg echter alle kleuren van de politieke regenboog, toen ook VLD een voorstel van decreet indiende met een belangrijke nadruk op de loyale vergoeding voor de grondeigenaars.²⁹⁸

Uiteindelijk vormde het voorstel van M. Capoen de basis van het Duinendecreet van 14 juli 1993 (B.S. 31 augustus 1993) en zowel de SP en CVP vertaalden hun voorstel van decreet in amendementen.²⁹⁹ Vanaf de publicatie van het decreet gold in het aangeduide gebied een volledig bouwverbod ongeacht de bestemming op de plannen van aanleg of op reeds verleende verkavelingsvergunningen.³⁰⁰ In het decreet werd bepaald dat de Vlaamse regering de opdracht kreeg van de decreetgever om bij besluit en op voordracht van het Instituut van Natuurbehoud, delen van de maritieme duinstreek als ‘beschermd duingebied’ of als ‘voor het duingebied belangrijk landbouwgebied’ aan te duiden.³⁰¹ Hierbij moest rekening gehouden worden met de bescherming, de ontwikkeling en het beheer van de maritieme duinstreek.³⁰² Binnen de drie maanden moest het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse regering aan de Vlaamse Raad worden voorgelegd, die het dan binnen de zes maanden moest bekrachtigen.³⁰³

---

²⁹⁶ Voorstel van decreet van de heer M. Maertens en mevrouw V. Dua houdende maatregelen ter bescherming en beheer van het maritieme duingebied, Vlaamse Raad, 1992-1993, nr. 306/1, art. 53 §1-2

²⁹⁷ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65, p. 2498. Tussenkomenst van Vera Dua

²⁹⁸ Voorstel van decreet van de heer D. Ramoudt c.s. houdende wijziging van de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud, Vlaamse Raad, 1993-1994, nr. 543/1/ Persnota Agalev West-Vlaanderen, “Geen blokkering van het duinendecreet, evenmin uitholling”, op 25 oktober 1993. In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1987-1995”, nr.7

²⁹⁹ Handelingen, Vlaamse Raad, 07-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr. 86, pp. 2623-2624/ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65, p. 2494. Tussenkomenst van M. Capoen

³⁰⁰ Decreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, B.S. 31 augustus 1993, art. 52 § 1

³⁰¹ Decreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, B.S. 31 augustus 1993, art 52 §2-3

³⁰² P.J. Defoort, “Het duinendecreet: een duidelijke beleidskeuze”, in: *Rechtskundig weekblad*, 58(1995), 38, p. 1281

³⁰³ Decreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, B.S. 31 augustus 1993, art 52. §3

4.2.2 Friend or foe?

4.2.2.1 Onenigheid tussen partijen

*“In feite stemmen wij hier over een doos die misschien wel mooi verpakt is, maar waarvan wij de toekomstige inhoud helemaal niet kennen.”*³⁰⁴

Vera Dua (Agalev), in de Commissie voor Leefmilieu en Natuurbehoud, 1993

Hoewel de meerderheid van de Commissie voor Leefmilieu in de Vlaamse Raad het Duinendecreet van 14 juli 1993 goedkeurde, liep de inhoudelijk invulling allerminst van een leien dakje. De aanvankelijk grote politieke bereidheid tot actie, bleek immers al snel af te kalven bij de formulering van concrete voorstellen.³⁰⁵ Voornamelijk CVP ging op de rem staan. Deze partij wilde dat het Duinendecreet voorzag in een meer billijke schadevergoedingsregeling voor gedupeerde eigenaars. Hierdoor profileerde de partij en in het bijzonder Maria Tyberghien zich van bij aanvang als de verdediger van ‘de kleine eigenaar’.³⁰⁶

Ter verdediging van de landbouw had CVP een amendement ingediend, dat op de valreep werd aanvaard door de Commissie. Hierdoor werd er een belangrijke onderscheid gemaakt tussen enerzijds ‘*De beschermde duingebieden*’ en anderzijds ‘*De voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden*’. Dit impliceerde dat aan de landbouw de garantie werd gegeven dat er voor deze zones geen bestemmingswijzigingen naar natuurgebied mogelijk was, maar landbouwzones bleven. Verder werd er voor deze gebieden ook niet in een bouwstop voorzien wanneer het bebouwing betrof voor landbouwdoeleinden.³⁰⁷

---

³⁰⁴ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr. 65, p. 2497. Tussenkost van Vera Dua

³⁰⁵ Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier op 18 juni 2014 te Brussel

³⁰⁶ Handelingen, Vlaamse Raad, 07-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr. 68, pp. 2622-2623. Tussenkost van Maria Tyberghien

³⁰⁷ Handelingen, Vlaamse Raad, 07-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr. 68, pp. 2622-2623. Tussenkost van Maria Tyberghien/ Voorstel van decreet van mevrouw M. Tyberghien-Vandenbussche en de heer J. Van Looy, c.s., houdende wijziging van de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud, Vlaamse Raad, 1994-1995, nr. 632/1, art. 52 § 1-§2

Volgens Agalev zou deze aanpassing echter betekenen dat het van de interpretatie van de vergunningverlenende overheid afhing om te bepalen wat landbouwgebruik is en wat niet:

*“Wij weten uit ondervinding dat men de vindingrijkheid op dit vlak in Vlaanderen niet mag onderschatten. Het zou immers niet de eerste keer zijn dat landbouwbedrijven plots maneges blijken te zijn.”*³⁰⁸ Aldus V. Dua in de Commissie voor Leefmilieu.

Daarnaast vond CVP het belangrijk dat er bij de criteria ter afbakening van het duingebied ook rekening werd gehouden met de reeds op het gebied rustende bescherming.³⁰⁹ Dit op het eerste gezicht onschuldig regeltje, zorgde er voor dat op bepaalde gebieden nooit een bestemmingswijzigingen naar natuurgebied kon gebeuren omdat ze reeds van bescherming genoten. Wat die bescherming precies inhield werd echter niet verder gedefinieerd en kon dus op een arbitraire manier worden beoordeeld.³¹⁰

Zowel het onderscheid tussen de beschermde gebieden als de wijziging van de criteria moet als een tegemoetkoming van de commissieleden tot de eisenbundel van de CVP worden beschouwd. Deze toegevingen waren immers noodzakelijk om CVP mee aan boord te krijgen, enkel zo kon men aan een meerderheid geraken. Ter zake stelde J. Vande Lanotte tijdens de bespreking in de plenaire vergadering dat de landbouw niet als een fossiel mocht behouden worden. Hoewel de leefbaarheid van landbouwbedrijven moest verzekerd worden, meende Vande Lanotte dat het gesloten compromis echter wel de bedoeling had om de open ruimte te vrijwaren.³¹¹

V. Dua zag daarentegen deze concessies als de overwinning van de landbouwlobby op het decreet:

“De landbouwlobby heeft haar slag volledig thuisgehaald.”(...) *“Door op de laatste commissievergadering in extremis een aantal schijnbaar onschuldige amendementen in te dienen, die echter bij nader toezien de deur niet alleen op een kier zet, ik zou zeggen die de deur wagenwijd openlaat voor deze sector.”*³¹²

---

³⁰⁸ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr. 65, p. 2498. Tussenkost van Vera Dua

³⁰⁹ Decreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, B.S. 31 augustus 1993, art 52, §2

³¹⁰ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr. 65, p. 2499. Tussenkost van Vera Dua

³¹¹ Handelingen, Vlaamse raad, 07-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr. 68, p. 2623. Tussenkost van Johan Vande Lanotte / N. De Batselier, *Kiezen tussen eco en ego*, Leuven, Van Halewyck, 1996, p. 90

³¹² Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr. 65, p. 2499. Tussenkost van Vera Dua

Deze kritiek werd door M. Tyberghien gecounterd als volgt:

*“Ik wil toch nog eens herhalen: ik HOUD van de duinen, maar ik hou ook van de MENSEN die in mijn kuststreek wonen! Wanneer men van de CVP zegt dat het een partij is die ook voor het eigendomsrecht opkomt dan heb ik daar niet veel problemen mee: 60 % van de Vlamingen zijn eigenaar van een woning of grond, wij zijn een partij van evenwichten.”*³¹³

Ten slotte benadrukte de CVP dat men pas een werkelijke eindbeslissing kon nemen over dit beschermingsplan na de procedure van het openbaar onderzoek.³¹⁴

VLD had op zijn beurt vragen bij de voorgestelde procedure inzake de wijziging van de bestemming van gronden. De VLD merkte op dat de vaste procedure die vervat lag in de Wet op Stedebouw van 1962 niet werd gevolgd in het decreet en dus het volgende kon worden geconcludeerd: *“Nu kan de decreetgever zelf overgaan tot een bestemmingswijziging van de landbouwgebieden die in een duinenzone liggen. Dit is een gevaarlijk precedent. Dit zal tot veel klachten aanleiding geven. Grondbezitters zullen hun gelijk bij de rechter zoeken.”*³¹⁵ Aldus Marc Verwilghen in de Commissie voor Leefmilieu.

Daarnaast had de partij ook haar bedenkingen bij de schadevergoedingsregeling die in het decreet was uitgewerkt, waarbij de gedupeerde eigenaar vijf jaar moest wachten vooraleer hij zijn schadedossier kon indienen.³¹⁶ Dit was volgens commissielid D. Ramoudt niet meer of minder dan diefstal vanwege de gewestregering: *“De burger wordt hier duidelijk in het ootje genomen of moet ik zeggen in zijn blootje gezet?”*³¹⁷ Verder had VLD bezwaar tegen de techniek van bekrachtiging door de Vlaamse Raad. Beroep bij de Raad van State was hierdoor immers uitgesloten, wat VLD echter beschouwde als een democratische recht van elke burger. Dit gebrek aan toegang zou daarenboven volgens de partij aanleiding geven tot een latere nietigverklaring van het decreet door het Arbirtagehof.³¹⁸

---

³¹³ Persnota CVP, Vlaamse Raad op 7 juli 1993. In: KADOC, *Archief CD&V-fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr. 462

³¹⁴ S.N., “Kompromis tussen CVP en SP: duinen slechts beschermd tot eind volgend jaar”, in: *Financieel Economische Tijd*, 1993, 11-12 december

³¹⁵ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65, p. 2492 en p. 2499. Tussenkost Marc Verwilghen.

³¹⁶ Decreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, B.S. 31 augustus 1993, art. 54 § 2

³¹⁷ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65, p. 2496. Tussenkost van Didier Ramoudt

³¹⁸ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65,p. 2492-2493. Tussenkost van Marc Verwilghen.

De bedenkingen van VLD interpreteerde Agalev als volgt:

*“Uit de discussie bleek dat de VLD enkel wilde dat speculatie beloond werd, dat niet de geïndexeerde aankoop prijs van de gronden de referentie zou zijn voor de planschade, maar wel de waarde die de grond zou gekregen hebben ingeval de bestemming gerealiseerd werd. Gelukkig is men daar niet op ingegaan. Daardoor heeft de VLD zich naar aloude PVV-gewoonte ontpopt als de verdediger van de bezittende klassen waarbij men de gemeenschap zelf wilde laten opdraaien voor het belonen van speculatie.”*³¹⁹

De Agalev-fractie trok m.a.w. fel van leer tegen de manier van werken in de commissie. De partij vreesde dat het Duinendecreet zou worden uitgehold door allerlei vormen van belangenvermenging tussen commissieleden en andere belanghebbenden.³²⁰ Volgens commissielid V. Dua hadden de meerderheidsfracties duidelijk laten verstaan dat de wetenschappelijke criteria die ter aanduiding van de beschermde gebieden waren gebruikt, vervangen moesten worden door politieke en financiële criteria.³²¹

Het mag duidelijk zijn dat er aan de onderhandelingstafel water bij de wijn moest gedaan worden. Van consensus was er allerm minst sprake. Dit heeft echter niet tot immobilisme geleid. Au contraire, zoals in vele complexe dossiers vormde overleg en debat juist de sleutel tot het vinden van een compromis tussen de verschillende partijen en hun achterban.³²² In die zin kunnen we deze tegemoetkomingen begrijpen als wat journalist Bart Eeckhout ziet: *“als een logisch uitvloeisel van het democratisch proces van de botsing van meningen.”*³²³

---

³¹⁹ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65 p. 2499. Tussenkoms t van Vera Dua

³²⁰ Interview door Pauline Van Bogaert met. Vera Dua op 02/06/2014 te Gent

³²¹ S.N., “Kompromis tussen CVP en SP: duinen slechts beschermd tot eind volgend jaar”, in: *Financieel Economische Tijd*, 1993, 11-12 december

³²² N. De Batselier, *Kiezen tussen eco en ego*, Leuven, Van Halewyck, 1996, p. 80

³²³ B. Eeckhout, *Het einde van het compromis. Politiek na Wilders en De Wever. Nieuwspoort-rapportage 2011*, Amsterdam, Vangennep, 2011, p. 27

4.2.2.2 *De natuurverenigingen*

Natuureservaten vzw verleende tijdens het voorbereidende werk de nodige achtergrondinformatie aan de initiatiefnemers van het Duinendecreet. Bij deze voorbereidingen hadden echter enkele leden van de milieuvereniging bedenkingen over de gekozen strategie van J. Vande Lanotte. Het was immers al snel duidelijk dat J. Vande Lanotte voornamelijk belang hechtte aan de juridische slaagkansen van zijn voorstel en niet aan de wetenschappelijke onderbouwing ervan. Het decreet moest de toets van de Raad Van State doorstaan, iets wat niet gemakkelijk zou worden gezien men ter vrijwaring van het duinareaal de eigendomsrechten van de eigenaars zwaar moest inperken. Omwille van deze reden moest het tienpuntenprogramma van de Duinenwerkgroep volgens J. Vande Lanotte sterk vereenvoudigd worden.³²⁴

Dit bracht volgens Peter Bossu, toenmalig medewerker bij vzw Natuureservaten, echter kritiek teweeg bij enkele natuurbeschermers, die stelden dat de legitimatie van het decreet gefundeerd moest worden op de wetenschappelijke waarde van de duinen en niet op de juridische regelgeving.³²⁵

“J. Vande Lanotte hield echter tijdens deze discussies voet bij stuk en stelde dat wanneer hij zou werken aan dit dossier hij ook juridisch gelijk wilde halen.” Aldus P. Bossu.

Hoewel er ongeloof heerste over de slaagkansen van J. Vande Lanotte binnen de milieubeweging heeft men uiteindelijk deze juridische strategie gevolgd en dit voornamelijk vanuit de angst dat het Duinendecreet anders door allerlei bevoegdheids- en juridische kwesties zou verzanden in een slap regelgevend instrument.³²⁶ In latere fasen werd bevestigd dat deze juridische strategie de juist aanpak was: door juridisch gelijk te halen werd het legitieme karakter van de eisen onderbouwd en werd de slaagkans van het decreet vergroot.

---

³²⁴ Interview door Pauline Van Bogaert met Peter Bossu op 15/05/2014 te Woumen/ Interview door Pauline Van Bogaert met John Van Gompel op 06/06/2014 te Blankenberghe/ Interview door Pauline Van Bogaert met prof. Eckhart Kuijken op 16/05/2014 te Wingene

³²⁵ Interview door Pauline Van Bogaert met Peter Bossu op 15/05/2014 te Woumen

³²⁶ M. Libert, “Negentig jaar duinverloedering”, in: *De Morgen*, 1993, 24 september

4.2.2.3 De vastgoed

*“Jarenlang waren zij heer en meester van de kust. Nu het eigenbelang moet wijken voor het algemeen belang, schreeuwt men plots moord en brand en uit men zware beschuldigingen aan het adres van de gangmakers van het decreet.” (...) “De immobiëlesector voelt zich de enorme verliezer. De tijd dat voor hen alles mogelijk was, is voorbij.”*³²⁷

Peter Bossu, toenmalig medewerker van vzw Natuurreservaten, Het Volk, 1993

De Confederatie van Immobiliënberoepen België was reeds in 1993 een belangrijke belangenorganisatie van vastgoedberoepen in Vlaanderen en telde onder haar leden voornamelijk vastgoedmakelaars, vastgoedbeheerders, rentmeesters en vastgoedexperten.³²⁸

CIB Vlaanderen, afdeling Kust verenigde op dat moment zo'n 200-tal beroepsmakelaars aan de kust.³²⁹ Vandaag benadrukt de lokale afdeling CIB Kust op zich geen tegenstander te zijn van het Duinendecreet en al helemaal niet van de motivatie van het decreet. De organisatie wijst erop dat de vastgoedmakelaars ook toen geen voorstanders waren van ongeremde verkavelingen die het ecosysteem van de duinen structureel beschadigden. Wel geeft CIB Kust toe dat men bedenkingen had bij het volgens hen, ‘kunstmatige’ karakter van het decreet en de logica achter de keuze van de gebieden die beschermd werden.³³⁰

Deze hedendaagse voorzichtige en genuanceerde mening staat fel in contrast met de geuite mening van Jan Jassogne, toenmalig voorzitter van CIB Vlaanderen, afdeling Kust. Hoewel J. Jassogne in 1993 90% akkoord claimde te zijn met de inhoud van het Duinendecreet trok CIB bij monde van J. Jassogne op de persconferentie van 5 oktober 1993 fel van leer tegen het decreet. In een open brief aan de leden van de Vlaamse Raad noemde hij het Duinendecreet een: *“cocktail van milieubescherming, leugen, bedrog, ideologische strijd en onzorgvuldige wetgeving.”*³³¹

---

³²⁷ J.L., “Natuurreservaten voor snelle bekrachtiging duinendecreet”, in: *Het Volk*, 1993, 13 oktober

³²⁸ Schriftelijke vraag-antwoordprocedure door Pauline Van Bogaert met Jan Jassogne, als vertegenwoordiger van de Confederatie Immobiliënberoepen België, afdeling Kust op 28/05/2014

³²⁹ T.H., “Immobiliën kust reageert op goedkeuring duinendecreet”, in: *Gazet van Antwerpen*, 1993, 7 september

³³⁰ Schriftelijke vraag-antwoordprocedure door Pauline Van Bogaert met Jan Jassogne als vertegenwoordiger van de Confederatie Immobiliënberoepen België, afdeling Kust op 28/05/2014

³³¹ “Open brief aan alle leden van de Vlaamse Raad van Jan Jassogne, voorzitter van CIB, afdeling Kust: “het duinendecreet: een cocktail van milieubescherming, leugen, bedrog, ideologische strijd en onzorgvuldige wetgeving”, Oostende, 6 oktober 1993.” In: KADOC, *CD&V fractie Vlaams Parlement*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr. 462/ T.H., “Immobiliën kust reageert op goedkeuring duinendecreet”, in: *Gazet van Antwerpen*, 1993, 7 september

Hoewel er duidelijk tegenstand was vanuit de vastgoedsector, zou het voorbarig zijn alle immobiliënmakelaars over eenzelfde kam te scheren. Net zoals CIB Kust vandaag benadrukt, viel in de krantenartikelen op te merken dat niet iedereen in vastgoed, tegen het Duinendecreet was.³³² Dat er geen duidelijke eenstemmigheid was, werd ook bevestigd door D. Van Melkebeke, toenmalig kabinetschef van N. De Batselier, die benadrukte dat er ook vooruitziende immobiliënmakelaars waren. Onder deze groep waren er vervolgens ook bouwpromotoren waarvan de verkavelingen zich net buiten het beschermde gebied situeerden. Aangezien het prijskaartje voor deze bouwgronden met uniek uitzicht op de beschermde duinen aanzienlijk steeg, zagen deze verkavelaars hun grond ‘dankzij’ het Duinendecreet in waarde stijgen.³³³

Behoudens enkele vastgoedmakelaars, hadden vele bouwpromotoren op dat ogenblik echter niet het inzicht dat verder bouwen op lange termijn ook nefast was voor de eigen sector. Dat de kust daarentegen haar typische karakter moest behouden, zodat deze ruimte een meerwaarde bleef voor potentiële kopers was een visie die slechts door een beperkte groep van immobiliënmakelaars werd gedeeld.³³⁴

Om druk uit te oefenen op de politieke besluitvorming maakte de vastgoedsector haar grieven kenbaar in de pers. CIB, afdeling Kust creëerde hiervoor een frame waarin ‘de kleine eigenaar’ als centrale benadeelde naar voren kwam en politiek favoritisme en de daarmee gelieerde betwiste neutraliteit van het I.N. werd gesuggereerd. Door het benadrukken van de potentiële economische schade werd angst ingeboezemd voor mogelijke werkloosheid in de bouwsector. Verder wilde de vastgoedsector benadrukken dat 90% van het te beschermen gebied reeds beschermd was of had moeten zijn. Zo wilde de confederatie aantonen dat het decreet er niet was gekomen omwille van hun verkavelingsprojecten maar dat de regelgeving voornamelijk bedoeld was om de bestemmingswijzigingen en de beslissingen van lokale politici aan banden te leggen. De nood aan bescherming van de duinen was volgens de vastgoedsector m.a.w. niet het gevolg geweest van hun verkavelingsbeleid maar wel van de ondoordachte bestemmingswijzigingspolitiek van de lokale besturen:³³⁵

---

³³² CDK., “Villabewoners willen duinen vrijwaren”, in: *Het Nieuwsblad*, 1993, 28 oktober

³³³ Interview door Pauline Van Bogaert met Dirk Van Melkebeke op 18/06/2014 te Brussel

³³⁴ Schriftelijke vraag-antwoordprocedure door Pauline Van Bogaert met Jan Jassogne, als vertegenwoordiger van de Confederatie Immobiliënberoepen België, afdeling Kust op 28/05/2014

³³⁵ Schriftelijke vraag-antwoordprocedure door Pauline Van Bogaert met Jan Jassogne, als vertegenwoordiger van de Confederatie Immobiliënberoepen België, afdeling Kust op 28/05/2014

“Wij pleitten al jaren voor rechtszekerheid en we vroegen geen bestemmingswijzigingen aan. Wij pleitten al jaren voor een duidelijke bescherming van de resterende natuur.”³³⁶ Aldus J. Jassogne.

De belangenorganisatie benadrukte dat door het op ‘dictatoriale’ wijze (versta zonder voorafgaandelijke inspraak van de gemeenten) opgelegde bouwverbod ‘de kleine eigenaar’ diep getroffen werd in zijn financiële integriteit en eigendom.³³⁷ Met dit argument vond CIB, Kust steun bij de politieke partijen VLD en CVP. Deze steun bleek ook uit de briefwisseling tussen J. Jassogne en CVP-leden, waarin de voorzitter van CIB, Kust er meermaals op aandrong om hun belangen in de commissie te verdedigen.³³⁸

Door de nadruk te leggen op ‘de kleine eigenaar’, die zijn enige spaarcentjes in de beschermde grond had gestoken, uitte de vastgoedsector ook hun ongenoegen over de schadeloosstelling: “De regeling voor de schadeloosstelling en de huichelarij hierover is de grootste leugen van het Duinendecreet.”(...) “Het is belangrijk hier even het geval te schetsen van een jong gezin: het jonge gezin koopt in 1992 een perceel grond in een goedgekeurde verkaveling met stedenbouwkundig attest. Het B.S. van 17 september 1993 betekent voor dit gezin een sociaal en financieel drama: zij hebben bouwgrond, hebben deze betaald, maar mogen niet langer bouwen op hun bouwgrond.”³³⁹

Door op dergelijke wijze deze gedupeerden ten tonele op te voeren werd door CIB Kust benadrukt dat er sprake was van onteigening door het Vlaamse Gewest. Aangezien niet de volledige grondprijs werd terugbetaald en men pas na verloop van vijf jaar een schade-eis kon indienen, stond er volgens deze belangenorganisatie tegenover deze onteigening geen enkele billijke vergoeding.³⁴⁰ Om de ernst van dit ‘wanbeleid’ aan te tonen, maakte de vastgoedsector daarnaast de vergelijking tussen de huidige besluitvorming in de commissie en de wanpraktijken van het marxisme in 1917.

---

³³⁶ LD, “Duinendecreet ontketent stormen”, in: *West-Vlaanderen*, 1993, 8 oktober

³³⁷ Natuurreservaten vzw: “The empire strikes back of hoe de immobiliensector het Duinendecreet poogt te discrediteren door de ‘kleine man als slachtoffer’ ten tonele te voeren op 8 november 1993.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

³³⁸ “Brief aan de heer Manu Desutter van Jan Jassogne: betreffende voorstel van decreet houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, op 13 juni 1993.” In: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr.462

³³⁹ “Open brief aan alle leden van de Vlaamse Raad van Jan Jassogne, voorzitter van CIB, afdeling Kust: “het duinendecreet: een cocktail van milieubescherming, leugen, bedrog, ideologische strijd en onzorgvuldige wetgeving”, Oostende, 6 oktober 1993.” In: KADOC, *CD&V fractie Vlaams Parlement*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr. 462

³⁴⁰ LD., “Duinendecreet ontketent stormen”, in: *West-Vlaanderen*, 1993, 8 oktober,

Bepaalde politici werden hierbij als neocommunisten bestempeld:

*“In de praktijk en zeker op korte termijn komt het Duinendecreet er dus op neer dat het Vlaamse gewest bouwgrond quasi onteigent, hiervoor geen enkele vergoeding betaalt en diegene die onteigend werden zoet houdt met een mogelijke schadevergoeding maar dan wel te betalen in de volgende eeuw. Dit is wellicht de Vlaamse variant, anno 1993, van het marxisme, anno 1917.”*³⁴¹ Aldus J. Jassogne op de persconferentie van 6 oktober 1993

Het decreet werd ook als een economisch fiasco beschouwd. Door de ingevoerde bouwstop zouden volgens berekeningen van J. Jassogne jaarlijks en dat gedurende tien jaar 1000 arbeidsplaatsen in de bouwsector verdwijnen: 550 op de bouwerven en 450 op de toeleveringsbedrijven.³⁴²

De resterende bouwgrond zouden ook duurder worden, aangezien de verblijven aan de kust door dit beschermingsplan in prijs stegen. Zo kon het Duinendecreet volgens J. Jassogne, paradoxaal genoeg, als een ‘geschenk aan speculanten’ worden beschouwd.³⁴³

De relevantie van de bescherming van bepaalde percelen werd verder bekritiseerd door de deskundigheid van het I.N. en de waarde van de bodemkaart van België, als wetenschappelijk instrument van het decreet, in twijfel te trekken.³⁴⁴ Deze laatste kritiek werd ook door CIB Kust vandaag aangehaald, waarbij de confederatie beweerde dat de bescherming ook de zogeheten ‘morfologische duinen’ betrof. In werkelijkheid ging het volgens CIB Kust bij deze beschermde gebieden om percelen waar geen duin aanwezig was. Een gebrek aan terreinbezoeken was van deze beschermde, maar waardeloze gronden, de oorzaak geweest. Daarnaast werden ook een aantal ‘restgronden’ beschermd, waarbij het echter in realiteit volgens de confederatie om heel kleine percelen ging, die zich soms midden in het woongebied bevonden en waarvan de band met duinen heel ver te zoeken was.³⁴⁵

---

³⁴¹ Open brief aan alle leden van de Vlaamse Raad van Jan Jassogne, voorzitter van CIB, afdeling Kust: “het duinendecreet: een cocktail van milieubescherming, leugen, bedrog, ideologische strijd en onzorgvuldige wetgeving”, Oostende, 6 oktober 1993.” In: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr. 462

³⁴² LD., “Duinendecreet ontketent stormen”, in: *West-Vlaanderen*, 1993, 8 oktober/ “Open brief aan alle leden van de Vlaamse Raad van Jan Jassogne, voorzitter van CIB, afdeling Kust: “het Duinendecreet: een cocktail van milieubescherming, leugen, bedrog, ideologische strijd en onzorgvuldige wetgeving”, Oostende, 6 oktober 1993.” In: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr. 462

³⁴³ LD., “Duinendecreet ontketent stormen”, in: *West-Vlaanderen*, 1993, 8 oktober,

³⁴⁴ Natuurreservaten vzw: “The empire strikes back of hoe de immobiliensector het Duinendecreet poogt te discreditieren door de ‘kleine man als slachtoffer’ ten tonele te voeren op 8 november 1993.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

³⁴⁵ Schriftelijke vraag-antwoordprocedure door Pauline Van Bogaert met Jan Jassogne, vertegenwoordiger van de Confederatie Immobiliënberoepen België, afdeling Kust op 28/05/2014

Dat bij deze kritiek voornamelijk de SP werd geïmponeerd, was niet verwonderlijk volgens N. De Batselier. De Socialistische Partij telde immers weinig vastgoedontwikkelaars in zijn rangen. Dit werd door N. De Batselier als een voordeel beschouwd: Zo zou er minder invloed vanuit de hoek van de bezittende klasse voelbaar geweest zijn.³⁴⁶ Op de milieuverenigingen was er minder kritiek vanuit de vastgoed. Hoewel deze laatste stelde dat het doel van de milieuverenigingen niet altijd even realistisch bleek, was het hun recht om voor deze te ijveren. Volgens J. Jassogne kwam het er wel op aan om de verschillende belangen van de betrokken sectoren met elkaar te verzoenen.³⁴⁷

De vastgoedsector werd voor bepaalde argumenten (schadeloosstelling en ‘kleine eigenaar’) ook politiek gesteund door sommige VLD en CVP- burgemeesters op lokaal niveau.³⁴⁸ Voornamelijk Knokke en Koksijde namen als kustgemeenten de immobiliënmaatschappijen onder hun vleugels, door gebruik te maken van hetzelfde frame ter discreditering van het Duinendecreet.

In Knokke was burgemeester graaf Leopold Lippens sterk gekant tegen het Duinendecreet omwille van de bescherming van het Swimming Pool-terrein, als toenmalig deel van de Zwinbosjes. Dit gebied wilde de nv. Compagnie het Zoute, waarvan L. Lippens afgevaardigde beheerder was, al jarenlang ombouwen tot congrescentrum.³⁴⁹ Omwille van de opname van dit terrein als te beschermen gebied ging de Compagnie in kortgeding tegen het Vlaamse Gewest, teneinde de Vlaamse regering te beletten het besluit van 15 september 1993 ter goedkeuring voor te leggen aan de Vlaamse Raad.³⁵⁰ Deze kortgedingen ter schorsing van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 werden verworpen door de Raad van State op 13 oktober 1993.³⁵¹

---

³⁴⁶ Interview met door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier op 19/06/2014 te Brussel

³⁴⁷ “Open brief aan alle leden van de Vlaamse Raad van Jan Jassogne, voorzitter van CIB, afdeling Kust: “het duinendecreet: een cocktail van milieubescherming, leugen, bedrog, ideologische strijd en onzorgvuldige wetgeving”, Oostende, 6 oktober 1993.” In: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr. 462

³⁴⁸ Vzw Natuurreservaten: “The empire strikes back of hoe de immobiliënsector het duinendecreet poogt te discrediteren door de ‘kleine man als slachtoffer’ ten tonele te voeren op 8 november 1993.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

³⁴⁹ K. Van Den Broeck, “Duinen zonder beton. Vlaamse regering redt 1000 hektare kust”, in: *De Morgen*, 1993, 18 september

³⁵⁰ N. De Batselier, *Kiezen tussen eco en ego*, Leuven, Van Halewyck, 1996, p. 94

³⁵¹ Vzw Natuurreservaten: “The empire strikes back of hoe de immobiliënsector het duinendecreet poogt te discrediteren door de ‘kleine man als slachtoffer’ ten tonele te voeren op 8 november 1993.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

Pas in 2003 zou er echter een definitief einde komen aan dit Swimming Pool-dossier, wanneer het Ministerieel Besluit van 2 december 2003 de verwerving van de zwinbosjes door AMINAL, afdeling Natuur bezegelde en definitief als Vlaams natuurreserveaat ‘de Zwinduinen en polders’ klasseerde.³⁵²

Ook burgemeester Henri Dewulf van Koksijde reageerde fel tegen de stuwende krachten van het Duinendecreet. In een krantenartikel in het Volk, deed H. Dewulf zijn beklag over het feit dat zijn gemeente eerst verplicht werd om te bouwen op de percelen waarvoor nu een bouwstop gold. Hij beweerde dat een beleid om de duinen te beschermen in zijn gemeente reeds jaren geleden was gestart en dat het Duinendecreet zo’n vierhonderd kleine eigenaars en slechts een handvol bouwpromotoren trof in zijn gemeente.³⁵³

De burgemeester hanteerde hetzelfde frame als de vastgoedsector door ‘de kleine eigenaar’ als grootste slachtoffer aan te wijzen en de makers van het decreet te bestempelen als neocommunisten.³⁵⁴

*“Ik noem de makers van het Duinendecreet hypocriet neocommunisten. Er zijn hier vele ouders en grootouders die een perceeltje hebben gekocht om dat later aan hun kinderen als bouwgrond te kunnen aanbieden. Anderen gaven hun zuurverdiende centen uit om een lapje bouwgrond dat ze later zouden bebouwen. En dan plots horen ze dat er helemaal niet meer mag worden gebouwd. Het is zelf niet zeker dat ze er een frank voor zullen krijgen.”*³⁵⁵ Aldus H. Dewulf.

Hoewel deze zelf met klem ontkende dat hij door zijn kritiek de vastgoedsector verdedigde, werd in het rapport van ‘Het Beschermmokomitee Leefmilieu en Natuurbehoud te Koksijde’ van 1992 gesteld dat, gezien het aantal bouwmisdrijven in de gemeente Koksijde, H. Dewulf en het schepencollege luisterde naar *“de klinkende munt”* en de grens tussen politiek en grondspeculatie in Koksijde bijzonder moeilijk te trekken viel.^{356 357}

---

³⁵² E. Dumoulin, “De oostkust en haar duinen: kleine reflecties over kust-urbanisatie, natuurbehoud en de zwinbosjes”, in: *NMOotje* 11(2005), 1, p. 4

³⁵³ CK, “Het alternatief volgens Dewulf”, in: *Het volk*, 1993, 1 november 1993

³⁵⁴ CK, “Het alternatief volgens Dewulf”, in: *Het volk*, 1993, 1 november

³⁵⁵ J. Claeys, “Krachten achter het duinendecreet gevormd door hypocriete neo-communisten”, in: *Het Volk*, 1993, 17 november

³⁵⁶ “Men zegt dat ik de grote promotoren in bescherming neem. Dat is flauwekul, en de tijd zal dat bewijzen. De promotoren hebben samen amper vijf procent van de Koksijdse percelen die door het duinendecreet worden getroffen.” Aldus burgemeester Henri Dewulf in: J. Claeys, “Krachten achter het duinendecreet gevormd door hypocriete neo-communisten”, in: *Het Volk*, 1993, 17 november

4.2.2.4 De landbouw

Niet alleen beton heeft de duinen ontsierd, ook uitgebreide landbouwarbeid (kappen, beweiding, maaien) en bosbouw hebben de ecologische verloedering van het duinenlandschap in het verleden in de hand gewerkt.³⁵⁸

Door de intensivering van de binnenduinrand en de polders, werd de afbakening van het duingebied door het I.N. ook oplettend in het oog gehouden door de landbouwgemeenschap. Door o.a. bemesting, drainage en het omvormen van een halfnatuurlijk grasland tot een productief cultuurgrasland, bleef de druk op de binnenduinrandvegetaties groot. Landbouwers hadden er bijgevolg alle belang bij om buiten de beschermde gebieden te liggen.^{359 360}

Het onderscheid tussen enerzijds de harde beschermingscategorie: woon-en recreatieterrein en anderzijds de agrarische gebieden had de bedoeling om het voortbestaan van de landbouw in bepaalde zones te garanderen.³⁶¹ ‘De voor het duingebied belangrijk landbouwgebied’ betrof voornamelijk cultuurgrasland en akkers, waarbij de bescherming voornamelijk beruiste op de hoge potenties voor natuurontwikkeling van de binnenduinrand.³⁶² Agalev vreesde echter dat deze onderverdeling de uitbreiding van zonevreemde gebouwen in de hand zou werken. Zo zouden volgens mevr. V. Dua landbouwbedrijven kunnen worden omgevormd tot maneges, hotels of restaurants.³⁶³

---

³⁵⁷ “BLN-Rapport: Duinen in bouwzones, beton er over? Verslag inventarisatie ecologisch en landschappelijk waardevolle gronden gesitueerd in de bouw-en recreatiezones te Koksijde door Beschermkomitee Leefmilieu en Natuurbehoud in Koksijde, 1992.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

³⁵⁸ In het Noordzeegebied zijn de menselijke ingrepen zoals drainage en landbouwactiviteiten geen recente activiteiten. Ze hebben hun wortels in de Romeinse en Middeleeuwse tijd en hebben een enorme weerslag gehad op de evolutie van het kustlandschap (vb. erosie en grondverzakking). In: E. Thoen, “Clio defeating Neptune: a pyrrhic victory? Men and their influence on the evolution of coastal landscapes in the North Sea area”, in: E. Thoen, G.J. Borger, A. de Kraker, T. Soens, T. Tys, L. Vervaeke en H. Weerts, *Landscapes or seascapes? The History of the coastal environment in the North Sea area reconsidered*, Turnhout, Brepols, 2013, p. 398-399.

³⁵⁹ P. Meir, “De nood aan een integrale benadering van de kustzone als een coherent ecosysteem”, in: *Natuurreservaten vzw, Symposium Kustdag tussen Land en zee*, Wenduine-De Haan, 1994, 18 juni p. 7

³⁶⁰ Interview door Pauline Van Bogaert met Vera Dua 02/06/2014 te Gent

³⁶¹ Decreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, B.S. 31 augustus 1993, art. 54 § 2/ Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert Batselier op 19 juni 2014 te Brussel

³⁶² S. Provoost, “Het Duinendecreet: onze kustduinen beschermd”, in: E. Kuijken red., *Natuurrapport 1999. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid*, Brussel, Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud, p.113

³⁶³ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65, p. 2498. Tussenkomen van Vera Dua

Volgens R. Landuyt was het echter duidelijk dat deze bepaling geen aanleiding gaf tot bestemmingswijziging en enkel een sociale maatregel vormde, die de instandhouding van de landbouwbedrijven moest mogelijk maken.³⁶⁴ De ombouw van landbouwbedrijven tot hotels, villa's of recreatieve infrastructuur (horeca, pretparken) bleef uitgesloten.³⁶⁵

Of deze scheiding nu moet beschouwd worden als een noodzakelijke concessie of eerder als een positieve erkenning van de verschillende partijen van het belang van landbouw in de duinen, was niet eenduidig. Het antwoord hierop varieerde naargelang de respondent. Wel was er sprake van enig 'cliëntelisme' van sommige partijen naar de landbouwers toe. Dat de invloed van de Boerenbond als klassieke achterban van de CVP duidelijk voelbaar was in de Commissie voor Leefmilieu, werd door de meeste respondenten beaamd.³⁶⁶ De verdediging van de landbouwbelangen door CVP kan men ook opmaken uit de verklaring van M. Tyberghien, die zich als CVP-commissielid niet alleen ontpopte als beschermster van de kleine eigenaar, maar ook van de boer:

*“De Boer, de mens, is altijd een hoofdrolspeler geweest in dit verhaal, in deze streek, in de duinen. De mens heeft nagenoeg doorheen de geschiedenis met wisselend succes deze brok natuur tot landschap gekneed. Hij is een onderdeel van dit gebied en hoort daar dus thuis, zoals de dorpsbewoners, de autochtonen die recht hebben op onze attentie voor hun bestaan en voortbestaan, daarvoor hebben wij gevochten in de commissie.”*³⁶⁷ Aldus M. Tyberghien.

Toch is het belangrijk te vermelden dat er nauwelijks briefwisseling of enige andere vorm van communicatie teruggevonden is tussen de CVP en de Boerenbond-leden. Dit gebrek aan communicatie bevestigt mogelijk de stelling van Peter Van Bossuyt, toenmalig provinciaal secretaris van de Boerenbond te West-Vlaanderen. Namelijk dat er geen sprake was van politieke beïnvloeding van deze landbouworganisatie en dit omdat er nauwelijks landbouwbedrijven betrokken waren bij dit dossier.³⁶⁸

---

³⁶⁴ Voorstel van decreet van de heren R. Landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 16 november 1994 betreffende de definitieve aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, en houdende wijziging van de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud, Vlaamse raad, 1994-1995, nr. 632/5

³⁶⁵ S.N., “Duinendecreet beschermt natuurwaarden kust”, in: *Praktijk*, 1993, s.d. In: AMSAB, *Bond Beter Leefmilieu*, “Dossier inzake het duinendecreet 1993-94”, nr. 308

³⁶⁶ Bevestigd door volgende respondenten tijdens interviewreeks: V. Dua, prof. E. Kuijken, J-L Herrier, J.Van Gompel, N.De Batselier/ Persnota Agalev West-Vlaanderen, “Geen blokkering van het duinendecreet, evenmin uitholling op 25 oktober 1993.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1987-1995”, nr.7

³⁶⁷ Handelingen, Vlaamse Raad, 16-12-1994, zittingsjaar: 1994-1995, nr. 16, p. 607. Tussenkomst van Maria Tyberghien

³⁶⁸ Schriftelijke vraag-antwoordprocedure door Pauline Van Bogaert met. Peter Van Bossuyt, als vertegenwoordiger van de Boerenbond, op 25/06/2014

Ter zake stelde P. Van Bossuyt dat er ook geen voorafgaandelijke overleggronde was gehouden tussen de Boerenbond en de milieuverenigingen, maar alles geregeld werd vanuit de bevoegde administraties.³⁶⁹ Dat er geen sprake zou geweest zijn van politieke beïnvloeding van de Boerenbond werd ook door de CVP meermaals bevestigd.³⁷⁰

Dat de Boerenbond niets in de pap te brokken had tijdens de voorbereidende werken van het decreet moet volgens sommige natuurbeschermers toch met een grote korrel zout worden genomen.³⁷¹ Hoewel de werkelijk politieke beïnvloeding zeer moeilijk rechtstreeks viel aan te tonen, moet deze scheiding volgens ons beschouwd worden als pasmunt om het decreet er door te krijgen. Zonder medewerking van de CVP zou men geen meerderheid behaald hebben.

De binnenduinen en binnenduinrand waren echter landbouweconomisch gezien marginale gronden, waarvan de agrarische bestemming in feite achterhaald was.^{372 373} Politici en natuurbeschermers stelden zich dan ook vragen bij de relevantie van dit onderscheid.³⁷⁴ Volgens V. Dua ging het dan ook niet over de agrarische waarde van deze gronden, maar over het aantal hectaren: *“Elke vierkante meter grond wilden men behouden, productief of niet.”*³⁷⁵ Het zou de boeren niet om landbouw te doen geweest zijn, maar wel om de toekomstige kans op verkaveling veilig te stellen.

---

³⁶⁹ Schriftelijke vraag-antwoordprocedure door Pauline Van Bogaert met Peter Van Bossuyt, als vertegenwoordiger van de Boerenbond, op 25/06/2014

³⁷⁰ Handelingen ,Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65, p. 2493-2494. Tussenkomenst van J. Looy/ Handelingen, Vlaamse Raad, 16-12- 1994, zittingsjaar 1994-1995, nr. 16, p. 607-609. Tussenkomenst van Maria Tyberghien

³⁷¹ Interview door Pauline Van Bogaert met prof. Eckhart Kuijken op 16/05/2014 te Wingene/ Interview door Pauline Van Bogaert met John Van Gompel op 06/06/2014 te Blankenberghe

³⁷² De binnenduinrand is de overgang tussen duin en polder. Het zijn de kleinschalige zandgronden met talrijke, kleine landschapselementen van zeer groot ecologisch en cultuurhistorisch belang. Omdat het gaat om binnen de maritieme duinstreek gelegen duinen, zijn deze binnenduinrandgebieden eveneens ruimtelijk beschermd door het duinendecreet. In: S.N., *Het 10 puntenprogramma voor een kust met zee, zon en minder zorgen: voor een geïntegreerd duurzaam beheer van de kustzone*, Natuurpunt, afdeling Kustwerkgroep, <http://www.natuurpunt.be/uploads/natuurbehoud/kustwerkgroep/documenten/noordzee_10puntenpakket.pdf >, geraadpleegd op 02/06/2014, p. 8

³⁷³ J-L Herrier, “Het duinendecreet en de Ruimtelijke Ordening aan de Kust.”, in: *Natuureservaten vzw, Symposium Kustdag tussen Land en Zee*, Wenduine-De Haan, 1994, 18 juni, p. 3

³⁷⁴ Interview door Pauline Van Bogaert met prof. Eckhart Kuijken op 16/05/2014 te Wingene/ Interview door Pauline Van Bogaert met John Van Gompel op 06/06/2014 te Blankenberghe/ Interview door Pauline Van Bogaert met Vera Dua op 02/06/2014 te Gent

³⁷⁵ Interview door Pauline Van Bogaert met Vera Dua op 02/06/2014 te Gent

N. De Batselier stelde dat de tegenstand voor het decreet vanuit de landbouwsector voornamelijk als volgt moest worden begrepen:

*“Ik kan daar geen andere reden in zien dan een vorm van speculatie om de kans te behouden om deze gronden later een andere, meer lucratieve bestemming te kunnen geven.” (...) “We moeten vaststellen dat dit verzet veel kleiner is tegen de omzetting van agrarisch gebied naar industrie,-recreatie,-of woongebied. Mogelijks houdt dit verband met de financiële meerwaarde die de laatst genoemde bestemmingswijzigingen voor de grondeigenaars inhouden.”*³⁷⁶ Aldus N. De Batselier

Dit werd echter betwist door de Boerenbond bij monde van P. Van Bossuyt. Deze stelde dat deze gebieden wel degelijk gebruikt konden worden voor extensieve begrazing, wat op zich niet onbelangrijk was voor grondgebonden bedrijven die in de kustzone geen overaanbod van grond kenden.³⁷⁷ Ook de overschakeling naar intensieve tuinbouw en intensieve veehouderij bleef mogelijk in dit gebied.³⁷⁸ Deze ingrepen hadden echter ook de volledige degradatie van de binnenduinrand tot gevolg.³⁷⁹ Om deze verloedering tegen te gaan werd op de persconferentie van Agalev geijverd voor een beter overleg tussen natuur en landbouw om op die manier efficiënte beheersplannen op te maken.³⁸⁰

De (on)zin van het onderscheid tussen beschermd landbouwgebied en voor het duingebied belangrijk landbouwgebied werd ook door CVP op de korrel genomen. Deze partij stelde immers dat de gevolgen voor beide gebieden immers dezelfde waren.³⁸¹ CVP ijverde er voor om de indeling algemener te maken in:

- Beschermd duingebied, waarin een absoluut bouwverbod gold
- Een voor het duingebied **belangrijk gebied**, waarin een aantal bouwactiviteiten/instandhoudingsactiviteiten werden gedoogd die gespecificeerd waren naar het perceel zelf.

---

³⁷⁶ Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert Batselier op 19 juni 2014 te Brussel

³⁷⁷ Schriftelijke vraag-antwoordprocedure met Peter Van Bossuyt, als vertegenwoordiger van de Boerenbond, op 25/06/2014

³⁷⁸ Interview door Pauline Van Bogaert met Jean-Louis Herrier op 06/05/2014 te Brugge

³⁷⁹ J-L Herrier, “Het duinendecreet en de Ruimtelijke Ordening aan de Kust.”, in: *Natuureservaten vzw, Symposium Kustdag tussen Land en Zee*, Wenduine-De Haan, 1994, 18 juni, p. 3

³⁸⁰ Persnota Agalev West-Vlaanderen, “Geen blokkering van het Duinendecreet, evenmin uitholling, 25 oktober 1993.” In: AMSAB, *Bond Beter Leefmilieu*, “Dossier inzake Duinendecreet 1993-94”, nr. 308

³⁸¹ Voorstel van decreet van mevrouw M. Tyberghien-Vandenbussche en de heer J. Van Looy, c.s., houdende wijziging van de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud, Vlaamse Raad, 1994-1995, nr. 636/1

Door een algemene uitzonderingsbepaling ('voor de duinen belangrijk gebied') kwam volgens CVP een meer verfijnd instrument tot stand door een gedetailleerde beschrijving per perceel te geven in de inventaris. Hierdoor konden niet enkel landbouwbedrijven bestaan maar ook bv. jeugdaccommodaties gelegen in het betrokken gebied. Gelijkaardige toepassingen boden volgens CVP een oplossing voor heel wat 'zonevreemde' constructies die volgens het Duinendecreet moesten afgebroken worden.³⁸² Dit voorstel (dat niet gevolgd is) kan volgens ons opnieuw wijzen op een vorm van verdediging van de eigenaars en boeren door CVP.

4.2.2.5 De waterwinning

Het zoet grondwater van de duinbodem, van het zout zeewater gescheiden door de zoetwaterlens, heeft een optimale drinkwaterkwaliteit. De watervoorraden in de duinen werden omwille van deze hoge kwaliteit reeds vroeg door drinkwatermaatschappijen opgepompt ten behoeve van drinkwatervoorziening.³⁸³ Vanwege de beperkte winningskosten en relatief eenvoudige techniek, behoorde de consumptieprijs van dit duinwater tot een van de laagste van Vlaanderen.³⁸⁴

Deze goedkope kwaliteitsvolle duinwaterwinning had echter ook een keerzijde: door het veroorzaken van een daling van de grondwatertafel trad verdroging op en werd de hydrologische toestand van het duingebied gewijzigd.³⁸⁵ De instandhouding van de typische waterhuishouding was echter van essentieel belang om het evenwicht van het duinenecosysteem te garanderen.³⁸⁶

---

³⁸² Voorstel van decreet van mevrouw M. Tyberghien-Vandenbussche en de heer J. Van Looy, c.s., houdende wijziging van de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud, Vlaamse Raad, 1994-1995, nr. 636/1

³⁸³ G. Cazaux. *De bescherming van de Vlaamse kustduinen*. Antwerpen, (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universitaire Instelling Antwerpen Instituut voor milieukunde), 1995, p. 28 (Promotor: Prof. Dr. I. Loots)

³⁸⁴ E. Kuijken, M. Leten en S. Provoost, *Ecologische inpasbaarheid van waterwinning in het duinengebied van de Westkust*, Hasselt, Instituut voor Natuurbehoud, 1994, p. 4

³⁸⁵ E. Kuijken, M. Leten en S. Provoost, *Ecologische inpasbaarheid van waterwinning in het duinengebied van de Westkust*, Hasselt, Instituut voor Natuurbehoud, 1994, pp. 4-6

³⁸⁶ "Brief aan de heer N. De Batselier van vzw Natuurreservaten: Betreffende IWVA-beheersplan Doornpanne, Brussel, 3 november 1994." In: AMSAB, Natuurland West-Vlaanderen, "Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995", nr. 301

De milieuverenigingen riepen dan ook meermaals op tot het stopzetten van deze waterwinningen in duingebied.³⁸⁷ De eisen tot een rationele drinkwaterbeleid werden echter slechts medio jaren negentig daadwerkelijk in praktijk omgezet, toen de drinkwatermaatschappijen (omwille van individuele belangenvermenging) zelf steeds minder in de pap te brokken kregen inzake drinkwaterbeleid aan de kust.³⁸⁸

De grootste tegenspeler vormde de Intercommunale Waterleidingsmaatschappij Veurne-Ambacht, de maatschappij die instond voor de waterwinning aan de Westkust en ten alle prijzen onafhankelijk wilde blijven door de koppeling met het VMW (nu: TMVW) te weigeren.³⁸⁹

Reeds in de jaren dertig haalde de IWVA haar water uit het Cabourgdomein, aangevuld met de winning uit de Doornpanne te Koksijde (1948) en later ook bij het Westhoekreservaat aansluitende duingebied van De Panne (1968).³⁹⁰ Deze drie IWVA-waterwinningen situeerden zich echter binnen de ecologisch meest belangwekkende duingebieden van België.³⁹¹ Ophef over deze waterwinningspraktijken bleef dan ook niet lang op zich wachten. Dat de communicatie tussen de milieuorganisaties en deze drinkwatermaatschappij allesbehalve vlot liep, viel op te maken uit de talloze krantenknipsels over waterwinning in het duingebied.³⁹² De acties van vzw Natuurreservaten spitsten zich voornamelijk toe op de “wanpraktijken” ondernomen door de IWVA, waarbij voornamelijk de actie rond de waterwinning Ter Yde te Oostduinkerke op veel persaandacht kon rekenen.³⁹³

---

³⁸⁷ Zie krantenknipsels: LB., “De Zoetwaterbel van duinen-Dallas”, in: *De Morgen*, 1987, 20 februari / W. De Taeye, “Kelchtermans redt Westkust van ‘drooglegging’”, in: *Het Volk*, 1990, 2 april / WM., “Rechter verklaart IWVA-baas schuldig aan onwettige waterwinning in ter Yde” in: *het Nieuwsblad*, 1990, 24 oktober / CDK, “Natuurreservaten tegen kunstmeer aan Hoge Blekker”, in: *Het Nieuwsblad*, 1994, 13 april / CDK., “Natuurreservaten in beroep tegen vergunning waterwinning op vliegveld”, in: *Het Nieuwsblad*, 1994, 8 september / Zie ook briefwisseling: “Brief aan de heer T. Kelchtermans van vzw Natuurreservaten, betreffende de drinkwatervoorziening in de kustzone versus natuurwaarden in de kustduinen. Brussel, 27 maart 1996.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995”, nr. 301

³⁸⁸ “Open brief aan Vlaams milieuminister Kelchtermans van vzw Natuurreservaten: Watervoorziening van de kustzone: Vlaams Wateroverleg is een Flop op 27 maart 1996.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995”, nr. 301

³⁸⁹ “Memovergadering van vzw Natuurreservaten, tussenkomst van William Slosse, medewerker van de Duinenwerkgroep aan de Westkust, op 09/11/1994.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995, nr. 301

³⁹⁰ E. Kuijken, M. Leten en S. Provoost, *Ecologische inpasbaarheid van waterwinning in het duingebied van de Westkust*, Hasselt, Instituut voor Natuurbehoud, 1994, p. 4

³⁹¹ E. Kuijken, M. Leten en S. Provoost, *Ecologische inpasbaarheid van waterwinning in het duingebied van de Westkust*, Hasselt, Instituut voor Natuurbehoud, 1994, p. 6

³⁹² Persnota Agalev Vlaamse Raad: “Geen vuil water in ruil voor duinenbeheer; Agalev blijft tegenstander van IWVA waterwinning in de duinen op 3 november 1997.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995”, nr. 301

³⁹³ Zie krantenartikelen: F. Vandenbussche, “IWVA wil 1,8 miljoen kubieke meter water uit duinen trekken.”, in: *Het Volk*, 1982, 22 juni / S.N., “Rechter verklaart IWVA-baas schuldig aan onwettig waterwinning in Ter Yde.”, in: *Het Nieuwsblad*, 1990, 24 oktober / LB., “Scherpe taal maar mild vonnis in zaak Ter Yde.”, in: *De Morgen*, 1990, 24 oktober / S.N., “Vlaams

De toenmalige directeur van het IWVA werd in dit dossier immers beticht van inbreuken op de wetgeving van Stedebouw door 17 illegale waterputten te installeren in duingebied en water te pompen zonder vergunning.³⁹⁴ De Duinenwerkgroep beschuldigde de IWVA daarnaast van belangenvermenging:

*“Het is duidelijk dat de huidige drooglegging en vernietiging van het duinecosysteem te wijten is aan de hardnekkigheid van een handvol mensen die kost wat kost de onafhankelijke positie van de drinkwatermaatschappijen en de hiermee gepaard gaande belangen willen verzekeren.”*³⁹⁵ Aldus William Slosse, medewerker van de Duinenwerkgroep te Koksijde.

In 1992 lanceerde de IWVA het ‘Milieu-Ecologie-Water en Recreatieplan’, of het MEWAR-plan. Dit plan wilde een brug slaan tussen het behoud van de resterende duinen en de verdere uitvoering van de waterwinningsprojecten, door infiltratie als meer milieuvriendelijke techniek te promoten. Deze nieuwe manier van waterwinning moest een antwoord bieden op het watertekort dat voornamelijk in de zomermaanden een probleem kon vormen. Daarnaast werd in dit MEWAR-plan een ‘geologische cel’ aangekondigd die tot doel had permanent de interactie tussen verschillende factoren te bestuderen.³⁹⁶

De sector natuurbehoud plaatste echter grote vraagtekens op dit nieuwe milieuvriendelijke imago van de IWVA. Het MEWAR-plan was immers niet het resultaat geweest van overleg tussen de verschillende belanghebbende sectoren, maar was opgemaakt vanuit één van de betrokken sectoren ontwikkelde visie. Daarnaast bleef men met dit plan duinwater infiltreren en oppompen.³⁹⁷

De IWVA bleef echter benadrukken dat het duurzaam beheer van de grondwatervoorraden prioriteit was bij de optimalisatie van duinwaterwinningen.³⁹⁸

Gewest wint strijd Ter Yde”, in: *Het Laatste Nieuws*, 1990, 24 oktober / S.N., “Gewezen directeur IWVA veroordeeld wegens waterwinning in Ter Yde.”, in: *Gazet van Antwerpen*, 1990, 24 oktober

³⁹⁴ S.N., “Rechter verklaart IWVA-baas schuldig aan onwettig waterwinning in Ter Yde”, in: *Het Nieuwsblad*, 1990, 24 oktober.

³⁹⁵ “Memovergadering van vzw Natuurreservaten, tussenkomst van William Slosse, medewerker van de Duinenwerkgroep aan de Westkust, op 09/11/1994.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995, nr. 301

³⁹⁶ Handelingen, Vlaamse Raad, 19-11-1992, zittingsjaar 1992-1993, nr.11, pp. 320-21

³⁹⁷ E. Kuijken, M. Leten en S. Provoost, *Ecologische inpasbaarheid van waterwinning in het duingebied van de Westkust*, Hasselt, Instituut voor Natuurbehoud, 1994, p. 18/ Persnota Agalev Vlaamse Raad: “Geen vuil water in ruil voor duinenbeheer; Agalev blijft tegenstander van IWVA waterwinning in de duinen op 3 november 1997.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995”, nr. 301

³⁹⁸ Persnota van IWVA op 30 april 1996. In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995”, nr. 301

Of dit MEWAR-plan en de algemene omschakeling naar een milieuvriendelijker imago, nu moet beschouwd worden als een opportunistisch charmeoffensief om toekomstige wrevel met natuurbehoud te voorkomen of als resultaat van een oprechte bezorgdheid van de IWVA over de verloedering van de duinen, laten wij hier in het midden.³⁹⁹

Gezien de grote strijd tussen waterwinning en natuurbehoud doorheen de twintigste eeuw, werd aanvankelijk de hypothese gemaakt dat waterwinning en in casu de IWVA, een belangrijke actor vormde bij de opmaak en uitvoering van het Duinendecreet. Deze veronderstelling werd echter onmiddellijk ontkracht door de IWVA zelf. Via communicatie met de geoloog van dienst, Emanuel Van Houtte, werd meteen duidelijk dat het Duinendecreet nauwelijks van invloed was geweest voor de werking van de desbetreffende waterwinningsmaatschappij.⁴⁰⁰ De beperkte impact van het decreet op de waterwinningssector werd ook bevestigd door verschillende respondenten.⁴⁰¹ De reden hiervoor was eenvoudig: het bouwverbod in het decreet, had betrekking op gebieden die *bouwvergunningplichtig* waren. De waterwinningsgebieden van de IWVA waren reeds op de gewestplannen ingetekend als natuurgebied (N-gebied) of reservaatgebied (R-gebied), met opdruk waterwinningsgebied.⁴⁰² Hoewel waterwinning als knelpunt was aangegeven in het rapport van het I.N., werden deze gebieden gezien hun dubbele bestemming als natuur en waterwinningsgebied, niet meer opgenomen in het decreet.⁴⁰³

De onderlinge hiërarchie tussen deze twee functies natuurbehoud en waterwinning binnen eenzelfde gebied bleef echter onduidelijk en tegenstrijdig.⁴⁰⁴

---

³⁹⁹ “Spoedvergadering omtrent duinwaterwinning en duinenbeheer, vzw Natuurreservaten, afdeling Duinenwerkgroep op 2 november 1994 te Gent.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995”, nr. 301

⁴⁰⁰ Schriftelijke vraag-antwoordprocedure met Emmanuel Vanhoutte, geoloog bij de IWVA op 23/05/2014

⁴⁰¹ “*Er was niet veel tegenstand omdat het gebied niet overlapte. De IWVA was in dit dossier geen grote speler. Daar was het probleem anders: de waterwinning zelf was een vervuilend iets.*” In: Interview door Pauline Van Bogaert met D. Van Melkebeke 18/06/2014 te Brussel/ “*Doordat ze al waren aangeduid als natuurgebied zijn ze niet meer opgenomen in het decreet. Waardoor dus de IWVA de dans van een op hun grond beschermde bepalingen hebben ontsprongen.(...) Het duinendecreet heeft geen rechtstreeks impact gehad op het IWVA, dat is een apart hoofdstuk van de duinenbescherming.*” In: Interview door Pauline Van Bogaert met Jean-Louis Herrier op 6/05/2014 te Brugge:/ “*Er zijn misschien enkele opmerkingen gemaakt door IWVA, maar die zijn heel snel weggeëbd.*” In: Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier op 19/06/2014 te Brussel

⁴⁰² E. Kuijken, M. Leten en S. Provoost, *Ecologische inpasbaarheid van waterwinning in het duinengebied van de Westkust*, Hasselt, Instituut voor Natuurbehoud, 1994, p. 6

⁴⁰³ Interview door Pauline Van Bogaert met Jean-Louis Herrier op 06/05/2014 te Brugge

⁴⁰⁴ E. Kuijken, M. Leten en S. Provoost, *Ecologische inpasbaarheid van waterwinning in het duinengebied van de Westkust*, Hasselt, Instituut voor Natuurbehoud, 1994, p. 6

Een actor die aanvankelijk niet werd ingecalculeerd als tegenstander van het Duinendecreet, was ‘de Administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust.’ Dit voormalig onderdeel van het Ministerie van Openbare Werken richtte zich in het verleden op het uitvoeren van zeeverende beheerswerken, zoals ‘harde’ infrastructuurwerken (zeedijken, betonnen duinvoetverhardingen, longardbuizen, schutsluizen, kaaimuren) en bekleedde een monopolie over het beheer van strand en zeeoepduinen.⁴⁰⁵ Deze administratie had tijdens de opmaak van het Duinendecreet een politiek woordvoerder gevonden in Gilbert Vanleenhove (CVP), die in een persbericht in het Volk stelde dat het decreet de kustverdediging belette en daardoor de veiligheid van de kustbevolking in gevaar bracht. G. Vanleenhove ijverde daarom voor een nieuw decreet waarbinnen de kustverdedigingswerken wel nog mogelijk bleven.⁴⁰⁶

---

⁴⁰⁵ Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, *Kust 2002, deel 1: Zeeverende functie van de kust*, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Administratie waterinfrastructuur en Zeewezen/Bestuur Havens, 1993, p. 29

⁴⁰⁶ Natuurreservaten vzw: “The empire strikes back of hoe de immobiëlesector het duinendecreet poogt te discrediteren door de ‘kleine man als slachtoffer’ ten tonele te voeren op 8 november 1993.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

4.2.2.6 De recreatie

“Ik kreeg de vraag van de sector recreatie: “Meneer Kuijken hoeveel recreanten kunnen er op een vierkante meter duinen?” Ik heb geantwoord: Dat is een onfatsoenlijke vraag.”⁴⁰⁷

Prof. Eckhart Kuijken, toenmalig voorzitter van het I.N., tijdens interview op 16/05/2014

Dat onze kust, als geheel van strand, zee en duin, reeds van oudsher een geliefkoosde ontmoetingsplaats vormt tussen land en zee, bleek reeds uit de voorgeschiedenis van het Duinendecreet. Echter, de grote druk van zonnekloppers verhoogde misschien wel de omzet van de talloze ijssalons en brasseries die onze kust rijk is, voor de duinen betekende deze toestroom van doorwinterde toeristen een werkelijke tragedie. Een te grote bezetting in een beperkt duinlandschap werkte, voornamelijk omheen de recreatiepolen, degradatie en versnippering van de unieke vegetatie in de hand.⁴⁰⁸ Door de enorme toename aan toeristische infrastructuur viel daarnaast van een natuurlijk kustdecor niet meer te spreken, behalve dan misschien met de rug naar het hinterland.

Wandelen, zonnen, kamperen, bunkers bezoeken, paardrijden, mountainbiken, veldrijden, golven en recent ook het rijden met quads, zijn slechts enkele populaire recreatievormen, de een al storender dan de ander, die van de duinen één groot speelterrein hebben gemaakt.⁴⁰⁹ Een gemakkelijke toegang tot het duingebied was daarbij een belangrijke voorwaarde om überhaupt van deze talloze toeristische attracties te kunnen genieten. De optimale bereikbaarheid van onze kust, is in die zin vrij uniek te noemen: nagenoeg de volledige kustlijn kan immers ook vandaag nog met de auto worden afgereden, inclusief met zicht op zee. De aanleg van deze banen leidde echter niet alleen tot areaalvermindering en versnippering van duingebieden maar ook tot enorme verkeersdrukke tijdens de zomermaanden en dus tot grote frustratie van de vakantieganger.⁴¹⁰

---

⁴⁰⁷ Interview door Pauline Van Bogaert met prof. Eckhart Kuijken op 16/05/2014 te Wingene

⁴⁰⁸ W. De Lannoy, “Toerisme en planning”. In: *Planologisch Nieuws*, 12(1992), 1,p.3/ Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, *Kust 2002, deel 1: Zeewerende functie van de kust*, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Administratie waterinfrastructuur en Zeewezen/Bestuur Havens, 1993, p.25

⁴⁰⁹ S.N., *Het 10 puntenprogramma voor een kust met zee, zon en minder zorgen: voor een geïntegreerd duurzaam beheer van de kustzone*, Natuurpunt, afdeling Kustwerkgroep, <http://www.natuurpunt.be/uploads/natuurbehoud/kustwerkgroep/documenten/noordzee_10puntenpakket.pdf>, geraadpleegd op 02/06/2014, p. 26/ U. Keppler en P. Maes,

“Het toerisme als mobiliteitsopwekker aan de Vlaamse kust.”, in: *Planologisch nieuws*, 15(1995), 4, pp. 300-302

⁴¹⁰ K. Belpaeme en J. Haelters, “Een Geïntegreerd Kustzonebeheer”, in: *De Grote Rede. Nieuws over onze kust en zee*, 1(2001), p. 4

Verder was er medio jaren negentig in 90 procent geen enkele toegangsbeperking opgelegd aan de betreding van de duinen zelf. Au contraire, door de aanleg van trappen en verharde doorgangswegen werd de betreding voor de toerist nog vereenvoudigd.⁴¹¹

Met een zee van vertraging werd ook de toeristische sector begin jaren negentig zich bewust van de preciaire toestand waarin duin en bij uitbreiding de gehele kust in verzeild was geraakt.⁴¹² Het inzicht dat men met de aantasting van het duingebied ook wel eens de eigen ruiten zou ingooien, spoorde de toeristische sector aan tot actie om het tij (tevergeefs) nog te keren. Zo stelde dhr. F. Peuteman, bestendig Afgevaardigde van de Provincie West-Vlaanderen en tevens voorzitter van Westtoerisme, tijdens een debat over de duinen:

*“De duinen moeten integraal beschermd worden en er moeten door natuurherstel zelfs nog meer duinen komen dan er momenteel overblijven. De duinen vormen de basis van alle toerisme aan de kust, het toeristisch kapitaal van de kust. In het nabije verleden ontwikkelde het massatoerisme zich tot een zelfvernietigende landschaftsfresser die de open ruimten en het landschap waarop het steunt vernietigt. Tegenwoordig ziet de toeristisch sector echter de economische betekenis in van het landschapsbehoud en moet het toerisme evolueren van gebruiker naar gebruiker van open ruimten.”*⁴¹³

De stelling dat toerisme de natuurlijke bondgenoot van natuur moest worden, kan ook teruggevonden worden in de brochure “Standpuntenplatform Rekreatie? Natuurlijk!” waarvoor vzw Vakantiegenoegens in coöperatie trad met vzw Natuurreservaten.⁴¹⁴ Ook Vakantiegenoegens vzw ging ervan uit dat een ecologische hoofdstructuur noodzakelijk was, waarin natuurbehoud en natuurbeheer de hoofdfuncties vormden in de kerngebieden en recreatie enkel een nevenfunctie mocht bekleden.⁴¹⁵

Ondanks de mooie verklaringen van F. Peuteman en vzw Vakantiegenoegens, werd tijdens het archiefonderzoek opgemerkt hoe weinig deze sector werd vermeld als belangrijke actor tijdens de opmaak van het decreet.

---

⁴¹¹ Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, *Kust 2002, deel 1: Zeewerende functie van de kust*, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Administratie waterinfrastructuur en Zeewezen/Bestuur Havens, 1993, p.25/29

⁴¹² P. Renard, *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*. Antwerpen, Icarus, 1995, p.17

⁴¹³ F. Peuleman geciteerd in Herrier J.L., *De kustduinen als landschapsecologisch begrip*, hoorzitting Vlaamse Raad, 26 januari 1993, p. 1-2

⁴¹⁴ “Brochure: Standpuntenplatform: Rekreatie? Natuurlijk!, Brussel, Vzw Natuurreservaten en vzw Vakantiegenoegens, 22 april 1989”. In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1993-94”, nr. 7

⁴¹⁵ “Brochure: Standpuntenplatform: ‘Rekreatie...Natuurlijk’, Brussel, Vzw Natuurreservaten en vzw Vakantiegenoegens, 22 april 1989.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1993-94”, nr. 7

Dit gebrek aan invloed werd bevestigd door het feit dat er nauwelijks schriftelijke documenten m.b.t. acties, steunbetuigingen, briefwisseling of enkele andere vorm van communicatie met andere actoren gevonden is. Het archief bleef m.a.w. stil rond de handelingen van recreatie i.v.m. dit dossier. De hypothese werd dan ook gemaakt, dat deze sector geen actieve steun had verleend tijdens de voorbereidende werken. Deze stelling werd ook bevestigd door de respondenten:

“De toeristische sector heeft voornamelijk gezwegen. Wij hebben geen steun gekregen van hen.” Aldus P. Bossu, toenmalig medewerker bij vzw Natuurreservaten.⁴¹⁶

In die tijd was recreatie nog niet zo georganiseerd. Die wilden zich niet inmengen met ruimtelijke zaken. Dat is pas daarna werkelijk opgang gekomen met Westtoer. Aldus J. Van Gompel, toenmalig voorzitter van de Duinenwerkgroep.⁴¹⁷

Hoewel er nauwelijks actieve handelingen door de toeristische sector zelf zijn ondernomen ten tijde van het Duinendecreet, mag er niet van worden uitgegaan dat dit decreet de betrokken sector koud liet. Alles behalve zelfs. Begin jaren negentig begint men volgens De Lannoy vanuit de toeristische sector te pleiten voor een ‘ander’ toerisme, dat rekening houdt met de draagkracht van een bestemmingsgebied en met de duurzame ontwikkeling van de open ruimte.⁴¹⁸ Ook volgens Norro komen er begin jaren negentig meer stemmen op om de toeristische ontwikkeling beheersbaar en kleinschaliger te maken.⁴¹⁹

N. De Batselier benadrukte ter zake dat hoewel het beschermen van de natuurwaarden het hoofdargument vormde, de maatschappelijke motivering van het Duinendecreet moet gevonden worden in het behouden van het kusttoerisme.⁴²⁰ Volgens N. De Batselier waren de acties ondernomen door de lokale mandatarissen ingegeven door de vrijwaring van recreatie: *“Wat voor de betrokken gemeenten hun voornaamste bron van welvaart is.”* (...). *“Het getuigt van hun vooruitziendheid.”*⁴²¹

---

⁴¹⁶ Interview door Pauline Van Bogaert met Peter Bossu op 15/05/2014 te Woumen

⁴¹⁷ Interview door Pauline Van Bogaert met John Van gompel op 06/06/2014 te Blankenberghe

⁴¹⁸ W. De Lannoy, “Toerisme en planning”, in: *Planologisch Nieuws*, 12(1992), 1, p. 3

⁴¹⁹ P. Norro. “Toerisme en natuurbehoud aan de Vlaamse kust: een utopie?”, in: *Planologisch Nieuws*, 12(1992), pp. 50-52

⁴²⁰ Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier op 19/06/2014 te Brussel

⁴²¹ Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier op 19/06/2014 te Brussel

De gangmakers van het decreet hanteerden daarom een frame waarin naar het argument “natuur om de natuur”, voornamelijk de economische waarde van de duinen werd benadrukt. Als men wilde dat de toerist de trip naar zee bleef maken, moest men ervoor zorgen dat diezelfde toerist nog min of meer kon genieten van natuurschoon aan de kust, te beginnen met de duinen. De duinenbescherming was m.a.w. ook van economisch-toeristisch belang.⁴²² Dat de samenwerking tussen beide sectoren door deze regelgeving werd aangemoedigd, werd bevestigd in het Noordzee-tienpuntenpakket. In de nasleep van het Duinendecreet werden immers allerlei milieuvriendelijke projecten ter sensibilisering van de toerist uitgewerkt, waarbij ook de bezoekersstromen in de duinen meer en meer aan banden werd gelegd.⁴²³

---

⁴²²N. De Batselier. *Kiezen tussen eco en ego*. Leuven, Van Halewyck, 1996, p. 62

⁴²³S.N., *Het 10 puntenprogramma voor een kust met zee, zon en minder zorgen: voor een geïntegreerd duurzaam beheer van de kustzone*, Natuurpunt, afdeling, Kustwerkgroep, <http://www.natuurpunt.be/uploads/natuurbehoud/kustwerkgroep/documenten/noordzee_10puntenpakket.pdf>, geraadpleegd op 02/06/2014, p. 26./ K. Belpaeme en J. Haelters, “Een Geïntegreerd Kustzonebeheer”, in: *De Grote Rede. Nieuws over onze kust en zee*, 1(2001), p. 5

4.2.2.7 ‘De kleine eigenaar’

“Vergeet ook de namen van een dwaas geslacht dat voor klaterend goud de duinen heeft verkracht.”⁴²⁴

Willem Vermandere, Vlaamse zanger van het lied ‘De Panne’, 1991

De drang naar toe-eigening van grond wordt door Dumoulin gekaderd in een meer algemene onttovering van de natuur door de mens. Dumoulin stelt dat wij doorheen de geschiedenis vervreemd zijn geraakt van de harmonische band met natuur. Deze detachering zorgde volgens deze voor het denkbeeld dat natuur te koop is en dat wij grond tot onze persoonlijke eigendom kunnen maken.⁴²⁵ Met de invoering van het materiële eigendomsrecht werd de idee dat natuur gelijkstaat aan een bepaalde geldwaarde geïnstitutionaliseerd. Sindsdien staat grondbezit gelijk met macht.⁴²⁶ Het Duinendecreet kan in deze context beschouwd worden als een beleidskeuze om natuur terug te geven aan de gehele gemeenschap. Door het opleggen van beperkingen inzake eigendomsrecht werd immers voorrang verleend aan het voeren van een offensief natuurbeleid, waarin het beschermde duingebied opnieuw van iedereen en tegelijk van niemand werd.⁴²⁷

De eigenaars van de verschillende duinpercelen waren volgens sommigen de grootste verliezers van dit beschermingsplan, waarvoor het Duinendecreet een zware financiële aderlating betekende. Deze groep van particulieren zag immers door de implementatie van het decreet hun toekomstig stulpje in rook opgaan. In de media werden de betrokkenen dan ook als ‘*benadeelde kleine eigenaars*’ opgevoerd, ‘*die hun enige spaarcentjes in de grond hadden gestoken*’.⁴²⁸

De vraag is echter, klopt dit wel?

---

⁴²⁴ Zo klaagt Willem Vermandere in zijn lied over De Panne de verloedering van de kustduinen aan. ‘De Panne’ staat op het album ‘Lat mie maar lopen’, 1991

⁴²⁵ E. Dumoulin, “De oostkust en haar duinen: kleine reflecties over kust-urbanisatie, natuurbehoud en de zwinbosjes”, in: *NMOotje* 11(2005), 2, p. 9

⁴²⁶ E. Dumoulin, “De oostkust en haar duinen: kleine reflecties over kust-urbanisatie, natuurbehoud en de zwinbosjes”, in: *NMOotje* 11(2005), 2, p. 9

⁴²⁷ D. Bogaert. *Natuurbeleid in Vlaanderen, Natuurontwikkeling en draagvlak als vernieuwingen*. Nijmegen (doctoraatsverhandeling de Katholieke Universiteit Nijmegen), 2004, p. 337 (Promotor: P. Leroy) 120/ E. Dumoulin, “De oostkust en haar duinen: kleine reflecties over kust-urbanisatie, natuurbehoud en de zwinbosjes”, in: *NMOotje* 11(2005), 2, p. 9

⁴²⁸ Natuurreservaten vzw: “Document betreffende reeks overtredingen i.v.m. duinendecreet.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1993-94”, nr.7

Ging het inderdaad om particulieren die geen graten zagen bij het kopen van deze gronden voor het nageslacht. Of ging het eerder om goed bij de pinken immobiliënmakelaars die lapjes duin voor een habbekrats hadden opgekocht met de bedoeling deze te laten braak liggen om ze nadien aan een hogere prijs te verkopen? Na verschillende terreinbezoeken stelde vzw Natuurreservaten vast dat de meesten percelen niet toebehoorden aan ‘de kleine man’, maar aan bouwpromotoren, grootgrondbezitters en kapitaalkrachtige eigenaars. Volgens de door de Duinenwerkgroep opgemaakte inventaris ging het om ten hoogste 7 mogelijke probleemgevallen op een totaal van 200.⁴²⁹ Dat het totaal aantal ‘kleine’ eigenaars gering was, werd door J. Van Gompel bevestigd:

*“‘Kleine eigenaars’ dat is een term die misbruikt werd. Wij hebben trouwens die kleine eigenaars proberen op te zoeken: het overgrote deel waren echter grondspeculanten. Wij hebben een paar van de ergste bv. een notaris uit Knokke ook kunnen identificeren. Nog een zogenaamde kleine eigenaar was iemand van Nieuwpoort die de ‘simliduinen’ in bezit had. Deze duinen stonden op naam van drie personen. Dit bleek echter te staan voor ‘Société Immobilière et mobilière du Littoral’, het ging dus wel degelijk om een immobiliënmaatschappij en niet om een kleine eigenaar. Deze maatschappij met drie aandeelhouders had gronden opgekocht om ze te kunnen verkavelen. Dat waren dus die zogenaamde ‘kleine’ landeigenaren.”*⁴³⁰ Aldus J. Van Gompel, als vertegenwoordiger van de Duinenwerkgroep.

Voor de beperkte groep van kleine eigenaars was ook een billijke schaderegeling voorzien en via het invoeren van sociale correcties werden deze kleine percelen er ook uitgelicht, waardoor in totaal 35 eigenaars buiten de bouwstop vielen.⁴³¹

Desondanks bleven CVP en VLD doorheen de verschillende fases ijveren voor een betere bescherming van deze ‘kleine eigenaar’. M. Tyberghien was naar eigen zeggen niet op de hoogte geweest dat ook op particulier domein in de woonzones een bouwverbod was opgelegd. Hier had ze nooit mee ingestemd.⁴³²

---

⁴²⁹ Natuurreservaten vzw: “Document betreffende reeks overtredingen i.v.m. duinendecreet.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1993-94”, nr. 7

⁴³⁰ Interview door Pauline Van Bogaert met John Van Gompel op 06/06/2014 te Blankenberghe

⁴³¹ N. De Batselier, *Kiezen tussen eco en ego*. Leuven, Van Halewyck, 1996, p. 96

⁴³² Natuurreservaten vzw: “The empire strikes back of hoe de immobiliënsector het duinendecreet poogt te discrediteren door de ‘kleine man als slachtoffer’ ten tonele te voeren op 8 november 1993.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

Uit het archief van ‘de CD&V fractie in de Vlaamse Raad’ is uitgebreide briefwisseling gevonden tussen de gedupeerde eigenaars en enkele volksvertegenwoordigers van de CVP.⁴³³ Hoewel ook aan het adres van andere politieke partijen (ook bij de SP) brieven werden verzonden door particulieren om voor hun perceel te lobbyen bleek de brievenbundel bij CVP de grootste.⁴³⁴

In deze brieven kwam steeds hetzelfde relaas naar voor: de eigenaars wilden via de partij meer informatie bekomen over het decreet en verzochten met aandrang om voor hun stukje perceel een uitzondering te maken. Naar eigen zeggen waren de criteria van het I.N. immers niet van toepassing op hun lapje grond. Herhaaldelijk kwam ook het verzoek tot rechtszekerheid naar voor.⁴³⁵ Van particuliere lobbying was ook sprake bij VLD. Voornamelijk Louis Bril trachtte door zijn tussenkomst voor een perceel in Koksijde, een individueel belang voorop te stellen. L. Bril wilde immers dit perceel uit de inventaris lichten door de beschermingscriteria van het I.N. in twijfel te trekken. Hoewel er op zijn vraag een nieuw terreinbezoek werd uitgevoerd, ving hij op het einde bot: het perceel te Koksijde voldeed aan de criteria en moest dus worden opgenomen.⁴³⁶

Met behulp van de expertise van enkele advocaten (o.a. M. Denys en J. Bossuyt)⁴³⁷ werd de gehele campagne van CVP en VLD gecentraliseerd rond het lot van deze ‘kleine’ eigenaar.⁴³⁸ Vzw Natuurreservaten verdacht deze advocaten en de partij CVP er zelfs van actief cliënten te ronselen om deze onder de noemer ‘kleine eigenaar’ te kunnen plaatsen:

*“Op dit ogenblik houden enkele ‘moraalridders en salondemokraten’ (CVP) een kruistocht langs de kust op zoek naar gedupeerden in de strijd voor wat zij noemen een billijke vergoeding.”*⁴³⁹ Aldus vzw Natuurreservaten.

---

⁴³³Zie brievenbundel in: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Beschikkingen over de beroepen tegen de Duinendecreten of tegen de KB’s m.b.t. Duinendecreten, 1994-1995”, nr. 462

⁴³⁴ N. De Batselier, *Kiezen tussen eco en ego*, Leuven, Van Halewyck, 1996, p. 93

⁴³⁵ Zie brievenbundel in: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Beschikkingen over de beroepen tegen de Duinendecreten of tegen de KB’s m.b.t. Duinendecreten, 1994-1995”, nr. 462

⁴³⁶ N. De Batselier, *Kiezen tussen eco en ego*, Leuven, Van Halewyck, 1996, p. 92/ Handelingen, Vlaamse Raad, , 07-12-1994, nr. 632/4, zittingsjaar 1994-1995 , p. 22

⁴³⁷ Natuurreservaten vzw: “The empire strikes back of hoe de immobiliënsector het duinendecreet poogt te discreditieren door de ‘kleine man als slachtoffer’ ten tonele te voeren op 8 november 1993.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

⁴³⁸ Natuurreservaten vzw: “Document betreffende reeks overtredingen i.v.m. duinendecreet.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1993-94”, nr.7

⁴³⁹ Natuurreservaten vzw: “Bewijsmateriaal voorkennis kaarten I.N. en favoritisme bij afleveren bouwvergunningen.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1993-94”, nr. 7

Door te wijzen op de individuele rechten van de grondeigenaar, bleven CVP en VLD het materialistische eigendomsrecht vooropstellen. M. Tyberghien bleef hameren dat de schadevergoedingsregeling onrechtvaardig en strijdig met het gelijkheidsbeginsel was.⁴⁴⁰ Deze kritiek wordt vandaag echter nog steeds gecounterd door N. De Batselier:

*“De duingrondpercelen waren op basis van wetenschappelijke criteria al dan niet beschermingswaardig bevonden, ongeacht wie hun eigenaar was. Dat hierbij wat ‘collateral damage’ werd aangericht aan individuele eigenaars van beschermingswaardige bouwkavels was van meet af aan duidelijk, maar het moest erbij genomen worden. Er kon en mocht geen onderscheid gemaakt worden op basis van het vermogen van de eigenaar. Het is juridisch, omwille van het gelijkheidsbeginsel, niet mogelijk om enkel de duingrondpercelen van de rijke individuen en familie of van de immobiliënvennootschappen te beschermen en het ecologisch evenwaardige duingrondperceel van de kleine middenstander niet te beschermen.”*⁴⁴¹

Dat we dit beeld van ‘de kleine eigenaar’ eenvoudig kunnen doorprikken werd volgens vzw Natuurreservaten bewezen door de opgemaakte inventaris van de Duinenwerkgroep. Uit het archiefonderzoek zelf blijkt eveneens dat het merendeel van grondeigenaars bestond uit nv’s en bouwpromotoren. Dit laatste kon niet alleen opgemaakt worden uit de identiteit van enkele eigenaars maar ook uit het feit dat de bewuste gronden vaak jarenlang braak bleven liggen.⁴⁴² Van een kleine eigenaar die grond koopt om er een woning op te bouwen, is het echter hoogst verdacht dat men de gekochte bouwgrond jarenlang in onbruik laat. Volgens dhr. Herrier rook dit immers naar speculatie.⁴⁴³ Dat deze grondeigenaars het deksel op de neus kregen, vond J.L. Herrier dan ook niet meer dan normaal: *“Speculeren betekent nu eenmaal het risico om te verliezen.”*⁴⁴⁴

---

⁴⁴⁰ WM., “Onenigheid binnen de Vlaamse Raad remt het Duinendekreet”, in: *De Morgen*, 1993, 26 oktober

⁴⁴¹ Interview door Pauline Van Bogaert met dhr. Norbert Batselier 19 juni 2014 te Brussel

⁴⁴² Zie brievenbundel in: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Beschikkingen over de beroepen tegen de Duinendecreten of tegen de KB’s m.b.t. Duinendecreten, 1994-1995”, nr. 462: In dit archiefstuk zijn dossiers die info verschaffen over de identiteit en eigendom van sommige eigenaars

⁴⁴³ “Brief betreffende reactie op het artikel: F. Vandenbussche. “Vloed van bezwaren tegen Duinendecreet in: *Het Volk*, 14-15 mei 1994, van J-L Herrier naar vzw Natuurreservaten op 16 mei 1994.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

⁴⁴⁴ “Brief betreffende reactie op het artikel: F. Vandenbussche. “Vloed van bezwaren tegen Duinendecreet in: *Het Volk*, 14-15 mei 1994, van J-L Herrier naar vzw Natuurreservaten op 16 mei 1994.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

Berquin geeft ter zake enkele concrete voorbeelden van nv's in de Panne waarvoor het Duinendecreet een enorme financiële aderlating betekende. Eén daarvan was de nv 'Sobifac' die op 30 augustus 1993 een bouwvergunning had verkregen voor het bouwen van een appartementsblok in De Panne. Hoewel de nv voor het van kracht gaan van het decreet de vergunning had verkregen, moest de constructie toch worden gesloten aangezien de werken niet voor 17 september 1993 aangevat waren.⁴⁴⁵ Een andere 'kleine eigenaar' vormde de beleggingsgroep nv 'Rewa Benelux' uit Mortsel die in De Panne een groot recreatie-complex wilde bouwen op de restanten van de nooit afgewerkte 'Residentie Chambord'. Door het Duinendecreet werd echter ook deze grond beschermd voor toekomstige verkavelingen en bleef de eigenaar achter met een hoop schuld.⁴⁴⁶

Hoewel dit frame van 'de kleine eigenaar' allesbehalve waterdicht bleek te zijn, werd dit verdraaide beeld toch snel overgenomen door de pers. Daar waarbij het Duinendecreet aanvankelijk op de welwillende sympathie van de pers kon rekenen, kan men doorheen de verschillende fases toch een omeddraai merken in de krantenartikels, waarbij steeds meer aandacht werd geschonken aan het lot van de gedupeerde eigenaars.⁴⁴⁷ Dat dit frame van 'de kleine eigenaar' effectief werkte, kon ook afgeleid worden uit het feit dat CVP, met M. Tyberghien op kop, vaak aan het woord kwam in persberichten en kon rekenen op media-aandacht. Zo kreeg M. Tyberghien een hoofdrol in de Panorama-reportage van de BRTN en werd zij gevraagd voor tekst en uitleg op de lokale zender Focus.⁴⁴⁸ Telkens kreeg zij hierbij de mogelijkheid om aan de hand van dit frame de burger te overtuigen van het onrechtvaardige karakter van het Duinendecreet.⁴⁴⁹

---

⁴⁴⁵ H. Berquin, "De Westhoekduinen in de 19de-20ste eeuw", in: J. Van Acker, H. Berquin, A. Lehouck, H. Thoen, J. Bauwens, S. Provoost en M. Leten, *In het zand geschreven. De duinen van de Westhoek: een geschiedenis*, Lier, Antilope, 2012, p. 124

⁴⁴⁶ H. Berquin, "De Westhoekduinen in de 19de-20ste eeuw", in: J. Van Acker, H. Berquin, A. Lehouck, H. Thoen, J. Bauwens, S. Provoost en M. Leten, *In het zand geschreven. De duinen van de Westhoek: een geschiedenis*, Lier, Antilope, 2012, p. 125

⁴⁴⁷ Natuurreservaten vzw: "The empire strikes back of hoe de immobiliënsector het duinendecreet poogt te discrediteren door de 'kleine man als slachtoffer' ten tonele te voeren op 8 november 1993." In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, "Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)", nr. 7

⁴⁴⁸ D. Mampaey, "Duinen op de Helling", in: *Panorama*, VRT-Beeldarchief, 25/10/1993/ Natuurreservaten vzw: "The empire strikes back of hoe de immobiliënsector het duinendecreet poogt te discrediteren door de 'kleine man als slachtoffer' ten tonele te voeren op 8 november 1993." In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, "Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)", nr. 7

⁴⁴⁹ Natuurreservaten vzw: "Document betreffende reeks overtredingen i.v.m. duinendecreet." In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, "Dossiers betreffende het Duinendecreet 1993-94", nr.7

Op die manier werd het decreet in het algemeen in diskrediet gebracht. Toch werd dit kader ook toen al doorprikt door enkele kritische journalisten. Zo kaartte Frank De Moor in verschillende artikels in *Knack* de problematiek rond grondspeculatie aan de kust aan.⁴⁵⁰

De uitspraken van het Arbitragehof en het Hof van Cassatie hebben uiteindelijk bevestigd dat de decreetgever was toegelaten om maatregelen inzake natuurbehoud te treffen die het voorheen vaak verheven eigendomsrecht van de burger beperkte.⁴⁵¹ Dat dit beschermingsplan ook financiële gevolgen had voor de betrokkenen kan echter niet worden ontkend.⁴⁵² Maar het feit dat het Vlaamse Gewest alle zaken gewonnen heeft die tegen het Duinendecreet voor de RVS en het Arbitragehof werden aangespannen, kan volgens N. De Batselier als bewijs dienen dat de schadevergoeding op een billijke manier was gebeurd.⁴⁵³

---

⁴⁵⁰F. De Moor, “De grond van de duinen. De Compagnie het Zoute probeert nogmaals het duinendecreet te laten wijzigen om enkele van haar kostbare gronden bouwrijp te kunnen maken.”, in: *Knack*, 1996, pp.32-38/ F. De Moor, “Tot de laatste duin”, in *Knack*, 1993, pp. 16-17

⁴⁵¹ D. Bogaert. *Natuurbeleid in Vlaanderen, Natuurontwikkeling en draagvlak als vernieuwingen*. Nijmegen(doctoraatsverhandeling de Katholieke Universiteit Nijmegen), 2004, p. 120 (Promotor: P. Leroy),

⁴⁵² H. Berquin, “De Westhoekduinen in de 19de-20ste eeuw”, in: J. Van Acker, H. Berquin, A. Lehouck, H. Thoen, J. Bauwens, S. Provoost en M. Leten, *In het zand geschreven. De duinen van de Westhoek: een geschiedenis*, Lier, Antilope, 2012, p. 123

⁴⁵³ Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier, 19/06/2014

4.3 “De tussenfase”

4.3.1 De opdracht aan de Vlaamse regering

Het Duinendecreet gaf de Vlaamse regering de bevoegdheid om de zones binnen de maritieme duinstreek aan te duiden waar een bouwverbod zou gelden.⁴⁵⁴ Voor de concrete aanduiding van de te beschermen gebieden kon de Vlaamse regering steunen op een reeds in 1992 opgesteld rapport van het Instituut voor Natuurbehoud. Dit instituut had een rapport opgemaakt van de knelpunten tussen het natuurbehoud en de gewestplannen binnen de maritieme duinstreek. Hierin werd een inventaris gegeven van ecologisch waardevolle duingebieden of relictten die tot dan toe nog geen adequate planologische bescherming genoten.⁴⁵⁵ De aanduiding van de te beschermen terreinen gebeurde op basis van hun actuele of potentiële natuurwetenschappelijke waarde. Bij de kwalificatie van deze beschermde zones hield het Instituut voor Natuurbehoud rekening met de volgende criteria: oppervlakte, opname van het gebied in de GHS, de ligging binnen een zeldzame geomorfologische formatie of langs de binnenduinstrand en ten slotte de biologische waarde van het gebied op basis van de biologische waarderingskaart van België.⁴⁵⁶ Er werd beslist dat een zone in aanmerking kwam voor bescherming wanneer naast het oppervlaktecriterium één van de drie andere criteria vervuld was.⁴⁵⁷

N. De Batselier benadrukte dat deze afbakening gebeurde op basis van objectieve criteria en dit van fundamenteel belang was om latere beschuldigingen van willekeur te vermijden:

*“Éen van mijn belangrijkste beslissingen in dit dossier was het inschakelen van het I.N. om een wetenschappelijke methodiek uit te werken om de afbakening van de te beschermen gebieden te onderbouwen. Dit is een belangrijke hefboom geweest om te vermijden dat de discussies, het openbaar onderzoek op een welles-nietes discussie zou eindigen, zonder een heldere en doelmatige besluitvorming.”*⁴⁵⁸ Aldus N. De Batselier.

---

⁴⁵⁴ Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5

⁴⁵⁵ J.L. Herrier, M. Leten, E. Kuijken, *Inventaris van de knelpunten tussen de gewestplanbestemming en het natuurbehoud in de duinstreek van de Vlaamse kust*, Hasselt, Instituut voor Natuurbehoud, 1993, p. 5

⁴⁵⁶ Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5

⁴⁵⁷ B. Martens, “Het Duinendecreet”, in: *Milieurecht info*, 2(1995), p. 7

⁴⁵⁸ Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier op 19/06/2014 te Brussel

De inventarisatie moest niet alleen onderbouwd door objectieve criteria, maar moest ook snel gebeuren, om te vermijden dat voor de publicatie van dit besluit alles nog snel zou volgebouwd worden.⁴⁵⁹ Grote geheimhouding was daarom geboden. De lijst met beschermde duinen, opgesteld door het I.N. werd na goedkeuring door de Vlaamse regering in allerijl overgebracht naar de drukkerij van het Belgisch Staatsblad en resulteerde in het besluit van de Vlaamse Regering van 15 september 1993, het zogenaamde “Duinenbesluit”.⁴⁶⁰

Uiteindelijk werden er 1109 ha duingebied voor bescherming vastgelegd. Van die 1109 ha lag 200 ha in gebied dat volgens het gewestplan een woonbestemming had. In Koksijde alleen al zou zo'n 73,3 ha een bestemmingswijziging krijgen. Tweede in belangrijkheid was Knokke-Heist met 28,8 ha en derde De Panne met 24,9 ha. Het overgrote deel van het te beschermen gebied was evenwel als agrarisch gebied ingetekend. Agrarische gebieden en agrarische gebieden met landschappelijke waarde vertegenwoordigden in het besluit niet minder dan 700 ha. Het militair domein nam 65,5 ha in beslag.⁴⁶¹ De volgende belangrijke duingebieden werden in de inventaris opgenomen:

- De Westhoekverkaveling in De Panne
- De binnenduinrand van de Oosthoekduinen in De Panne
- Het Kerkepannebos tussen De Panne en Koksijde
- Het Kopjesduinenlandschap te Nieuwpoort
- De Middeluude duinen van Westende-Lombardsijde en van Bredene-Klemskerke
- De Zwinbosjes, de Zouteduinen en de Hazegrasduinen in Knokke⁴⁶²

Door de publicatie van de inventaris waren de duinen echter nog niet definitief beschermd. Dit besluit moest door de Vlaamse regering binnen de drie maanden aan de Vlaamse Raad ter bekrachtiging voorgelegd worden.

---

⁴⁵⁹ K. Van Den Broeck, “De Batselier beschermt 1000 hectare duinen.”, in: *De Morgen*, 1993, 18 september

⁴⁶⁰ Besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, B.S. 17 september 1993/ K. Van Den Broeck, “De Batselier beschermt 1000 hectare duinen.”, in: *De Morgen*, 1993, 18 september

⁴⁶¹ Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5

⁴⁶² Persnota van de Vlaamse regering: “Norbert De Batselier beschermt waardevolle kustduinen op 17 september 1993.” In: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten, 1993-1994”, nr. 462

Op zijn beurt had de Vlaamse Raad zes maanden voor de effectieve bekrachtiging, dit op straffe van het verval van de rechtskracht van het besluit.⁴⁶³

Dit gebeurde echter niet. Er kwam slechts een voorlopige bekrachtiging van de Vlaamse Raad op 26 januari 1994 (B.S. 26 februari 1994). De reden was de ondemocratische manier waarop het besluit van de Vlaamse regering tot stand was gekomen. De eigenaars hadden geen inspraak gehad in de aanduiding van de gebieden en ook de inbreng van de gemeentebesturen was eerder beperkt gebleven. Men kreeg immers maar drie dagen de tijd om eventuele opmerkingen inzake het Duinendecreet kenbaar te maken aan de Commissie voor Leefmilieu en Natuurbehoud. Voor de betrokken gemeentebesturen was het onmogelijk om binnen die korte tijdsperiode een gefundeerd advies te verlenen. De discussies binnen de Vlaamse Raad leidde dan ook tot het compromis van de slechts voorlopige bekrachtiging van het besluit. De eerste bekrachtiging gold slechts als een bewarende maatregel om te verhinderen dat alles zou worden volgebouwd in afwachting van de definitieve bescherming, na een openbaar onderzoek.⁴⁶⁴

De eerste stap om te komen tot de definitieve bescherming bestond uit het opstellen van een perceelsgewijze inventaris van de duingebieden die voor bescherming in aanmerking kwamen. Artikel 53 van de Wet op het Natuurbehoud, als ingevoegd in het Duinendecreet, gaf aan de Vlaamse regering de dwingende opdracht om tegen uiterlijk 31 december 1994 een perceelsgewijze inventaris op te maken, met het oog op definitieve bescherming.⁴⁶⁵ Aan de inventaris diende een openbaar onderzoek vooraf te gaan, waarvoor de Vlaamse regering bij besluit van 2 maart 1994 de procedure had vastgelegd. Het bekrachtigingsdecreet van 26 januari 1994 herhaalde deze inventarisopdracht en de plicht tot een openbaar onderzoek en legde de Vlaamse regering op om bij besluit de gebieden aan te duiden die in aanmerking kwamen voor een definitieve bescherming.⁴⁶⁶

---

⁴⁶³ Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5

⁴⁶⁴ Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5

⁴⁶⁵ P.J. Defoort, "Het duinendecreet: een duidelijke beleidskeuze.", in: *Rechtskundig weekblad* 58(1995), 38, p. 1282

⁴⁶⁶ Decreet van 26 januari 1994 houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, B.S. 26 februari 1994

4.3.2 De inspraakronde

*“Participatie gaat uit van de burger die is gericht op eigenbelang. Deskundigen zijn dan nodig om het geheel te kunnen overzien.”*⁴⁶⁷

Maarten Hajer, hoogleraar Bestuur en Beleid aan de Universiteit Amsterdam, 1999

De Vlaamse regering moest voor 31 december 1994 een nieuw besluit met aangepaste afbakening ter bekrachtiging aan de Vlaamse Raad voorleggen. Ondertussen werd op basis van het besluit van 2 maart 1994 de procedure door de Vlaamse regering bepaald voor de verdere organisatie van het openbaar onderzoek om zo de gelegenheid aan eigenaars en kustgemeenten te geven om bezwaren over de afbakening kenbaar te maken.⁴⁶⁸ Deze inspraakmogelijkheid kwam er na felle kritiek vanuit de gemeenten, ondersteund door de vastgoedsector. Men verweet de gangmakers van het Duinendecreet immers dat men niet op een behoorlijke manier was gehoord bij het opmaken van de inventaris. Voornamelijk de vastgoedsector verweet de initiatiefnemers dit gebrek aan inspraakronde:

“De grote verdedigers van het Duinendecreet beroepen er zich op dat zij democratisch werden verkozen en dat het aldus de wil van het volk is dat het Duinendecreet werd goedgekeurd. De bejaarde leiders, destijds in het Kremlin, werden ook steeds door het volk verkozen.”(...) *“De plannen van het Duinendecreet werden opgesteld en getekend zonder enige inspraak, zelfs zonder enige consultatie van de betrokken gemeenten, van de diensten voor stedenbouw, van de provinciale adviesraad voor ruimtelijke ordening.”*⁴⁶⁹ Aldus Jan Jassogne, toenmalig voorzitter van CIB Vlaanderen, afdeling Kust

Door vooralsnog een inspraakronde te organiseren hoopte de decreetmakers op een grotere acceptatie door de politieke partijen en de burgers van het uitgestippelde beleid. Men verwachtte immers dat bij het verschaffen van meer verantwoordelijkheid minder sprake zou zijn van weerstand tegen het beleid achteraf. Daarnaast werd door het houden van een inspraakronde het democratisch karakter van het decreet bevestigd.

---

⁴⁶⁷ M. Hajer, “Van participatie naar maatschappelijke coalitievorming”, in: W. Duyvendak, I. Horstik en B. Zagema red., *Het groene poldermodel. Consensus en conflict in de milieupolitiek*, Amsterdam, Instituut voor Publiek en Politiek, 1999, p. 128

⁴⁶⁸ B. Martens, “Openbaar onderzoek duinendecreet.”, in: *Milieurecht info*, 6(1994), p. 12

⁴⁶⁹ Open brief aan alle leden van de Vlaamse Raad van Jan Jassogne, voorzitter van CIB, afdeling Kust: “het duinendecreet: een cocktail van milieubescherming, leugen, bedrog, ideologische strijd en onzorgvuldige wetgeving”, Oostende, 6 oktober 1993.” In: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr. 462

Toch bleek de inspraakronde louter consultatief/adviserend te zijn. In de mate van het mogelijke werd er met de grievenbundel rekening gehouden, maar de werkelijke participatie van de privé-actoren in het politieke besluitvormingsproces werd niet vooropgesteld.

Concreet hield dit openbaar onderzoek in dat het ontwerp van de perceelsgewijze inventaris en de kaarten opgemaakt door het I.N. ter inzage lagen bij de betrokken gemeentehuizen vanaf 1 mei tot 29 juni 1994. Elke belanghebbende kon op die manier binnen de termijn zijn gemotiveerde bezwaren meedelen aan de gouverneur van West-Vlaanderen, Olivier Vanneste. De gedupeerde eigenaars van de gronden, die voorlopig waren beschermd, moesten bij hun bezwaarschrift de stukken bijvoegen waaruit het eigendomsrecht, het jaar en de prijs van verwerving van hun perceel bleek.⁴⁷⁰ Na afloop van het openbaar onderzoek werden ook de betrokken gemeenteraden en de Bestendige Deputatie van de provincie begin juli ertoe gehouden een advies uit te brengen bij de gouverneur.⁴⁷¹

In totaal werden er 384 bezwaarschriften ingediend bij de gouverneur, waarvan het merendeel afkomstig was van gedupeerde eigenaars. Deze bezwaarschriften moesten gelijktijdig door de gouverneur gebundeld en verzonden worden naar de Regionale Commissie voor Advies van West-Vlaanderen. Naast het I.N. moest ook deze commissie een gemotiveerd advies verlenen over de ingediende bezwaren. Na de verwerking van deze grievenbundel moest het gemotiveerd advies eind augustus via de gouverneur aan minister dhr. N. De Batselier worden opgestuurd.

Op basis van de verkregen adviezen stelde de Vlaamse regering een aangepaste perceelsgewijze inventaris op en bracht hierover op voorstel van de minister verslag uit aan de Vlaamse Raad. Deze laatste moest op zijn beurt dit nieuwe besluit en dus de nieuwe afbakening bekrachtigen.⁴⁷²

Dat het Duinendecreet veel reactie en kritiek uitlokte, bleek zeer duidelijk uit de 384 bezwaarschriften opgemaakt naar aanleiding van het openbaar onderzoek. Hieronder worden de centrale knelpunten die in deze grievenbundel naar voren kwamen, kort belicht.

---

⁴⁷⁰ B. Martens, "Openbaar onderzoek duinendecreet.", in: *Milieurecht info*, 6(1994), p.12

⁴⁷¹ B. Martens, "Openbaar onderzoek duinendecreet.", in: *Milieurecht info*, 6(1994),p.12/ Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5, Bijlage 2, pp. 33- 62

⁴⁷² B. Martens, "Openbaar onderzoek duinendecreet.", in: *Milieurecht info*, 6(1994), pp. 12-13

4.3.2.1 De bezwaarschriften contra Duinendecreet

“Tijdens het openbaar onderzoek is het ooit zover gekomen: dat een vrouw rechtstond met de tranen in haar ogen en tegen een medewerker van het I.N.” zei: “Jij hebt ons geld afgepakt”. Die emotionaliteit op die vergaderingen was zo erg.”⁴⁷³

John Van Gompel, medeoprichter van de Duinenwerkgroep, interview 2014

Het openbaar onderzoek van 1 mei tot 29 juni omvatte 384 ingediende bezwaarschriften, waarvan 67 algemene bezwaren waaronder diverse gegroepeerde petitielijsten en brieven ondertekend door verschillende personen. Van de resterende 296 bezwaarschriften werden er 108 geheel of gedeeltelijk ingewilligd.⁴⁷⁴ De grootste grievbundel kwam uit Koksijde, met maar liefst 174 bezwaarschriften. Daarna volgde De Panne (39) vervolgens De Haan (34), Bredene (25), Knokke-heist (18), Nieuwpoort (13), Middelkerke (11) en Oostende (3).⁴⁷⁵

De bezwaren hadden voornamelijk betrekking op de volgende knelpunten:

➤ *Juridische steekspel tegen bouwstop*

Op het terrein waren zaken gebeurd die niet door de beugel konden, zoals het in allerijl afleveren van bouwvergunningen vlak voor de inwerkingtreding van het uitvoeringsbesluit.⁴⁷⁶

Door het gieten van betonnen funderingen in de beschermde zones trachtte men daarnaast bouwactiviteiten te simuleren om vooralsnog de bescherming te omzeilen. Het Duinendecreet bepaalde immers dat de bouwwerken in het kader van een reglementair afgeleverde bouwvergunning waarmee voor 17 september al een aanvang was gemaakt, konden worden verdergezet.⁴⁷⁷ In een aantal gevallen waar de bouw na 17 september was begonnen, liet N. De Batselier via de dienst natuurbehoud de werken stilleggen, aangezien vanaf 17 september een onherroepelijk bouwverbod ingegaan was. Daardoor werd het Duinendecreet het voorwerp van hevig juridisch getouwtrek.⁴⁷⁸

---

⁴⁷³ Interview met door Pauline Van Bogaert met John Van Gompel op 06/06/2014 te Blankenberghe

⁴⁷⁴ L. Lambrecht, “Bescherming duinen in eindfase.”, in: *Beleid*, 1994, 25 november

⁴⁷⁵ Regionale Commissie van Advies voor de Ruimtelijke Ordening en de Stedebouw in West-Vlaanderen: “Zitting van 12 augustus 1994 betreffende openbaar onderzoek.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet (1993-1995)”, nr. 8

⁴⁷⁶ Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. Landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5

⁴⁷⁷ Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. Landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5

⁴⁷⁸ R.M., “Duinendecreet wordt voort uitgehouden: Rechters interpreteren tekst anders dan De Batselier”, in: *De Morgen*, 1994, 1 april

De stilleggingen werden immers door de rechtbanken in Veurne en Brussel aangevochten waarbij de eigenaars telkens gelijk kregen en dus de bouwactiviteiten voorlopig mochten worden vervolgd.⁴⁷⁹

Enkele advocaten zoals bv. Jan Blancke waren van mening dat het Duinendecreet inging tegen de belangen van de eigenaar, aangezien een bouwvergunning hen het recht gaf om te bouwen. Dit werd echter betwist door Bart Bronders, raadsman van de Vlaamse Gemeenschap: “Ik meen dat de tekst van het decreet duidelijk is. Het decreet houdt de uitvaardiging van een volledig bouwverbod in. Dat geldt ook als er al een bouwvergunning was verleend, want het Duinendecreet is van latere datum en dus specifiek.”⁴⁸⁰ Omwille van deze reden tekende N. De Batselier beroep aan teneinde de belangen van het gewest en in concreto de natuur in Vlaanderen te vrijwaren.⁴⁸¹

Een tweede juridisch twistpunt betrof de gevolgde procedure. Deze decretale werkwijze ontnam de burger de mogelijkheid om een annulatieberoep bij de RVS in te stellen, wat echter als een essentiële rechtsbescherming van de onderhorigen werd beschouwd.⁴⁸² Het verweer kon men slechts bij het Arbitragehof voeren, waar men echter enkel de schending van de bevoegdheidsverdelende bepalingen kon inroepen. Dat de RVS of de burgerlijke rechter zich niet over de grond van het geschil kon uitspreken, werd door sommige advocaten beschouwd als strijdig met de principes van rechtszekerheid, ook vervat in het EVRM.⁴⁸³

---

⁴⁷⁹ Persnota Vzw Natuurreservaten, “Mogen de duinen worden volgebouwd?”, op 31/03/1994. In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet (1993-1995)”, nr. 8

⁴⁸⁰ R.M., “Duinendecreet wordt voort uitgehold: Rechters interpreteren tekst anders dan De Batselier”, in: *De Morgen*, 1994, 1 april

⁴⁸¹ Persnota Vlaamse regering, “Duinen: de Batselier gaat in beroep.”, op 31/03/1994 in: KADOC, *CD&V fractie Vlaams Parlement*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr. 462

⁴⁸² P.J. Defoort, “Overzicht van de verworpen juridische argumenten tegen het Duinendecreet.” In: *Tijdschrift voor milieurecht*, 1996, pp. 271-273/ Zie voor meer info: P. Flamey en E. Empereur, “Het duinendecreet of de betonning van de duinenbescherming”, In: *Rechtskundig Weekblad*, 1994-1995, pp. 377-388 en P. Flamey en E. Empereur, “En dan nu iets totaal anders moet er nog zand zijn?”, In: *Rechtskundig Weekblad*, 1995-96, pp. 339-341.

⁴⁸³ Regionale Commissie van Advies voor de Ruimtelijke Ordening en de Stedebouw in West-Vlaanderen: “Zitting van 12 augustus 1994 betreffende openbaar onderzoek.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet (1993-1995)”, nr. 8.

In principe dient de Vlaamse regering een beslissing aan het advies van de RVS te onderwerpen voor een onderzoek naar de juridische juistheid en toelaatbaarheid. In: N. De Batselier, *Kiezen tussen eco en ego*, Leuven, Van Halewyck, 1996, p. 81

Op het einde van de rit kreeg de Vlaamse regering als verdediger van het Duinendecreet echter gelijk bij de RVS:

*“Er was inderdaad geen toegang tot de RVS, en die kritiek is niet valabel geacht want de RVS heeft dat zelf niet gevolgd. Als het Parlement stemt is dat de hoogste wetgeving en dan is dat nu eenmaal zo. Het kan dan niet meer worden aangevochten bij de RVS. Dat was heel bewust de bedoeling geweest want anders zouden wij verzand zijn in een moeras van individuele rechtszaken, die maken dat de boel helemaal verstikt.”*⁴⁸⁴ Aldus dhr. Dirk Van Melkebeke, toenmalig kabinetschef van dhr. N. De Batselier.

➤ *Schadevergoeding*

Een tweede knelpunt vormde de schadevergoedingsregeling, die volgens de bezwaren onrechtvaardig en strijdig was met het gelijkheidsbeginsel. Eigenaars van de door waardevermindering getroffen percelen konden ten vroegste vijf jaar na het van kracht worden van het decreet schadevergoeding vorderen en konden niet meer dan tachtig procent van het waardeverlies opeisen.⁴⁸⁵ Toch verliep deze regeling sneller volgens de initiatiefnemers dan de planschaderegeling die bij gewestplanwijzigingen normaliter werd gevolgd, die in praktijk veel langer dan vijf jaar zou duren.⁴⁸⁶ Bij het gedeelte ‘De nasleep’ zal de afwikkeling van de schadevergoedingsregeling uitvoeriger aan bod komen.

➤ *De afbakening en de versnipperende eigendomsstructuur*

Andere bezwaren richtten zich naar de werkzaamheden van het I.N. Ten eerste was er omwille van de versnipperende eigendomsstructuur verwarring omtrent de afbakening van de gebieden. Het moest duidelijk zijn dat hier absoluut geen willekeur in het spel was geweest.⁴⁸⁷ Het Instituut voor Natuurbehoud had de bezwaarschriften beoordeeld naar hun relevantie, waarbij fouten uit de inventaris werden gelicht en een aantal grenscorrecties werden uitgevoerd.⁴⁸⁸ Omwille van de versnippering van de te beschermen gebieden adviseerde het I.N. om de oorspronkelijk vooropgesteld oppervlakte van 1 ha als norm voor de bescherming van een perceel op te trekken tot 2 ha, tenzij het perceel aansloot bij een beschermd gebied.

---

⁴⁸⁴ Interview door Pauline Van Bogaert met Dirk Van melkebeke op 18/06/2014 te Brussel

⁴⁸⁵ F. Vandenbussche, “Vloed van bezwaren tegen Duinendecreet.”, in: *Het Volk*, 1994, 14-15 mei

⁴⁸⁶ Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5

⁴⁸⁷ Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5

⁴⁸⁸ Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5

Op deze manier werd een sociale correctie uitgevoerd aangezien een bepaalde percelen die als eigendom van zo'n 35 particulieren golden hierdoor terug vrijkwamen als bouwkaavel.⁴⁸⁹

Verder werd het gebruik van de "oude" bodemkaart, als doorslaggevende maatstaf, fel bekritiseerd.⁴⁹⁰ N. De Batselier verzekerde echter dat deze kritiek niet valabel was:

*"De zogezegd gedupeerde eigenaars en hun pleitbezorgers wisten niet meer van welk hout pijlen te maken en deden vele gratuite beweringen. De bodemkaart dateert inderdaad uit de jaren 1950, maar dat betekende op zich niet dat ze geen waardevol wetenschappelijk referentie-instrument meer kon zijn. Immers de structuur van de bodem, zijnde zand of klei, verandert niet met de tijd."*⁴⁹¹

Ook prof. E. Kuijken benadrukte dat de bodemkaart een wetenschappelijk erkend document was. De duinbodems werden op 11 bladen van de bodemkaart van België (schaal 1:20 000) tussen 1947-1963 in kaart gebracht.⁴⁹²

---

⁴⁸⁹ L. Lambrecht, "Bescherming duinen in eindfase.", in: *Beleid*, 1994, 25 november

⁴⁹⁰ Regionale Commissie van Advies voor de Ruimtelijke Ordening en de Stedebouw in West-Vlaanderen: "Zitting van 12 augustus 1994 betreffende openbaar onderzoek." In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, "Dossiers betreffende het Duinendecreet (1993-1995)", nr. 8.

⁴⁹¹ Interview door Pauline Van Bogaert met N. De Batselier op 19/06/2014 te Brussel

⁴⁹² Interview door Pauline Van Bogaert met prof. E. Kuijken op 16/05/2014 te Wingene/ S. Provoost en M. Hoffmann, red., *Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust*. Brussel, Universiteit Gent en Instituut voor Natuurbehoud in opdracht van AMINAL, Afdeling Natuur, 1996, 1, p. 115

4.3.2.2 *De bezwaarschriften pro Duinendecreet*

Toen bekend werd dat een inspraakronde zou gehouden worden, brak er grote paniek uit bij de betrokken milieuverenigingen. Deze consultatiemogelijkheid zou immers slapende honden kunnen wakker maken, waardoor deze vooralsnog in de mogelijkheid verkeerden om het gehele decreet te boycotten en dus te begraven. Participatie van de eigenaars impliceerde volgens de natuurverenigingen meebeslissen van de eigenaars.⁴⁹³ Uit de onderlinge briefwisseling tussen de milieuverenigingen en de gouverneur komt deze bezorgdheid i.v.m. met de mogelijke hindermacht van de betrokkenen ten gevolge van deze inspraakmogelijkheid duidelijk naar voor. Natuurreservaten vzw zag deze vorm van ‘gemeentelijke democratie’ immers als een dekmantel voor verdragingsmanoeuvres:

*“Het lot van het kust-ecosysteem aan de willekeur van de gemeentebesturen overlaten waarin plaatselijke immobiliëngroepen en vastgoedbezitters sterk vertegenwoordigd zijn, zou dan ook niet enkel onverantwoord zijn, maar ook ondemocratisch. De bekrachtiging van het beschermingsbesluit door de Vlaamse Raad, die bestaat uit rechtstreeks verkozen volksvertegenwoordigers van de gehele Vlaamse bevolking, is de meest democratische vorm van besluitvorming die het behoud van het kust-ecosysteem kan waarborgen.”*⁴⁹⁴

Gezien de weerstand zo massief bleek, hield elke vertraging volgens vzw Natuurreservaten dan ook een groot risico in. Men wilde absoluut vermijden dat de regelgeving onder de druk van gedupeerden zou verzanden in een slap beschermingsplan.⁴⁹⁵ De beslissing om de grens van de te beschermen percelen van 1 naar 2 ha op te trekken, waardoor tientallen ha uit het decreet gelicht werden, zagen de milieuverenigingen dan ook als bewijs voor de druk van grondeigenaars op de overheid.⁴⁹⁶

Om te vermijden dat het Duinendecreet door de inspraakronde als een kaartenhuisje in elkaar zou vallen, werd een grootschalige informatieve en educatieve campagne pro het decreet uitgewerkt.

---

⁴⁹³ Interview door Pauline Van Bogaert met Jean-Louis Herrier op 06/05/2014 te Brugge

⁴⁹⁴ J.L., “Natuurreservaten voor snelle bekrachtiging duinendecreet.”, in: *Het Volk*, 1993, 13 oktober

⁴⁹⁵ H. Berquin, “De Westhoekduinen in de 19de-20ste eeuw”, in: J. Van Acker, H. Berquin, A. Lehouck, H. Thoen, J. Bauwens, S. Provoost en M. Leten, *In het zand geschreven. De duinen van de Westhoek: een geschiedenis*, Lier, Antilope, 2012, p. 121

⁴⁹⁶ “Brief aan de heer O. Vanneste, gouverneur van West-Vlaanderen van vzw Natuurreservaten: betreffende bijkomend onderzoek duinendecreet op 5 maart 1995.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1993-1995)”, nr. 8.

Als actiemiddel hadden de natuurverenigingen: vzw. Natuurreservaten, de BBL, Greenpeace en WWF en nog verschillende lokale West-Vlaamse natuurgroepen zich verenigd om de eis tot bescherming van dit natuurpatrimonium duidelijk kenbaar te maken.⁴⁹⁷ Aan de hand van het tijdschrift de ‘Duinenkrant’ werden de doelstellingen en de gevolgen van het beschermingsplan uit te doeken gedaan, om te vermijden dat de steun voor het decreet verder afkalfde.⁴⁹⁸ Naar aanleiding van het openbaar onderzoek hadden de natuurverenigingen ook talrijke positieve bezwaarschriften geschreven naar gouverneur O. Vanneste, ter steunbetuiging van het decreet. Dezelfde eisen kwamen in deze brieven steeds terug: niet alleen werd geijverd voor de bekrachtiging van het besluit, maar men drong er ook op aan dat het duinenbeleid meer werd geïntegreerd in een algemeen kustbeleid. De duinen konden immers niet zo maar losgekoppeld worden van het gehele kustecosysteem.⁴⁹⁹

Daarnaast bleef men hameren op het behoud van bepaalde belangrijke dungebieden, zoals het Ysermonde gebied te Nieuwpoort, de Witte Burg te Oostduinkerke en de Zouteduinen te Knokke-Heist. Ondanks hun hoge natuurwaarde bleef men niet alleen op deze gebieden speculeren maar dreigden ze nu ook omwille van herziening te worden geschrapt uit de inventaris.⁵⁰⁰ Vzw Natuurreservaten concludeerde ter zake dan ook het volgende: *“Het gaat hier duidelijk niet om sociaal verantwoorde schrappingsvoorstellen doch om verregaande tegemoetkomingen aan de belangen van grote financiële groepen.”*⁵⁰¹

Verder werd een grootschalige petitieactie opgestart die in 2,5 maand tijd door zo’n 40.000 sympathisanten van het decreet werd ondertekenden. Volgens vzw Natuurreservaten was deze petitie dan ook een uiting van de bezorgdheid van de bevolking: *“De boodschap die wij willen uitdragen is dat het decreet een antwoord biedt op de wens van velen.”*⁵⁰²

---

⁴⁹⁷ Lokale milieuverenigingen waren o.a. ‘Culturele Centrale ABVV’, Natuurwerkgroep ‘De Gavers’ vzw en ‘De Torenavalk milieuvereniging in de regio Tielt’

⁴⁹⁸ Natuurreservaten vzw: “The empire strikes back of hoe de immobiliënsector het duinendecreet poogt te discrediteren door de ‘kleine man als slachtoffer’ ten tonele te voeren op 8 november 1993.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

⁴⁹⁹ “Brief aan de heer O. Vanneste, gouverneur van West-Vlaanderen, van vzw Natuurreservaten: betreffende bijkomend onderzoek duinendecreet op 5 maart 1995.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1993-1995)”, nr. 8.

⁵⁰⁰ Persnota vzw Natuurreservaten: “40.000 stemmen voor het duinendecreet’ op 30/09/1994.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

⁵⁰¹ “Brief voor alle leden van de Vlaamse Raad van vzw Natuurreservaten: betreffende het duinendecreet, op 28/10/1994.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

⁵⁰² Persnota vzw Natuurreservaten: “40.000 stemmen voor het duinendecreet op 30/09/1994.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

4.3.3 De achterpoortjes

“Op de creativiteit van de Vlaamse Overheden om de eigen wetgeving te omzeilen of die minstens zeer breed te interpreteren en op de politieke entrees van de betrokken prive-sectoren staan geen maat.” “Bijgevolg zweven de armen van hijskranen nog steeds boven de daken van duizelingwekkende flatgebouwen, draaien op de mooiste plekjes van de duinen ongestoord de betonmolens, telt de kust nu meer vakantiehuisen in oude visserstijl dan er in de hele geschiedenis Vlaamse vissers zijn geweest en wordt in de polders, net achter de kwasi volgebouwde kustlijn, de niet aan klimaat of omgeving gebonden ontspanningsakkomodatie van de familiepretparken neergepoot.”⁵⁰³

Frank De Moor, journalist Knack, 1993

Op 28 oktober 1993 werd in het duidingsprogramma Panorama de reportage “Duinen op de helling” van Dirk Mampaey uitgezonden op de toenmalige BRTN. Voor de eerste keer werden de ‘wanpraktijken’ in het duinengebied visueel duidelijk voor de kijker thuis.⁵⁰⁴ William Slosse, medewerker van de Duinenwerkgroep te Koksijde, kreeg hierbij de gelegenheid om aan te tonen hoe een hele reeks beschermde duinterreinen toch nog argeloos werden volgebouwd. W. Slosse inventariseerde samen met het “Beschermkomité Leefmilieu en Natuurbehoud van Koksijde” in het voorjaar van 1991 de overgebleven duingebieden in Koksijde waarna de lijst integraal overgenomen werd in het Duinendecreet.⁵⁰⁵ Nauwelijks zes maanden na het opstellen van deze inventaris maakte het comité de balans op: intussen was men reeds op 84 percelen beginnen bouwen.⁵⁰⁶ Door het in ijlt tempo gieten van betonplaten, het aanleggen van funderingen, het bouwen van garages, of het tot leven wekken van oude bouwvergunningen, werden de werken na 17 september vooralsnog opgestart.⁵⁰⁷

“Men probeert een beslissing voor te zijn, door het gieten van beton. Dan is het kwaad al geschied, mits het betalen van belachelijk kleine boete, wordt deze wantoestand nog geregulariseerd.” Aldus W. Slosse in de Panorama-reportage.⁵⁰⁸

Als verweer stelden eigenaars in de reportage dat hun vergunningen werden afgeleverd voor het decreet van kracht ging. Echter de wettelijke termijn van 20 dagen waarbinnen nog bezwaar kon worden aangetekend, werd al te vaak niet gerespecteerd.⁵⁰⁹

⁵⁰³ F. De Moor, “Tot de laatste duin.”, in: *Knack*, 1993, 4 augustus

⁵⁰⁴ D. Mampaey, “Duinen op de Helling”, in: *Panorama*, VRT-Beeldarchief, 1993, 25 oktober

⁵⁰⁵ B. Willems, “Appartement met zicht op krijgsbaan”, in: *De Morgen*, 1993, 24 september

⁵⁰⁶ W. De Taeye, “Onze duinen verdwijnen sneller dan ooit.”, in: *Het Volk*, 1993, 9 april

⁵⁰⁷ B. Willems, “Appartement met zicht op krijgsbaan”, in: *De Morgen*, 1993, 24 september

⁵⁰⁸ D. Mampaey, “Duinen op de Helling”, in: *Panorama*, VRT-Beeldarchief, 1993, 25 oktober

⁵⁰⁹ B. Willems, “Appartement met zicht op krijgsbaan”, in: *De Morgen*, 1993, 24 september

De eigenaars verontschuldigen hun bouwactiviteiten met het argument dat er teveel onzekerheid heerste over wat wel en wat niet was afgebakend: *“Ze nemen stukken van onze gazon af, die natuurbeschermers, dat kan toch niet de bedoeling zijn?”*⁵¹⁰ Aldus een verontwaardigde eigenaar tijdens de reportage.

Ook de immobiliënmakelaar Arsène Beirens uit Den Haan, uitte zijn bedenkingen bij de afbakening van sommige terreinen. Deze opperde dat het vaak niet om duingebied ging maar om louter open ruimte en dus bouwgrond. Ter zake insinueerde A. Beirens dat de inkleuring van duingebied niet alleen was gebeurd op basis van ecologische criteria, maar ook op basis van de politieke lidkaart van de eigenaar: *“De eigenaars die hun grond mogen behouden vertonen een link met de partijen die het decreet willen laten gelden. Dit is echt niet meer toevallig. Er is een reukje aan.”*⁵¹¹ Volgens deze immobiliënmakelaar waren de eigenaars die tot de verkeerde politieke kleur behoorde dan ook de grootste slachtoffers geworden van het ten onrechte als duingebied beschermen van vlakke polderweide.⁵¹²

Deze beschuldiging van politieke favoritisme werd ook door CIB, afdeling Kust gesuggereerd, bij monde van haar voorzitter J. Jassogne. Ook hij was ervan overtuigd dat er bij de afbakening politieke afrekeningen (SP tegen VLD) waren gebeurd:⁵¹³

“Dezelfde groep specialisten komt tot de vaststelling dat naast de officiële normen die worden gehanteerd door het IN er wellicht ook nog een geheime “politieke” norm bestaat die dan rekening houdt met wie de eigenaar is van de grond.” Aldus J. Jassogne.⁵¹⁴

Het feit dat te Bredene de gronden rond het waterwinningsgebied ‘Blutsijde’ beschermd werden, terwijl enkele meters verder nog mocht gebouwd worden, was volgens A. Beirens dan ook het bewijs van dit politiek favoritisme. Dit werd echter fel gecounterd door de natuurbeschermers die stelden dat tussen de betrokken percelen volgens de bodemkaart van België de grenslijn tussen de duin – en de polderstreek liep.⁵¹⁵

---

⁵¹⁰ D. Mampaey, “Duinen op de Helling”, in: *Panorama*, VRT-Beeldarchief, 1993, 25 oktober

⁵¹¹ D. Mampaey, “Duinen op de Helling”, in: *Panorama*, VRT-Beeldarchief, 1993, 25 oktober

⁵¹² Natuurreservaten vzw: “The empire strikes back of hoe de immobiliënsector het duinendecreet poogt te discrediteren door de ‘kleine man als slachtoffer’ ten tonele te voeren op 8 november 1993.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

⁵¹³ D. Mampaey, “Duinen op de Helling”, in: *Panorama*, VRT-Beeldarchief, 1993, 25 oktober

⁵¹⁴ “Open brief aan alle leden van de Vlaamse Raad van Jan Jassogne, voorzitter van het CIB, afdeling Kust: het duinendecreet: een cocktail van milieubescherming, leugen, bedrog, ideologische strijd en onzorgvuldige wetgeving”, Oostende, 6 oktober 1993.” In: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr. 462

⁵¹⁵ Natuurreservaten vzw: “The empire strikes back of hoe de immobiliënsector het duinendecreet poogt te discrediteren door de ‘kleine man als slachtoffer’ ten tonele te voeren op 8 november 1993.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

De twijfel over de politieke neutraliteit van het I.N. wordt ook vandaag nog steeds afgedaan als pure onzin door N. De Batselier en J-L. Herrier:

*“Dat is quatsch. Die kaarten zijn zoveel gecontroleerd geweest. Men wilde dat gewoon in diskrediet brengen. Trouwens zoveel eigenaars van meer dan 2 ha hebben wij niet in de SPA.”*⁵¹⁶ Aldus N. De Batselier

“Dat is pure onzin. Toen wij die inventaris hebben gemaakt wisten wij niet wie er eigenaar was, laat staan of we wisten of die lid was van een politieke partij. Veel tijd hadden wij niet, maar wij hebben wel vele terreinbezoeken gedaan, allerlei terreintjes afgelopen. Daar is nooit sprake geweest van politieke inmenging.” (...) *“Zowel vriend als vijand van de socialisten werden bij het decreet getroffen.”*⁵¹⁷ Aldus J-L. Herrier

Daarentegen blijft het CIB Vlaanderen, afdeling Kust, ook vandaag haar bedenkingen hebben, hoewel nu veel genuanceerder, bij de logica van de afbakening van bepaalde percelen: *“Van politieke beïnvloeding is zeker sprake geweest bij de inkleuring van de percelen. Hoe ver die beïnvloeding ging en wat de motieven concreet waren, is moeilijk in te schatten.”*⁵¹⁸

Ook in talloze krantenartikelen werden de ‘wanpraktijken’ scherp gesteld. De twee meest besproken gemeenten waren Koksijde en Knokke, waarbij deze laatste gemeente o.l.v. De Compagnie het Zoute, gesteund door de Knokse burgemeester L. Lippens, een kortgeding had aangespannen tegen de werking van het Duinendecreet in de Zwinbosjes.⁵¹⁹

Koksijde aan de andere kant ontkende, bij monde van toenmalig gemeentesecretaris Freddy Beun, echter de stelling dat de gemeente nog snel vergunningen had gepoogd te antidateren: *“Het is wel zo dat we op 15 september nog een dossier met daarin een pak vergunningen voor projecten in de betrokken duinen hebben afgeleverd.”*(...) *“Maar we waren nog binnen de termijn.”*⁵²⁰ Dit ging echter in tegen de geest van het decreet, waarin stond dat een vergunning op zich niet telde en dat de wettelijke termijn van twintig dagen moest worden gerespecteerd.⁵²¹

---

⁵¹⁶ Interview door Pauline Van Bogaert met N. De Batselier op 19/06/2014 te Brussel

⁵¹⁷ Interview door Pauline Van Bogaert met Jean-Louis Herrier op 06/05/2014 te Brugge

⁵¹⁸ Schriftelijke vraag-antwoordprocedure door Pauline Van Bogaert met Jan Jassogne als vertegenwoordiger van de Confederatie Immobiliënberoepen Vlaanderen, afdeling Kust op 28/05/2014

⁵¹⁹ S.N., “Milieugroeperingen Westkust stellen duinenwacht in.”, in: *De Morgen*, 1993, 28 september

⁵²⁰ M.Libert, “Duinendekreet achterpoortjes uitgetest.”, in: *De Morgen*, 1993, 24 september

⁵²¹ M.Libert, “Duinendekreet achterpoortjes uitgetest.”, in: *De Morgen*, 1993, 24 september

De kustgemeenten verdedigden daarnaast hun acties door te stellen dat de afgeleverde vergunningen door de lokale diensten na de invoering van het decreet betrekking hadden op gronden die **net buiten** het beschermd gebied lagen. Dit werd bijgetreden door J. Vande Lanotte die stelde dat het voornamelijk om een paniecreactie ging bij de kustgemeenten: *“De diensten hebben zeer snel zo veel mogelijk bouwvergunningen afgegeven voor gronden die net buiten het decreet vallen, omdat ze niet precies wisten wat beschermd gebied zou worden.”*⁵²² Op die manier vormde men echter een cordon van bouwgronden om de beschermde percelen, waardoor deze stukken grond voorgoed werden afgeschermd voor toekomstige milieumaatregelen.⁵²³

Dat Koksijde echter wel degelijk welwillend was geweest in het verlijden van bouwvergunningen **binnen het beschermd** gebied bleek uit een onderzoek van vzw Natuurreservaten in deze kustgemeente. Op twee manieren kon men volgens deze natuurvereniging aantonen dat de bouwheren in deze gemeente voorkennis hadden over welke terreinen er mogelijk in het Duinendecreet zouden worden beschermd. Deze kennis zorgde er voor dat men op het decreet kon anticiperen door bouwwerken vooralsnog te simuleren. Ten eerste was er een duidelijke toename merkbaar in het aantal bouwaanvragen in de gemeente Koksijde voor de geïnventariseerde zones rond de vakantie maanden juli/ augustus/ september:⁵²⁴

*“In de maanden juli en augustus valt een duidelijke stijging in het aantal aanvragen waar te nemen. (juni: 10, juli: 14, augustus: 17, september: 3). Projecteren we nu de aanvragen op de kaarten van het IN en de dekreetkaarten dan constateren we dat van de tien aanvragen in juni er drie in volgens het I.N. te beschermen zones liggen. Voor de maand juli zijn er dat twee, voor de maand augustus zijn er dat tien. Van deze tien aanvragen situeren er zich vijf in de dekreetzones Witte Burg en regio Mieke Hill. Voor de maand september ten slotte situeren alle drie de bouwaanvragen zich binnen volgens het IN te beschermen zones. Van deze drie aanvragen liggen er twee in de dekreetzone: Witte Burg.”*⁵²⁵

---

⁵²² B. Willems, “Kordon bouwvergunningen rond beschermd natuurgebied.” In: *De Morgen*, 1993, 28 september

⁵²³ B. Willems, “Kordon bouwvergunningen rond beschermd natuurgebied.” In: *De Morgen*, 1993, 28 september

⁵²⁴ Het is belangrijk stil te staan bij deze maanden, aangezien de voorbereidende werken van het decreet en de inventarisatie gebeurden tijdens deze zomermaanden

⁵²⁵ Natuurreservaten vzw: “Bewijsmateriaal voorkennis kaarten I.N. en favoritisme bij het afleveren bouwvergunningen.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1993-94”, nr. 7

Om aan te tonen dat de gemiddelde wachttijd tussen de aanvraag en de vergunning niet werd gevolgd, werd een tweede onderzoek door vzw Natuurreservaten ondernomen in de gemeente Koksijde. Van de 30 bouwvergunningen voor gezinswoningen te Koksijde in de maanden augustus en september, lagen er vijftien beneden de wettelijke wachttijd van 20 dagen. Van deze vijftien situeerden zich volgens vzw Natuurreservaten elf in een beschermde zone afgebakend op de kaarten van het I.N. Van deze elf situeerden zich drie in de beschermde zone te Witte Burg, waarbij deze laatste drie bouwvergunningen werden afgeleverd in record tempo, namelijk: resp. 7, 2 tot 0 dagen tijd. Bij de overige 8 bouwvergunningen van de 11 waren nog andere snelle afleveringen merkbaar. Hetzelfde werd door Natuurreservaten aangetoond voor de meergezinswoningen appartementen in Koksijde, waarvan de 12 bouwvergunningen in augustus zeven onder de wachttijd lagen en waarvan er zich drie in een beschermingszone situeerden.⁵²⁶ Het bovenstaande onderzoek in de gemeente Koksijde toonde volgens vzw Natuurreservaten aan dat het lokale politieke klimaat vertroebeld was door winstbejag en dat het schepencollege van Koksijde bepaalde bouwaanvragen had gefavoriseerd.⁵²⁷

Dat in versneld tempo bouwvergunningen werden aangevraagd en goedgekeurd, werd ook bevestigd door de voorzitter van CIB Kust, Jan Jassogne:

*“Zowel de particuliere kleine eigenaar als de professionele projectontwikkelaar hebben in versneld tempo bouwvergunningen aangevraagd en moeten niet beschimpt worden, maar gefeliciteerd. Indien het tijdig bekomen van een bouwvergunning het enig middel is om ernstige financiële schade te voorkomen dan moet men deze eigenaars geen enkel verwijt maken.”*⁵²⁸

De prangende vraag die zich hier dan ook stelt is hoe het komt dat deze bouweigenaars zo goed op de hoogte waren geweest over welke terreinen het juist ging. Verder rijst ook de vraag hoe het mogelijk was om vooralsnog in ijltempo zoveel bouwvergunningen goed te keuren?

---

⁵²⁶ Natuurreservaten vzw: “Bewijsmateriaal voorkennis kaarten I.N. en favoritisme bij het afleveren bouwvergunningen.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1993-94”, nr. 7

⁵²⁷ Natuurreservaten vzw: “Bewijsmateriaal voorkennis kaarten I.N. en favoritisme bij het afleveren bouwvergunningen.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1993-94”, nr. 7/ “Brief van W. Slosse aan vzw Natuurreservaten”: duinendecreet: Koksijde geeft negatieve toon aan., s.d.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

⁵²⁸ “Open brief aan alle leden van de Vlaamse Raad van Jan Jassogne, voorzitter van het CIB, afdeling Kust: het duinendecreet: een cocktail van milieubescherming, leugen, bedrog, ideologische strijd en onzorgvuldige wetgeving”, Oostende, 6 oktober 1993.” In : KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr. 462

De kaarten van het I.N. zouden volgens Agalev gepasseerd zijn bij de gemeentelijke administraties.⁵²⁹ Ook vanuit de topambtenarij zouden de kaarten verspreid zijn geweest, waarbij de bevoegde administraties de opdracht van de Vlaamse overheid bewust zouden hebben ondermijnd.⁵³⁰ In Vlaamse regeringskringen werd ter zake de oppositiepartij VLD met de vinger gewezen, aangezien zowel de bevoegde ambtenaar van de dienst Stedenbouw te West-Vlaanderen als de directeur-generaal van het hoofdbestuur te Brussel van VLD-signatuur waren en dus mogelijks onder druk van partijgenoten enkele dossiers er hadden doorgejaagd.⁵³¹

Deze verspreiding van kaarten was echter noodzakelijk om informatie te kunnen uitwisselen op ambtelijk en lokaal niveau en dit op grond van de openbaarheid van bestuur. Dat daar inderdaad enkele zaken bewust zijn misgelopen en overuren zijn geklopt om de bouwvergunningen te verlijden, valt niet te ontkennen volgens N. De Batselier. *“Er was dan ook enige frustratie over het feit dat vanuit andere beleidsdomeinen, leefmilieu en natuur in dit geval, ingebroken werd in de bevoegdheid van de ruimtelijke ordening om te beslissen over bestemmingen en vergunningen over gebruik van gronden. Al moet wel worden benadrukt dat de betrokken leidend ambtenaar daarvoor op het matje is geroepen.”*⁵³²

Anderzijds is het volgens ons belangrijk te weten dat in de pers al lang was aangekondigd dat er wel degelijk iets op komst was. Reeds van 1991 met het toenmalig voorstel van J. Loones werd de burger immers geïnformeerd over de mogelijke koers die de Vlaamse Raad zou varen. De komst van het Duinendecreet was dan ook allesbehalve een verrassing. Of de kaarten nu gelekt waren of niet, de eigenaars en andere belanghebbenden waren reeds lang voorbereid op dit decreet. Sommigen hadden dan ook niet getalmd om tot actie over te gaan. Dit bewees volgens V. Dua nog maar eens dat men beter wacht met iets in de pers te brengen tot het moment waarop het dossier was afgerond.⁵³³

---

⁵²⁹ M.Libert, “Duinendekreet achterpoortjes uitgetest.”, in: *De Morgen*, 1993, 24 september

⁵³⁰ N. De Batselier, *Kiezen tussen eco en ego*, Leuven, Van Halewyck, 1996, p. 93

⁵³¹ JVD, “Kustduinen voorlopig beschermd tegen bouwwoede.”, in: *De Tijd*, 1993, 18-19 september

⁵³² Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De batselier op 19/06/2014 te Brussel

⁵³³ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65, p. 2498. Tussenkost van Vera Dua

Per slot van rekening kan men vragen stellen bij de handhavingsmechanismen ingesteld ter vrijwaring van de beschermde zones. Uit voorgaande ‘wanpraktijken’ kan men immers concluderen dat het toezicht in het kader van het Duinendecreet tevens een ernstig knelpunt vormde. De bevoegde administraties AROHM en AMINAL, bleken immers niet voldoende efficiënt op te treden en dit voornamelijk door een tekort aan middelen en mensen.⁵³⁴ W. Slosse merkte ter zake op dat de bevoegde ambtenaren vaak aan hun lot werden overgelaten door de eigen diensten. Daarenboven was er een groot gemis aan ervaren ambtenaren in het stilleggen van bouwwerven. Ambtenaren van het bestuur milieu-inspectie hadden volgens W. Slosse dergelijke zaken veel efficiënter kunnen aanpakken.⁵³⁵

Omwille van dit gebrek aan handhaving, riep Agalev alle milieuverenigingen en natuurminnaars op een inventaris te maken van alle “afbraakpartijen en spitsvondigheden” en deze aan het Hoog Comité van Toezicht te bezorgen. Dit comité zou dan in overleg met de minister nagaan voor welke percelen er sprake was van passieve corruptie.⁵³⁶ Vanuit de milieuverenigingen zelf werd geopperd een vrijwillige Duinenwacht op te richten. Deze vrijwilligers zouden weliswaar niet zelf het recht in handen nemen, maar wel vermeende inbreuken op het Duinendecreet aan de bevoegde overheid doorspelen. Voorts moest er een controle-ambtenaar worden ingesteld die overtredingen kon signaleren.⁵³⁷ Door de tegenstanders werd dit initiatief van de milieuverenigingen, als een pure heksenjacht beschouwd.⁵³⁸

“Het oprichten van een Duinenwacht, met als taak te wandelen in de duinen en te rapporteren, door burgers zonder enig mandaat zijn technieken die gebruikelijk zijn in totalitaire regimes en Vlaanderen onwaardig.”⁵³⁹ Aldus J. Jassogne

---

⁵³⁴ “Brief aan Paul, Hugo, Peter, John, Jean-Louis, dagelijks bestuur van vzw Natuurreservaten, betreffende: toezicht bouwvoertredingen duinendecreet-actie d.m.v. instellen procedure- gekoppeld aan perscampagne op 08/12/1993.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

⁵³⁵ “Brief van W. Slosse aan vzw Natuurreservaten: duinendecreet: Koksijde geeft negatieve toon aan, s.d.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

⁵³⁶ S.N., “Agalev: duinendecreet ondergraven.”, in: *De Morgen*, 1993, 23 september

⁵³⁷ S.N., “Milieugroeperingen Westkust stellen duinenwacht in.”, in: *De Morgen*, 1993, 28 september

⁵³⁸ LD., “Duinendecreet ontketent stormen.”, in: *West-Vlaanderen*, 1993, 8 oktober

⁵³⁹ “Open brief aan alle leden van de Vlaamse Raad van Jan Jassogne, voorzitter van het CIB, afdeling Kust: het duinendecreet: een cocktail van milieubescherming, leugen, bedrog, ideologische strijd en onzorgvuldige wetgeving”, Oostende, 6 oktober 1993.” In: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr. 462

J. Vande Lanotte zag echter geen graten in het oprichten van een Duinenwacht: “*Iedere week zullen ze de beschermde duingebieden bezoeken. Telkens ze een onregelmatigheid vaststellen, zullen ze dit melden. Waarom die taak niet aan de politie gelaten wordt is duidelijk. Op zijn zachtst uitgedrukt zullen gemeentebesturen die zelf bouwvergunningen afleveren deze niet door eigen politie laten controleren.*”⁵⁴⁰

Dit plan is echter nooit werkelijk tot uitvoering gebracht aangezien het de taak was van de bevoegde ambtenaren om toezicht te houden op de juiste naleving.⁵⁴¹

---

⁵⁴⁰ E. Surmont, “Heksenjacht in de duinen.”, in: *Het Laatste Nieuws*, 1993, 29 oktober

⁵⁴¹ Persnota Vlaamse regering: “Duinen: de Batselier gaat in beroep op 31/03/1994.” In: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr. 462

4.4 “De definitieve fase”

4.4.1 De inwerkingtreding en tenuitvoerlegging

Opdat de definitieve bescherming daadwerkelijk tot stand kwam, was een nieuw beschermingsbesluit van de Vlaamse Regering vereist. Op basis van het advies van het Instituut voor Natuurbehoud werd het ontwerp van het definitief beschermingsbesluit opgemaakt. Er waren echter problemen bij de praktische uitwerking van het definitief beschermingsbesluit. Bij het omzetten van de kaarten van een schaal 1/ 10.000 naar een schaal 1/2500 bleken de beschermde gebieden niet altijd te corresponderen met de kadastrale afbakeningen. Bij de overschakeling op een andere schaal stelde men immers vast dat op sommige plaatsen de grens van het beschermde gebied doorheen de percelen van verschillende eigenaars liep.⁵⁴² Dit leidde tot een groot aantal versnipperde duingebieden waarvan de houdbaarheid als natuurpatrimonium moeilijk te garanderen viel. Het Instituut voor Natuurbehoud adviseerde daarom om de oorspronkelijke minimale oppervlakte van 1 ha als norm voor de bescherming van een perceel op te trekken tot 2 ha, tenzij het aansluit bij een reeds beschermd gebied over minstens 40 meter.⁵⁴³

Het definitief beschermingsbesluit kwam er uiteindelijk op 16 november 1994 (B.S. 30 november 1994) en werd bekrachtigd bij decreet van 21 december 1994 (B.S. 30 december 1994).⁵⁴⁴ Bij de bespreking van de bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse Regering, had de Vlaamse Raad vastgesteld dat er bepaalde gebieden opgenomen waren in het besluit van 16 november 1994, die niet waren opgenomen in het voorlopige besluit van 15 september 1993. De bijkomende duingebieden maakten m.a.w. geen voorwerp uit van de eerste beschermingsprocedure.⁵⁴⁵ Voor deze gebieden gold de bekrachtiging slechts tot 31 mei 1995 en werd derhalve voorzien in een nieuw openbaar onderzoek.⁵⁴⁶ De streekcommissie voor Advies inzake Ruimtelijke Ordening van de provincie West-Vlaanderen en het Instituut voor Natuurbehoud brachten advies uit over de ingediende bezwaarschriften.

---

⁵⁴² Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5

⁵⁴³ Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/5

⁵⁴⁴ Besluit van de Vlaamse regering van 16 november 1994 betreffende de definitieve aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijk landbouwgebieden, B.S. 30 november 1994/ Decreet van 21 december 1994 houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 16 november 1994 betreffende de definitieve aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden en houdende wijziging van de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud, B.S. 30 december 1994

⁵⁴⁵ B. Martens, “De Duinen definitief decretaal beschermd.”, in: *Milieurecht info*, 1995, pp. 19-21

⁵⁴⁶ P.J. Defoort, “Het Duinendecreet: een duidelijke beleidskeuze.”, in: *Rechtskundig weekblad* 58(1995), 38, p.1282

Uiteindelijk voegde het besluit van 4 oktober 1995 (B.S. 25 oktober 1995) 158 ha toe aan het definitief beschermde duingebied en voor het duingebied belangrijk landbouwgebied.⁵⁴⁷ Dit besluit werd definitief bekrachtigd bij decreet van 29 november 1995 (B.S. 30 november 1995).⁵⁴⁸

Het moeizaam verloop van het decreet doet ten slotte vragen rijzen over de gevolgde procedure. De beslissing van de Vlaamse Raad om de bescherming niet te verwezenlijken via een wijziging van de gewestplannen, maar wel via de invoering van een nieuw hoofdstuk in de Wet op Natuurbehoud, waardoor de duinen een decretale bescherming kregen, heeft immers tot veel kritiek geleid. Martens stelt zich de vraag of een gewestplanwijziging niet sneller was geweest en minder juridische vragen had opgeworpen.⁵⁴⁹ N. De Batselier motiveert echter de keuze voor een decretale bescherming als volgt: *“Wij hebben gezocht naar een procedure die garandeerde dat de genomen beslissingen ook de tand des tijds zouden doorstaan.” “Een gewestplanwijziging was misschien wel eenvoudiger geweest, maar zeker niet sneller: een herziening van het gewestplan vergt grondige voorbereidende besprekingen die gemakkelijk minstens een jaar in beslag neemt, waardoor eigenaars ook ruim de tijd zouden hebben gehad om vooralsnog spoedig een bouwvergunning aan te vragen en te verkrijgen.”*⁵⁵⁰

Dat de gekozen procedure ook vanuit politiek-strategisch oogpunt interessant was voor de SP ontkent N. De Batselier niet. Door de gevolgde procedure paste het decreet immers perfect onder de bevoegdheid van N. De Batselier als Vlaams minister van Leefmilieu: *“Wij waren van oordeel dat we met dergelijk complex dossier meest kans maakten wanneer wij de bescherming juridisch zouden verankeren via het beleidsdomein waar ik zelf voor bevoegd ben. Dat dit de juiste keuze was heeft de praktijk bevestigd.”*⁵⁵¹

---

⁵⁴⁷ De bescherming van 57,9 ha beschermd duingebied en 99,8 ha voor het duingebied belangrijk landbouwgebied.

⁵⁴⁸ Decreet houdende bekrachtiging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 4 oktober 1995 betreffende de definitieve aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden die aangeduid werden door het Besluit van de Vlaamse Regering van 16 november 1994 betreffende de aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden maar niet door het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 december 1993 betreffende de aanduiding van de beschermde duingebieden en de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden en houdende wijziging van de Wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud. Vlaamse Raad, BZ 1995, nr. 5 aangenomen door de plenaire vergadering

⁵⁴⁹ B. Martens. “De duinen definitief decretaal beschermd.”, in: *Milieurecht info*, 11(1995), p. 19

⁵⁵⁰ Interview door Pauline Van Bogaert met N. De Batselier op 19 juni 2014 te Brussel

⁵⁵¹ Interview door Pauline Van Bogaert met N. De Batselier op 19 juni 2014 te Brussel

4.5 “De nasleep”

4.5.1 De processen en planschade

In 2012 werd de balans van het Duinendecreet opgemaakt. De Vlaamse overheid had in 20 jaar tijd 21 miljoen euro uitbetaald aan eigenaars van percelen waarvan aan de bestemming een eind gemaakt werd door het opgelegde bouwverbod en de definitieve bescherming.⁵⁵² Het is belangrijk te weten dat een decretaal bouwverbod eigenlijk moet beschouwd worden als een “erfdienstbaarheid non aedificandi”, dat in principe geen recht op schadevergoeding geeft.⁵⁵³ In het Duinendecreet staat de schaderegeling echter uitdrukkelijk beschreven en dit om de billijkheid te bevorderen. Aanvankelijk stelde het initiële Duinendecreet van 14 juli 1993 dat de vordering tot schadevergoeding pas kon worden ingesteld ten vroegste vijf jaar en ten laatste acht jaar na de inwerkingtreding van het decreet van 14 juli 1993 en dat het recht op schadevergoeding enkel ontstond wanneer het bouwverbod een einde maakte aan de bestemming van *woongebied*. Het decreet van 21 december 1994 wijzigde dit door het recht op schadevergoeding te verruimen naar alle mogelijk bestemmingsgebieden, waardoor de vorderingen tot schadevergoeding de lucht in gingen.⁵⁵⁴

Het was de Vlaamse volksvertegenwoordiger en schepen van Den Haan, Wilfried Vandaele (N-VA) die liet onderzoeken hoeveel schadevergoeding er nu exact was uitbetaald:

*“In totaal werden 99 aanvragen tot schadevergoeding ingediend in het kader van het Duinendecreet. Sinds 1998 werd ruim 21 miljoen euro schadevergoeding uitbetaald.”*⁵⁵⁵

De helft van het totale bedrag aan schadevergoeding zou reeds in het eerste jaar, 1998, zijn uitbetaald met zo’n 11,5 miljoen euro. In de daarop volgende twee jaren zou nog eens zo’n 2 miljoen zijn uitbetaald. Ook in 2011 zou nog zo’n 12.311 euro zijn toegekend.⁵⁵⁶

---

⁵⁵² S.N., *20 jaar Duinendecreet.*, < <http://www.focus-wtv.be/video/20-jaar-duinendecreet> >, geraadpleegd op 05/05/2014

⁵⁵³ “Erfdienstbaarheden van algemeen nut zijn beperkingen die aan de onroerende eigendommen door wet of verordening worden opgelegd ten laste van het algemeen welzijn.” In: B. Martens. “Stedebouwrechtelijke implicaties van het duinendecreet en het grinddecreet, deel 1: Het duinendecreet”, in: K. Deketelaere ed., *Recente ontwikkelingen inzake ruimtelijke ordening en stedenbouw*, Brugge, Die Keure, 1994, p. 98

⁵⁵⁴ B. Martens, ‘De duinen definitief decretaal beschermd’ In: *Milieurecht info*, 11(1995), p. 20

⁵⁵⁵ Vraag en Antwoord, Vlaamse Parlement, 2012-2013, vraag nr. 271, 26 januari 2012 door Wilfried Vandaele aan Vlaams Minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur mevr. Joke Schauvlieghe

⁵⁵⁶ Door de jaren heen werden in totaal de volgende bedragen toegekend: 1998 (11.487.452 euro), 1999 (2.126.144 euro), 2000 (1.801.998 euro), 2001 (411.792 euro), 2002 (612.163 euro), 2003 (732.885 euro), 2004 (662.702 euro), 2005 (1.005.096 euro), 2006 (2.409.191 euro), 2007 (185.943 euro), 2008 (145.530), 2009 (0 euro), 2010 (0 euro), 2011 (12.311 euro). zie: Vraag en antwoord, Vlaamse Parlement, 2012-2013, vraag nr. 271, 26 januari 2012 door Wilfried Vandaele aan Vlaams Minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur mevr. Joke Schauvlieghe/ H. Berquin, “De Westhoekduinen in de 19de-20ste eeuw”, in: J. Van Acker, H. Berquin, A. Lehouck, H. Thoen, J. Bauwens, S. Provoost en M. Leten, *In het zand geschreven. De duinen van de Westhoek: een geschiedenis*, Lier, Antilope, 2012, p. 123

Het hoogste bedrag zou daarbij uitbetaald zijn in De Panne, nl. 8.992.721 euro, gevolgd door Knokke-Heist met 7.084.497 euro en Koksijde/Oostduinkerke 3.697.987 euro.⁵⁵⁷

Bij 26 schade-eisen werd ook een gerechtelijke procedure aangespannen. In 2012 was er nog steeds juridische discussie over 9 percelen. 3 van deze negen hangende procedures, situeerden zich in De Panne, 1 daarvan in Knokke-Heist, 4 in Koksijde/Oostduinkerke en 1 in Nieuwpoort.⁵⁵⁸ Voor deze hangende procedures wacht men nog steeds op het uitbetalen van schadevergoeding. Het bedrag van 21 miljoen euro kan dus nog oplopen.

4.5.2 Het aankoopbeleid

“De meest effectieve manier om aan natuurbehoud te doen, is aankopen van gebieden. Dat is altijd mijn stelling geweest.”⁵⁵⁹

Vera Dua tijdens interview op 02/06/2014 te Gent

Een wetgevend kader scheppen ter vrijwaring van de kustduinen was één ding. Een doordachte verwerving en een aangepast natuurbeheer van het duinareaal bleek nog een ander verhaal. In het Natuurrapport 1999 werd benadrukt dat de planologische bescherming van de duinen alleen, niet voldoende was. Uit het oogpunt van natuurbehoud was er m.b.t. het beheer van het duingebied nog veel werk aan de winkel.⁵⁶⁰

Een offensief verwervingsbeleid en een algemene implementatie van een aangepast natuurbeheer van privéterreinen door de Vlaamse overheid en de privé-natuurverenigingen was broodnodig. Aanvankelijk gebeurde de aankoop door het Vlaamse Gewest aan een zeer traag ritme. De reden hiervoor was eenvoudig: een groot deel van het duingebied was qua eigendomsstructuur erg versnipperd in verschillende kleine kadastrale percelen, die toebehoorden aan verschillende privé-eigenaars.

---

⁵⁵⁷ In Bredene-De Haan werd 943.224 euro uitbetaald, in Nieuwpoort werd een schadevergoeding van 881.174 euro uitbetaald. Zie: Vraag en Antwoord, Vlaamse Parlement, 2012-2013, vraag nr. 271, 26 januari 2012 door Wilfried Vandaele aan Vlaams Minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur mevr. Joke Schauvlieghe

⁵⁵⁸ Vraag en antwoord, Vlaamse Parlement, 2012-2013, vraag nr. 271, 26 januari 2012 door Wilfried Vandaele aan Vlaams Minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur mevr. Joke Schauvlieghe

⁵⁵⁹ Interview door Pauline Van Bogaert met Vera Dua op 02/06/2014 te Gent

⁵⁶⁰ S. Provoost. “Duinendecreet: onze kustduinen beschermd?”, in: E. Kuijken, ed., *Natuurrapport 1999, toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid*, Brussel, Het Instituut voor Natuurbehoud, 6, 1999, p. 116

De onderhandelingen met deze eigenaars hypothekeerden niet alleen een snelle verwerving, maar waren daarnaast ook erg arbeidsintensief.⁵⁶¹ Verder was het beschikbare krediet beperkt en de procedure tot vastlegging van de kredieten omslachtig. Ten slotte bleef de speculatiedruk op het duinareaal een grote hinderpaal.⁵⁶² De schattingsmethoden van het aankoopcomité van het Ministerie van Financiën vormde daarnaast een van de grootste knelpunten: dit comité baseerde zich immers op vergelijkingspunten en niet zozeer op de ruimtelijke bestemming van een gebied.⁵⁶³ In vergelijking met andere natuurgebieden (bv. in de Kempen) lagen de prijzen voor de duinen veel hoger.⁵⁶⁴ De afweging bij de administratie was dan ook snel gemaakt: gezien de hoge grondprijzen aan de kust ging de beleidsvoorkeur naar grotere aankopen elders in Vlaanderen.⁵⁶⁵ Ook volgens V. Dua bemoeilijkte deze manier van werken de verwerving van duingebied:

*“De kritiek was immers altijd: waarom zou je bij wijze van spreken 1 ha duin kopen als je elders in Vlaanderen met hetzelfde bedrag 20 ha gebied kan kopen?” “Daarom hebben wij het aankoopbeleid van de duinen losgekoppeld, de duinen werden een apart geval los van vergelijking.”*⁵⁶⁶

Volgens J. Van Gompel zagen ook privé-natuurverenigingen, zoals Natuurpunt, zich vaak niet bij machte om veel duingebieden te verwerven:

*“Het was gewoon veel te duur en wij beschikten niet over voldoende middelen. Wij hebben een paar stukjes kunnen aankopen, maar niet veel.” “Toch was het enkel de Vlaamse overheid die instaat was om veel duingebied aan te kopen.”*⁵⁶⁷

De natuurverenigingen ijverden om een duinenfonds op te richten om de verwerving vanuit privé-initiatief te bevorderen, maar dit is er echter nooit van gekomen.⁵⁶⁸

---

⁵⁶¹ Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, 2001-2002, vraag nr. 27, 1 februari 2001 van de heer Jacky Maes tot Vlaams minister van Leefmilieu en Landbouw, mevr. Vera Dua

⁵⁶² Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, 2001-2002, vraag nr. 27, 1 februari 2001 van de heer Jacky Maes tot Vlaams minister van Leefmilieu en Landbouw, mevr. Vera Dua

⁵⁶³ S. Provoost, “Duinendecreet: onze kustduinen beschermd?”, in: E. Kuijken, ed., *Natuurrapport 1999, toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid*, Brussel, Het Instituut voor Natuurbehoud, 1999, 6, p. 116

⁵⁶⁴ Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, 2000-2001, vraag nr. 230, 31 mei 2000 van de heer Didier Ramoudt tot Vlaams minister van Leefmilieu en Landbouw, mevr. Vera Dua/ Ook vandaag vormt de kust omwille van haar hoge grondprijzen nog steeds een dure zone. Zie: P. De Decker, M. Ryckevaert, B. Vandekerckhove, A. Pisman, F. Vastman en M. Le Roy, *Ruimte en wonen: trends en uitdagingen*. Antwerpen-Appeldoorn, Garant, 2010, p. 72

⁵⁶⁵ Interview door Pauline Van Bogaert met Dirk Van Melkebeke op 19/06/2014 te Brussel

⁵⁶⁶ Interview door Pauline Van Bogaert met Vera Dua op 02/06/2014, te Gent

⁵⁶⁷ Interview door Pauline Van Bogaert met John Van Gompel op 06/06/2014 te Blankenberghe

⁵⁶⁸ Interview door Pauline Van Bogaert met John Van Gompel op 06/06/2014 te Blankenberghe

Het Duinendecreet bracht een enorme dynamiek inzake kustbeleid op gang.⁵⁶⁹ Niet alleen werd er reeds in 1994 een taakgroep ‘Geïntegreerd Kustzonebeheer’ opgericht om overleg tussen de verschillende betrokken Vlaamse administraties te bevorderen, twee jaar later werd ook een verwervingsplan voor de Vlaamse kustduinen opgesteld door de Loose et al. In overleg met het I.N. werd op basis van een perceelsgewijze inventaris van duingebieden met een groene bestemming en een inventaris van de eigendomsstructuur van deze gebieden een prioriteitenlijst gemaakt, waarop het Vlaamse Gewest zich moest baseren bij de aankoop van duingrond.⁵⁷⁰ Uit deze studie kwam naar voor dat er tussen 1965 en 1997 in totaal slechts 176 hectare kustduinen was aangekocht door het Vlaamse Gewest, wat neerkomt op een gemiddeld aankooptempo van slechts 5,5 ha per jaar. Daarnaast was nog zo’n 2.878 ha duingebied in privé-eigendom.⁵⁷¹ Vervolgens werd in de “Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust” van 1997 een bijkomende afbakening van natuurgebied in de duinstreek noodzakelijk geacht en dit om de ecologische samenhang van het duingebied te bevorderen.⁵⁷²⁵⁷³ In het Natuurrapport 1999 werd ter zake benadrukt dat het beschermen van het aansluitend poldergebied als natuurgebied onontbeerlijk was voor de ecologische samenhang.⁵⁷⁴ Deze laatste stelling is tot op vandaag voer voor hevige discussies.

In 1997 dienden verschillende parlementsleden voorstellen van decreet in voor de oprichting van een verwervingsinstrument voor de Vlaamse kustduinen.⁵⁷⁵ Naar aanleiding van deze Parlementaire initiatieven verklaarde de Vlaamse regering zich in 1998 akkoord om vanaf 1999 gedurende tien jaar jaarlijks een apart budget uit te trekken voor de verwerving van de duingebieden, onder de vorm van een specifieke post in het MINA-fonds.⁵⁷⁶

---

⁵⁶⁹ J.L. Herrier, “Duurzaam Kustbeheer op Vlaams niveau uit het perspectief van het natuurbehoud: een terugblik en uitdagingen voor de toekomst”, in: K. Belpaeme red., *10 jaar kustbeheer: referantenbundel van de studiedag*, Oostende, Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer, 2011, p. 19

⁵⁷⁰ L. De Loose, C. Van Elsacker en RF Verheyen, Een verwervingsplan voor de Vlaamse kustduinen en aangrenzende gebieden, Wilrijk, Groep toegepaste ecologie (UIA), 1996, p. 109

⁵⁷¹ Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, 2008-2009, vraag nr. 411, 20 februari 2008 van de heer Jan Verfaillie tot Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur mevr. Hilde Crevits. / J.L. Herrier., “Duurzaam Kustbeheer op Vlaams niveau uit het perspectief van het natuurbehoud: een terugblik en uitdagingen voor de toekomst”, in: K. Belpaeme red., *10 jaar kustbeheer: referantenbundel van de studiedag*, Oostende, Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer, 2011, p. 20

⁵⁷² S. Provoost en M. Hoffmann, red., *Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust*. Brussel, Universiteit Gent en Instituut voor Natuurbehoud in opdracht van AMINAL, Afdeling Natuur, 1996, p. 375

⁵⁷³ S. Provoost en M. Hoffmann, red., *Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust*. Brussel, Universiteit Gent en Instituut voor Natuurbehoud in opdracht van AMINAL, Afdeling Natuur, 1996, p. 84

⁵⁷⁴ S. Provoost, “Duinendecreet: onze kustduinen beschermd?”, in: E. Kuijken, ed., *Natuurrapport 1999, toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid*, Brussel, Het Instituut voor Natuurbehoud, 1999, 6, p.117

⁵⁷⁵ Vera Dua, André Van Nieuwkerke, Johan Sauwens en Jacky Maes.

⁵⁷⁶ Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, 2001-2002, vraag nr. 27, 1 februari 2001 van de heer Jacky Maes tot Vlaams minister van Leefmilieu en Landbouw, mevr. Vera Dua

Naast deze aparte begrotingspost voor de aankoop van duinen bestond dit verwervingsinstrument uit de cel ‘Bescherming en Aankoop van Kustduinen’, waar twee bijkomende personeelsleden in dienst traden om zich over de talrijke schadevergoedingsdossiers te buigen en om het aankoopbeleid inzake kustduingebieden te bespoedigen.⁵⁷⁷ Het voorkooprecht voor zowel de Vlaamse Overheid als voor de erkende privé-natuurverenigingen moest daarnaast een actievere aankooppolitiek stimuleren.⁵⁷⁸

Bij het aantreden van V. Dua als Vlaams Minister van Landbouw en Leefmilieu kwam het aankoopbeleid inzake duingebied in een werkelijke stroomversnelling en dit voornamelijk omdat er een specifiek budget werd gecreëerd.⁵⁷⁹⁵⁸⁰ Het reserveren van grotere budgetten voor duingebied werd door V. Dua meermaals zelf bevestigd tijdens de vragenuurtjes in het Vlaams Parlement.⁵⁸¹:

*“Het tijdens de vorige legislatuur beschikbaar budget voor de verwerving van kustduinen bedroeg 70 miljoen oude Belgische frank, overeenstemmend met ongeveer 1.735.255. euro. Dat budget werd bij het begin van de huidige legislatuur op mijn voorstel opgetrokken tot 130 miljoen oude Belgische frank of ongeveer 3.222.616 euro in 1999, en tot 180 miljoen Belgische frank of ongeveer 4.462.083 euro in de daaropvolgende begrotingsjaren.”*⁵⁸²

De laatste jaren werd ook meer aandacht geschonken aan natuurherstel van de duingebieden. Dit omvatte de afbraak van hinderlijke zonevreemde gebouwen zoals de oude Marinebasis van Lombardsijde in de IJzermonding te Nieuwpoort en het vervallen zwembadencomplex ‘Swimming Pool’ te Knokke.⁵⁸³

---

⁵⁷⁷ Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, 1996-1997, vraag nr.123, 17 december 1997 van de heer Carl Decaluwé tot Vlaams minister van Leefmilieu en tewerkstelling de heer Theo Kelchtermans

⁵⁷⁸ Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, 2001-2002, vraag nr. 27, 1 februari 2001 van de heer Jacky Maes tot Vlaams Minister van Leefmilieu en Landbouw, mevr. Vera Dua

⁵⁷⁹ Vera Dua volgde daarbij Theo Kelchtermans als Minister van Landbouw en Leefmilieu op

⁵⁸⁰ Interview door Pauline Van Bogaert met prof. Eckhart Kuijken op 16/05/2014 te Wingene/ interview door Pauline Van Bogaert met J.L. Herrier op 06/05/2014 te Brugge

⁵⁸¹ Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, 1998-1999, vraag nr. 50, 25 november 1999 van de heer Jos Bex tot Vlaams Minister van Leefmilieu en Landbouw, mevr. Vera Dua

⁵⁸² Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, vraag nr. 128, 28 februari 2003 van mevrouw Veerle Declercq tot Vlaams Minister van Leefmilieu en Landbouw, mevr. Vera Dua

⁵⁸³ Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, vraag nr. 411, 20 februari 2008 van de heer Jan Verfaillie tot Vlaams Minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur mevr. Hilde Crevits/ S. Provoost en M. Hoffmann, red., *Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust*. Brussel, Universiteit Gent en Instituut voor Natuurbehoud in opdracht van AMINAL, Afdeling Natuur, 1996, II, p. 59

Op de conferentie ‘Dunes and Estuaries’ in 2005 werd echter door Natuurpunt gesteld dat een verantwoord beheer nog steeds ontbrak voor zo’n 75% van het duingebied.⁵⁸⁴

Een meer recente bedreiging vormde hierbij de “vertuining” van het duingebied. “Vertuining” impliceert dat private eigenaars hun grond op de markt brengen, niet om nieuwe verkavelingen op te starten, maar om “aanpalende privé-eigenaars de kans te geven hun tuin te vergroten”⁵⁸⁵, aldus Jacky Maes (SPA). Door duingebied op te kopen dat aansluit bij hun eigendom, kunnen de eigenaars hun ‘achtertuin’ vergroten.⁵⁸⁶ Op die manier zorgde de “vertuining” opnieuw voor versnippering van het landschap en werd het duingebied niet alleen onttrokken aan de openbaarheid, maar bleef ook een degelijk beheer uit.⁵⁸⁷ Dat deze praktijken werden gesteund door immobiliënkantoren werd bewezen door Jef Tavernier (Groen) die tijdens de vergadering van de Commissie voor Leefmilieu en Natuur op 21 april 2005 een brief voorlas, geschreven door een Brussels immobiliënkantoor waarin deze laatste 28 ha duingrond ter beschikking had gesteld aan eigenaars om hun tuinen te vergroten en dit aan een naar eigen zeggen spotprijsje:

*“U kan genieten van hetzelfde recht. We stellen u voor uw eigendom uit te breiden aan een zeer voordelige prijs, vastgesteld aan 10 euro per vierkante meter exclusief registratierechten. Dit is zelfs niet de prijs van een fles champagne.”*⁵⁸⁸ Geciteerd door Jef Tavernier (Groen) in de Commissie voor Leefmilieu op 21 april 2005

De strijd om natuurbehoud is m.a.w. nooit af. Gezien het beheer en aankoopbeleid vandaag nog steeds verderloopt en van uitermate belang is om de duinen effectief van de betonvloed en degradatie te vrijwaren, kan men alvast besluiten dat het Duinendecreet op zich slechts een beginpunt vormde van een lange weg naar een werkelijke bescherming van de maritieme kustduinen, waarbij het beheer van dit gebied steeds meer gekaderd werd binnen een geïntegreerd kustzonebeheer.

---

⁵⁸⁴ B. Slabbinck, “Investments as a lever for sustainable equilibrium between ecology and recreation at the Belgian coast”, in: J.L. Herrier, J. Mees, A. Salman, J. Seys, H. Van Nieuwenhuysse, I. Dobbelaere, eds., *Proceedings ‘Dunes and Estuaries 2005’: International Conference on nature restoration practices in European coastal habitats*, Koksijde, VLIZ Special Publication, 19(2005), p.258

⁵⁸⁵ Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, vraag nr. 360 van 21 maart 2006 van de heer Jacky Maes tot Vlaams Minister van Openbare werken, Energie, Leefmilieu en Natuur de heer Kris Peeters

⁵⁸⁶ Westtoer apb, *Welkom in de duinen, reflecties en aanbevelingen omtrent natuur en recreatie aan de Vlaamse kust*, Brugge, Westtoer apb, 2008, p. 23

⁵⁸⁷ Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, vraag nr. 360 van 21 maart 2006 van de heer Jacky Maes tot Vlaams Minister van Openbare werken, Energie, Leefmilieu en Natuur de heer Kris Peeters

⁵⁸⁸ Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, vraag nr.124, 21 april 2005 van de heer Jan Loones tot Vlaams Minister van Openbare werken, Energie, Leefmilieu en Natuur de heer Kris Peeters

5 De evaluatie: een ‘Boe-Hoera’ compromis?

*“Superficially, it sounds silly to ask whether compromises are good or bad, much like asking whether bacteria are good or bad: we cannot live without bacteria, though sometimes we die because of bacteria.”*⁵⁸⁹

Avishai Margalit, “On compromise and rotten compromises”, 2010

Geldt dit Duinendecreet nu werkelijk als een voorbeeld voor onze gereputeerde Belgische compromispolitiek?

In het boek “On compromise and rotten compromises”, stelt de Israëliische filosoof Avishai Margalit dat een politiek compromis bestaat uit een akkoord tussen collectieven/groepen, waarbij individuen een centrale rol spelen. Om van een akkoord als compromis te kunnen spreken, moeten de verschillende actoren wederzijdse concessies hebben gemaakt.⁵⁹⁰ Ook volgens journalist Bart Eeckhout is deze laatste voorwaarde van essentieel belang om van een compromis te kunnen spreken: *“Het compromis, moet begrepen worden als een distillaat van een complex politiek proces van geven en toegeven.”*⁵⁹¹

Door deze toegevingen beschikt een compromis volgens Margalit over een ‘boe-hoera’ karakter: aan de ene geeft een compromis een positief signaal aan de samenleving van samenwerking en overleg, aan de andere kant houdt een compromis ook verraad in van de vooropgestelde principes.⁵⁹² Daarnaast zijn compromissen ook een vorm van erkenning door de verschillende partijen van elkaars belangen. De erkenning van de andere actor als legitieme onderhandelingspartner is inherent aan het maken van compromissen. Het geeft immers blijk van empathie voor andermans zaak en duidt op de wil om samen te werken.⁵⁹³

Met deze kennis in het achterhoofd, kunnen we concluderen dat het Duinendecreet een akkoord is geweest waarin de verschillende politieke partijen tot een compromis zijn gekomen. De overeenkomst is in de eerste plaats getroffen door partijen, maar de individuele impact van de initiatiefnemers en sommige commissieleden kan nauwelijks overschat worden in het besluitvormingsproces. Om tot een meerderheid in de commissie te komen moesten er vervolgens ook concessies worden gedaan.

---

⁵⁸⁹ A. Margalit, *On compromise and rotten compromises*, Princeton, Princeton University Press, 2010, pp. 6-7: Een traktaat waarin deze auteur schrijft over de waarde van het compromis in internationale betrekkingen.

⁵⁹⁰ A. Margalit, *On compromise and rotten compromises*, Princeton, Princeton University Press, 2010, pp. 20/23-24

⁵⁹¹ B. Eeckhout, *Het einde van het compromis. Politiek na Wilders en De Wever. Nieuwspoortrapportage 2011*, Amsterdam, Vangennep, 2011, p. 46

⁵⁹² A. Margalit, *On compromise and rotten compromises*, Princeton, Princeton University Press, 2010, p. 6

⁵⁹³ A. Margalit, *On compromise and rotten compromises*, Princeton, Princeton University Press, 2010, pp 41-43

Zo moet het onderscheid tussen enerzijds “de beschermde duingebieden” en anderzijds “de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden” als eerste concessie worden beschouwd van de commissie ten voordele van de landbouwers. Een tweede tegemoetkoming had betrekking op de individuele belangen van de duineigenaars. Na de inspraakronde werd het oppervlakcriterium voor de te beschermen percelen verhoogd naar 2 ha, waardoor kleinere percelen uit de inventaris werden gelicht en dus niet meer voor bescherming in aanmerking kwamen. Naast deze grenscorrecties werd ook voorzien in een billijke schadevergoeding in het decreet, dat omwille van het statuut van ‘erfdienstbaarheid non aedificandi’ echter geen verplichting was.

Het duinencompromis kwam m.a.w. tot stand tussen degenen die de vrijwaring van de duinen als prioritair zagen en zij die de individuele belangen van de eigenaars als prioritair beschouwden. Door het organiseren van een inspraakronde, waarin zowel de kustgemeenten als de eigenaars werden gehoord, gaf de commissie blijk van erkenning van de belangen van andere actoren. Het Vlaamse Gewest gaf hierdoor de betrokkenen immers de gelegenheid om zelf input te leveren aan het beleid. Het geven van beperkte verantwoordelijkheid aan de belanghebbenden moest daarnaast tot minder protest achteraf leiden, althans dat hoopten de makers van het decreet. Men wilde immers niet dat door een gebrek aan overleg met de betrokkenen het decreet zou teruggeschroefd worden in de volgende fases.⁵⁹⁴ Deze vorm van erkenning was m.a.w. bedoeld om meer steun te vergaren voor het uitgestippelde beleid om zo tot een stabiel akkoord te komen.

Toch wees N. De Batselier erop dat: *“Men niet kan spreken van een door alle belangengroepen aanvaard compromis, er was en er bleef belangrijke tegenstand vanuit immobiliën, landbouw, lokale besturen, eigenaars, burgers.”*⁵⁹⁵

Dat niet alle actoren opgetogen waren met de uitwerking van het Duinendecreet spruit voort uit het feit dat dit een compromis was tussen politieke partijen en niet tussen de betrokken belangengroepen. Door van bovenaf regelgeving op te leggen mits een geringe inspraak van de belangengroepen, werd vermeden dat het decreet ten onder ging aan lange, logge overleg rondes en lamelijk gekibbel, wat op het einde van de rit enkel tot besluiteloosheid en dus tot verdwijning van de laatste restantjes duin zou leiden. Het is echter belangrijk om in rekenschap te brengen dat deze tegenstand van bepaalde belangengroepen niet was gericht tegen het Duinendecreet an sich: nl. de bescherming van de maritieme kustduinen.

---

⁵⁹⁴ Interview door Pauline Van Bogaert met Peter Bossu op 15/05/2014 te Woumen

⁵⁹⁵ Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier op 19/06/2014 te Brussel

Protest kwam voornamelijk op het feit dat er geen rekening werd gehouden met de individuele belangen van de eigenaar. De grenscorrecties en de schadevergoeding als concessies ten voordele van de eigenaars wijzen echter op het tegendeel. Bovendien is het bieden van weerwerk inherent aan het compromismodel: geen verzet zou immers wijzen op consensus. Een afweging moest gemaakt worden tussen enerzijds het op lange termijn veiligstellen van het duingebied en dit niet alleen omwille van het biodiversiteitsargument maar ook ten behoeve van het kusttoerisme en anderzijds het op korte termijn vrijwaren van de bouwgronden van de eigenaars in de betrokken zones. Achteraf bekeken werd bij de bevraging van de verschillende respondenten echter geen enkele vorm van tegenstand tegenover het decreet ondervonden, ook niet bij de actoren die aanvankelijk verzet aantekenden. In tegendeel het Duinendecreet werd door alle respondenten als een noodzakelijke maatregel gezien, waarin een werkelijke toenadering werd gezocht tussen de verschillende actoren en dat als startsein gold voor een offensief natuurbeleid aan de kust.⁵⁹⁶

Het duinencompromis was echter niet vrij van gaten. Het feit dat er vandaag nog steeds bitsige twist heerst over de poldergebieden achter de duinen bevestigt mogelijk de stelling van N. De Batselier, nl. dat de bescherming van de open ruimten zich niet had mogen beperken tot de duinstreek, maar betrekking had moeten hebben op de gehele kust, inclusief de polders. Een kustdecreet was achteraf bekeken misschien wel meer aangewezen geweest dan het eerder ‘beperkte’ Duinendecreet om het kustecosysteem in zijn geheel te beschermen.⁵⁹⁷ Ook de versnipperende eigendomsstructuur, die nog eens in de hand werd gewerkt door het oppervlaktecriterium te wijzigen ten faveure van de eigenaars, blijft tot op vandaag een heikel punt bij het aankoopbeleid. Daarnaast kan het gebrek aan een helder beheersplan in het decreet als grote lacune worden beschouwd.

Dat het bewuste decreet geen panacee vormde voor alle toekomstige kwesties inzake het duinenbeleid, is echter ook logisch volgens P. Bossu. De opmaak van het Duinendecreet moest immers zeer snel gebeuren om te vermijden dat nog meer waardevol duingebied voorgoed verloren ging. N. De Batselier is ter zake van mening dat het succes van het Duinendecreet nu net ligt in haar snelle afhandeling en in de gezwindheid van de Commissie voor Leefmilieu.⁵⁹⁸

---

⁵⁹⁶ Op basis van de antwoorden op de laatste vraag bij het interviewonderzoek.

⁵⁹⁷ Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier op 19/06/2014 te Brussel/ Zie ook: V. Dua, ‘De nood aan integraal kustzonebeheer. Integraal kustzonebeheer of stervensbegeleiding?’ In: *Bladgroen*, 1997, 16, pp. 3-6

⁵⁹⁸ Interview door Pauline Van Bogaert met Norbert De Batselier op 19/06/2014 te Brussel

Hoewel men met dit decreet belangrijke wetgevende stap heeft gezet naar een beter duinenbescherming blijft het maken van een vreugdedansje ongepast. Dit beschermingsplan kwam immers veel te laat. Talloze duingebieden waren doorheen de twintigste eeuw onherroepelijk beschadigd en verloren gegaan. Een herstelbeleid bleek voor enkele gebieden niet meer mogelijk. De prille euforie was dus een kort leven beschoren. In die zin heeft Dumoulin in zijn artikel over de verloedering van de Vlaamse kustduinen gelijk wanneer hij stelt dat de maatschappij pas daadwerkelijk intervenueert wanneer deze zelf onder de situatie lijdt:

“Vandaar de paradox dat in onze moderne tijd de natuur pas omhelsd wordt van zodra ze het punt van verdwijnen heeft bereikt.” (...) “Voor de mens van de 22ste eeuw zal de wijze waarop wij met onze duinen zijn omgesprongen onbegrijpelijk zijn.”⁵⁹⁹

---

⁵⁹⁹ E. Dumoulin, “De oostkust en haar duinen: kleine reflecties over kust-urbanisatie, natuurbehoud en de zwinbosjes.” in: *NMOotje* 11(2005), 2, p. 12

6 Conclusie

*“Elke goed functionerende democratie heeft behoefte aan zo'n aparte biosfeer waar politici, media, administratie en belangengroepen in een netwerk verbonden zijn.”*⁶⁰⁰

Bart Eeckhout, *Het einde van het compromis*, 2011

De Vlaamse bouwgrond is schaars. Op een beperkte oppervlakte moet een gemeenschap al haar activiteiten ontplooiën. Dat het gebruik van de beperkte grond om de vele noden van de bevolking te vervullen niet verenigbaar is met het gebruik voor andere doeleinden, wordt duidelijk aangetoond aan onze kust. Uit de voorgeschiedenis van het Vlaamse duingebied kwam één zaak duidelijk naar voren: het gebrek aan een overkoepelende ruimtelijke planning leidde tot een wildgroei aan bebouwing met als gevolg de teloorgang van het natuurlijk kustdecor en een verkwanseling van het duingebied. Medio jaren zeventig kwam er echter in deze precaire situatie verandering dankzij de implementatie van de gewestplannen, die voor de eerste keer reële beperkingen oplegden aan de ruimtelijke willekeur. Deze regelgeving bleek echter niet voldoende om de chaotische bouwuitbreiding in het duingebied in de kiem te smoren. Een specifieke set van beschermingsmaatregelen was nodig om voor eens en voor altijd duidelijk vast te leggen welk gebruik van de duinen nog was toegestaan en tegen welke voorwaarden. De opmaak van een decreet ter vrijwaring van de maritieme kustduinen werd aangevat.

De totstandkoming van het Duinendecreet moet allereerst worden begrepen vanuit de dynamiek tussen enerzijds de verschillende statelijke (Vlaams overheid, politieke partijen) en niet-statelijke (natuur, vastgoed, toerisme, landbouw, kleine eigenaar) actoren en anderzijds tussen de diverse bestuurslagen, d.i. op Vlaams niveau, de Vlaamse regering en Vlaams Raad, en op lokaal niveau de kustgemeenten. De vraag hierbij was in welke mate de verscheidene actoren en bestuurslagen een invloed hadden bij de opmaak en de uitwerking van het Duinendecreet en in welke mate deze beleidsvoering een voorbeeld kon vormen van het ‘governance-model’, waarin een centrale rol is weggelegd voor de gedecentraliseerde subpolitiek.⁶⁰¹

---

⁶⁰⁰ B. Eeckhout. *Het einde van het compromis. Politiek na Wilders en De Wever. Nieuwspoort-rapportage 2011*, Amsterdam, Vangennep, 2011, p. 9

⁶⁰¹ D. Bogaert, *Natuurbeleid in Vlaanderen. Natuurontwikkeling en draagvlak als vernieuwingen?*, Nijmegen (Doctoraatsverhandeling Katholieke Universiteit Nijmegen), 2004, p. 30 (promotor: P. Leroy)

Wat de verschillende bestuurslagen betreft, kan men stellen dat de rechtstreekse invloed van de lokale besturen gering was. De decretale bescherming was immers ingegeven door het feit dat de geschiedenis van het Vlaamse natuurbehoud had aangetoond dat de kustgemeenten niet bij machte waren om het duingebied te vrijwaren van de betonvloed. Aan de hand van een chronologische voorgeschiedenis van het duingebied in zijn relatie tot de mens werd aangetoond dat een gebrekkig lokaal stedenbouwkundig beleid als belangrijkste oorzaak gold voor de verkwanseling van het duingebied, waarbij kustgemeenten niet in staat waren om het hoofd te bieden aan de toenemende toeristische druk. Wat het multi-levelgedeelte betreft kan men bijgevolg concluderen dat er geen sprake was van bevoegdheidsverdeling tussen het Vlaamse Gewest en de kustgemeenten. Het Duinendecreet werd wel degelijk vanuit de Vlaamse Raad en de Vlaamse regering gedirigeerd. Enkel een top-down beleid, dat een voor alle kustgemeenten geldend beschermingsplan oplegde, kon de duinen veiligstellen van bouwwoede.

Dit betekent echter niet dat de kustgemeenten geen inspraak kregen bij de afbakening van het gebied. Ze hadden een geringe formele invloed bij de organisatie van het openbaar onderzoek. Daarnaast kregen de kustgemeenten ook een belangrijke toezichthoudende functie toebedeeld, wat hun impact op de implementatie van het Duinendecreet aanzienlijk verruimde. Op die manier konden sommige kustgemeenten onrechtstreeks wel weerwerk bieden en hun steun verlenen aan bouwpromotoren door bepaalde praktijken te gedogen in hun gemeenten. Toch kan men wat de diverse bestuurslagen betreft, concluderen dat het Duinendecreet over een gewestelijke regisseur i.p.v. een lokale regisseur beschikte.

Daarnaast werd de vraag gesteld in welke mate het decreet als illustratie kan dienen voor het verschijnsel 'subpolitiek', waarbij niet-statelijke entiteiten zoals de middenveldorganisaties, een steeds grotere rol krijgen in de politieke besluitvorming.⁶⁰² De gangmakers van het decreet bleven doorheen de verschillende fases hameren op het feit dat er geen sprake was geweest van invloed van bepaalde sectoren op de representatieve instituties, namelijk op de Vlaamse regering en de Vlaamse Raad. De Commissie voor Leefmilieu had zich immers bij de afbakening gebaseerd op de inventaris van het I.N., volgens objectieve wetenschappelijke criteria. De formele toegang tot het besluitvormingsproces bleef m.a.w. beperkt. Enkel tijdens de inspraakronde werden de verschillende middenveldorganisaties en sectoren officieel gehoord.

---

⁶⁰² U. Beck, *De wereld als risicomaatschappij. Essays over de ecologische crisis en de politiek van de vooruitgang*, Amsterdam, De Balie, 1997, p. 13

Wat de informele toegang betreft, woog het middenveld als het geheel van vakorganisaties (hier: CIB en de Boerenbond), sociale bewegingen (hier: natuurverenigingen) en actiegroepen (hier: Duinenwerkgroep) als niet-statelijke actoren wel op het duinendossier. De verspreide centra van de subpolitiek⁶⁰³ beschikten over de nodige informele sturingscapaciteit om het duinenbeleid in een bepaalde richting te leiden. Eerst en vooral creëerden de talloze initiatieven van de natuurverenigingen, voornamelijk van vzw Natuurreservaten, met de steun van de media het nodige draagvlak bij de bevolking. De bezorgdheid van de bevolking over de duinen werd niet alleen weerspiegeld in de intense media aandacht voor deze problematiek, maar kon ook opgemaakt worden uit de door 40.000 burgers ondertekende petitiebundel pro Duinendecreet. De communicatie en de uitwisseling van informatie tussen de initiatiefnemers van het decreet en de natuurverenigingen zorgden er daarnaast voor dat deze laatste actor zijn stempel op het beleid kon drukken.

Ook de sector toerisme werkte midden jaren negentig mee aan de sensibilisering van de bevolking door in een samenwerkingsverband te treden met de sector natuur voor een aantal projecten. Daarnaast waren CIB Vlaanderen, afdeling Kust en de Boerenbond, als deel van het middenveld, belangrijke spelers in het besluitvormingsproces. Door hun belangen te verdedigen in de commissie, werden de eisen van CIB Vlaanderen en de Boerenbond deels politiek vertaald door CVP en VLD.

Het Duinendecreet is m.a.w. het resultaat van informeel overleg, samenwerking en netwerkvorming met de verschillende middenveldorganisaties (multi-actor). Maar niet alleen de middenveldorganisaties speelden een rol, de privé-eigenaren maakten ook deel uit van de niet-statelijke actoren. Hun zeggenschap bleek echter een teer punt binnen dit dossier. Politieke tegenstanders verweten de makers van het decreet dat er absoluut geen participerende rol voor de eigenaars (privé-actoren) was weggelegd binnen het besluitvormingsproces. Tijdens het opmaken van de inventaris en de afbakening door het I.N. werd inderdaad op geen enkele manier rekening gehouden met individuele belangen van de eigenaars. Maar na fel protest werd een inspraakronde voorzien, waarna een nieuwe inventaris werd opgemaakt en grenscorrecties werden doorgevoerd. Met die consultatieronde en een billijke schadevergoedingsregeling trachtten de makers van het decreet vooralsnog tegemoet te komen aan de individuele eisen en op die manier de gekozen beleidsvoering te legitimeren.

---

⁶⁰³ namelijk economie, toerisme, media, sociale bewegingen en ook burgers

Inspraak en effectieve participatie zijn echter twee verschillende zaken.⁶⁰⁴ Van een werkelijk multi-actor en multi-level governance-beleid, waarbij een participerende en interactieve rol voor de civiele maatschappij is weggelegd, kan niet gesproken worden. Hoewel er op informeel niveau wel een wisselwerking bestond tussen publieke en private actoren, waarbij informatie werd uitgewisseld via overleg tussen de politieke partijen en de niet-statelijke actoren, bleef de samenwerking op formeel niveau tussen overheid, het middenveld en privé-eigenaren beperkt tot het voorbereidende werk en het organiseren van een inspraakronde. Met uitzondering van een aantal sociale grenscorrecties werd door het I.N. bij de afbakening geen rekening gehouden met andere belangen. De inspraakronde bleef dus louter consultatief. Van participatie van de privé-actor in de verschillende fasen van het beleidsproces was geen sprake en dit ter bevordering van de neutraliteit van het decreet.

Een tweede kwestie betrof de vraag op welke manier de voor-en tegenstanders van het decreet de bevolking van hun gelijk trachtten te overtuigen. Door het vormen van specifieke opinies en frames poogden de actoren immers niet alleen te wegen op het politieke beleid, maar trachtten ze ook de publieke opinie voor hun kar te spannen. Om deze kaders te analyseren werd de framingtheorie gebruikt. De verspreiding van deze kaders in de pers was hierbij van uitermate belang. De media zelf verdeelden immers politici en de bevolking in twee kampen: voor of tegen het Duinendecreet. Nuance was vaak ver te zoeken in de persberichten.

De voorstanders van het decreet trachtten aan de hand van een specifiek kader voornamelijk een draagvlak te creëren voor de actieve ondersteuning van het beleid. In dit kader stond het strategisch bondgenootschap tussen natuur en toerisme centraal: het vrijwaren van de duinen was niet alleen van belang uit ecologisch, maar ook uit sociaal-economisch oogpunt: het verder dichtslippen van de duinen was immers ook schadelijk voor het kusttoerisme en dus voor de welvaart van de kustgemeenten. Door niet alleen het biodiversiteitsargument, maar ook de sociaal-economische gevolgen (verdwijning van duin als toeristische trekpleister) te beklemtonen, probeerde men de burger individueel te sensibiliseren en tot actie aan te zetten.

---

⁶⁰⁴ D. Bogaert, *Natuurbeleid in Vlaanderen. Natuurontwikkeling en draagvlak als vernieuwingen?*, Nijmegen (Doctoraatsverhandeling Katholieke Universiteit Nijmegen), 2004, p. 37 (promotor: P. Leroy)

Door deze combinatie werd zowel ingezet op een langetermijnvisie (nood aan een gezonde, kwalitatieve kustomgeving), als een korte termijnvisie (nood aan welvarende toeristische kustgemeenten). In die zin werd het Duinendecreet voorgesteld als een win-win tussen behoud van natuur en behoud van toerisme. Aan de hand van beladen woordkeuze trachtten de actoren ten slotte ook antipathie op te wekken voor de tegenstanders van het Duinendecreet. Voornamelijk de vastgoedsector werd daarbij niet gespaard. Bouwpromotoren werden vaak afgeschilderd als ‘argeloze op winst beluste speculanten’, die in ‘maffiapraktijken’ waren verstrengeld. Met steun van sommige journalisten, kwamen deze negatieve connotaties ook vaak voor in de persberichten omtrent dit dossier.

Verzet tegen het Duinendecreet, kwam uit verschillende hoeken. Hoewel ze niet tegen het decreet op zich waren, leverden zowel de politieke partijen CVP en VLD, als de vastgoedsector vertegenwoordigd door CIB Vlaanderen afdeling Kust, felle kritiek op de manier waarop het decreet tot stand was gekomen. Door de ‘benadeelde kleine eigenaar’ centraal te stellen werd een pathetisch frame gecreëerd, waarin benadrukt werd dat het decreet ook economische schade en werkloosheid zou berokkenen. In dit kader beschuldigde men de gangmakers van het decreet tevens van dictatoriale beleidsvorming en politiek favoritisme. Ook hier mankeerde het niet aan beladen woordkeuze. Politici werden afgeschilderd als ‘neocommunisten’ en het beleid werd vergeleken met een marxistisch regime anno 1917. Een sterk genuanceerde versie van dit frame werd ook gehanteerd door de CVP en de VLD om te ijveren voor méér rechtszekerheid en een billijke schadevergoeding. Daarnaast werden in dit frame ook de belangen van de boeren als eigenaars verdedigd door de CVP.

Nuance is echter het sleutelwoord in dit frameonderzoek. Polarisatie werd door het naast elkaar zetten van deze tegenovergestelde frames in de hand gewerkt door de media. In werkelijkheid mogen we de verschillende actoren niet zien als “voor - of tegenstanders” van het Duinendecreet. De ‘vriend of vijand’-onderscheiding moet dus sterk worden gerelativeerd. In principe was iedereen *voor* de bescherming van de duinen. Het kwam er echter op aan om een decreet te maken waarmee elke actor zich enigszins kon verzoenen.

Hiermee zijn we tot de laatste kwestie gekomen. Was het Duinendecreet het resultaat van een goed compromis? Om deze vraag te beantwoorden werd het duinenbeleid getoetst aan de definities van Avishai Margalit m.b.t. politieke compromissen. Voor het Duinendecreet werden er concessies gemaakt, wat een noodzakelijke voorwaarde is bij politieke compromissen. Een belangenafweging moest gemaakt worden tussen het vrijwaren van het duingebied op lange termijn en het verdedigen van de belangen van de gedupeerde eigenaars. Hoewel men met dit decreet een flinke A zei, was er van een B allesbehalve sprake. Gezien het juridisch getouwtrek, de financiële repercussies, en het aanvankelijk moeizame verwerving –en beheerbeleid, kan men immers concluderen dat met dit compromis de duinenbescherming niet was afgerond.

Toch schreef deze visionaire duinenbeleidsvoering al geschiedenis door daadwerkelijk voorrang te geven aan een offensief natuurbeleid waarin duin terug duin mocht zijn en niet enkel meer in dienst stond van de mens. Daarenboven werd een duurzame toenadering gezocht tussen de verschillende actoren waardoor het decreet ook het startsein betekende voor een geïntegreerd kustzonebeheer, waarin de verschillende belangen van de diverse stakeholders werden afgewogen ten behoeve van het natuurlijke kustmilieu.

7 Epiloog

Anno 1993

Vera Dua waarschuwt dat de strijd om de kust ondanks de invoering van het Duinendecreet nog lang niet gestreden is. De volgende jaren zal de krachtmeting tussen de verschillende partijen zich afspelen in de overgangszone naar de polders. De bouwkoorts zal zich immers verleggen naar al die gronden die niet opgenomen zijn in het Duinendecreet, met de poldergrond als eerste doelwit.⁶⁰⁵

In het hinterland, achter de reeds druk bezaaide zeedijk, dreigt nu een tweede betonnen bastion van hoogbouw voor eeuwig een doorn in het oog van de natuurliefhebber te worden.

Een polderdecreet kan m.a.w. niet langer op zich laten wachten...

Anno 2014

Ondanks de talloze politieke beloftes, is er vandaag nog steeds geen effectieve wettelijke bescherming voor deze poldergraslanden. Wel werd mede dankzij de acties van S.O.S Kustpolders⁶⁰⁶ door het INBO een inventaris opgemaakt die door de Vlaamse regering zal gebruikt worden voor de vastlegging van dit gebied. Net zoals bij het Duinendecreet, zullen ook deze ontwerpkaarten worden onderworpen aan een openbaar onderzoek.⁶⁰⁷ De weg is echter nog lang, en door het dossier jarenlang van het kastje naar de muur te sturen, zijn de betrokkenen al lang ingelicht over deze mogelijke bescherming. Het scheuren van de polders gaat dan ook gezwind en onverstoord verder. Het kalf lijkt ondertussen al verdronken te zijn.

Dit is echter niet het enige netelige dossier waarover men zich vandaag binnen natuurbehoud het hoofd breekt. Ook omtrent het dossier rond de zonevreemde bossen is er een versplintering van belangen merkbaar en worden de discussies tussen de belanghebbenden nog steeds op het scherpst van de snede gevoerd. Ook hier lijkt een compromis nog niet onmiddellijk in zicht.

---

⁶⁰⁵ Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr. 65, p. 2497. Tussenkomsst van Vera Dua

⁶⁰⁶ Deze werkgroep van de Vogelbescherming Vlaanderen werd in februari 2014 opgericht om de bevolking te sensibiliseren over de historische permanente graslanden en de Vlaamse regering aan te sporen om deze gebieden wettelijk te beschermen.

⁶⁰⁷ S.N., "Eindelijk bescherming voor kustpolders?", <http://www.vogelbescherming.be/site/index.php?option=com_content&view=article&id=754:eindelijk-bescherming-voor-kustpolders&catid=14:persberichten&Itemid=105>, 02/06/2014

Hoewel er duidelijke verschillen bestaan m.b.t. de actoren en hun beweegredenen, staan net zoals in 1993 ook in deze natuurbehoudsdossiers verschillende belanghebbenden tegenover elkaar om zich de felbegeerde ‘laatste’ open ruimtes in Vlaanderen toe te eigenen. Enkel een compromis kan de oplossing bieden om deze stukken natuur de nodige bindende beschermingsmaatregelen te geven.

Mij dunkt echter dat vandaag de afweging tussen enerzijds een langetermijnvisie en anderzijds kortetermijnwinsten, wordt beslecht door de angst om het voortouw te nemen en door de mogelijke risico's die hieraan zijn verbonden. Aansprakelijk zijn voor een beleid waarvan de resultaten pas na enkele jaren zichtbaar worden, is gezien de electorale ingesteldheid volgens de waan van de dag immers politiek niet interessant. Ook het gebrek aan bereidheid tot overleg en samenwerking lijkt mij een gevolg te zijn van deze verlamme angste tot het nemen van verantwoordelijkheid. Dit gebrek aan verantwoordelijkheid geldt echter ook voor de individuele burger die het zich persoonlijk toe-eigenen van grond nog al te vaak ziet als een absoluut recht. Dat deze vaste overtuiging op lange termijn echter enkel leidt tot zelfvernietiging en ontwrichting, wordt vaak vergeten.

Het oude adagium ‘do ut des’ is m.a.w. moeilijker dan ooit geworden. Er zit slijtage op ons vermaard compromismodel, ook al weet men dat een compromis vaak de enige weg is tot een duurzame politieke oplossing.

Ik blijf mij dan ook het volgende afvragen:

Wat is een compromis vandaag nog waard ?

8 Bibliografie

8.1 Primaire bronnen

Wetgeving

Wetten, decreten, besluiten

Wet van 7 augustus 1931 op het behoud van de monumenten en landschappen, B.S. 5 september 1931, gewijzigd door het Vlaams Gewest door het decreet van 13 juli 1972 tot wijziging van de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van de monumenten en landschappen, B.S. 7 september 1972, door het decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1993, B.S. 29 december 1992 en door het decreet van 14 juli, B.S. 9 september 1993

Wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en de stedenbouw, B.S. 12 april 1962

Wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud, B.S. 20 oktober 1973

Decreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, B.S. 31 augustus 1993, err. B.S. 12 oktober 1993

Decreet van 26 januari 1994 houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, B.S. 26 februari 1994

Decreet van 21 december 1994 houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 16 november 1994 betreffende de definitieve aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden en houdende wijziging van de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud, B.S. 30 december 1994

Decreet houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse Regering van 4 oktober 1995 betreffende de definitieve aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden die aangeduid werden door het Besluit van de Vlaamse Regering van 16 november 1994 betreffende de aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden maar niet door het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 december 1993 betreffende de aanduiding van de beschermde duingebieden en de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden en houdende wijziging van de Wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud. Vlaamse Raad, BZ 1995

Besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, B.S. 17 september 1993

Besluit van de Vlaamse regering van 2 maart 1994 tot bepaling van de procedure van het openbaar onderzoek bij het opmaken van de perceelsgewijze inventaris bedoeld in artikel 53 van de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud, zoals gewijzigd bij decreet van 14 juli 1993 houdende maattregelen tot bescherming van de kustduinen, B.S. 9 april 1994

Besluit van de Vlaamse regering van 16 november 1994 betreffende de definitieve aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, B.S. 30 november 1994

Voorstellen van decreet en handelingen

Voorstel van decreet van de heer J. Loones c.s. houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, Vlaamse Raad, 1990-1991, nr.507/1

Voorstel van decreet van de heer M. Capoen houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, Vlaamse Raad, B.Z.1992, nr. 96/1

Voorstel van decreet van de heer J. Vande Lanotte c.s. betreffende de duinen, Vlaamse Raad, B.Z. 1992, nr. 174/1-3

Voorstel van decreet van de heer D. Ramoudt betreffende de kustduinen, Vlaamse Raad, 1992-1993, nr. 288/1-2

Voorstel van decreet van de heer M. Maertens en mevrouw V. Dua houdende maatregelen ter bescherming en beheer van het maritieme duingebied, Vlaamse Raad, 1992-1993, nr. 306/1-2

Voorstel van decreet van de heer M. Capoen houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, Vlaamse Raad, 1992-1993, nr 96/2-12

Voorstel van decreet van de heren J. Vande Lanotte, R. Landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 september 1993 betreffende de aanduiding van beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, Vlaamse Raad, 1993-1994, stuk 403/3-5

Voorstel van decreet van mevrouw M. Tyberghien-Vandenbussche en de heer J. Van Looy, c.s., houdende wijziging van de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud, Vlaamse Raad, 1994-1995, nr. 632/1

Voorstel van decreet van de heren R. Landuyt en M. Capoen houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse regering van 16 november 1994 betreffende de definitieve aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, en houdende wijziging van de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud, Vlaamse Raad, 1994-1995, nr. 632/2 -5

Handelingen, Vlaamse Raad, 19-11-1992, zittingsjaar 1992-1993, nr.11, pp. 320-323

Handelingen, Vlaamse Raad, 05-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.65, pp. 2490-2512

Handelingen, Vlaamse Raad, 07-07-1993, zittingsjaar 1992-1993, nr.68, pp. 2622-2624

Handelingen, Vlaamse Raad, 07-12-1994, , zittingsjaar 1994-1995, nr. 632/4, pp. 1-43

Handelingen, Vlaamse Raad, 16-12-1994, zittingsjaar: 1994-1995, nr.16, pp. 600-620

Parlementaire vragen en antwoorden

Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, 1996-1997, vraag nr.123, 17 december 1997 van de heer Carl Decaluwé tot Vlaams Minister van Leefmilieu en tewerkstelling dhr. Theo Kelchtermans

Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, 1998-1999, vraag nr. 50, 25 november 1999 van de heer Jos Bex tot Vlaams Minister van Leefmilieu en Landbouw, mevr. Vera Dua

Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, 2000-2001, vraag nr. 230, 31 mei 2000 van de heer Didier Ramoudt tot Vlaams Minister van Leefmilieu en Landbouw, mevr. Vera Dua

Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, 2001-2002, vraag nr. 27, 1 februari 2001 van de heer Jacky Maes tot Vlaams Minister van Leefmilieu en Landbouw mevr. Vera Dua

Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, vraag nr. 128, 28 februari 2003 van mevrouw Veerle Declercq tot Vlaams Minister van Leefmilieu en Landbouw, mevr. Vera Dua

Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, vraag nr.124, 21 april 2005 van de heer Jan Loones tot Vlaams Minister van Openbare werken, Energie, Leefmilieu en Natuur de dhr. Kris Peeters

Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, vraag nr. 360 van 21 maart 2006 van de heer Jacky Maes tot Vlaams Minister van Openbare werken, Energie, Leefmilieu en Natuur dhr. Kris Peeters

Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, vraag nr. 411, 20 februari 2008 van de heer Jan Verfaillie tot Vlaams Minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur mevr. Hilde Crevits

Vraag en antwoord, Vlaams Parlement, 2012-2013, vraag nr. 271, 26 januari 2012 door Wilfried Vandaele aan Vlaams Minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur mevr. Joke Schauvliege

Briefwisseling

“Brief aan vzw Natuurreservaten van dhr. W. Slosse, betreffende duinendecreet: Koksijde geeft negatieve toon aan, s.d.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

“Brief aan dhr. Paul Breyne, volksvertegenwoordiger CVP van mevr. Vincke Nicole, betreffende Duinendecreet en eigen perceel, s.d.” In: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Beschikkingen over de beroepen tegen de Duinendecreten of tegen de KB’s m.b.t. Duinendecreten, 1994-1995”, nr. 462

“Brief aan dhr. Manu Desutter van dhr. Jan Jassogne, betreffende voorstel van decreet houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen, op 13 juni 1993.” In: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr.462

“Open brief aan alle leden van de Vlaamse Raad van dhr. Jan Jassogne, voorzitter van het CIB, afdeling Kust, betreffende het Duinendecreet: een cocktail van milieubescherming, leugen, bedrog, ideologische strijd en onzorgvuldige wetgeving, Oostende, 6 oktober 1993.” In: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr. 462

“Brief aan Paul, Hugo, Peter, John, Jean-Louis, dagelijks bestuur van vzw Natuurreservaten, betreffende toezicht bouwovertradingen Duinendecreet-actie d.m.v. instellen proceduregekoppeld aan perscampagne op 08 december 1993.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

“Brief aan dhr. Jean-Louis Herrier van vzw Natuurreservaten, betreffende toezicht bouwovertradingen Duinendecreet-actie van vzw Natuurreservaten op 8 december 1993;” in: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet (1987-1995)”, nr.7

“Brief aan vzw Natuurreservaten van J.L Herrier, betreffende reactie op het artikel: Vandebussche (F.). “Vloed van bezwaren tegen Duinendecreet.” In: *Het Volk*, 1994, 14-15 mei, op 16 mei 1994.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

“Brief aan alle leden van de Vlaamse Raad van vzw Natuurreservaten, betreffende het Duinendecreet 28 oktober 1994.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

“Brief aan de heer N. De Batselier van vzw Natuurreservaten, betreffende IWVA-beheersplan Doornpanne Brussel op 3 november 1994.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995”, nr. 301

“Brief aan dhr. O. Vanneste, gouverneur van West-Vlaanderen van vzw Natuurreservaten, betreffende bijkomend onderzoek Duinendecreet op 5 maart 1995.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet (1993-1995)”, nr. 8.

“Brief aan dhr. T. Kelchtermans van vzw Natuurreservaten, betreffende de drinkwatervoorziening in de kustzone versus natuurwaarden in de kustduinen, Brussel op 27 maart 1996.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995”, nr. 301

“Open brief aan Vlaams milieuminister Kelchtermans van vzw Natuurreservaten, betreffende Watervoorziening van de kustzone: Vlaams Wateroverleg is een Flop, op 27 maart 1996.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995”, nr. 301

Persnota's

Persnota CVP, Vlaamse Raad, op 7 juli 1993. In: KADOC, *Archief CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten”, 1993-1994, nr. 462

Persnota Vlaamse regering, “Norbert De Batselier beschermt waardevolle kustduinen” op 17 september 1993. In: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten, 1993-1994”, nr. 462

Persnota Agalev West-Vlaanderen, “Geen blokkering van het Duinendecreet, evenmin uitholling” op 25 oktober 1993. In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet (1987-1995)”, nr.7

Persnota vzw Natuurreservaten, “Mogen de duinen worden volgebouwd?” op 31 maart 1994. In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1993-1995”, nr. 8

Persnota Vlaamse regering, “Duinen: De Batselier gaat in beroep”, op 31 maart 1994. In: KADOC, *CD&V fractie in de Vlaamse Raad*, “Dossier met betrekking tot de politieke onderhandelingen over de duinendecreten 1993-1994”, nr. 462

Persnota vzw Natuurreservaten, “40.000 stemmen voor het duinendecreet” op 30 september 1994. In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

Persnota IWVA, op 30 april 1996. In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995”, nr. 301

Persnota Agalev, Vlaamse Raad, “Geen vuil water in ruil voor duinenbeheer; Agalev blijft tegenstander van IWVA waterwinning in de duinen” op 3 november 1997. In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995”, nr. 301

Adviezen, rapporten, brochures

Natuurreservaten vzw en Vakantiegenoegens vzw: “Brochure Standpuntenplatform ‘Recreatie, Natuurlijk’ op 22 april 1989.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1993-94”, nr. 7

“BLN-Rapport: Duinen in bouwzones, beton er over? ‘Verslag inventarisatie ekologisch en landschappelijk waardevolle gronden gesitueerd in de bouw -en recreatiezones te Koksijde door ‘Beschermkomitee Leefmilieu en Natuurbehoud in Koksijde’, s.d., 1992.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

Kuijken (E.). Provoost (S.). en Herrier (J.L.) *Inventaris van de knelpunten tussen de gewestplanbestemming en het natuurbehoud in de duinstreek van de Vlaamse kust*. Hasselt, Instituut voor Natuurbehoud, 1992, p. 55

Natuurreservaten vzw: “Bewijsmateriaal voorkennis kaarten I.N. en favoritisme bij afleveren bouwvergunningen, s.d.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1993-94”, nr. 7

Natuurreservaten vzw: “Document betreffende reeks overtredingen i.v.m. Duinendecreet, s.d.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet 1993-94”, nr.7

Herrier (J.L.). *De kustduinen als landschapsecologisch begrip*, hoorzitting Vlaamse Raad, 26 januari 1993, s.p.

Natuurreservaten vzw: “The empire strikes back of hoe de immobiëlesector het Duinendecreet poogt te discrediteren door de ‘kleine man als slachtoffer’ ten tonele te voeren op 8 november 1993.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet (1987-1995)”, nr. 7

Herrier (J.L.), Leten (M.), Kuijken (E.). *Inventaris van de knelpunten tussen de gewestplanbestemming en het natuurbehoud in de duinstreek van de Vlaamse kust*, Hasselt, Instituut voor Natuurbehoud, 1993, p. 55

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. *Kust 2002, deel 1: Zeewerende functie van de kust*, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Administratie waterinfrastructuur en Zeewezen/Bestuur Havens, 1993, p. 148

Regionale Commissie van Advies voor de Ruimtelijke Ordening en de Stedebouw in West-Vlaanderen: “Zitting van 12 augustus 1994 betreffende openbaar onderzoek.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossiers betreffende het Duinendecreet (1993-1995)”, nr. 8

“Memovergadering van vzw Natuureservaten, tussenkomst van William Slosse, medewerker van de Duinenwerkgroep aan de Westkust, op 09/11/1994.” In: AMSAB, *Natuurpunt West-Vlaanderen*, “Dossier over waterwinning in de duinen 1990-1995”, nr. 301

Kuijken (E.), Leten (M.) en Provoost (S.). *Ecologische inpasbaarheid van waterwinning in het duinengebied van de Westkust*, Hasselt, Instituut voor Natuurbehoud, 1994, p. 21

Kuijken (E.) en Provoost (S.). “Gemotiveerd advies over de bezwaren en adviezen met betrekking tot het openbaar onderzoek over de beschermde duingebieden en de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden aangeduid in het besluit van de Vlaamse regering van 16 november 1994.” In: *Rapporten van het Instituut voor Natuurbehoud*, 25(1995), p. 1-45

Kuijken (E.), Provoost (S.) en Herrier (J.L.). *Inventaris van de verkavelingen en de afwijkende bijzondere plannen van aanleg in als groengebied door de gewestplannen bestemde kustduinen en aanvulling van de inventaris van de knelpunten tussen het natuurbehoud en de gewestplannen in de duinstreek van de Vlaamse kust: situeringskaarten*. Hasselt, Instituut voor Natuurbehoud, 1995, p. 14 (mappen)

Provoost (S.) en Hoffmann (M.) ed., *Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust*, Brussel, Universiteit Gent en Instituut voor Natuurbehoud in opdracht van AMINAL, Afdeling Natuur, 1996, p.130+ Bijlage

Westtoer apb, 2008, *Welkom in de duinen: reflecties en aanbevelingen omtrent natuur en recreatie aan de Vlaamse Kust*, Brugge, Westtoer apb, p. 134

Krantenartikels

A.W. “Kelchtermans ziet onomkeerbare trendbreuk in ruimtelijke ordening.” In: *De Standaard*, 1995, 13 april

Beirlant (B.). “Ongeremd sociaal toerisme slaat gaten in kustduinen.” In: *De Standaard*, 1993, 29 april

Bruneel (D.). “20 jaar na Duinendecreet nood aan bescherming zonevreemd bos.” In: *De Wereld Morgen*, 2013, 13 september

CDK. “Villabewoners willen duinen vrijwaren” In: *Het Nieuwsblad*, 1993, 28 oktober

CDK. “Natuurreservaten tegen kunstmeer aan Hoge Blekker.” In: *De Standaard*, 1994, 13 april

CDK. “Natuurreservaten in beroep tegen vergunning waterwinning op vliegveld.” In: *Het Nieuwsblad*, 1994, 8 september

Claeys (J.). “Krachten achter het Duinendecreet gevormd door hypocriete neo-communisten.” In: *Het Volk*, 1993, 17 november

CK. “Het alternatief volgens Dewulf.” In: *Het Volk*, 1993, 1 november

CK. “Domein Georges Theunis in Koksijde krijgt straks definitieve natuurbescherming.” In: *Het Volk*, s.d.

Deridder (H.). “Proces rond de gewestplannen op ‘Kirschen-toer.’” In: *De Standaard*, 1993, 30 april-1 mei.

De Moor (F.). “De grond van de duinen. De Compagnie het Zoute probeert nogmaals het Duinendecreet te laten wijzigen om enkele van haar kostbare gronden bouwrijp te kunnen maken.” In: *Knack*, 1996, s.d., pp.32-38

De Moor (F.). “Tot de laatste duin.” In: *Knack*, 1993, 4 augustus, pp. 16-17

De Taeye (W.). “Kelchtermans redt Westkust van drooglegging.” In: *Het Volk*, 1990, 2 april

De Taeye (W.). “Onze duinen verdwijnen sneller dan ooit.” In: *Het Volk*, 1993, 9 april

JC. “Home Theunis wacht nog op definitieve keuze.” In: *Het Laatste Nieuws*, 1991, 3 augustus

J.L. "Natuurreservaten voor snelle bekrachtiging Duinendecreet." In: *Het Volk*, 1993, 13 oktober

JVD. "Kustduinen voorlopig beschermd tegen bouwwoede." In: *De Tijd*, 1993, september 18-19

Lambrecht (L.) "Bescherming duinen in eindfase." In: *Beleid*, 1994, 25 november

LB. "Scherpe taal maar mild vonnis in zaak Ter Yde." In: *De Morgen*, 1990, 24 oktober

LD. "Duinendecreet ontketent stormen." In: *West-Vlaanderen*, 1993, 8 oktober

Libert (M.). "Duinendecreet achterpoortjes uitgetest." In: *De Morgen*, 1993, 24 september

Libert (M.). "Negentig jaar duinverloedering." In: *De Morgen*, 1993, 24 september

Libert (M.). "Opstarten van duinburgerwacht." In: *De Morgen*, 1993, 24 september

R.M. "Duinendecreet wordt voort uitgehold: Rechters interpreteren tekst anders dan De Batselier." In: *De Morgen*, 1994, 1 april

R.M. "Het Duinendecreet erop of eronder: uitholling van de doelstellingen." In : *De Morgen*, 1995, 1 oktober

R.W. "Toekomst kustduinen in gedrang. Groenen eisen onmiddellijke bouwstop." In: *De Morgen*, 1993, 13 mei

R.W. "Zouteduinen in Knokke bedreigd door verkaveling. Natuurreservaten willen onmiddellijke uitvoering Duinendecreet." In: *De Morgen*, 1993, 27 mei

S.E.O. "Geld en aankoopbeleid voor de kustduinen dringt zich op." In: *Het Laatste Nieuws*, 1997, 21 april

S.N. "Rechter verklaart IWVA-baas schuldig aan onwettig waterwinning in Ter Yde." In: *Het Nieuwsblad*, 1990, 24 oktober

S.N. "Gewezen directeur IWVA veroordeeld wegens waterwinning in Ter Yde." In: *Gazet van Antwerpen*, 1990, 24 oktober

S.N. "Agalev. Duinendecreet ondergraven." In: *De Morgen*, 1993, 23 september.

Surmont (E.). "Bouwstop in de kustduinen." In: *Het Laatste Nieuws*, 1993, 12 september

Surmont (E.). "Heksenjacht in de duinen." In: *Het Laatste Nieuws*, 1993, 29 oktober

TH. "Immobilien reageert op goedkeuring Duinendecreet." In: *Gazet van Antwerpen*, 1993, 9 oktober

Vandenbussche (F.). "Vloed van bezwaren tegen Duinendecreet." In: *Het Volk*, 1994, 14-15 mei

Vandenbussche (F.). "IWVA wil 1,8 miljoen kubieke meter water uit duinen trekken." In: *Het Volk*, 1982, 22 juni

Van Den Broeck (K.). "De Batselier beschermt 1000 hectare duinen." In: *De Morgen*, 1993, 18 september

Van Den Broeck (K.). "Duinen zonder beton. Vlaamse regering redt 1000 hektare kust." In: *De Morgen*, 18 september

WA. "Kompromis tussen CVP en SP: duinen slechts beschermd tot eind volgend jaar." In: *De Tijd*, 1993, 11-12 december

WB. "Juristen laken procedure Duinendecreet." In: *Financieel-Economische Tijd*, 1994, 26 november

Willems (B.). "Appartement met zicht op krijgsbaan." In: *De Morgen*, 1993, 24 september

Willems (B.). "Kordon bouwvergunningen rond beschermd natuurgebied Milieugroeperingen Westkust stellen duinenwacht in." In: *De Morgen*, 1993, 28 september

Willems (B.). "Gemeenten krijgen inspraak bij invulling. Duinendecreet Natuureservaten. Politici zijn tweeslachtig." In: *De Morgen*, 1993, 12 oktober

WM. "Rechter verklaart IWVA-baas schuldig aan onwettige waterwinning in ter Yde." In: *Het Nieuwsblad*, 1990, 24 oktober

WM. "Onenigheid binnen de Vlaamse Raad remt het duinendekreet." In: *Het Nieuwsblad*, 1993, 26 oktober

Wouters (A.). "Dekreet beschermt definitief duizend hektare kustduinen." In: *De Standaard*, 1993, 17 december

Interviews in chronologische volgorde

Interview van dhr. Jean-Louis Herrier, vertegenwoordiger Instituut voor Natuurbehoud, door Pauline Van Bogaert op 06/05/2014 te Brugge

Interview van dhr. Peter Bossu, vertegenwoordiger vzw Natuurreservaten en J. Vande Lanotte, door Pauline Van Bogaert op 15/05/2014 te Woumen

Interview van prof. Eckhart Kuijken, vertegenwoordiger Instituut voor Natuurbehoud, door Pauline Van Bogaert op 16/05/2014 te Wingene

Interview van mevr. Vera Dua, vertegenwoordiger Agalev, door Pauline Van Bogaert op 02/06/2014 te Gent

Interview van dhr. John Van Gompel, vertegenwoordiger Duinenwerkgroep, door Pauline Van Bogaert op 06/06/2014 te Blankenberghe

Interview van dhr. Dirk Van Melkebeke, vertegenwoordiger kabinet Norbert De Batselier, door Pauline Van Bogaert op 18/06/2014 te Brussel

Interview van dhr. Norbert De Batselier, vertegenwoordiger Vlaams Ministerie voor Leefmilieu, door Pauline Van Bogaert op 19/06/2014 te Brussel

Schriftelijke vraag-antwoordprocedure met dhr. Emmanuel Van Houtte, vertegenwoordiger Intercommunale Watervoorzieningsmaatschappij Veurne-Ambacht, door Pauline Van Bogaert aangevat op 09/06/2014, beëindigd op 23/06/2014

Schriftelijke vraag-antwoordprocedure met dhr. Jan Jassogne, vertegenwoordiger Confederatie Immobiliënberoepen België, Afdeling Kust, door Pauline Van Bogaert, aangevat op 22/05/2014, beëindigd op 30/05/2014

Schriftelijke vraag-antwoordprocedure met Peter Van Bossuyt, vertegenwoordiger Boerenbond, door Pauline Van Bogaert aangevat op 23/06/2014, beëindigd op 27/06/2014

Andere

Mampaey (D.). "Duinen op de Helling" op 28 oktober 1993. In: *Panorama-Reportage*, BRTN, VRT-Beeldarchief

Vermandere (W.). Lied 'De Panne' uit het Album 'Lat mie maar lopen', 1991

8.2 Literatuurlijst

Nederlandstalige en Engelstalige werken

Arnoldus (H.). en Rottier (H.). *De Vlaamse Kustvlakte. Van Calais tot Saefthinge.* Tielt, Lannoo/Den Boer, 1984, p.208

Beck (U.). *De wereld als risicomaatschappij. Essays over de ecologische crisis en de politiek van de vooruitgang.* Amsterdam, De Balie, 1997, p. 120

Bernard (N.). *Multilevel Governance in the European Union.* Den Haag, Kluwer Law International, 2002, p. 274

Billiau (R.), Dalle (G.), Dalle (R.), Termote (J.). *Tussen land en zee: het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne.* Tielt, Lannoo, 1992, p. 264

Bryman (A.). *Social Research Methods,* Oxford, Oxford University Press, 2008, p.800

Bogaert (D.). *Natuurbeleid in Vlaanderen, Natuurontwikkeling en draagvlak als vernieuwingen.* Nijmegen (Doctoraatsverhandeling de Katholieke Universiteit Nijmegen), 2004, p. 337 (Promotor: P. Leroy)

Bouckaert (B.). en De Waele (T.). *Ruimtelijke ordening en stedenbouw in het Vlaamse Gewest.* Gent, Mys en Breesch, 2000, p. 231

Caspers (T.). *De geschiedenis van de natuurbescherming in Vlaanderen van 1910-1940,* Helmond, Wibro, 1992. (Doctoraatsverhandeling Katholieke Universiteit Brabant), p. 326

Castrycx (G.). en Decaluwe (M.). red. *De relatie tussen economie en ecologie: gisteren, vandaag en morgen.* Gent, Academia Press, 1999, p. 196

Cazaux (G.). *De bescherming van de Vlaamse kustduinen.* Antwerpen (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universitaire Instelling Antwerpen, Instituut voor milieukunde), 1995, p. 61 (Promotor: Prof. Dr. I. Loots)

Consience (H.). *Bella Stock: Tafereelen uit het leven der Vlaemsche visschers,* Antwerpen, J.P.Van Dieren, 1861 p.164

Constandt (M.). *100 jaar toerisme. Een eeuw vakantie in West-Vlaanderen,* Tielt, Lannoo, 1986, p. 159

- De Batselier (N.). *Kiezen tussen eco en ego*. Leuven, Van Halewyck, 1996, p. 269
- De Decker (P.), Ryckevaert (M.), Vandekerkhove (B.), Pisman (A.), Vastman (F.) en Le Roy (M.). *Ruimte en wonen: trends en uitdagingen*. Antwerpen-Appeldoorn, Garant, 2010, p. 103
- Den Houter (F.). *Strand-goed. Het strand aangekleed. De geschiedenis van het Belgisch strandleven en het strandmeubilair*. Rotterdam, Donia Pers Producties, p. 160
- De Loose (L.), Van Elsacker (C.) en Verheyen (R.). *Een verwervingsplan voor de Vlaamse Kustduinen en aangrenzende gebieden: Patrimoniale prioriteitsbepaling, kadastrale perceelsgewijze inventaris, budgettaire implicaties*. Wilrijk, AMINAL/ Groep Toegepaste Ekologie, 1996, p. 109
- Diani (M.). *Green Networks. A structural Analysis of the Italian Environmental movement*. Edinburgh Edinburgh University Press, 1995, p. 300
- Eeckhout (B.). *Het einde van het compromis. Politiek na Wilders en De Wever. Nieuwspoort-rapportage 2011*. Amsterdam, Vangennep, 2011, p. 47
- Florizoone (P.). *De groenen: ideeën, bewegingen en partijen*. Antwerpen, Kluwer 1985, p.60
- Franklin (K.) en Schaeffer (N.). *Duel for the Dunes: Land Use and Conflict on the Shores of Lake Michigan*. Urbana, University of Illinois Press, 1983, p.278
- Hajer (M.A.). *The Politics of Environmental Discourse. Ecological Modernization and the Policy Process*. Oxford, Clarendon Press, 1995, p. 332
- Herrier (J.-L.), Mees (J.), Salman (A.), Seys (J.), Van Nieuwenhuysse (H.) en Dobbelaere (I.). Eds. *Proceedings 'Dunes and Estuaries 2005' – International Conference on Nature Restoration Practices in European Coastal Habitats*. Koksijde, VLIZ Special Publication 19,2005, p. 685
- Hooghe (M.). *'Nieuwkomers op het middenveld: nieuwe sociale bewegingen als actoren in het Belgisch politiek systeem: de milieubeweging en de vrouwenbeweging in Vlaanderen, 1970-1990'*, Brussel (Onuitgegeven doctoraatsverhandeling aan de Vrije Universiteit Brussel), 1997, p. 150
- Kelchtermans (T.). *MINA-plan 2000. Analyse en Voorstellen voor een Vernieuwd Vlaams Milieu- en Natuurbeleid*. Brussel, Ministerie Vlaamse Gemeenschap, 1989, p. 347

- Kempenaers (J.). *Recollecting Landscapes-herfotografie, geheugen en transformatie 1904-1980-2004*. Gent, A&S Books, p. 381
- Keulartz (F.W.J.) en Swart (S.). *Natuurbeelden en natuurbeleid. Theoretische en empirische verkenningen*. Den Haag, NWO Ethiek en Beleid, 2000, p.134
- Kitschelt (H.), *Beyond the European left: ideology and political action in the Belgian ecology parties*. Durham, Duke University Press, 1990, p. 271
- Kuijken (E.). ed. *Natuurrapport 1999: toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid*. Brussel, Instituut voor Natuurbehoud, 6, 1999, p. 221
- Lemaire (T.). *Over de waarde van culturen: een inleiding in de cultuurfilosofie tussen europacentrisme en relativisme*. Baarn, Ambo, 1976, p. 509
- Leroy (P.) en De Geest (A.). *Milieubeweging en milieubeleid: sociale en politieke aspecten van de milieukwestie*. Antwerpen, Nederlandsche Boekhandel, 1985, p. 248
- Lombaerde (P.). *Leopold II: Koning-Bouwheer*. Gent, Pandora, 1995, p. 130
- Lorenz (C.). *De constructie van het verleden. Een inleiding in de theorie van de geschiedenis*. Boom, Amsterdam, 2008, p. 400
- Margalit (A.). *On compromise and rotten compromises*. Princeton, Princeton University Press, 2010, p. 221
- Massart (J.). *Pour la protection de la nature en Belgique*. Brussel, Lamertin, 1912, p. 308
- Motté (M.). *De Volksunie is dood. Leve de Volksunie? Welke invloed heeft de Volksunie nog op de huidige politiek?* Gent(Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universiteit Gent), 2008-2009, p. 63 (Promotor. Prof. Dr. C. Devos)
- Renard (P.). *Wat kan ik voor u doen? Ruimtelijke wanorde in België: een hypotheek op onze toekomst*. Antwerpen, Icarus, 1995, p.200
- Schokkaert (B.). *Het ekologisme in Vlaanderen: een voorbeeld van een nieuwe sociale beweging?* Gent(Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Rijksuniversiteit Gent), 1989, p.159
- Thoen (E.), Borger (G.J.), de Kraker (A.), Soens (T.), Tys (T.), Vervaeke (L.) en Weerts (H.). *Landscapes or seascapes? The History of the coastal environment in the North Sea area reconsidered*. Turnhout, Brepols, 2013, p. 428

Wester (F.), Renkstorff (K.) en Scheepers (P.). *Onderzoekstypen in de Communicatiewetenschappen*. Alphen aan de Rijn, Kluwer, 2006, p. 669

Van Acker (J.), Berquin (H.) en Lehouck (A.). e.a. *In het zand geschreven. De duinen van de Westhoek: een geschiedenis*. Lier, Antilope, 2012, p. 304

Van der Elst (F.). *Twintig jaar Volksunie (1954-1974). Een beknopt overzicht van de wording, de stichting en de geschiedenis van de Vlaams-nationale partij*. Brussel, vzw. Volksunie, 1974, p. 128

Vanhecke (L.), Charlier (G.), Verhelst (L.). *Landschappen in Vlaanderen vroeger en nu: van groene armoede naar grijze overvloed*. Meise, Nationale plantentuin van België, 1981, p.140

Van Casteren (J.). *Het Duinendecreet en het Structuurplan Kustzone :elkaar versterkende factoren in de strijd voor het duinenbehoud*. Gent (Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Rijksuniversiteit Gent), 1996-1997, p. 72

Vermandere (M.). *We zijn goed aangekomen! Vakantiekolonies aan de Belgische kust 1887-1980*, Brussel/Gent, ASP Editions/Amsab-ISG, 2010, p.192

Walgrave (S.). *Tussen loyaliteit en selectiviteit. Over de ambivalente verhouding tussen nieuwe sociale bewegingen en groene partij in Vlaanderen*. Leuven, Garant, 1995, p. 361

Walgrave (S.). *Nieuwe sociale bewegingen in Vlaanderen, een sociologische verkenning van de milieubeweging, de derde wereldbeweging en de vredesbeweging*. Leuven, KUL Sociologisch onderzoeksinstituut, 1994, p.215

Nederlandstalige en Engelstalige artikels

Arts (B.). "Policy Arrangements." In: J. Tatenhove, B. Art. en P. Leroy ed., *Political Modernisation and the Environment. The Renewal of Environmental Policy Arrangements*. Dordrecht, Kluwer, 2002, pp. 60-68

Baeyens (H.). "Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen 1991." In: *Planologisch Nieuws*, 13(1993), 3, pp. 206-214

Bogaert (D.) en Leroy (P.). "Het Vlaamse Natuurbeleid: de institutionalisering van een beleidsveld." in: *Landschap*, 21(2004), 4, pp. 185-197

Cabus (P.). 'Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen op te lossen knelpunten'. In: *Planologisch Nieuws*, 13(1993), pp. 215-221

- Dedecker (P.). en Swyngedouw (E.). “De wondere wereld van de Vlaamse ruimtelijke ordening. Over de wankelende fundamenten van het ruimtelijk beleid.” In: *Planologisch Nieuws*, 13(1993), 4, pp. 282-285
- Delanois (H.). Natuur- en Stedschoon 50 jaar. In: *De Vereniging voor Natuur- en Stedschoon*, 34(1961), 1-3, pp. 1-26
- Decler (C.). “Duinen of fortuinen?” In: *Natuurreservaten*, 8(1986), 5, pp. 178-180
- Defoort (P.J.). “Overzicht van de verworpen juridische argumenten tegen het Duinendecreet.” In: *Tijdschrift voor milieurecht*, 1996, pp. 271-275
- Defoort (P.J.). “Het Duinendecreet: een duidelijke beleidskeuze.” In: *Rechtskundig weekblad*, 1995, pp. 1281-1292
- Defoort (P.J.). “Het Duinendecreet: een "vlugge en doeltreffende", en nu ook geoorloofde natuurbescherming.” In: *Tijdschrift voor milieurecht*, 1995, p. 399
- De Lannoy (W.). Toerisme en planning. In: *Planologisch Nieuws*, 12(1992), 1, pp. 2-4
- Dua (V.). “De nood aan integraal kustzonebeheer. Integraal kustzonebeheer of stervensbegeleiding?” In: *Bladgroen*, 16(1997), pp. 3-6
- Dumoulin (E.). “De oostkust en haar duinen: kleine reflecties over kust-urbanisatie, natuurbehoud en de zwinbosjes.” In: *NMOotje* 11(2005), 2, pp. 4-15
- Entmann (R.). “Framing: toward clarification of a fractured paradigm”. In: *Journal of Communication*, 43 (1993), 4, pp. 51-58
- Flamey (P.). en Empereur (E.). “Het Duinendecreet of de betonning van de duinenbescherming.” In: *Rechtskundig Weekblad*, 1994-1995, pp. 377-388
- Flamey (P.). en Empereur (E.). “En dan nu iets totaal anders moet er nog zand zijn?” In: *Rechtskundig Weekblad*, 1995-96, pp. 339-341.
- Grietens (E.). “Overtreden loert! Stedenbouwwacht klaagt gebrekkige handhaving van bouw misdrijven aan.” In: *Planologisch Nieuws*, 15(1995), pp. 16-21
- Hajer (M.). “Van participatie naar maatschappelijke coalitievorming” In: Duyvendak (W.), Horstik (I.) en Zagema (B.). Ed. *Het groene poldermodel. Consensus en conflict in de milieupolitiek*. Amsterdam, Instituut voor Publiek en Politiek, 1999, pp. 128-135

Herrier (J.L.). ‘Het Duinendecreet en de Ruimtelijke Ordening aan de Kust.’ In: *Symposium Kustdag. Tussen Land en Zee*, 1994, 18 juni, s.p.

Herrier (J.L.). “Duurzaam Kustbeheer op Vlaams niveau uit het perspectief van het natuurbehoud: een terugblik en uitdagingen voor de toekomst”, in: K. Belpaeme, ed., *10 jaar kustbeheer: referantenbundel van de studiedag*, Oostende, Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer, 2011, pp. 78-80

Keppler (U.). en Maes (P.). “Het toerisme als mobiliteitsopwekker aan de Vlaamse kust”. In: *Planologisch nieuws*, 15(1995), 4 pp. 300-307

Kelchtermans (T.). “Onomkeerbare trendbreuk. Ruimtelijke ordening in Vlaanderen.” In: *Planologisch Nieuws*, 15(1995), 2, pp. 97-104

Kuindersma, (W.). ed., “Bestuurlijke trends en het natuurbeleid” in: *Planbureaustudies*, 3(2002), pp.165

Lavrijsen (L.). “Bevoegdheidsverdeling tussen de Staat en de Gewesten inzake leefmilieu na de tweede fase van de staatshervorming.” In: Lavrijsen, (L.), Orban (E.), Herbiet (M.). en Hannequar (E.). eds., *De bevoegdheden inzake milieubeheer*, Brussel, Story-Scientia, 1990, p.276

Leroy (P.), Arts. (B.). en Tatenhove (J.). “Verandering en continuïteit in milieubeleid: een kader voor analyse en duiding.” In: Arts (B.) en Leroy (P.). eds. *Verandering van politiek, vernieuwing van milieubeleid. Klassieke en postmoderne arrangementen*. Nijmegen University Press, 2003, p. 111

Lorent (J.). “Het structuurplan Vlaanderen. Ontstaan en methodiek.” In: *Planologisch Nieuws*, 13(1993), 3, pp. 199-205

Mahieu (G.). en Termote (J.). “De geallieerde kustverdediging achter het IJzerfront over wapens, water, zand en zieken.” In: *VLIZ De Grote Rede*, 36(2013), pp. 39-46

Martens (B.). “Openbaar onderzoek Duinendecreet.” In: *Milieurecht info*, 6(1994), pp. 12-13

Martens (B.). “Het Duinendecreet.” In: *Milieurecht info*, 2(1995), pp. 6-9

Martens (B.). “De duinen definitief decretaal beschermd.” In: *Milieurecht info*, 11(1995), pp. 19-21

- Martens. (B.). “Stedebouwrechtelijke implicaties van het Duinendecreet en het grinddecreet, deel 1: Het Duinendecreet”, in: K. Deketelaere ed., *Recente ontwikkelingen inzake ruimtelijke ordening en stedenbouw*. Brugge, Die Keure, 1994, p. 139
- Meir (P.). “De nood aan een integrale benadering van de kustzone als een coherent ecosysteem.” In: Natuurreservaten vzw. *Symposium Kustdag tussen Land en zee*. Wenduine-De Haan. 18 juni 1994, pp. 7-10
- Norro (P.). “Toerisme en natuurbehoud aan de Vlaamse kust: een utopie?” In: *Planologisch Nieuws*, 12(1992), pp. 41-52
- Ostyn (G.). “Evolutie van het duinareaal te Knokke-Heist” In: Dierickx-Visschers (F.). en Welvaert (F.). Eds., *2000 jaar Zwinstreek*. Knokke, Mappamundi, 1985, s.p.
- Provoost (S.). “Het Duinendecreet: onze kustduinen beschermd.” In: Kuijken (E.). ed. *Natuurrapport 1999: toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid*. Brussel, Instituut voor Natuurbehoud, 1999, 6, pp. 113-116
- Selnes, (T.). en Kuindersma (W.). “Natuurbeleid en bestuurlijke ontwikkelingen: de piramide voorbij?” In: Kuindersma, (W.). ed., *Bestuurlijke trends en het natuurbeleid*, Planbureaustudies, 3(2002), pp. 13-33
- S.N. “De internationale duinendag in Nieuwpoort. 2 mei 87.” In: *Natuurreservaten*, 8(1987), 2, p.53
- S.N. “Nationale natuurbeschermingsdag. Natuurbehoud in duinen en kustpolders.” In: *Natuurreservaten*, 7(1985), 4, p. 99
- S.N. “Bedreigd landschap: de duinen.” In: *Natuurreservaten vzw*, 1982, pp.43-44
- S.N. “Tussen land en zee: dringend nood aan een integraal kustzonebeheer: 10-punten programma voor integraal kustzonebeheer in België.” In: *Natuurpunt, Werkgroep Kustwerkgroep*, 1994, p. 1-40.
- S.N. “Het MINA-plan over de duinen.” In: *Natuurreservaten*, 11(1989), p. 4
- S.N. “Duinendecreet beschermt natuurwaarden kust” In: *Praktijk*, 1993, s.d.
- S.N. “Jean Massart. Wetenschatten - Historische figuren van het zeewetenschappelijk onderzoek.” In: *VLIZ information Sheets*, 130(2009), p. 4

- Stubbe (L.). “Internationale Duinendag. Keerpunt voor het Duinenbehoud?” In: *Natuurreservaten*, 9(1987), 3, pp. 89-90
- Thoen (E.). “Geschiedenis en de spanning tussen economie en ecologie”. In: Castryck (G.). en Decaluwe (M.). Eds. *De relatie tussen en economie en ecologie gisteren, vandaag en morgen*. Gent, Academia Press, 1999, pp. 13-44
- Van Der Heijden (H.A.). “De milieubeweging in de twintigste eeuw.” In: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 3(2004), pp. 445-483
- Van Gompel (J.). “Duinen in beweging. Akties van Natuurreservaten boeken succes.” In: *Natuurreservaten*, 7(1987), 6, pp. 180-183
- Van Gompel (J.). “De Belgische kustduinen of het verhaal van 50 jaar ruimtelijk wanbeleid.” In: *Natuurreservaten*, 8(1987), 2, pp. 47-51
- Van Hoorick (G.). “Het bouwverbod in het Duinendecreet.” In: Lejeune (Y.). en Erneux (P.). (eds.). *Pratique notariale et droit administratif. Aménagement de territoire et opérations immobilières des pouvoirs locaux*. Brussel, Larcier, 1998, pp. 291-301
- Van Hoorick (G.). “Het Duinendecreet doorstaat de toets van het Arbitragehof.” In: *Chroniques de Droit Public*, 2000, pp. 212-214
- Vermeersch (C.). “De teloorgang van de Belgische kust.” In: *Ruimtelijk planning*, 15(1986), p.37
- Verschaffel (B.). “Geschiedschrijving- een waar verhaal, of de waarheid over verhalen?” In: Ankersmit (F.R.). ed., *Op verhaal komen: over narrativiteit in de mens- en cultuurwetenschappen*. Kampen. Kok Agora. 1990, p. 83-107
- Walgrave (S.). “Maatschappelijk draagvlak als alibi: macht en tegenmacht inzake milieubeleid op het middenveld.” In: *Res Publica*, 39(1997), pp.1-21
- Wullus (H.). Rede van sekretaris Wullus. In: *De Vereniging voor Natuur- en Stedschoon*, 34(1961), pp.52-53
- Megill (A.). ‘Recounting the past: description and explanation and narrative in historiography.’ In: *The American Historical Review*, 94(1989), pp. 627-653

Rootes (C. A.). "Political Opportunity Structures: promise, problems and prospects." In: *La Lettre de la maison Française d'Oxford*, 10(1999), pp. 75-97

Slabbinck (B.). "Investments as a lever for sustainable equilibrium between ecology and recreation at the Belgian coast." In: Herrier (J.-L.). et al. (Ed.). *Proceedings 'Dunes and Estuaries 2005': International Conference on nature restoration practices in European coastal habitats*, Koksijde, VLIZ Special Publication 19, 2005 pp. 366-367.

Snow (D.A.). en Benford (R.D.). "Ideology, frame resonance and participant mobilization." In: *International social movement research*, 1(1988), pp. 97-218

Websites

S.N., *Het tienpuntenprogramma voor een kust met zee, zon en minder zorgen: voor een geïntegreerd duurzaam beheer van de kustzone*, Natuurpunt, afdeling Kustwerkgroep, <http://www.natuurpunt.be/uploads/natuurbehoud/kustwerkgroep/documenten/noordzee_10puntenpakket.pdf>, geraadpleegd op 02/06/2014

S.N., *20 jaar Duinendecreet*. <<http://www.focus-wtv.be/video/20-jaar-Duinendecreet>>, geraadpleegd op 05/05/2014

S.N. *Eindelijk bescherming voor kustpolders?* <http://www.vogelbescherming.be/site/index.php?option=com_content&view=article&id=754:eindelijk-bescherming-voor-kustpolders&catid=14:persberichten&Itemid=105>, geraadpleegd op 02/06/2014

S.N., *European Union for Coastal Conservation*, in: <<http://www.eucc.nl/en/>>, geraadpleegd op 08/06/2014.

Bijlage

Interview

Hieronder de vragen die als wegwijzers werden gebruikt tijdens de interviews en vraagantwoordprocedures. Deze zijn nooit op dergelijke wijze letterlijk gesteld, maar golden als kapstokken. Naargelang de respondent werden telkens specifieke bijvragen gesteld.

1. Welke actoren waren er volgens u verantwoordelijk voor de versnippering van het duingebied?
2. Hoe komt het dat we zo lang hebben moeten wachten op een wettelijke regelgeving inzake de bescherming van de maritieme kustduinen? Er waren immers toch voor 1993 reeds mogelijkheden geweest om het duingebied te beschermen tegen de verkavelingsprojecten?
3. Over het uitgangspunt bleek iedereen het er roerend over eens te zijn: er moest iets gebeuren ter bescherming van de duinen, de praktische invulling bleek echter geen sinecure. Welke bepalingen uit het Duinendecreet hebben volgens u tot kritiek en verzet geleid? En welke actoren zorgden daarbij voor tegenwind?
4. Waarom de keuze voor een decretale bescherming? Was een gewone gewestplanwijziging niet eenvoudiger en sneller geweest?
5. Wat was de rol van de pers in dit belangenconflict? Heeft u het gevoel dat journalisten de politici in twee kampen deelden, voor of tegen de duinen?
6. Primeerde het biodiversiteitsargument bij de ontsluiting van het duingebied? Of is er rekening gehouden met andere belangen?
7. Hoe komt het dat het aankoopbeleid en de verwerving door de overheid van de duingebieden zo moeizaam verliep?
8. Werd er volgens u voldoende rekening gehouden met de belangen van de 'kleine' eigenaar?

9. Wat is de relevantie van het onderscheid tussen beschermd duingebied en de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden? Hoe kan u de anticipatie van de eigenaars verklaren? Zijn de kaarten van het Instituut voor Natuurbehoud gelekt? Zo ja door wie?
10. In welke mate kan het Duinendecreet als voorbeeld beschouwd worden voor de Belgische compromispolitiek?
11. Wat betekende dit dossier voor natuurbehoud in Vlaanderen ?
12. Zijn er volgens u gelijkenissen te trekken tussen het duinenconflict van 1993 en het huidige debat over de bescherming van de poldergebieden en de zonevreemde bossen?